editura universul juridic

colecția monografii

NICOLETA DIACONU
DUMITRU ADRIAN CRĂCIUNESCU

PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL EXIGENȚELOR JURIDICE CONTEMPORANE

II33 865
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

UJ

II33 865
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

colecția monografii

Nicoleta Diaconu Dumitru Adrian Crăciunescu

PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL EXIGENȚELOR JURIDICE CONTEMPORANE

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nicoleta Diaconu Dumitru Adrian Crăciunescu

S 867785

PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL EXIGENȚELOR JURIDICE CONTEMPORANE

0 000011 14192 BCU IAȘI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "M. EMINESCU" • IAȘI • - 1. IUL. 2021 ACU

Universul Juridic
București
-2021-

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat de **Universul Juridic SRL.**
Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2021, **Universul Juridic SRL.**
Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Universul Juridic SRL.**
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL.**

Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ștampila și semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noștri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate și încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor și convențiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forța și sub sancțiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 196 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice.

Editura își rezervă dreptul de a acționa, prin mijloace legale și prin implicarea autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DIACONU, NICOLETA
Procesul civil internațional în contextul exigențelor juridice contemporane / Nicoleta Diaconu, Dumitru Adrian Crăciunescu. - București : Universul Juridic, 2021
Conține bibliografie
ISBN 978-606-39-0750-0

I. Crăciunescu, Dumitru Adrian

34

UNIVERSUL JURIDIC

Redacție:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuție:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro
editurauniversuljuridic.ro
Editura Universul Juridic

Universul Juridic
nihil sine lure

Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro
universuljuridic.ro
Universul Juridic

ujmag.ro

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro
Ujmag.ro

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Reflecții asupra unei monografii de referință în domeniul dreptului internațional privat

Demersul realizat de cei doi autori, puși în slujba zeiței THEMIS cu lucrări valoroase în dreptul intern și internațional (ambii cu doctorat în dreptul internațional public), – Nicoleta Diaconu și Dumitru-Adrian Crăciunescu – ne oferă o perspectivă adecvată și pertinentă asupra procesului civil internațional. Lucrarea este structurată în două părți esențiale, prima cu caracter precumpănitor doctrinar, iar secunda cu caracter normativ. O atare abordare devine utilă datorită marii diversități de reglementări existente, mai ales, la nivel european, dar și internațional.

Lucrarea își dovedește marea sa utilitate și prin investigarea obiectivelor de reglementare a procesului civil internațional, cum sunt cele referitoare la: schimbul internațional de valori spirituale și materiale; unificarea normelor (conflictuale sau materiale) aplicabile într-un areal geografic determinat; recunoașterea drepturilor dobândite în străinătate de către persoanele fizice și/sau juridice, subiecte de raporturi juridice de drept civil cu element străin, precum și extinderea efectelor juridice ale hotărârilor judecătorești civile și sentințelor arbitrale în alte state decât cele în care au fost pronunțate.

Abordările autorilor țin seama și de evoluția practicii de soluționare a litigiilor cu un element de extraneitate, evoluție influențată în mod semnificativ de mutațiile din comunitatea internațională. Or, asemenea schimbări au determinat în ultimii ani necesitatea adaptării normelor juridice la noile realități sociale și istorice cu care se confruntă statele și organizațiile internaționale.

Dreptul procesual civil, una dintre cele mai stabile ramuri ale dreptului, a suferit, în ultimii ani, modificări substanțiale și care au influențat, într-o anumită măsură, și soarta dreptului internațional privat care tinde tot mai mult spre o uniformizare a reglementărilor sale. Un atare proces evolutiv este firesc, căci așa cum remarca marele filozof german Rudol von Ihering, în drept, ca pretutindeni altundeva, istoria nu se oprește niciodată. Dar trebuie să recunoaștem că atare tendințe se realizează și sub presiunea manifestă și tot mai accentuată a globalizării mondiale și a proceselor de integrare regională și continentală.

Globalizarea generează modificări complexe în câmpul de aplicare a dreptului, determinând adaptarea sistemelor juridice naționale la noile realități contemporane. Reglementările comune adoptate pe calea convențiilor internaționale, au efect pozitiv în măsura în care fiecare stat implicat se poate

pronunța cu privire la aplicarea pe teritoriul său a unor norme juridice cu caracter internațional. Dar chiar dacă legiuitorul național optează pentru aplicarea unor norme juridice uniforme, în anumite domenii ale dreptului privat, principiile generale de drept nu trebuie să fie ignorate și ele trebuie să țină seama și de interesele specifice ale statelor naționale.

Autorii monografiei de față realizează o exegeză pertinentă a normelor juridice naționale aplicabile în domeniu, cât și a conținutului reglementărilor Uniunii Europene, care beneficiază de aplicare directă și prioritară în ordinea juridică națională.

În același timp, autorii investighează cele mai importante instituții ale procesului civil internațional: competența jurisdicțională de drept internațional privat, respectiv normele juridice prin care se determină competența instanțelor române de a soluționa cauzele civile cu element de extraneitate; procedura de judecată a cauzelor cu element de extraneitate, privind determinarea legii aplicabile, precum și aspectele referitoare la cooperarea judiciară în materie civilă și comercială; condiția juridică a străinului ca parte în procesul civil, respectiv ansamblul drepturilor și obligațiilor străinului pe plan procesual; efectele hotărârilor judecătorești străine în România, respectiv, puterea de lucru judecat, forța executorie și forța probantă cu privire la situațiile de fapt pe care le constată.

Un capitol distinct al monografiei este consacrat arbitrajului de drept internațional privat. În afara unor abordări doctrinare clasice și care nu pot fi ignorate, autorii ne oferă și o perspectivă modernă asupra rolului arbitrajului în lumea contemporană, evident din perspectiva dreptului internațional privat. Iar un atare mod de investigare este salutar căci arbitrajul joacă un rol tot mai mare în relațiile de drept internațional privat, dar și în dreptul intern, fiind o alternativă extrem de importantă la căile judiciare clasice, care au devenit tot mai birocratice și ancorate încă într-un anacronism greu de depășit. De aceea este binevenită și cercetarea, în acest context, a medierii litigiilor în dreptul Uniunii Europene, o cale la fel de importantă de prevenire și de soluționare a litigiilor.

De aceea considerăm că cercetările asupra arbitrajului, a reglementărilor naționale și internaționale în materie, asupra medierii, concilierii și a altor căi alternative de soluționare a litigiilor trebuie încurajate și promovate și cu mai multă consecvență.

O investigație deopotrivă de interesantă este realizată de autori și cu privire la conflictele de jurisdicții, ceea ce ne determină să apreciem că lucrarea celor doi autori este una relativ amplă și binevenită.

Partea a II-a a monografiei recenzate sumar în cele ce au precedat cuprinde, astfel cum deja am remarcat, și o parte consacrată normativizărilor

interne și internaționale din domeniu. O atare abordare este extrem de utilă întrucât îi permite cititorului să studieze direct normele de bază privitoare la raporturile cu un element de extraneitate spre a-și formula propriile sale judecăți de valoare asupra temei.

Nădăjduim că și această nouă lucrare a celor doi autori va stârni interesul tuturor celor interesați de cunoașterea modului de soluționare a raporturilor juridice de drept civil în sens larg, cu un element de extraneitate.

Monografia de față este redactată într-un stil concis, clar și are ca fundament o importantă componentă doctrinară și jurisprudențială, fiind astfel utilă nu doar pentru cercetători, ci și pentru practicienii dreptului, precum și pentru studenții facultăților de drept.

Valoarea lucrării rezidă și în competența profesională și în parcursul științific al autorilor. Palmaresul creativ al autorilor rezultă din profilul profesional încadrat la începutul lucrării pe coperta interioară din care distinsul lector va putea culege informațiile despre contribuția acestora la dezvoltarea dreptului contemporan.

Prof. univ. dr., dr. H.C. Ioan Leș
Academia de Științe Juridice din România
Vicepreședinte

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Îndemn la lectură din partea autorilor

Literatura de specialitate națională și internațională[1] a elaborat o serie de lucrări în cuprinsul cărora sunt analizate reglementările cadru privind soluționarea litigiilor generate de raporturile juridice cu element de extraneitate, pe care le-a denumit „litigii civile cu element internațional" sau „proces civil internațional".

În monografia de față am opinat pentru denumirea de proces civil internațional, întrucât majoritatea problemelor de drept procesual civil în legătură cu litigiul civil cu element de extraneitate sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul de procedură civilă, intitulată fără echivoc „Procesul civil internațional".

Ideea elaborării acestei lucrări monografice s-a născut acum câțiva ani, însă cum a mărturisit cronicarul Miron Costin „bietul om este sub vremi", timpul a trecut ușor iar noi ne-am documentat și am purces la întocmirea materialului care acum vede lumina timpului.

Ne-am gândit să înfățișăm procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice ca instituții fundamentale ce guvernează conflictele de jurisdicție cu element de extraneitate.

Am investigat problema de larg interes referitoare la cadrul juridic de determinare a competenței jurisdicționale stabilite prin dispozițiile Codului de procedură civilă.

Am dezvoltat pentru interesul studenților și practicienilor dreptului, aspecte particulare cuprinse în hotărâri pronunțate în temeiul dreptului derivat al Uniunii Europene în materie civilă și comercială, respectiv în domeniul obligațiilor de întreținere, răspunderii părintești, sau în materie succesorală.

---

[1] Pentru o vedere cuprinzătoare a „conflictelor de jurisdicție" amintim următoarele lucrări: I. Filipescu, M. Jacota, *Drept Internațional Privat*, Ed. Didactică și Pedagogică București, 1969; I.P. Filipescu, *Drept Internațional Privat*, Ed. Actonia, București, 1999; O. Căpățână, *Efectele hotărârilor judecătorești străine în România*, Ed. Academiei, București, 1971; J. Stalev, *Le domaine de lex fori e matire de procedure civile in Droit international prive et public*, Sofia, Prear, 1978; O. Căpățînă, D. Ianculescu, *Comisiile rogatorii internaționale în materie civilă* în RRD nr. 6/1982; S. Zilberstein, *Procesul civil Internațional. Normele de procedură din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București 1994; N. Diaconu, *Drept internațional privat*, Ed. Universitară, București, 2013; I. Macovei, *Tratat de drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2017.

Lucrarea este grefată pe legislația relevantă adoptată la nivelul Uniunii Europene, care beneficiază de aplicare directă și prioritară în ordinea juridică națională a statelor membre.

Am pus accent pe cooperarea judiciară internațională în materiile enunțate și am dezvoltat probleme de fond din cadrul procesului arbitral internațional, cu analiza efectelor sentințelor arbitrale străine.

De asemenea am adus în discuție și aspecte privind reglementarea medierii în Uniunea Europeană.

Ne-a preocupat în egală măsură și procedurile aplicabile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului.

În calitate de slujitori ai învățământului juridic universitar de peste 30 de ani, ne-am confruntat cu mutațiile produse în cadrul științelor juridice, aspect ce implică adaptarea teoriei juridice la transformările sociale produse la nivel internațional.

Strădania autorilor s-a materializat în elaborarea prezentei monografii, care sperăm să fie utilă atât cercetătorilor, cât și practicienilor. Măsura în care am izbutit poate fi apreciată doar de către cei cărora le este adresată.

Dorim tinerilor studenți care intră în labirintul zeiței Themis cuprindere, înțelegere, răbdare și multă inteligență pentru a făuri o justiție puternică și dreaptă.

Autorii

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NICOLETA DIACONU

* Doctor în drept, * Prof. univ. – Universitatea „Spiru Haret", Facultatea de Științe Juridice și Științe Administrative

Alte lucrări publicate de același autor:

– *Dreptul Uniunii Europene – Tratat,* Ed. Lumina Lex, București, 2008, *lucrare premiată de Uniunea Juriștilor cu Premiul special în 2008;*

– *Sistemul instituțional al Uniunii Europene,* Ed. Lumina Lex, 2001 (teză de doctorat, coordonată de *prof. univ. dr. Dumitra Popescu,* Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române);

– *Administrarea justiției în Uniunea Europeană,* Ed. Pro Universitaria, 2008;

– *Dreptul Uniunii Europene; Partea generală,* Ed. Lumina Lex, București, 2007;

– *Dreptul Uniunii Europene; Partea specială,* Ed. Lumina Lex, 2007;

– *Drept internațional privat,* curs universitar, ed. a VI-a, Ed. Universitară, București, 2013;

– *Teoria conflictelor de legi în materie civilă,* Ed. Lumina Lex, București, 2005;

– *Dreptul Uniunii Europene privind politicile economice,* Ed. Universul Juridic, 2010, (coautor), *lucrare premiată de Academia Oamenilor de Știință din România, 2010; lucrare premiată de Uniunea Juriștilor din Romania cu premiul „Victor Duculescu" – 2010.*

– *Regimul juridic al instrumentelor financiare ale Uniunii Europene,* Ed. Pro Universitaria, 2010, (coautor);

– *Instanțe judecătorești internaționale,* Ed. Universitară, 2008, (colectiv de autori);

– *Fundamentele juridice ale dreptului Uniunii Europene,* Ed. Universul Juridic, 2008, (colectiv de autori);

– *Protecția juridică a drepturilor omului,* Ed. Universul Juridic, ed. a III-a, 2016, (coautor);

– *România și NATO – de la deziderat la realitate,* Ed. Sylvi, 2005, (colectiv de autori);

– *Instrumente juridice fundamentale ale Uniunii Europene,* Ed. Lumina Lex, București, 2003, (colectiv de autori).

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DUMITRU ADRIAN CRĂCIUNESCU,
Doctor în drept

– *Născut la 29 septembrie 1952 în comuna Borăscu, județul Gorj, căsătorit cu Liliana Adela.*

– *Studii, Facultatea de Drept, Universitatea București (1980) doctor în drept (dreptul internațional public) 2001.*

– *Lista comunicărilor și lucrărilor publicate:*

– *Răspunderea civilă a statelor în dreptul internațional, Ed. Lumina Lex, București, 2001;*

– *Legislația comercială selectivă-comentată și adnotata, Ed. Servo-Sat, Arad, 2001;*

– *Drept comercial și bancar roman, vol. I și II, Ed. Servo-Sat, Arad, 2001*

– *Drept internațional public, Ed. Mirton, Timișoara, 2002, lucrare premiată cu Diploma de onoarea pentru carte universitară acordată de Universitatea de Vest „Vasile Goldiș" Arad 2002;*

– *Drept comercial și instituții de drept bancar roman, Ed. Concordia, Arad, 2004;*

– *Drept internațional contemporan, Ed. Concordia, Arad, 2004;*

– *Descentralizarea administrativă, Ed. „Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2005;*

– *Drept internațional public, ed. 2 revizuita și completată, Ed. Concordia, Arad, 2006;*

– *Dreptul comerțului internațional, Ed. „Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2006;*

– *Drept internațional comunitar european, Ed. Pro Universitaria;*

– *Tratat elementar de drept comercial roman, Ed. Helicon, Timișoara, 1998, în colaborare cu Vasile Patulea – lucrare distinsă cu premiul „I.L. Georgescu" de către Uniunea Juriștilor din România pentru carte de drept comercial;*

– *Dreptul românesc contemporan – culegere de studii juridice, coordonator de volum și autor de studii, Ed. Veritas, Târgu-Mureș, 1999;*

– *Dreptul și societatea romanescă – culegere de studii juridice – coordonator de volum și autor de studii, Ed. Helicon Timișoara, 2000 – volum premiat de Universitatea de Vest „Vasile Goldiș" Arad pe anul 2001 (Gala Premiilor Academice);*

– *Drept și cultură – culegere de studii juridice – coordonator de volum și coautor de studii, Ed. Dacia, 2002, lucrare premiată de Universitatea de Vest „Vasile Goldis" Arad;*

– *Instituții de drept public și privat, Ed. Lumina Lex, București, 2003, în coautorat;*

– *Drept comercial – teorie, norme procedurale, acțiuni, contracte și practică judiciară, în coautorat, Ed. Juris Argessis, 2010;*

– *Dreptul Uniunii Europene privind politicile economice, în coautorat, Ed. Universul Juridic, 2010 – lucrare premiată de Uniunea Juriștilor din România cu premiul „Victor Duculescu" – pe anul 2010.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul I

Rolul și importanța dreptului internațional privat în epoca contemporană

1. **Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat**
2. **Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat**
3. **Forța juridică a reglementărilor internaționale**
4. **Procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice**

1. Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat

1.1. Impactul globalizării asupra dreptului internațional privat

Globalizarea reprezintă un fenomen al realității actuale internaționale, prezentând tendințe de universalizare. Globalizarea a fost definită în mod diferit în literatura de specialitate, prin noțiuni mai mult sau mai puțin controversate, în raport de interesele structurilor internaționale implicate, principalele accepțiuni vizând următoarele forme de manifestare a acestui fenomen: expresia concentrării puterii economice și financiare; dominarea economică mondială de noi oligarhii; „Un colonialism modern"[1].

În literatura de specialitate s-a arătat că, uneori, fenomenul globalizării este identificat în mod simplist cu interdependențele pe care le cunoaște societatea omenească[2]. Mondializarea capitalului a accelerat internaționalizarea investițiilor și a sistemului productiv, cu implicații directe sau indirecte asupra tuturor domeniilor.

Factorul predominant în evoluția globalizării îl reprezintă actuala revoluție în informatică și comunicații, concomitent și interdependent cu revoluția

---

[1] D. Mazilu, *Globalizarea, dreptul și relațiile internaționale,* publicat în volumul de studii juridice *Drept și relații internaționale – curs postuniversitar,* Ed. VIS Print, București, 2002, pp. 13 și urm.

[2] C. Vlad, *Spre o nouă ordine internațională sub zodia globalizării,* în Revista română de drept umanitar nr. 1 (44)/2003, p. 13.

tehnico-ştiinţifică. Globalizarea are în prezent un impact evident atât asupra relaţiilor internaţionale, cât şi asupra reglementărilor regionale şi mondiale actuale.

Globalizarea reprezintă un fenomen mondial cu implicaţii în toate domeniile, dobândind în prezent noi valenţe definitorii, specifice intereselor structurilor internaţionale care promovează acest fenomen[1]. Astfel, s-a trecut de la utilizarea noţiunii de „internaţionalism" (apreciată ca fiind promovată de structuri totalitare), la utilizarea noţiunii de „mondialism" (privită ca fiind promovată de structuri democratice). În literatura de specialitate s-a arătat că în pofida diferenţelor vizând structurile care le promovează, se constată asemănări evidente între „internaţionalism şi mondialism"[2].

Impactul direct al fenomenului globalizării vizează, în primul rând, domeniul economic, însă nu se reduce la acest domeniu. Având în vedere că toate domeniile interferează atât la nivel naţional, cât şi la nivel internaţional, apreciez că, deşi conflictele de legi în materie civilă nu reprezintă un scop în sine al globalizării nici măcar pe un plan secundar al acestui fenomen, totuşi, modul de soluţionare a conflictelor de legi în materie civilă este influenţat de tendinţele evoluţiei globalizării. Transformările constatate la nivel mondial pe plan economic au efecte, directe sau indirecte, asupra relaţiilor internaţionale în ansamblu.

Deşi normele conflictuale prin care sunt soluţionate conflictele de legi în materie civilă au un pronunţat caracter naţional, fiecare stat fiind interesat în mod direct de soluţionarea acestor conflicte în mod specific, totuşi, fiecare naţiune se află în interdependenţă cu celelalte naţiuni, fenomenul globalizării dirijând şi influenţând în mod indirect activitatea legislativă internă a statelor mici în special.

Privind lucrurile din această perspectivă, rezultă că, în prezent asistăm la o nouă tendinţă de soluţionare a conflictelor de legi în materie civilă. Apreciez că această tendinţă constă în utilizarea normelor materiale uniforme în reglementarea raporturilor juridice cu element străin. În prezent constatăm existenţa unor preocupări tot mai susţinute din partea organizaţiilor internaţionale de a oferi o reglementare comună, aplicabilă mai multor state, în

---

[1] În lucrarea anterior citată, prof. univ. dr. Constantin Vlad menţiona că procesul de globalizare poartă pecetea modului de gândire şi intereselor statelor dezvoltate, în realitate, promotorii principali ai globalizării fiind companiile transnaţionale, cele două instituţii financiare internaţionale – Fondul Monetar Internaţional şi Banca Mondială – Organizaţia Mondială a Comerţului, Grupul celor 7(8) ţări puternic industrializate, în cadrul cărora SUA îşi întăreşte poziţiile şi rolul. (*op. cit.*, p. 14).

[2] D. Mazilu, *op. cit.*, p. 34.

domenii specifice ale dreptului internațional privat. O astfel de preocupare are efecte practice pozitive atâta timp cât sunt respectate principiile dreptului internațional public, în primul rând principiul suveranității naționale a statelor.

Globalizarea generează modificări complexe în câmpul de aplicare a dreptului, deformând capacitatea sistemelor naționale de drept de a realiza un ansamblu normativ adecvat cerințelor specifice, naționale.

În acest sens, apreciez că reglementările comune adoptate pe calea convențiilor internaționale, au efect pozitiv în măsura în care fiecare stat implicat se poate pronunța cu privire la aplicarea pe teritoriul său a unor norme juridice cu caracter internațional.

Evoluția relațiilor internaționale și diversificarea formelor de cooperare dintre state a condus la modificarea conținutului unor ramuri de drept sau la cristalizarea unor ramuri noi de drept, care reunesc norme juridice ce corespund noilor realități istorico-sociale.

În acest context, apreciez că asistăm la o adaptare a dreptului internațional privat la noile realități contemporane, caracterizate prin accentuarea conexiunilor între structurile organizatorice internaționale, conturându-se un „Drept civil internațional", care reunește ansamblul normelor juridice ce reglementează relațiile juridice cu element străin încheiate în domeniul extins al dreptului privat.

Atât la nivel național, cât și la nivel internațional, voința politică se exprimă în reglementările adoptate. În ceea ce privește reglementarea raporturilor juridice de drept civil în sens larg cu element de extraneitate, asistăm la modificări legislative substanțiale, atât la nivel național, cât și la nivel regional european.

La nivel național, Codul civil include în Cartea a VII-a reglementările de „Drept internațional privat", preluând în mare parte dispozițiile anterioare ale Legii nr. 105/1992 privind raporturile juridice de drept internațional privat, adaptate reglementărilor adoptate în cadrul Uniunii Europene.

Includerea reglementărilor de drept internațional privat în cadrul Codului Civil conduce la o apropiere firească a conținutului dreptului internațional privat față de conținutul general al dreptului civil. De aici, putem să desprindem concluzia că în denumirea acestei ramuri de drept putem utiliza termenul de „drept civil", adăugând termenul „internațional" pentru a marca caracterul specific al obiectului acestei ramuri de drept, conferit de elementul de extraneitate al raporturilor juridice respective.

La nivel internațional constatăm elaborarea unor reglementări comune pe calea convențiilor, în cadrul unor organizații internaționale, care să

faciliteze soluționarea conflictelor de legi în materia dreptului internațional privat, un exemplu concludent în acest sens fiind Uniunea Europeană.

În procesul de evoluție a dreptului, asistăm la o specializare a sistemului de drept, la o ierarhizare a dreptului în plan vertical. În acest sens, putem să facem distincție între dreptul instituțional privat general, dreptul procesual civil internațional, dreptul procesual civil european etc.

Volumul mare al reglementărilor adoptate la nivel internațional (în special la nivel european) în anumite domenii distincte ale dreptului privat ar putea conduce la specializarea unor subramuri specifice ale dreptului civil internațional, în funcție de domeniile de referință avute în vedere.

Tendința de uniformizare a reglementărilor adoptate în materia dreptului internațional privat creează impresia greșită a lipsirii de conținut a acestei ramuri de drept la nivel național. În realitate, chiar dacă legiuitorul național optează pentru aplicarea unor norme juridice uniforme în anumite domenii ale dreptului privat, principiile generale de drept sunt elaborate în funcție de interesele specifice ale statelor naționale, pe baza suveranității naționale a acestora.

O *1.2. Evoluția codificării dreptului internațional privat în România*

Dreptul internațional privat român nu a beneficiat de o reglementare proprie decât prin adoptarea Legii nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor juridice de drept internațional privat[1].

Până la adoptarea Legii nr. 105/1992 raporturile juridice de drept internațional privat erau reglementate prin norme juridice cuprinse în acte normative cu valoare juridică diferită, pornind de la reglementările fundamentale cuprinse în Constituție, până la reglementări de detaliu, cuprinse fie în legi materiale, fie în hotărâri sau ordonanțe ale Guvernului.

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 245/1 octombrie 1992. Prin intrarea în vigoare a Codului civil au fost abrogate art. 1-33 și art. 36-147 din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept international privat; Conform dispozițiilor art. 209 din Legea nr. 71/2011, dispozițiile art. 34 și 35 din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat sunt aplicabile până la data începerii aplicării Regulamentului (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie de obligații de întreținere (publicat în JOUE L7/10.01.2009).

A. Reglementări aplicabile dreptului internațional privat înainte de 1992

Dintre reglementările care conțineau norme juridice aplicabile în domeniul dreptului internațional privat menționez:

– *Constituția României din 1965*[1], care cuprindea principiile fundamentale ale dreptului național român. Dintre reglementările Constituției, art. 8[2], 38[3] și 43[4] interesau dreptul internațional privat;

– *Codul civil* cuprindea norme de drept internațional privat în art. 2, art. 885, art. 1.773 și art. 1.789;

– *Codul de procedură civilă*, care cuprindea norme de drept internațional privat în art. 375;

– *Legea nr. 25/1969 privind condiția juridică a străinului*[5];

– *Alte legi materiale* privind: cetățenia română, funcționarea societăților comerciale, activitatea de comerț exterior, relațiile consulare etc.

După 1990 a fost demarat un proces amplu de reorientare a reglementărilor interne, în vederea adaptării față de reglementările internaționale, în perspectiva aderării României la structuri internaționale ca Uniunea Europeană, Consiliul Europei, NATO[6].

B. Reglementarea dreptului internațional privat român în perioada 1992-2009

Constituția României din 1991[7] a deschis noi perspective reglementării raporturilor juridice cu element de extraneitate.

---

[1] Textul actului republicat în B. Of. nr. 65/29 octombrie 1986.

[2] Privind comerțul exterior, care este monopol de stat.

[3] Privind dreptul de azil recunoscut străinilor.

[4] Privind atribuțiile Marii Adunări Naționale (pct. 10 - Ratifică și denunță tratatele internaționale care implică modificarea legilor; pct. 21 - stabilește linia generală a politicii externe).

[5] Text publicat în B. Of. nr. 146 din 17 decembrie 1969. Publicare aplicabilă de la 17 decembrie 1969 până la 17 mai 1972, fiind înlocuită prin republicarea (r1) din Buletinul Oficial nr. 57 din 18 mai 1972.

[6] În acest context, au fost adoptate reglementări noi, cu incidență asupra dreptului internațional privat, ca de exemplu: Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale; Legea nr. 61/1990 privind vânzarea de locuințe construite din fondurile statului către populație; Decretul-lege nr. 122/1990 privind autorizarea și funcționarea în România a reprezentanțelor societăților comerciale și organizațiilor economiei străine; Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților comerciale de stat în regii autonome și societăți comerciale; Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului; Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar; Legea nr. 21/1991 privind cetățenia română; Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine; Legea nr. 58/1991 privind privatizarea societăților comerciale.

[7] Textul actului publicat în M. Of. nr. 233/21 noiembrie 1991.

Dintre legile materiale interne adoptate după 1990, unele sunt izvoare specifice ale dreptului internațional privat, conținând norme conflictuale și materiale destinate reglementării raporturilor juridice de drept internațional privat, altele sunt izvoare nespecifice, care interesează alte ramuri de drept, dar conțin și norme de drept internațional privat.

Dintre legile materiale interne care reprezintă izvoare specifice ale dreptului internațional privat, menționăm – *Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat,* care a constituit principala sursă a normelor conflictuale din sistemul nostru de drept[1].

Adoptarea Legii nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor juridice de drept internațional privat a reprezentat o etapă deosebit de importantă în cadrul procesului evolutiv de codificare a dreptului internațional privat în România. Această lege conține un ansamblu de norme conflictuale prin care sunt reglementate principalele domenii ale dreptului privat cu element de extraneitate. Legea nr. 105/1992 reprezintă o reglementare modernă, adaptată politicii externe a României, politică axată pe dezvoltarea relațiilor internaționale atât la nivel statal, cât și la nivel personal.

Alte reglementări interne conțin norme juridice care interesează dreptul internațional privat, fără să fie izvoare specifice ale acestei ramuri de drept.

C. Coordonatele juridice actuale ale aplicării dreptului internațional privat

În prezent reglementările cu caracter general aplicabile dreptului internațional privat sunt cuprinse în următoarele acte normative:

a) *Constituția României din 2003*,[2] conține dispoziții esențiale aplicabile sistemului juridic din România, stabilind corelația dintre sistemul de drept românesc și sistemul de drept european și internațional prin numeroase reglementări:

– În baza art. 10 privind „Relațiile internaționale", *„România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional".*

---

[1] La momentul adoptării ei, Legea nr. 105/1992 privind raporturile de drept internațional privat a fost apreciată ca fiind o reglementare actuală, adaptată realităților internaționale ale momentului. Faptul că această lege nu a suportat modificări substanțiale până la adoptarea noului Cod civil dovedește că reglementările sale au fost în concordanță cu tendințele juridice generale ale sistemului de drept național, fiind adaptate în același timp și tendințelor internaționale în materie.

[2] Publicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

– Conform art. 11 privind – „Dreptul internațional și dreptul intern", *„statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte. Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției".*

– Conform art. 20 privind „Tratatele internaționale privind drepturile omului", *„dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.*

– Art. 21 privind „Accesul liber la justiție" dispune că *„orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept. Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite".*

– Art. 148 alin. (2) privind „Integrarea în Uniunea Europeană" dispune următoarele: *„Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare".*

b) - Codul civil[1], cuprinde în cartea a VII-a „Dispoziții de drept internațional privat

Dispozițiile Codului civil sunt completate cu reglementări cuprinse în celelalte izvoare de drept intern, precum și cu reglementări cuprinse în izvoare internaționale.

Dispozițiile Codului civil fac trimitere la anumite *reglementări internaționale sau ale Uniunii Europene, care se aplică cu prioritate în ordinea juridică națională*, după cum urmează:

[1] Codul civil a fost adoptat prin Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009. Modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și nr. 489 din 8 iulie 2011. Republicată în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009. Modificată prin Legea nr. 60/2012 privind aprobarea O.U.G. nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Lege nr. 60/2012, publicat în M. Of. nr. 255 din 17 aprilie 2012.

- art. 4 privind „Aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privind drepturile omului";
- art. 5 privind „Aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene";
- art. 2611 privind legea aplicabilă privind autoritatea părintească și protecția copiilor, care se stabilește potrivit Convenției de la Haga din 1996;
- art. 2640 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, care se determină potrivit reglementărilor dreptului Uniunii Europene; În materiile care nu intră sub incidența acestor reglementări se vor aplica dispozițiile Codului civil privind actul juridic, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale;
- art. 2641 privind legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale, care se determină potrivit dreptului Uniunii Europene. În materiile care nu intră sub incidența acestor reglementări se aplică legea care cârmuiește fondul raportului juridic preexistent între părți, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții special.

Codul civil reunește într-un singur document ansamblul reglementărilor de drept substanțial aplicabile în domeniul dreptului privat cu/și fără element de extraneitate[1].

c) – *Codul de procedură civilă*[2], cuprinde în cartea a VII-a dispoziții privind „Procesul civil internațional".

Dacă dispozițiile aplicabile raporturilor juridice de drept privat substanțial cu element de extraneitate sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul civil, cele aplicabile aspectelor de ordin procedural sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul de procedură civilă.

Deși reglementările actuale aplicabile în domeniul dreptului internațional privat sunt cuprinse în acte normative diferite, se păstrează în continuare autonomia acestei ramuri de drept, ca ramură distinctă în cadrul sistemului de drept național.

În ceea ce privește relația dintre dispozițiile naționale cuprinse în codul de procedură civilă și dispozițiile dreptului internațional public sau ale dreptului Uniunii Europene, actul normativ conține următoarele referiri:

- art. 3 privind „Aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privind drepturile omului";
- art. 4 privind „Aplicarea prioritară a dreptului comunitar".

---

[1] Dispozițiile tranzitorii și de punere în aplicare a cărții a VII-a sunt cuprinse în art. 207-208 din Legea nr. 71/2011.

[2] Adoptat prin Legea nr. 134/2010 (M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010). Legea nr. 134/2012 privind Codul de procedură civilă a fost republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015. Modificat prin O.U.G. nr. 1/2016 (M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016).

Constatăm că atât Codul civil, cât și Codul de procedură civilă conțin reglementări similare cu privire la aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene.

Aceste dispoziții corespund normelor constituționale prevăzute la art. 148 alin. (2), conform cărora, ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

Receptarea dreptului Uniunii Europene în domeniul dreptului privat tinde spre unificarea dreptului privat european, inițial printr-o asimilare a unor principii generale, urmând ca acest proces să conducă la adoptarea unui Cod civil European și la crearea unui drept privat european.

2. Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat

○ *2.1. Preocupările contemporane de unificare a dreptului internațional privat*

La nivel internațional se constată o tendință de unificare a dreptului internațional privat, prin elaborarea unor reglementări comune pe calea convențiilor, în cadrul unor organizații internaționale, care să faciliteze soluționarea conflictelor de legi în materia dreptului internațional privat.

Organizațiile internaționale în cadrul cărora au fost adoptate reglementări specifice dreptului internațional privat pot fi specializate în domeniu (ca de exemplu, Conferința de drept privat de la Haga), sau pot avea alte domenii de activitate, adoptând, printre altele și reglementări aplicabile în domeniul dreptului internațional privat. Astfel de reglementări au fost adoptate în cadrul O.N.U., Consiliului Europei, Uniunii Europene etc.

2.1.1. Rolul Conferinței de la Haga privind codificarea dreptului internațional privat

Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat este o organizație interguvernamentală, constituită cu scopul de a acționa pentru unificarea progresivă a principiilor dreptului internațional privat.

Conferința de drept internațional privat de la Haga, care s-a reunit pentru prima dată în anul 1893, având preocupări privind elaborarea unor reglementări care să faciliteze derularea raporturilor juridice cu element de extraneitate.

În anul 1951, în cadrul celei de-a 7-a Sesiuni a fost adoptat Statutul Conferinței, intrat în vigoare la 15 iulie 1955, Conferința devenind organizație permanentă[1].

Statutul Conferinței de la Haga cuprinde dispoziții grupate în 15 articole, vizând: scopul Conferinței, calitatea de membru, organizarea și funcționarea, bugetul, intrarea în vigoare a reglementărilor.

a) - Scopul Conferinței, enunțat prin dispozițiile art. 1 din Statut constă în unificarea progresivă a dreptului internațional privat.

b) - Statele membre ale Conferinței sunt cele care au participat deja la una sau mai multe sesiuni ale conferinței și care acceptă statutul acesteia. De asemenea, pot deveni membre orice alte state a căror participare prezintă interes de natură juridică pentru lucrările conferinței. Admiterea de noi membrii se hotărăște de guvernele statelor participante, la propunerea unuia sau mai multora dintre ele, cu majoritatea voturilor exprimate într-un termen de 6 luni, socotit din ziua în care guvernele au fost sesizate cu această propunere. Admiterea devine definitivă prin faptul acceptării statutului de către statul interesat.

c) - Funcționarea Conferinței este asigurată de: - Comisia de stat olandeză; - Biroul permanent; - câte un organ național desemnat de guvernul fiecărui stat membru; - comisii speciale.

Comisia de stat olandeză a fost instituită prin Decretul Regal din 20 febr. 1987, în vederea promovării codificării dreptului internațional privat.

Comisia asigură funcționarea Conferinței prin intermediul unui birou permanent ale cărui activități le conduce. Atribuțiile acestei comisii au fost stabilite prin dispozițiile art. 3 din Statut. Acestea sunt următoarele:

- examinează toate propunerile destinate a fi incluse pe ordinea de zi a conferinței;

- apreciază prioritatea ce urmează să se dea acestor propuneri;

---

[1] Statele semnatare ale Statutului Conferinței de drept internațional privat de la Haga au fost: Austria, Belgia, Danemarca, Elveția, Finlanda, Franța, R.F. Germania, Italia, Japonia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Spania și Suedia. România a acceptat Statutul Conferinței de la Haga de drept internațional privat prin Legea nr. 25/1991. În 2019 organizația reunea 71 de state de pe toate continentele, plus Uniunea Europeană, care a aderat la Conferință în 2007. Din organizație fac parte toate statele Uniunii Europene.

- vizează, după consultarea membrilor conferinței, data și ordinea de zi a sesiunilor;

- se adresează Guvernului Olandei pentru convocarea membrilor.

Sesiunile ordinare ale conferinței au loc la interval de 4 ani. În caz de nevoie, Comisia de stat poate, cu avizul favorabil al membrilor, să solicite Guvernului Olandei să reunească conferința în sesiune extraordinară.

Biroul permanent are sediul la Haga. El este format dintr-un secretar general și doi secretari, de naționalități diferite, care sunt numiți de Guvernul Olandei, la recomandarea Comisiei de stat. Secretarul general și secretarii trebuie să aibă cunoștințe juridice și o experiență practică corespunzătoare. Numărul secretarilor poate fi mărit după consultarea membrilor conferinței.

Atribuțiile Biroului permanent, exercitate sub direcția Comisiei de stat, sunt următoarele:

- să pregătească și să organizeze sesiunile Conferinței de la Haga și reuniunile comisiilor speciale;

- să efectueze lucrările de secretariat ale sesiunilor și ale reuniunilor Conferinței;

- să exercite alte atribuții specifice activității de secretariat.

În vederea facilitării comunicărilor între membrii conferinței și Biroul permanent, guvernul fiecărui stat membru va desemna un organ național. Biroul permanent poate coresponda cu toate organele naționale astfel desemnate și cu organizațiile internaționale competente.

În intervalul dintre sesiuni, Comisia de stat poate institui comisii speciale, în vederea elaborării de proiecte de convenții sau a studierii tuturor programelor de drept internațional privat care intră în obiectivele conferinței.

d) - Bugetul Biroului permanent și al comisiilor speciale este supus, în fiecare an, aprobării reprezentanților diplomatici ai membrilor de la Haga. Indemnizațiile de deplasare și de ședere a delegațiilor la comisiile speciale cad în sarcina guvernelor reprezentate. Cheltuielile rezultate din sesiunile ordinare ale conferinței sunt suportate de Guvernul Olandei. În cazul sesiunilor extraordinare, cheltuielile sunt repartizate între membrii reprezentați la sesiune.

e) - În cadrul sesiunilor Conferinței au fost adoptate convenții în numeroase domenii ale dreptului internațional privat, cum ar fi: protecția minorilor, adopția cu element străin, recunoașterea hotărârilor pronunțate în străinătate, procedura civilă, încheierea căsătoriei, regimul juridic al bunurilor soților, obținerea de probe în străinătate, vânzarea mobiliară, forma actelor juridice, accesul la justiție, asistența judiciară internațională etc.

Dintre convențiile internaționale adoptate în cadrul acestei Conferințe în domeniul dreptului internațional privat, menționăm:

- Convenția de la Haga din 1 martie 1954 privind procedura civilă[1];
- Convenția de la Haga din 5 oct. 1961 cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine[2].
- Convenția privind notificarea și comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, Haga 15 noiembrie 1965[3];
- Convenția privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 18.03.1970[4];
- Convenția privind facilitarea accesului internațional la justiție, încheiată la Haga la 25 octombrie 1980[5];
- Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25.10.1980[6];
- Convenția privind asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, încheiată la Haga la 29 mai 1993[7];
- Convenția de la Haga asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor – 1996[8];
- Convenția privind acordurile de alegere a forului – 2005[9].

2.1.2. Rolul Consiliului Europei privind codificarea dreptului internațional privat

În cadrul Consiliului Europei au fost adoptate o serie de convenții relevante în domeniul dreptului internațional privat, cum ar fi:

- Convenția europeană în domeniul informării asupra dreptului străin, semnată la Londra la 7 iunie 1968 și Protocolul adițional semnat la Strasbourg la 15 martie 1978[10];

---

[1] România a aderat prin Decretul nr. 81/1971 (publicat în B. Of. nr. 37 din 19 martie 1971).

[2] Rarificată la data 26 august 1999 prin Ordonanța 66/1999.

[3] România a aderat prin Legea nr. 124/2003 (M.Of. nr. 265/16.04.2003).

[4] România a aderat prin Legea nr. 175/2003 (M.Of. nr. 331/15.05.2003).

[5] România a aderat prin Legea nr. 215/2003 (M.Of. nr. 375/2.06.2003).

[6] Ratificată de România prin Legea nr. 100/1992 (M.Of. nr. 243/30.09.1992).

[7] Ratificată de România prin Legea nr. 84 din 18 octombrie 1994 (M.Of. nr. 298/21 oct. 1994).

[8] Adoptată la 19 octombrie 1996 și intrată în vigoare la 1 ianuarie 2002). Ratificată de România prin Legea nr. 361/2007 (M. Of. nr. 895 din 28 decembrie 2007).

[9] Intrată în vigoare în UE din 2015 (JOL 353, 10.12.2014, pp. 5-8).

[10] România a aderat prin H.G. nr. 153/1991.

- Convenția europeană în materia adopției de copii de la Strasbourg din 24 aprilie 1967[1];
- Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei de la Strasbourg din 15 oct. 1975[2];
- Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului – Roma, 4 noiembrie 1950[3];
- Acordul european privind persoanele participante la proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului – Strasbourg, 5 martie 1996[4].

2.1.3. Preocupările ONU privind adoptarea unor reglementări de drept internațional privat

În cadrul ONU au fost adoptate, de asemenea, convenții cu aplicabilitate în domeniul dreptului internațional privat, ca de exemplu:
- Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite, New York – 29 ianuarie 1957[5];
- Convenția privind drepturile copilului – 20 noiembrie 1989[6];
- Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor – adoptată la New York la 7 noiembrie 1972[7].

○ *2.2. Simplificarea dreptului internațional privat în cadrul Uniunii Europene*

Dreptul internațional privat român este supus unor transformări majore, determinate de calitatea de stat membru al Uniunii Europene, care implică aplicarea directă și prioritară a reglementărilor unionale în ordinea juridică națională.

În prezent asistăm la o nouă tendință de soluționare a conflictelor de legi în materie civilă, constând în utilizarea normelor materiale uniforme în

[1] România a aderat prin Legea nr. 15/1993.
[2] România a aderat prin Legea nr. 101/92.
[3] Ratificată de România prin Legea nr. 30/1994.
[4] Ratificată de România prin Legea nr. 33/1999.
[5] România a aderat prin D. nr. 339/1960.
[6] Ratificată de România prin Legea nr. 18/1990.
[7] Ratificată de România prin Legea nr. 116 la 15 decembrie 1992.

reglementarea raporturilor juridice cu element străin. De asemenea, constatăm existența unor preocupări tot mai susținute din partea organizațiilor internaționale de a oferi o reglementare comună, aplicabilă mai multor state, în domenii specifice ale dreptului internațional privat. O astfel de preocupare are efecte practice pozitive atâta timp cât sunt respectate principiile dreptului internațional public, în primul rând principiul suveranității naționale a statelor.

Globalizarea generează modificări complexe în câmpul de aplicare a dreptului, deformând capacitatea sistemelor naționale de drept de a realiza un ansamblu normativ adecvat cerințelor specifice, naționale.

În acest sens, reglementările comune adoptate pe calea convențiilor internaționale, au efect pozitiv în măsura în care fiecare stat implicat se poate pronunța cu privire la aplicarea pe teritoriul său a unor norme juridice cu caracter internațional.

Evoluția relațiilor internaționale și diversificarea formelor de cooperare dintre state au condus la modificarea conținutului unor ramuri de drept sau la cristalizarea unor ramuri noi de drept, care reunesc norme juridice ce corespund noilor realități istorico-sociale.

În acest context, asistăm la o adaptare a dreptului internațional privat la noile realități contemporane, caracterizate prin accentuarea conexiunilor între structurile organizatorice internaționale.

Volumul mare al reglementărilor adoptate la nivel internațional (în special la nivel european) în anumite domenii distincte ale dreptului privat ar putea conduce la specializarea unor subramuri specifice ale dreptului civil internațional, în funcție de domeniile de referință avute în vedere.

Dreptul internațional privat român, la fel ca și cel al celorlalte state membre ale Uniunii Europene, a trecut prin transformări radicale ca urmare a procesului de „europenizare" a acestei materii, pe de-o parte prin acte legislative adoptate direct la nivelul Uniunii Europene care au instaurat concepte juridice autonome și, pe de altă parte, prin jurisprudența tot mai extinsă a Curții de Justiție a Uniunii Europene care asigură interpretarea unitară a respectivelor concepte. O arie tot mai largă a dreptului internațional privat român își are sursa direct în regulamentele europene, iar o parte din normele interne privind conflictul de legi și conflictul de jurisdicții au devenit lipsite de utilitate practică[1].

[1] G. Buta, *Câteva aspecte privind impactul dreptului Uniunii Europene asupra dreptului internațional privat român*, Volum Comunicări științifice – 10 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană. Impactul asupra evoluției dreptului românesc, ICJ, 2007.

Având în vedere aceste realități contemporane se pune întrebarea dacă se poate vorbi despre un drept internațional privat european? Ce este dreptul internațional privat european? În literatura de specialitate[1] s-a exprimat opinia că „dreptul internațional privat european (numit și conflict de legi) constă în norme juridice care răspund la următoarele probleme:

1) ce instanță de stat are competență jurisdicțională în materii private ce au implicații transfrontaliere?

2) legislația cărui stat se aplică în aceste materii private cu implicații transfrontaliere? și

3) în ce condiții poate o hotărâre străină să fie recunoscută și executată într-un alt stat membru al Uniunii Europene?

Atributul de „european" are în vedere faptul că entitatea ce adoptă normele dreptului internațional privat de pe continent este Uniunea Europeană[2].

Adoptarea unui număr însemnat de instrumente juridice la nivel unional în domeniile dreptului civil conduce la europenizarea treptată a dreptului internațional privat.

Actualul cadru normativ al Uniunii Europene ajută la simplificarea dreptului privat în statele membre, fără să ajungă la stadiul uniformizării absolute. Astfel, constatăm că nu sunt acoperite încă de reglementări toate domeniile dreptului privat, precum și faptul că nu s-a realizat o codificare uniform în cadrul unui instrument juridic unic, gen Cod civil european.

Simplificarea poate implica, la nivel tehnic, recurgerea la un act normativ unic, cu portanță europeană, care să reglementeze un număr mare de aspecte privind dreptul privat[3].

Această nouă abordare ar avea ca scop simplificarea reglementării și sporirea calității textelor legale[4].

Tendința de uniformizare a reglementărilor adoptate în materia dreptului internațional privat creează impresia greșită a lipsirii de conținut a acestei ramuri de drept la nivel național.

---

[1] I. Kunda, C.M.G. de Melo Marinho în *„Ghid Practic privind Dreptul Internațional Privat European"*, p. 3. http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2012/08/Manual-romana-integral-1.pdf.

[2] N.C. Aniței, *Lecții de drept internațional privat român*, Ed. Lumen, Iași, 2015, p. 46.

[3] A. Duțu Buzura, *Simplificarea dreptului privat. Aspecte de drept European*, volumul Sesiunii științifice a Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu", Simplificarea – imperativ al modernizării și ameliorării calității dreptului, 17 aprilie 2015, Ed. Universul Juridic, București, 2015, http://www.universuljuridic.ro/simplificarea-dreptului-privat-aspecte-de-drept-european/.

[4] M. Duțu, *„Dreptul suplu", între concept și practică*, în Pandectele Române nr. 6/2014, p. 11.

În realitate, chiar dacă legiuitorul național optează pentru aplicarea unor norme juridice uniforme în anumite domenii ale dreptului privat, principiile generale de drept sunt elaborate în funcție de interesele specifice ale statelor naționale, pe baza suveranității naționale a acestora, ținând cont de specificul legislativ național.

Prin Decizia 2006/719/CE a Consiliului din 5 octombrie 2006[1] privind aderarea Comunității Europene la Conferința de la Haga de drept internațional privat, aceasta s-a implicat în procesul de unificare a normelor dreptului internațional privat.

2.2.1. Dispozițiile Tratatului de la Lisabona privind cooperarea judiciară în materie civilă

Cooperarea judiciară în materie civilă reprezintă un domeniu relativ nou al preocupărilor unionale, care nu a fost prevăzut în tratatele inițiale.

Tratatul de la Maastricht include cooperarea judiciară în materie civilă în pilonul interguvernamental privind cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne (JAI).

Ulterior, Tratatul de la Lisabona renunță la arhitectura pe piloni comunitari, aspectele ce țineau de domeniul JAI fiind incluse în politicile interne ale Uniunii, sub denumirea de „spațiu de libertate, securitate și justiție".

Tratatul de la Lisabona definește Uniunea ca fiind un spațiu de libertate, securitate și justiție, având ca valori fundamentale respectarea drepturilor omului și a diferitelor sisteme și tradiții juridice ale statelor membre.

În prezent, «*Spațiul de libertate, securitate și justiție*» face parte integrantă din politicile și acțiunile interne ale Uniunii, domeniile reglementate fiind incluse în TFUE.

În acest domeniu tratatul conține reglementări privind:

– „Politicile privind controlul la frontiere, dreptul de azil și imigrarea" art. 77-79 TFUE;

– „Cooperarea judiciară în materie civilă", art. 81 TFUE;

– „Cooperarea judiciară în materie penală", art. 82-86 TFUE;

– „Cooperarea polițienească", art. 87-89 TFUE.

Conform dispozițiilor art. 81 TFUE, Uniunea dezvoltă o cooperare judiciară în materie civilă cu incidență transfrontalieră, întemeiată pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și extrajudiciare.

---

[1] JO L 297, 26.10.2006, pp. 1-14.

Această cooperare poate include adoptarea unor măsuri de apropiere a actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre.

Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară, adoptă măsuri, în special atunci când acestea sunt necesare pentru buna funcționare a pieței interne, care urmăresc să asigure:

a) recunoașterea reciprocă între statele membre a deciziilor judiciare și extrajudiciare și executarea acestora;

b) comunicarea și notificarea transfrontalieră a actelor judiciare și extrajudiciare;

c) compatibilitatea normelor aplicabile în statele membre în materie de conflict de legi și de competență;

d) cooperarea în materie de obținere a probelor;

e) accesul efectiv la justiție;

f) eliminarea obstacolelor din calea bunei desfășurări a procedurilor civile, la nevoie prin favorizarea compatibilității normelor de procedură civilă aplicabile în statele membre;

g) dezvoltarea unor metode alternative de soluționare a litigiilor;

h) sprijinirea formării profesionale a magistraților și a personalului din justiție.

Prin derogare, măsurile privind dreptul familiei care au implicații transfrontaliere sunt stabilite de către Consiliu, care hotărăște în conformitate cu o procedură legislativă specială. Acesta hotărăște în unanimitate, după consultarea Parlamentului European.

Consiliul, la propunerea Comisiei, poate adopta o decizie care să determine aspectele din dreptul familiei care au implicații transfrontaliere, care ar putea face obiectul unor acte adoptate prin procedura legislativă ordinară. Consiliul hotărăște în unanimitate, după consultarea Parlamentului European.

Propunerea se transmite parlamentelor naționale. În cazul opoziției unui parlament național, notificate în termen de șase luni de la această transmitere, decizia nu se adoptă. În cazul în care nu există nicio opoziție, Consiliul poate adopta respectiva decizie.

2.2.2. *Dreptul derivat al Uniunii Europene privind cooperarea judiciară în materie civilă*

Pornind de la dispozițiile cu caracter general ale tratatelor, instituțiile Uniunii Europene au adoptat o paletă largă de reglementări derivate aplicabile în materie civilă, în domenii variate, ca de exemplu:

A. Stabilirea jurisdicției competente, recunoașterea și executarea deciziilor judiciare și extrajudiciare

– Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de *obligații de întreținere*[1];

– Regulamentul (UE) nr. 650/2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui *certificat european de moștenitor*[2];

– Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012, privind *competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială*[3];

– Regulamentul (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii[4].

B. Soluționarea conflictelor de legi și determinarea legii materiale aplicabile

– Regulamentul (CE) nr. 593/2008 din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă *obligațiilor contractuale (Regulamentul Roma I)*[5];

– Regulamentul (CE) nr. 864/2007 din 11 iulie 2007 privind *legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Regulamentul Roma II)* a permis elaborarea unui set uniform de norme privind conflictul dintre legi pentru obligațiile necontractuale în materie civilă și comercială[6];

– *Convenția și Protocolul de la Haga 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere;*

– Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 *privind legislația aplicabilă divorțului și separării de drept (Regulamentul Roma III)*[7].

C. Accesul la justiție și cooperarea transfrontalieră

– Directiva 2003/8/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea

[1] JO L 7, 10.1.2009, pp. 1-79.
[2] JO L 201, 27.7.2012, pp. 107-134.
[3] JO, L 351/1, 20.12.2012.
[4] JO L 178, 2.7.2019, pp. 1-115.
[5] JO L 177, 4.7.2008, pp. 6-16.
[6] JO L 199, 31.7.2007, pp. 40-49.
[7] JO L 343, 29.12.2010, pp. 10-16.

unor norme minime comune privind *asistența judiciară acordată* în astfel de litigii[1];

– Regulamentul (CE) nr. 861/2007 de stabilire a unei *proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă;*

– Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2006 de instituire a unei *proceduri europene de somație de plată*[2];

– Directiva 2008/52/CE stabilește norme comune privind *anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială* în scopul consolidării securității juridice și, în consecință, al încurajării recurgerii la acest mod de soluționare a litigiilor[3];

– Regulamentul (CE) nr. 805/2004 privind crearea unui *titlu executoriu european* pentru creanțele necontestate[4];

– Directiva 2004/80/CE privind *despăgubirea civilă a victimelor infracțiunilor;*

– Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 privind cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul *obținerii de probe în materie civilă sau comercială*[5];

– Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 are ca obiectiv *simplificarea și accelerarea transmiterii între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare*, în scopul comunicării sau notificării și, prin urmare, a creșterii eficacității și rapidității procedurilor judiciare[6];

– Prin Decizia nr. 2001/470/CE din 28 mai 2001 a Consiliului a fost creată o *Rețea Judiciară Europeană în materie civilă și comercială*). modificată prin Decizia nr. 568/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009.

Rețeaua este compusă din punctele de contact desemnate de statele membre, din autoritățile centrale prevăzute în anumite instrumente ale Uniunii, din magistrații de legătură și din alte autorități cu responsabilități în

[1] JO L 26, 31.1.2003, pp. 41-47.
[2] JO L 399, 30.12.2006, pp. 1-32.
[3] JO L 136, 24.5.2008, pp. 3-8.
[4] JO L 143, 30.4.2004, pp. 15-39.
[5] JO L 174, 27.6.2001, pp. 1-24.
[6] JO L 324, 10.12.2007, pp. 79-120.

domeniul cooperării judiciare dintre actorii statali (judecători, autorități centrale).

– Dezvoltarea utilizării tehnologiilor informației și comunicațiilor în administrarea justiției constituie un alt instrument de simplificare a cooperării judiciare în materie civilă. Acest proiect a fost lansat în iunie 2007 și s-a concretizat printr-o *strategie europeană în materie de e-Justiție.*

Dintre instrumentele e-Justiției fac parte: portalul european e-Justiție, care are ca scop facilitarea accesului la justiție cetățenilor și întreprinderilor din întreaga Uniune; interconectarea cazierelor judiciare naționale la nivel european; o mai bună utilizare a videoconferințelor în procedurile judiciare și a instrumentelor de traducere inovatoare, precum traducerea automatizată, formularele dinamice și o bază de date europeană a traducătorilor și interpreților din domeniul juridic.

Izvoarele complementare (incluzând principiile generale de drept și normele juridice incluse în acordurile internaționale încheiate de Uniunea Europeană sau de statele membre cu alte state sau organizații internaționale)[1] cuprind reglementări care vizează aplicarea uniformă a dreptului internațional privat.

Acordurile internaționale ale Uniunii Europene reprezintă instrumentele juridice prin care se materializează conținutul juridic al relațiilor Uniunii Europene cu state terțe și organizații internaționale.

Temeiul juridic al acordurilor încheiate de Uniunea Europeană cu statele terțe sau organizații internaționale este reprezentat de dispozițiile art. 216-219 TFUE.

În cadrul Uniunii Europene, în afara izvoarelor specifice de drept comunitar (tratatele comunitare, regulamentele, directivele și deciziile anterior prezentate), care beneficiază de aplicabilitate directă în ordinea juridică de drept intern a statelor membre, au fost adoptate și convenții aplicabile în domeniul dreptului internațional privat cum ar fi *Protocolul de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere*[2].

---

[1] Pentru detalii, vezi N. Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene – Tratat,* Ed. Lumina Lex, București, 2008, pp. 82-84.

[2] Protocolul a înlocuit Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere și Convenția de la Haga din 24 octombrie 1956 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere pentru copii.

3. Forța juridică a reglementărilor internaționale

○ *3.1. Modalitățile de aplicare a normelor dreptului internațional public în ordinea juridică națională*

3.1.1. Rolul dreptului internațional public în societatea contemporană

Dreptul internațional public reprezintă un ansamblu de reglementări juridice care au drept scop coordonarea relațiilor dintre state și alte subiecte de drept internațional public.

O caracteristică predominantă a societății contemporane este reprezentată de intensificarea legăturilor dintre state și organizații internaționale în contextul globalizării mondiale.

În literatura de specialitate s-a arătat că, uneori, fenomenul globalizării este identificat în mod simplist cu interdependențele pe care le cunoaște societatea omenească[1].

Mondializarea capitalului a accelerat internaționalizarea investițiilor și a sistemului productiv, cu implicații directe sau indirecte asupra tuturor domeniilor.

Factorul predominant în evoluția globalizării îl reprezintă actuala revoluție în informatică și comunicații, concomitent și interdependent cu revoluția tehnico-științifică. Globalizarea are în prezent un impact evident atât asupra relațiilor internaționale, cât și asupra reglementărilor regionale și mondiale actuale.

Statele au început să piardă o serie de prerogative care țineau exclusiv de teritorialitate; ele devin entități deschise, cu profunde legături globalizate față de alte subiecte de drept internațional public în domenii variate. Astfel, asistăm la polarizarea resurselor financiare în jurul unor structuri internaționale cu caracter globalizator, la circulația mondializată a informației, la profunde mutații chiar și pe planul politicii externe a statelor.

Statul național nu mai este deținător exclusiv al atributelor de politică externă; paralel cu politica externă oficială a statelor, se dezvoltă forme noi de reprezentare, ilustrate de diplomația publică.

Dreptul internațional public rezultă din interacțiunea intereselor statelor exprimate prin politica externă a acestora, reprezentând o formă generalizată a acestor interese, adaptată și trăsăturilor caracteristice ale societății

---

[1] C. Vlad, *Spre o nouă ordine internațională sub zodia globalizării,* în Revista română de drept umanitar nr. 1(44)/2003, p. 13.

internaționale. Statele încearcă să utilizeze dreptul internațional ca instrument de orientare a politicii sale externe.

Dreptul internațional se adaptează mutațiilor intervenite în societatea contemporană, însă modalitățile de integrare în ordinea juridică națională păstrează încă rigorile stabilite în dreptul tratatelor. Din acest punct de vedere dreptul internațional public este diferit substanțial față de dreptul Uniunii Europene, care prezintă un profund caracter integrator.

Instrumentul juridic internațional cu caracter democratic care stă la baza relațiilor internaționale este tratatul internațional. Tratatul internațional reprezintă un mijloc de cooperare a statelor și o metodă eficientă și precisă de reglementare a relațiilor dintre acestea.

3.1.2. Dispozițiile constituționale privind dreptul internațional

Fiecare stat stabilește modalitățile concrete de aplicare a dreptului internațional public în ordinea juridică națională, având în vedere cadrul juridic general stabilit prin convențiile internaționale ce formează dreptul internațional al tratatelor.

Relația dintre dreptul intern și dreptul internațional este explicată diferit de la un sistem de drept la altul, având la bază două doctrine: doctrina monistă și doctrina dualistă.

Teoria monistă susține fie primatul dreptului internațional asupra dreptului intern, fie întâietatea legislației naționale față de dreptul internațional[1].

Teoria dualistă susține distincția dintre cele două sisteme de drept – intern și internațional – și presupune emiterea unui act normativ intern prin care un tratat internațional are puterea de a fi pus în aplicare în ordinea juridică națională. Astfel, în unele state, cum sunt Marea Britanie, Irlanda, Norvegia sau Suedia, pentru aplicarea normelor dreptului internațional în ordinea juridică internă, acestea sunt „transformate" în norme interne, printr-un act normativ intern. Tratatele internaționale pot deveni parte a dreptului intern numai după ce o lege specială de aplicare este adoptată de legiuitor (sistem dualist)[2].

În dreptul contemporan nu există o practică uniformă a statelor cu privire la primatul uneia sau alteia dintre cele două sisteme juridice,

---

[1] Teorie aplicabilă în Austria, Italia, Franța și Germania (tratatele internaționale la care statul este parte este inclus în sistemele de drept naționale).

[2] N. Purdă (și colaboratorii), *Drept internațional public*, Ed. Universitară, București, 2008, p. 349.

apreciindu-se pentru fiecare caz, în conformitate cu dispozițiile constituțiilor naționale[1].

Principiile constituționale din sistemul român de drept sunt cuprinse în art. 10, 11 și 20.

Conform dispozițiile art. 10 din Constituția României, care se referă la relațiile internaționale, România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional.

Art. 11 stabilește relația dintre dreptul internațional și dreptul intern. Astfel, conform prevederilor art. 11, statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte. Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.

În Convenția asupra dreptului tratatelor (1969) se stipulează faptul că „un stat nu poate invoca prevederile dreptului său intern pentru a justifica eșecul sau în executarea unui tratat", eliminând astfel posibilitatea ca statele să se prevaleze de legislația lor internă pentru a nu respecta obligațiile internaționale.

Dispozițiile art. 20 din Constituția României se referă raportul dintre reglementările internaționale din domeniul drepturilor omului și legislația națională, afirmând obligația autorităților competente de a interpreta dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor în concordanță cu documentele internaționale adoptate în acest domeniu.

Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

3.1.3. *Modalitățile de receptare a dreptului internațional public în ordinea juridică internă din România*

Încheierea tratatelor internaționale presupune și parcurgerea unor proceduri interne, de către fiecare parte, pentru a da eficiență juridică în plan

---

[1] E. Ciongaru, *Teoria monistă și dualistă în dreptul european*, (abstract), http://www.ugb.ro/Juridica/Issue1RO/10_Teoria_monista_si_dualista_in_dreptul_european CiongaruRO.pdf.

intern regulilor cuprinse în tratat. Metodele prin care se realizează obiectivele de mai sus, adică procedurile necesare, diferă de la stat la stat și sunt în general prefigurate prin dispoziții constituționale ale statelor[1].

Pentru observarea efectelor tratatului internațional sau a influenței acestuia asupra ordinii juridice de drept intern, este utilă identificarea raporturilor dintre cele două ordini juridice. Legătura dintre dreptul tratatelor și dreptul intern constă în trimiterea pe care un sistem juridic o face la celălalt[2].

Convenția de la Viena din 1969[3] consacră regula conform căreia consimțământul unui stat de a fi legat printr-un tratat poate fi exprimat prin semnătură, prin schimbul instrumentelor care constituie tratatul, prin ratificare, acceptare, aderare sau aprobare, ori prin oricare alt mijloc convenit[4].

Conform art. 2 lit. b) din Convenția de la Viena prin expresiile „ratificare", „acceptare", „aprobare" și „aderare" se înțelege, după caz, actul internațional astfel denumit prin care un stat stabilește, pe plan internațional, consimțământul său de a fi legat printr-un tratat.

În sistemul de drept român, legea cadru care stabilește modalitățile de aplicare a tratatelor internaționale în ordinea juridică națională este legea nr. 590/2003 privind tratatele[5].

Conform dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 590/2003, România, Guvernul României, precum și ministerele și alte autorități ale administrației publice centrale, pentru care această atribuție este expres prevăzută de legislația în vigoare, pot încheia tratate la nivel de stat, tratate la nivel guvernamental, respectiv tratate la nivel departamental.

Tratatele respective se încheie cu respectarea principiilor fundamentale și a celorlalte norme imperative ale dreptului internațional, a dreptului comunitar, a normelor cutumiare internaționale, a Constituției României, în conformitate cu prevederile prezentei legi

Convenția de la Viena din 1969 conține dispoziții privind aplicarea tratelor în art. 24 (privind intrarea în vigoare) și 25 (privind aplicarea provizorie).

---

[1] C. Baci, A. Pătrașcu, F. Nan, *Dreptul tratatelor. Noțiuni de teorie și practică*, Ed. Ministerului Internelor și Reformei Administrative, București, 2008, p. 29.

[2] I.M. Anghel, *Dreptul tratatelor*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 170.

[3] Adoptată în cadrul ONU. Text publicat în Broșura din 23 mai 1969. În vigoare de la 23 mai 1969.

[4] Conform dispozițiilor art. 13-17 din Convenția de la Viena din 1969.

[5] Publicat în M. Of. nr. 23 din 12/01/2004.

Un tratat intra în vigoare la data și după modalitățile ce s-au fixat prin dispozițiile sale sau prin acord între statele care au participat la negociere.

În lipsa unor atari dispoziții sau a unui asemenea acord, un tratat intră în vigoare de îndată ce consimțământul de a fi legat prin tratat a fost stabilit pentru toate statele care au participat la negociere.

Când consimțământul unui stat de a fi legat printr-un tratat este stabilit la o data posterioară intrării în vigoare a zisului tratat, acesta, dacă nu dispune altfel, intra în vigoare față de acest stat la acea data.

Dispozițiile unui tratat, care reglementează autentificarea textelor, stabilirea consimțământului statelor de a fi legate prin tratat, modalitățile sau data intrării în vigoare, rezervele, funcțiunile depozitarului precum și alte chestiuni care se pun în mod necesar înainte de intrarea în vigoare a tratatului, sunt aplicabile de îndată ce textul a fost adoptat.

Cu privire la aplicarea provizorie, Convenția dispune că un tratat sau o parte a unui tratat se aplica în mod provizoriu pana la intrarea sa în vigoare:

a) dacă tratatul însuși dispune astfel; sau

b) dacă statele care au participat la negociere conveniseră astfel într-un alt mod.

Dacă tratatul nu dispune altfel sau dacă statele care au participat la negociere nu au convenit altfel, aplicarea provizorie a unui tratat sau a unei părți din tratat față de un stat încetează, dacă acest stat notifica celorlalte state între care tratatul este aplicat provizoriu, intenția sa de a nu deveni parte la tratat.

Conform art. 18 din Legea nr. 590/2003, exprimarea consimțământului de a deveni parte la tratat se face, după caz, prin *ratificare, aprobare, aderare sau acceptare.*

În mod excepțional, exprimarea consimțământului de a deveni parte la tratat se poate face prin *semnarea tratatului respectiv.*

- *Ratificarea*

Conform art. 1 lit. f) din Legea nr. 590/2003, prin ratificare se înțelege modalitatea de exprimare a consimțământului de a deveni parte la un tratat care a fost semnat de partea romană, prin adoptarea unei legi de ratificare de către Parlament sau, în condițiile legii, prin ordonanță de urgență a Guvernului.

Conform art. 19 alin. (1) din lege, se supun *Parlamentului spre ratificare prin lege* următoarele categorii de tratate:

a) tratatele la nivel de stat, oricare ar fi domeniul de reglementare al acestora;

b) tratatele la nivel guvernamental care se referă la cooperarea politică sau care implică angajamente cu caracter politic;

c) tratatele la nivel guvernamental care se referă la cooperarea cu caracter militar;

d) tratatele la nivel guvernamental care se referă la teritoriul de stat, inclusiv regimul juridic al frontierei de stat, precum și la zonele asupra cărora România exercită drepturi suverane și jurisdicție;

e) tratatele la nivel guvernamental care se referă la statutul persoanelor, drepturile și libertățile fundamentale ale omului;

f) tratatele la nivel guvernamental care se referă la participarea în calitate de membru la organizații internaționale interguvernamentale;

g) tratatele la nivel guvernamental care se referă la asumarea unui angajament financiar care ar impune sarcini suplimentare la bugetul de stat;

h) tratatele la nivel guvernamental ale căror dispoziții fac necesară, pentru aplicare, adoptarea unor noi dispoziții normative având forță juridică de lege ori a unor legi noi sau amendarea legilor în vigoare și cele care prevăd în mod expres cerința ratificării lor.

Tratatele respective nu se ratifică prin ordonanțe ale Guvernului.

În situații extraordinare, tratatele a căror reglementare nu poate fi amânată, vor putea fi ratificate prin ordonanțe de urgență ale Guvernului, sub condiția justificării temeinice a urgenței ratificării.

- *Aprobarea*

Conform art. 1 lit. g) din Legea nr. 590/2003, prin aprobare se înțelege modalitatea de exprimare a consimțământului de a deveni parte la un tratat care a fost semnat de partea română, prin adoptarea unei hotărâri de aprobare de către Guvern.

Conform art. 20, tratatele semnate la nivel guvernamental care nu intră sub incidența prevederilor art. 19, precum și tratatele semnate la nivel departamental sunt *supuse Guvernului spre aprobare prin hotărâre.*

Analizând comparativ dispozițiile art. 19 și 20, rezultă că regula generală privind receptarea tratatelor semnate la nivel guvernamental și departamental constă în aprobarea acestora de către Guvern prin hotărâre, ratificarea de către Parlament prin lege constituind excepția de la regulă.

- *Aderarea și acceptarea*

Tratatele multilaterale care nu au fost semnate în numele României sau la nivel guvernamental, la care România sau Guvernul României urmează să devină parte și care intră sub incidența prevederilor art. 19 alin. (1), *sunt supuse Parlamentului spre aderare sau acceptare prin lege,* dacă prevăd expres această modalitate de exprimare a consimțământului de a deveni parte la ele.

În situații extraordinare, tratatele multilaterale pot fi *supuse aderării sau acceptării prin ordonanță de urgență a Guvernului.*

Tratatele care nu intră sub incidența prevederilor art. 19 alin. (1) sunt supuse *Guvernului, spre aderare sau acceptare, prin hotărâre.*

Conform art. 1 lit. h) din Legea nr. 590/2003, prin aderare se înțelege modalitatea prin care se exprimă consimțământul de a deveni parte la un tratat multilateral care nu a fost semnat de partea română. Art. 1 lit. i) dispune că prin noțiunea de acceptare se înțelege modalitatea prin care se exprimă consimțământul de a deveni parte la un tratat multilateral care nu a fost semnat de partea română și care prevede expres această modalitate.

După exprimarea consimțământului în formele anterior prezentate, obligațiile prevăzute de tratatele în vigoare se execută întocmai și cu bună-credință.

Aplicarea și respectarea dispozițiilor tratatelor în vigoare reprezintă o obligație pentru toate autoritățile statului român, inclusiv autoritatea judecătorească, precum și pentru persoanele fizice și juridice române sau aflate pe teritoriul României.

Guvernul, Ministerul Afacerilor Externe, precum și alte ministere și autorități ale statului au obligația de a lua toate măsurile necesare pentru aplicarea tratatelor în vigoare, precum și de a controla modul în care se realizează acestea.

Dispozițiile tratatelor în vigoare nu pot fi modificate, completate sau scoase din vigoare prin acte normative interne ulterioare intrării lor în vigoare.

Prevederile legislative interne nu pot fi invocate pentru a justifica neexecutarea dispozițiilor unui tratat în vigoare.

Aplicarea unui tratat în vigoare sau a unor prevederi ale acestuia poate fi suspendată conform prevederilor acestuia sau prin acordul părților.

O 3.2. *Modalitatea de aplicare a reglementărilor Uniunii Europene în ordinea juridică națională*

Dreptul Uniunii Europene se prezintă ca o ordine juridică cu caracter specific, distinctă atât față de ordinea juridică de drept intern a statelor membre, cât și față de ordinea juridică de drept internațional.

Dreptul Uniunii Europene, ca sistem autonom de drept, pentru a fi aplicabil, trebuie să se integreze în sistemul de drept intern al statelor membre. Această integrare presupune ca el să facă parte din dreptul național al fiecărui stat comunitar, deci să se aplice în mod direct.

Aplicabilitatea directă a dreptului Uniunii Europene se impune ca un principiu de bază, din care decurge un al doilea principiu, legat de ierarhia celor două sisteme, care constă în prioritatea (supremația)[1] dreptului Uniunii Europene față de dreptul intern.

Având în vedere faptul că dreptul internațional privat reprezintă un ansamblu de norme juridice cu caracter preponderent național, analiza raportului dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul internațional privat rezultă din analiza raportului dintre dreptul comunitar european și dreptul național al statelor membre în ansamblu.

După aderarea României la Uniunea European reglementările comunitare beneficiază de aplicare directă și prioritară în ordinea juridică națională, aspect confirmat atât de reglementările Uniunii Europene, cât și de reglementările naționale.

Pe plan intern. aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene este statuată prin următoarele dispoziții:

– art. 148 alin. (2) din Constituție privind „Integrarea în Uniunea Europeană". Conform acestor reglementări, ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană, prevederile tratatelor constitutive, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare;

– art. 5 C. civ. privind „Aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene, conform cărora, în materiile reglementate de cod, normele dreptului Uniunii Europene se aplică prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților;

– art. 4 C. pr. civ. privind „Aplicarea prioritară a dreptului comunitar", conform cărora, în materiile reglementate de cod, normele obligatorii ale dreptului comunitar se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților.

3.2.1. Principiul aplicabilității directe

Principiul aplicabilității directe este confirmat prin dispozițiile art. 288 TFUE (ex. art. 249 TCE)[2], dar numai în ceea ce privește regulamentele, despre care se precizează că sunt de aplicabilitate directă în toate statele membre.

---

[1] P. Manin, *Les communautés européennes. L'Union européenne. Droit institutionnel*, Ed. A. Pedone, Paris, 1993, p. 237.

[2] Conform noii numerotări a articolelor cuprinse în Tratatul de funcționare a Uniunii Europene, după modificările intervenite prin Tratatul de la Lisabona.

Pentru restul actelor normative ale Uniunii Europene, i-a revenit rolul Curții de Justiție de a statua acest principiu, cu ocazia soluționării unor cauze.

Curtea de Justiție a stabilit că, potrivit acestui principiu, dreptul Uniunii Europene este integrat direct în dreptul statelor membre, fără să permită statelor să aleagă între *teoriile* dualiste sau moniste, întrucât se impune aplicarea mecanismului, nemaifiind nevoie de măsuri luate pe plan intern pentru aplicarea dreptului comunitar[1]

Ca urmare a acestei situații, persoanele particulare (fizice sau morale) pot invoca dreptul Uniunii Europene în fața autorităților naționale, inclusiv tribunale, atât pentru a li se recunoaște drepturile, cât și pentru a se anula efectul unor acte juridice interne care sunt contrare dreptului comunitar.

Aplicarea directă a dreptului Uniunii Europene prezintă o serie de particularități în funcție de categoria normelor comunitare europene care sunt invocate, precum și caracterul efectului direct și eventualele excepții care există. Se disting, în acest sens, analize făcute de literatura de specialitate, fie după criteriul forței și condiționărilor efectului direct[2], fie conform categorisirii surselor dreptului Uniunii Europene[3], deși fiecare dintre aceste clasificări nu reușesc întotdeauna să cuprindă toate elementele esențiale care rezultă din aplicarea criteriului respectiv.

A. Efectul direct necondiționat și complet

Sursele dreptului Uniunii Europene care au acest efect pot fi invocate fără nicio condiție de către orice persoană fizică sau morală, atât pe plan vertical (în litigii cu organele statale), cât și în plan orizontal (în litigii cu alte persoane fizice sau morale).

Din această categorie fac parte:

– *Regulamentele*, care sunt acte comunitare specifice pentru aplicabilitatea directă, creând drepturi și obligații pentru toți;

– *Deciziile, care* nu au aplicabilitate directă, dar s-a considerat că acele decizii care sunt adresate persoanelor particulare în anumite domenii (concurență) pot fi surse de drepturi și obligații pentru aceștia, fiind asimilate în aceste cazuri regulamentelor. Efectul celorlalte decizii va fi analizat ulterior;

– *Principiile generale*, care sunt de aplicabilitate directă, întrucât prin gradul lor de generalitate trebuie să fie respectate în toate cazurile și în mod necondiționat.

---

[1] CJCE – Hot. din 03.04.1968 *Firma Malkerei*, 28/67, 211.

[2] P. Manin, *op. cit.*, pp. 243-256.

[3] J. Boulouis, *op. cit.*, pp. 235-245.

B. Efectul direct condiționat și complet

În această categorie intră actele Uniunii Europene care pot să fie invocate în orice litigiu, dar este necesară îndeplinirea unor condiții în acest scop. Sunt incluse în această categorie documentele cu caracter convențional, respectiv tratatele de instituire a comunităților și Uniunii și tratatele internaționale.

C. Efectul direct condiționat și restrâns

Sunt considerate ca având efect direct, condiționat și restrâns *directivele și deciziile adresate statelor membre*[1].

D. Consecințele aplicării principiului efectului direct

Principiul aplicabilității directe a dreptului Uniunii Europene are implicații atât asupra statelor membre ale Uniunii Europene, cât și asupra persoanelor particulare și a judecătorilor naționali.

– *Statele membre* sunt puse în situația de a nu putea schimba dispozițiile care le sunt adresate, acestea având un caracter obligatoriu pentru respectivele state (evident ținând seama de categoria normelor juridice respective, așa cum au fost ele analizate mai sus).

– *Persoanele fizice și juridice* au posibilitatea să invoce oricând în ordinea juridică internă dreptul Uniunii Europene, în condițiile statuate de reglementările respective.

– *Judecătorii naționali* sunt obligați să aplice dreptul Uniunii Europene, dar atunci când judecătorii sunt în fața unei situații care necesită stabilirea competenței pe plan intern, vor aplica dreptul fiecărui stat. În cazul în care judecătorul național solicită un recurs prejudiciar, Curtea poate indica acestuia elementele de drept comunitar pe baza căruia să rezolve cazul.

Se recunoaște o aplicabilitate directă verticală (invocarea dispozițiilor Uniunii Europene față de stat și organele sale) și aplicabilitatea orizontală (între persoane private).

3.2.2. Primordialitatea dreptului Uniunii Europene

Tratatele de instituire a comunităților europene nu au conținut prevederi privind primordialitatea dreptului comunitar asupra celui intern al statelor membre.

---

[1] P. Manin, *op. cit.*, pp. 250-265.

Problema primordialității dreptului Uniunii Europene față de dreptul intern al statelor membre, poate fi considerată ca o expresie a problematicii raportului dintre dreptul internațional public și dreptul intern[1]. Conform teoriei și practicii în acest domeniu, în dreptul internațional există două doctrine privind raportul dintre cele două sisteme: *doctrina monistă și doctrina dualistă.*

Spre deosebire de această situație din dreptul internațional public, în sistemul de drept comunitar statele membre sunt obligate să recunoască primordialitatea dreptului comunitar asupra dreptului intern. Fundamentul acestei situații îl constituie acordul statelor de a fi membre ale acestor comunități și de a accepta jurisdicția specială creată în conformitate cu tratatele constitutive, care au fost negociate și față de care s-a exprimat consimțământul fiecărui stat conform prevederilor tratatului și a reglementărilor interne, respectiv prin referendum în ultimă instanță.

Principiul primordialității se referă la totalitatea surselor dreptului Uniunii Europene, acestea având deci toate o forță juridică superioară dreptului intern, indiferent de categoria din care fac parte.

Dreptul intern al tuturor statelor membre trebuie să fie în deplină concordanță cu dreptul Uniunii Europene, indiferent de ierarhia internă a normelor respective.

Statul nu poate invoca nici chiar dispozițiile sale constituționale pentru a nu se aplica o normă a Uniunii Europene[2]. Acest fapt este cu atât mai evident în cazul reglementărilor contractuale dintre subiectele private de drept intern. Această primordialitate se aplică în mod corespunzător în cazul revizuirii tratatelor institutive sau a actelor care sunt supuse aprobării statelor, în baza prevederilor constituționale, încât în aceste situații este vorba de instituirea unor norme comunitare noi, diferite, supuse unor proceduri specifice de adoptare.

Aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene a fost statuată de jurisprudența comunitară și confirmată prin dispozițiile Tratatului de la Lisabona[3].

---

[1] P. Kent, *European Community Law*, MAE Handbook 1992, p. 37.

[2] CJCE - Hot. din 15.07.1964, 6/64, 1141 *COSTA/E.N.E.L.*

[3] Acest principiu se regăsește și în Hotărârea *Van Gend & Loos*, dar a fost statuată, în mod expres, în Hotărârea *COSTA/E.N.E.L.*(15.07.1964, 6/64), în care Curtea a expus, în mod sintetic, caracteristicile originare ale Comunităților europene: *instituții cu o ordine juridică proprie, integrată sistemului juridic național al statelor membre, cu personalitate și capacitate juridică proprie, cu reprezentare pe planul relațiilor internaționale și cu puteri proprii conferite prin transferul competenței consimțite de către statele membre, precum și existența unui cadru normativ comunitar aplicabil statelor membre și cetățenilor acestora.*

În acest sens, Tratatul de la Lisabona cuprinde în anexe o *„Declarație cu privire la supremație"* (nr. 17)[1] care confirmă soluțiile pronunțate de jurisprudența comunitară.

4. Procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice

Procesul civil internațional presupune soluționarea unui litigiu privind un raport juridic de drept internațional privat. Caracterul internațional al litigiului este apreciat în funcție de elementul de extraneitate al litigiului, fără să implice caracterul internațional al instanței sesizate.

Raportul juridic de drept internațional privat prezintă anumite trăsături caracteristice prin care se deosebește de obiectul altor ramuri de drept.

Aceste trăsături caracteristice sunt, în principiu, următoarele:

a) raportul juridic de drept internațional privat *conține un element străin,* prin care are legătură cu mai multe sisteme de drept. Prin intermediul elementului străin al raportului juridic, poate să ia naștere un conflict de legi;

b) raportul juridic de drept internațional privat ia naștere *în domeniul dreptului privat în sens larg;*

c) subiectele raportului juridic de drept internațional privat sunt *persoane fizice sau persoane juridice.*

Elementul de extraneitate[2] sau elementul străin reprezintă acea parte componentă a raportului juridic de drept internațional privat prin care se stabilește legătura cu o lege străină.

Elementul de extraneitate al raportului juridic de drept internațional privat nu constituie un element distinct în structura raportului juridic[3], ci presupune o împrejurare de fapt care poate apare în legătură cu elementele

---

[1] Declarația confirmă faptul că *„din jurisprudența Curții de Justiție reiese că supremația dreptului comunitar este un principiu fundamental al dreptului comunitar. Conform Curții, acest principiu este inerent naturii specifice a Comunității Europene. La data primei hotărâri din cadrul acestei jurisprudențe consacrate (hotărârea din 15 iulie 1964, în cauza 6/64, Costa/ENEL1), supremația nu era menționată în tratat. Situația nu s-a schimbat nici astăzi. Faptul că principiul supremației nu va fi inclus în viitorul tratat nu va schimba în niciun fel existența principiului și jurisprudența în vigoare a Curții de Justiție".*

[2] Noțiunea „element de extraneitate" provine din cuvântul latinesc „extraneus", care înseamnă „din afară", „străin" (D. Lupașcu, D. Ungureanu, *Drept internațional privat,* Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 11). În literatura de specialitate se utilizează și noțiunea „element internațional" în loc de „element de extraneitate" (I. Macovei, *Drept internațional privat,* Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 3).

[3] Elementele constitutive ale raportului juridic civil sunt părțile, conținutul și obiectul (Gh. Beleiu, *Drept civil. Introducere în dreptul civil,* Ed. Șansa SRL, București, 1993, p. 64).

de structură ale raportului juridic, determinând aplicarea unor legi din sisteme de drept diferite.

În literatura de specialitate[1] se apreciază că elementul de extraneitate reprezintă criteriul de delimitare a raportului juridic de drept internațional privat față de raporturile civile interne, determinând fie conflictele de legi, fie aplicarea normelor materiale interne sau uniforme.

Reglementând raporturi de drept procesual civil cu element de extraneitate, normele juridice aplicabile procesului civil internațional se plasează la interferența dintre dreptul procesual civil și dreptul internațional privat. Această particularitate a determinat tratarea procesului civil internațional într-un plan secundar, atât de către literatura de specialitate de drept internațional privat, preocupată în mod prioritar de latura materială a dreptului internațional privat, cât și de cea de drept procesual civil, concentrată asupra raportului de drept procesual, dar fără element de extraneitate[2].

În legătură cu soluționarea unui raport juridic cu element de extraneitate, pot apărea următoarele probleme[3]:

a) *determinarea legii materiale aplicabile raportului juridic respectiv*; Prin intermediul elementului de extraneitate se află în prezență legile materiale a două state diferite (când un raport juridic conține un singur element străin) sau legile mai multor state (când raportul juridic conține mai multe elemente străine; care fac legătura cu mai multe sisteme de drept).

Când reglementările sistemelor de drept în prezență sunt diferite cu privire la raportul juridic avut în vedere, se constată existența unui conflict de legi. Conflictul de legi se soluționează prin aplicarea normei conflictuale a forului, care indică ce lege este competentă să cârmuiască raportul juridic respectiv. Legea materială indicată poate să fie legea proprie sau legea străină.

b) *determinarea instanței competente să soluționeze un litigiu de drept internațional privat;* Având în vedere faptul că raportul juridic de drept internațional privat are legătură cu cel puțin două sisteme de drept prin intermediul elementului de extraneitate pe cale îl conține, se impune determinarea instanței naționale ce urmează a soluționa eventualele litigii apărute în legătură cu raportul juridic avut în vedere.

---

[1] I.P. Filipescu, *op. cit.*, pp. 13-14; T.R. Popescu, *Drept internațional privat*, Ed. Actami, București, 1994, p. 8.

[2] Ș.A. Stănescu, *Procesul civil internațional*, Ed. Hamangiu, București, 2017.

[3] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 504.

c) *determinarea legii procedurale aplicabile în litigiile de drept internațional privat;*

Instanța competentă va aplica legea procedurală stabilită de propriile norme conflictuale.

d) *determinarea efectelor hotărârilor judecătorești străine;*

Hotărârile judecătorești străine nu produc efecte în mod automat în țara forului, normele conflictuale ale forului stabilind în ce condiții și în ce măsură aceste hotărâri pot fi recunoscute și pot produce efecte juridice.

e) *determinarea efectelor unui drept dobândit în străinătate prin aplicarea unei legi străine.* Un drept dobândit în străinătate poate produce efecte în țara forului în condițiile și în limitele stabilite prin dispozițiile propriilor norme conflictuale.

„Dreptul procesual civil european" reprezintă o parte integrantă a „dreptului procesual civil internațional", reunind dispozițiile care reglementează aspectele procedurale pe care le implică caracterul internațional al litigiilor civile.

Statele europene care au aderat la Uniunea Europeană au consimțit prin actul de aderare să aplice cu prioritate legislația comunitară pe teritoriul național.

Pe lângă dreptul intern și dreptul Uniunii Europene, există și numeroase izvoare de drept internațional, convenții bilaterale și multilaterale, care au de asemenea ca obiect reglementarea problemelor care apar în litigiile internaționale.

Reglementările aplicabile procesului civil internațional sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul de procedură civilă – intitulată „Procesul civil internațional".

Materiile reglementate de aceste dispoziții sunt:

- competența internațională a instanțelor române;
- legea aplicabilă în procesul civil internațional;
- eficacitatea hotărârilor străine;
- arbitrajul internațional.

BCU IAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Capitolul II

Competența în dreptul internațional privat român reguli speciale conform dreptului Uniunii Europene

1. **Aspecte generale privind conflictele jurisdicționale**
2. **Determinarea competenței jurisdicționale prin dispozițiile Codului de procedură civilă**
3. **Determinarea competenței prin dreptul derivat ale Uniunii Europene în anumite domenii**

1. Aspecte generale privind conflictele jurisdicționale

Competența jurisdicțională în dreptul internațional privat reprezintă abilitatea conferită de lege instanțelor unei țări, în raport cu instanțele celorlalte țări cu care raportul juridic prezintă legătură, de a soluționa litigiul civil cu element de extraneitate[1].

Necesitatea reglementării competenței internaționale rezultă din faptul că instanțele unui stat nu pot fi competente pentru toate litigiile internaționale. De asemenea, fiecare stat decide care dintre hotărârile străine vor fi recunoscute și executate pe teritoriul său și în ce condiții.

Obținerea de probe sau notificarea prin intermediul instanțelor/ persoanelor în străinătate, presupune acordul statului în care urmează să fie obținută proba sau notificat actul.

În principiu, reglementarea acestor aspecte este de competența statelor naționale, în temeiul principiului suveranității naționale.

Conflictele de jurisdicții iau naștere atunci când o instanță sesizată cu soluționarea unui litigiu de drept internațional privat trebuie să se pronunțe asupra competenței de soluționare a cauzei, asupra procedurii aplicabile, precum și efectelor hotărârilor judecătorești pronunțate în străinătate.

Conflictul de jurisdicții apare datorită prezenței elementului de extraneitate, instanțele mai multor state putând fi sesizate pentru judecarea unui litigiu[2].

---

[1] D. Lupașcu, D. Ungureanu, *op. cit.*, p. 299.

[2] D.Al. Sitaru, *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială – Normele conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 55.

Normele juridice prin care se soluționează conflictele de jurisdicție sunt în mod preponderent norme materiale care se aplică în mod direct raportului juridic respectiv, spre deosebire de normele care soluționează conflictele de legi – care sunt norme conflictuale[1] în exclusivitate. Normele materiale sau substanțiale prin care se soluționează conflictul de jurisdicții aparțin sistemului de drept al forului.

Între conflictul de legi și conflictul de jurisdicții se constată o anumită legătură, în sensul că conflictul de jurisdicții influențează conflictul de legi – fiind soluționat înaintea acestuia. Influența conflictului de legi asupra conflictului de jurisdicții este mai puțin constatată, însă judecătorul forului analizează litigiul în ansamblul său și se poate declara competent având în vedere legea pe care o va aplica[2].

Sensul noțiunii de competență jurisdicțională în dreptul internațional privat este diferit de sensul noțiunii de competență jurisdicțională în dreptul intern, prin faptul că:

– în dreptul internațional privat – se urmărește determinarea competenței instanței, raportând instanțele unui stat la instanțele altui stat cu care raportul juridic are legătură prin intermediul elementului de extraneitate;

– în dreptul intern – se determină care din instanțele aparținând aceleiași țări urmează să soluționeze litigiul, pe criterii de competență materială sau teritorială. Competența de jurisdicție în dreptul intern se determină după ce stabilește competența în dreptul internațional privat (după ce se stabilește instanța cărei țări urmează să fie considerată competentă).

Conflictele de competență privind soluționarea unui litigiu cu element de extraneitate pot fi:

- *pozitive* (reglementările din mai multe sisteme de drept cu care are legătură raportul juridic dedus judecății pretinzând competența propriilor instanțe în soluționarea litigiului. În acest caz, normele juridice ale forului vor stabili competența jurisdicțională unilaterală a instanțelor);

- *negative* (instanța indicată de normele forului se declară necompetentă, caz în care, se aplică reglementările relative la „forul de necesitate", prevăzute în art. 1.070 C. pr. civ., conform cărora, instanța română de la locul cu care cauza prezintă o legătură suficientă devine competentă să soluționeze

---

[1] I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 29; O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, p. 9; În legătură cu natura normelor juridice care soluționează conflictele de jurisdicții s-a exprimat opinia conform căreia normele de procedură aplicabile litigiilor de drept internațional privat sunt norme conflictuale mai ales unilaterale, dar pot fi și bilaterale (D.A. Sitaru, *op. cit.*, p. 46) În aceeași opinie se arată că aceste norme pot fi și norme materiale.

[2] O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, p. 9.

cauza, deși legea nu prevede competența instanțelor române, dacă se dovedește că nu este posibilă introducerea unei cereri în străinătate sau că nu se poate pretinde în mod rezonabil ca ea să fie introdusă în străinătate. În situațiile prevăzute anterior, dacă cererea este formulată de un cetățean român sau apatrid domiciliat în România ori de o persoană juridică de naționalitate română, competența instanței române este obligatorie).

Conform dispozițiilor art. 1.065 C. pr. civ., care se referă la domeniul de aplicare a dispozițiilor generale privind „Procesul civil internațional", dispozițiile codului se aplică proceselor de drept privat cu elemente de extraneitate *în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel.*

Rezultă că, procesul civil internațional poate fi reglementat de una din următoarele instrumente juridice:

- tratatele internaționale la care România este parte;
- dreptul Uniunii Europene;
- legile speciale;
- codul de procedură civilă.

Din modul de formulare a dispozițiilor art. 1.065, rezultă că tratatele internaționale, dreptul Uniunii Europene sau legile speciale au prioritate de aplicare, dispozițiile codului de procedură civilă fiind aplicabile în subsidiar. În cazul în care nu sunt norme juridice de determinare a competenței jurisdicționale nici în dreptul Uniunii Europene, nici în convențiile la care România este parte, se aplică dispozițiile din codul de procedură civilă.

Cadrul juridic general pentru determinarea competenței jurisdicționale în dreptul internațional privat român este stabilit prin dispozițiile art. 1.066-1.082 C. pr. civ.[1].

Dreptul derivat al Uniunii Europene cuprinde reglementări privind uniformizarea competenței jurisdicționale în anumite domenii, respectiv:

- Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind *competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială*[2];

- *Regulamentul (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii;*

---

[1] În reglementarea anterioară, dispozițiile relative la determinarea competenței jurisdicționale erau cuprinse în 148-157 din Legea nr. 105/1992.

[2] JO L 351, 20.12.2012, pp. 1-32.

- Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea *în materie de obligații de întreținere*;
- Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice *în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor;*
- Regulamentul (CE) nr. 848/2015 al Consiliului *privind procedurile de insolvență.*

2. Determinarea competenței jurisdicționale prin dispozițiile Codului de procedură civilă

O *2.1. Dispozițiile generale de determinare a instanței competente*

Analizând dispozițiile Codului de procedură civilă privind competența, vom distinge următoarele forme de prezentare a competenței jurisdicționale internaționale:

- *competența generală* – stabilită în funcție de domiciliul/reședința ori sediul pârâtului (art. 1.066);
- *competența exclusivă* a instanțelor române, care este o competență absolută, stabilită prin norme imperative (art. 1079-1080);
- *competența preferențială* a instanțelor române, ce permite reclamantului să aleagă între mai multe instanțe competente (art. 1081);
- *competența de urgență* excepțională sau a forului de necesitate (art. 1.070 și art. 1.075).

2.1.1. Criterii de determinare a competenței jurisdicționale

A. Verificarea competenței internaționale (art. 1.071)

Instanța sesizată verifică din oficiu competența sa internațională procedând conform regulilor interne privind competența, iar dacă stabilește că nu este competentă nici ea, nici o altă instanță română, respinge cererea ca nefiind de competența jurisdicției române, sub rezerva aplicării prevederilor art. 1.070 (privind forul de necesitate).

Necompetența internațională a instanței române poate fi invocată în orice stare a procesului, chiar și direct în căile de atac.

B. Regula generală privind determinarea competenței întemeiate pe domiciliul sau sediul pârâtului (art. 1.066)

Sub rezerva situațiilor în care legea dispune altfel, instanțele române sunt competente dacă pârâtul are domiciliul, iar în lipsa domiciliului, reședința obișnuită, respectiv sediul principal, iar în lipsa sediului principal, un sediu secundar sau fondul de comerț pe teritoriul României la data introducerii cererii.

Când există mai mulți pârâți, instanțele române sunt competente dacă unul dintre aceștia se află în situația prevăzută anterior, în afară de cazul când cererea a fost făcută numai cu scopul de a-l sustrage pe un pârât de la jurisdicția domiciliului ori reședinței obișnuite sau, după caz, a sediului principal ori secundar situat în străinătate.

Instanțele române sunt de asemenea competente pentru a judeca orice cerere privind activitatea la sediul secundar al unei persoane juridice neavând sediul principal în România, când acest sediu secundar este situat în România la data introducerii cererii.

C. Prorogarea voluntară de competență în favoarea instanței române (art. 1.067)

Când, în materii având ca obiect drepturi de care ele dispun liber conform legii române, părțile au convenit valabil competența instanțelor române de a judeca litigii actuale sau eventuale privind asemenea drepturi, instanțele române sunt singurele competente.

Cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel, instanța română în fața căreia pârâtul este chemat rămâne competentă de a judeca cererea formulată, dacă el nu ridică excepția de necompetență la primul termen la care părțile au fost legal citate.

În situațiile prevăzute anterior, instanța română sesizată poate respinge cererea, când din ansamblul circumstanțelor rezultă că litigiul nu prezintă nicio legătură semnificativă cu România.

D. Alegerea legii forului (art. 1.068)

În materie patrimonială, părțile pot conveni asupra instanței competente să judece un litigiu actual sau eventual izvorând dintr-un raport cu elemente de extraneitate. Convenția poate fi încheiată prin înscris, telegramă, telex,

telecopiator sau orice alt mijloc de comunicare ce permite a-i stabili proba printr-un text. În lipsă de stipulație contrară, competența forului ales este exclusivă.

Alegerea instanței este fără efect dacă ea conduce la lipsirea în mod abuziv a uneia dintre părți de protecția pe care i-o asigură o instanță prevăzută de legea română. De asemenea, alegerea este fără efect când instanța aleasă este străină, iar litigiul este de competența exclusivă a instanțelor române, precum și când instanța aleasă este română, iar litigiul este de competența exclusivă a unei instanțe străine.

Instanța aleasă nu se poate declara necompetentă dacă:

a) una dintre părți are domiciliul/reședința obișnuită, respectiv un sediu secundar în circumscripția acestei instanțe;

b) dreptul aplicabil litigiului conform dreptului internațional privat român este legea română.

E. Excepția de arbitraj (art. 1.069)

Dacă părțile au încheiat o convenție de arbitraj vizând un litigiu arbitrabil conform legii române, instanța română sesizată își va declina competența, cu excepția situațiilor în care:

a) pârâtul nu a invocat excepția de arbitraj până la primul termen la care a fost legal citat;

b) instanța constată că respectiva convenție de arbitraj este caducă sau inoperantă;

c) tribunalul arbitral nu poate fi constituit sau arbitrul unic nu poate fi desemnat din motive vădit imputabile pârâtului.

Având în vedere că soluționarea diferendelor dintre părți pe cale arbitrală, este o soluție acceptata din ce în ce mai des și în raporturile cu elemente de extraneitate și cu precădere în raporturile comerciale, legiuitorul a înțeles nevoia de a acorda atenție sporită și acestei proceduri. Declinarea competenței este regulă în materie, însă acesta poate fi dispusă, numai daca litigiul în cauză este arbitrabil conform legii române[1].

F. Litispendența internațională (art. 1.076)

Când o cerere este pendinte în fața unei instanțe străine și este previzibil că hotărârea străină va fi susceptibilă de recunoaștere sau de executare în România, instanța română sesizată ulterior cu o cerere între aceleași părți,

[1] I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *Noul Cod de procedură civilă, vol. II. Comentarii pe articole*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 135.

având același obiect și aceeași cauză, poate suspenda judecata până la pronunțarea hotărârii de către jurisdicția străină. Instanța română va respinge cererea când hotărârea străină pronunțată este susceptibilă de a fi recunoscută conform dispozițiilor Codului de procedură civilă.

În cazul suspendării, dacă jurisdicția străină se declară necompetentă sau dacă hotărârea străină pronunțată nu este susceptibilă de a fi recunoscută în România, instanța română repune procesul pe rol la cererea părții interesate.

Faptul că o cauză este sau nu pendinte în fața jurisdicției străine se determină conform legii statului în care are loc procesul.

G. Conexitatea internațională (art. 1.077)

Când instanța română este sesizată cu judecarea unei cereri, ea este competentă să judece și cererea care este legată de cea dintâi printr-un raport atât de strâns, încât există interesul pentru cercetarea și judecarea acestora în același timp, cu scopul de a evita soluții care nu ar putea fi conciliate dacă cererile ar fi judecate separat.

2.1.2. Reglementări privind competența internă a instanței române

Conform art. 1.072, când instanțele române sunt competente, competența acestora se determină conform regulilor din Codul de procedură civilă și, după caz, a celor prevăzute în legi speciale.

Dacă nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București, respectiv la Tribunalul București.

După stabilirea competenței interne, instanța română sesizată se va pronunța și cu privire la următoarele aspecte:

a) Chestiunile preliminare (art. 1.073)

Instanța română sesizată judecă pe cale incidentală chestiunile care nu intră în competența sa, dar a căror soluționare este necesară pentru a decide asupra cererii principale.

b) Cererile incidentale (art. 1.074)

Instanța competentă să judece cererea originară este, de asemenea, competentă să judece:

– cererile de intervenție, cu excepția cazurilor când asemenea cereri ar fi fost formulate numai pentru a-l sustrage pe intervenient de la jurisdicția normal competentă;

– cererea reconvențională.

c) Măsurile provizorii, conservatorii și de executare (art. 1.075)

În situații de urgență, instanța română este, de asemenea, competentă să dispună măsuri provizorii, conservatorii și de executare privind persoane sau bunuri aflate în România la data introducerii cererii, chiar dacă, potrivit dispozițiilor cărții de față, ea nu ar fi competentă să judece fondul.

d) Termenele (art. 1.078)

Când o persoană aflată în străinătate trebuie să respecte un termen procedural în fața autorităților judiciare sau administrative române, este suficient ca cererea sa să parvină în ultima zi a termenului la o reprezentanță diplomatică sau consulară română.

○ 2.2. *Dispoziții speciale de competență internațională a instanțelor române*

2.2.1. Competența exclusivă a instanțelor române

Prin dispozițiile art. 1.079-1.082 sunt reglementate situațiile privind competența exclusivă a instanțelor române. Art. 1.082 reglementează „convențiile inoperante", în sensul că pentru situațiile prevăzute la art. 1.079 și 1.080, convenția de alegere a forului, altul decât instanța română, este inoperantă.

A. Competența personală exclusivă (art. 1.079)

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate din sfera statutului personal referitoare la:

1. acte de stare civilă întocmite în România privind persoane domiciliate în România și care sunt cetățeni români sau apatrizi;

2. încuviințarea adopției, dacă cel ce urmează a fi adoptat domiciliază în România și este cetățean român sau apatrid;

3. tutela și curatela pentru protecția unei persoane cu domiciliul în România, care este cetățean român sau apatrid;

4. punerea sub interdicție judecătorească a unei persoane cu domiciliul în România;

5. desfacerea, nulitatea sau anularea căsătoriei, precum și alte litigii între soți, cu excepția celor referitoare la imobile situate în străinătate, dacă la data introducerii cererii ambii soți domiciliază în România și unul dintre ei este cetățean român sau apatrid.

B. Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale (art. 1080)

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate referitoare la:

1. imobile situate pe teritoriul României;

2. bunuri lăsate în România de defunctul cu ultimul domiciliu în România;

3. contracte încheiate cu consumatori având domiciliul sau reședința obișnuită în România, pentru prestații de consum curent destinate uzului personal sau familial al consumatorului și fără legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia, dacă:

a) furnizorul a primit comanda în România;

b) încheierea contractului a fost precedată în România de o ofertă sau o publicitate și consumatorul a îndeplinit actele necesare încheierii contractului.

2.2.2. Competența preferențială a instanțelor române (art. 1.081)

Prin dispozițiile art. 1.081 este reglementată posibilitatea de alegere a instanțelor române în cazurile expres prevăzute de acest text de lege.

Instanțele judecătorești române sunt competente să judece și litigiile în care:

1. reclamantul din cererea privind obligația de întreținere are domiciliul în România;

2. locul unde a luat naștere sau trebuia executată, fie și numai în parte, o obligație contractuală se află în România;

3. locul unde a intervenit un fapt juridic din care decurg obligații extracontractuale sau se produc efectele acestuia se află în România;

4. stația feroviară sau rutieră ori portul sau aeroportul de îmbarcare/încărcare sau debarcare/descărcare a pasagerilor sau mărfii transportate se află în România;

5. bunul asigurat sau locul producerii evenimentului asigurat se află în România;

6. ultimul domiciliu al defunctului se află în România, rezervată fiind competența exclusivă pentru imobilele lăsate de acesta în străinătate.

Instanțele judecătorești române sunt, de asemenea, competente să judece:

1. procese referitoare la ocrotirea minorului sau persoanei puse sub interdicție judecătorească, cetățean român cu domiciliul în străinătate;

2. cererile de divorț, dacă la data introducerii cererii reclamantul domiciliază pe teritoriul României de cel puțin un an;

3. declararea judecătorească a morții unui cetățean român, chiar dacă acesta se află în străinătate la data când a intervenit dispariția. Până la luarea unor măsuri provizorii de către instanța română rămân valabile măsurile provizorii dispuse de instanța străină;

4. procese între persoane cu domiciliul în străinătate, referitoare la acte sau fapte de stare civilă înregistrate în România, dacă cel puțin una dintre părți este cetățean român;

5. procese referitoare la ocrotirea în străinătate a proprietății intelectuale a unei persoane domiciliate în România, cetățean român sau apatrid, rezervată fiind o convenție de alegere a forului;

6. procese între străini, dacă aceștia au convenit expres astfel, iar raporturile juridice privesc drepturi de care ei pot dispune, în legătură cu bunuri sau interese ale persoanelor din România;

7. procese referitoare la abordajul navelor sau coliziunea aeronavelor, precum și cele referitoare la asistența sau la salvarea unor persoane sau unor bunuri în marea liberă ori într-un spațiu nesupus suveranității vreunui stat, dacă:

a) nava sau aeronava arborează pavilionul român sau, după caz, este înmatriculată în România;

b) locul de destinație sau primul port ori aeroport unde nava sau aeronava a ajuns se găsește pe teritoriul României;

c) nava sau aeronava a fost sechestrată în România;

d) pârâtul are domiciliul sau reședința obișnuită în România;

8. procese privind răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de produse originare din România, indiferent de cetățenia victimei, de locul survenirii accidentului sau locul producerii prejudiciului.

O 2.3. *Imunitatea de jurisdicție*

Imunitatea de jurisdicție reprezintă o excepție de la aplicarea regulilor generale privind determinarea competenței în dreptul internațional privat.

De această imunitate beneficiază *statul străin, precum și reprezentanții în funcție ai statului străin.*

Statul străin beneficiază de imunitate de jurisdicție și de executare silită, care constă în faptul că nu pot fi introduse acțiuni în justiție și nici nu pot fi inițiate proceduri de executare împotriva bunurilor unui stat străin.

Statul străin poate promova astfel de acțiuni, beneficiind de calitate procesuală activă.

Această imunitate este prevăzută în convenții internaționale[1].

În literatura de specialitate s-a încercat argumentarea fundamentului acestei excepții printr-o serie de teorii și anume:

a) teoria exteritorialității[2] misiunilor diplomatice potrivit căreia imunitățile sunt recunoscute pentru că misiunea diplomatică este considerată ca o prelungire a statului acreditant;

b) teoria reprezentării care constă în faptul că misiunea diplomatică și agenții diplomatici reprezintă statul acreditant în statul acreditar;

c) teoria funcțională[3] recunoscută pe bază de reciprocitate pentru a permite realizarea funcțiilor misiunilor diplomatice.

3. Determinarea competenței prin dreptul derivat ale Uniunii Europene în anumite domenii

○ *3.1. Calificarea noțiunii de „instanță judecătorească"*

A. Calificarea jurisdicțională a noțiunii de „instanță judecătorească"

Dreptul primar al Uniunii Europene nu oferă o calificare legală a noțiunii de „instanță judecătorească".

CJUE a abordat termenul „instanță" pentru a stabili dacă o anumită entitate poate introduce o cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare, lucru permis doar instanțelor naționale[4].

În acest scop, organismul care introduce o cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare trebuie să îndeplinească următoarele condiții pentru a putea fi considerat instanță:

- să fie înființat prin lege;
- să aibă caracter permanent;

---

[1] Exemple de convenții internaționale: Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (1961); Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare (1963); Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile O.N.U. (1946), Convenția europeană privind imunitatea statului (1972) și Protocolul Adițional la Convenția Europeană privind Imunitatea Statului, intrat în vigoare în 22 mai 1985.

[2] Formulată de Hugo Grotius în sec.al XVII-lea. *Despre dreptul păcii și războiului* (*De iure belli ac pacis*), 1625.

[3] Pentru detalii privind argumentele în favoarea și împotriva teoriei, a se vedea I.P. Filipescu, *op. cit.*, pp. 518-521.

[4] TFUE, art. 267. De asemenea, CJUE, - Notă de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale, 5 decembrie 2009, JO C 2009 C-297/01, alin. (9) (care confirmă că „statutul de instanță sau tribunal este interpretat de către Curtea de Justiție ca un concept de sine stătător al dreptului Uniunii Europene").

- să fie independent și imparțial;
- să includă o procedură inter-partes;
- să aibă competență obligatorie;
- să aplice normele de drept.

Cu privire la *noțiunea de jurisdicție națională competentă* să sesizeze Curtea[1], o instanță națională beneficiază de acest drept numai dacă este calificată ca atare în cadrul ordinii juridice interne. În principiu, instanțele naționale trebuie să corespundă unor criterii de apreciere stabilite conform accepțiunii Uniunii Europene, cum ar fi: origine legală, permanența activității desfășurate, independență, forța obligatorie a hotărârilor sale, calificarea de jurisdicție în drept, existența unei proceduri contradictorii[2].

Conceptul de jurisdicție națională în sensul dispozițiilor art. 267TFUE este interpretat într-o manieră extensivă de Curte, în scopul asigurării pe deplin a efectului util al dreptului Uniunii Europene[3]. În sensul dreptului Uniunii Europene, au calitatea de jurisdicții nu numai instanțele judiciare, dar și cele specializate în materii cum ar fi securitatea socială, dreptul muncii, dreptul fiscal sau administrativ, sau jurisdicția constituțională[4].

Dacă o instanță națională este abilitată să îndeplinească mai multe competențe (contencioase, consultative, disciplinare și jurisdicționale), promovarea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare poate fi făcută numai în exercitarea atribuțiilor sale jurisdicționale.

Curtea de Justiție a recunoscut calitatea de jurisdicție națională și autorităților naționale abilitate să exercite funcții jurisdicționale,[5] sau judecătorilor de instrucție[6]. Din contră, calitatea de jurisdicție națională nu a fost recunoscută organelor naționale cu atribuții consultative, autorităților

---

[1] N. Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene,* ediția a II-a, Lumina Lex, București, 2011, p. 270.

[2] H. Renout, *op. cit.,* p. 341. De exemplu, în cauza 61/65, „Văduva G. Vaassen împotriva Conducerii Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf", Curtea a apreciat că „Scheidsgerecht este un organism permanent, constituit în conformitate cu legea olandeză, fiind supus unui regulament de procedură contradictoriu, analog celui care reglementează funcționarea instanțelor de drept comun și însărcinat cu soluționarea litigiilor definite, în mod general (...) aplică normele de drept și, prin urmare este considerat o instanță".

[3] B. Ștefănescu, *op. cit.,* p. 91.

[4] M. Voicu, *Jurisprudența comunitară,* Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 35.

[5] Ca de exemplu, în spețele: CJCE – Hot. din 6 oct. 1981, *Broeckmeulen,* Aff.246/80,2311, recurs promovat de o comisie de recurs în domeniul medical; CJCE – Hot. din 22 oct. 1998, *Jokela et Pitharanta,* Aff.C.9 et C118/97, 6267, propus de o comisie de recurs în activitățile rurale.

[6] De exemplu: CJCE, Hot din 24 aprilie 1980, *Chatain,* Aff.65/79,1345.

administrative, curților de conturi, ministerelor publice sau tribunalelor arbitrale. Faptul că solicitările organelor arbitrare naționale nu au fost acceptate de către Curte a fost criticat în literatura de specialitate[1].

Conform regulilor stabilite pe cale jurisprudențială, instanța solicitantă trebuie, în baza normelor de procedură, să fie investită cu soluționarea litigiului și nu să aibă doar un rol consultativ (respingând solicitări ale organizațiilor avocaților), sau să considere unele organe ca fiind abilitate să solicite recurs, chiar dacă acestea nu funcționează după regulile tradiționale ale organelor jurisdicționale. Solicitările organelor arbitrare naționale nu au fost acceptate și de către Curte, fapt criticat în literatura de specialitate[2].

B. Calificarea noțiunii de „instanță judecătorească" prin dispozițiile Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

În considerentul nr. 11 din preambulul regulamentului se menționează că „în sensul prezentului regulament, instanțele din statele membre ar trebui să cuprindă instanțe comune mai multor state membre, precum Curtea de Justiție din Benelux atunci când își exercită competența judiciară asupra unor aspecte care intră sub incidența domeniului de aplicare al prezentului regulament. Prin urmare, hotărârile pronunțate de aceste instanțe ar trebui să fie recunoscute și puse în executare în conformitate cu prezentul regulament".

Conform art. 2 lit. f), „instanța de origine" înseamnă instanța care a pronunțat hotărârea a cărei recunoaștere se invocă sau a cărei executare se solicită.

C. Calificarea noțiunii de „instanță" prin dispozițiile *Regulamentului (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii*:

La pct. 14 din preambulul regulamentului se menționează că „în conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție, termenului „instanță" ar trebui să i se atribuie un înțeles larg, astfel încât să cuprindă și autorități administrative sau alte autorități, cum ar fi notarii, care își exercită competența în anumite chestiuni în materie matrimonială sau în materia răspunderii părintești. Orice acord aprobat de instanță în urma examinării fondului în conformitate cu

[1] P. Manin, *op. cit.*, p. 340.
[2] P. Manin, *op. cit.*, p. 340.

dreptul şi cu procedurile naţionale ar trebui să fie recunoscut sau executat ca o „hotărâre". Alte acorduri care dobândesc efecte juridice obligatorii în statul membru de origine în urma intervenţiei formale a unei autorităţi publice sau a unei alte autorităţi, astfel cum a fost comunicată Comisiei de un stat membru în acest scop, ar trebui să fie executate în alte state membre în conformitate cu dispoziţiile specifice din prezentul regulament privind actele autentice şi acordurile. Prezentul regulament nu ar trebui să permită libera circulaţie a unor simple acorduri private. Cu toate acestea, ar trebui să circule acordurile care nu sunt nici hotărâre, nici act autentic, dar au fost înregistrate de o autoritate publică competentă să facă acest lucru. Astfel de autorităţi publice pot include notarii care înregistrează acorduri, chiar şi atunci când exercită o profesie liberală".

Conform art. 2 pct. 1, „instanţă" înseamnă orice autoritate din orice stat membru competentă în materiile care intră în domeniul de aplicare al prezentului regulament.

D. Calificarea noţiunii de „instanţă judecătorească" prin dispoziţiile adoptat *Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European şi al Consiliului din 4 iulie 2012*[1] *privind competenţa, legea aplicabilă, recunoaşterea şi executarea hotărârilor judecătoreşti şi acceptarea şi executarea actelor autentice în materie de succesiuni şi privind crearea unui „certificat european de moştenitor".*

- Conform art. 3 alin. (2), termenul „instanţă judecătorească" include orice autoritate judiciară şi toate celelalte autorităţi şi profesionişti din domeniul juridic competenţi în materie de succesiuni, care exercită atribuţii judiciare sau acţionează în baza delegării de competenţe de către o autoritate judiciară sau acţionează sub controlul unei autorităţi judiciare, cu condiţia ca aceste autorităţi şi profesionişti din domeniul juridic să ofere garanţii în ceea ce priveşte imparţialitatea şi dreptul tuturor părţilor de a fi audiate şi cu condiţia ca hotărârile pronunţate de aceştia în temeiul legii statului membru în care îşi exercită activitatea:

a) să poată face obiectul unei căi de atac sau al unui control de către o autoritate judiciară; şi

b) să aibă o forţă şi un efect similare cu cele ale unei hotărâri a unei autorităţi judiciare privind aceleaşi aspecte.

---

[1] Publicat în JO-L 201, 27.7.2012, pp. 107-134. Regulamentul se va aplica de la 17 august 2015 (cu excepţia art. 77 şi 78, care se aplica de la 16 ianuarie 2014, precum şi a art. 79, 80 şi 81, care se aplica de la 5 iulie 2012).

Statele membre notifică Comisiei care sunt celelalte autorități și profesioniști din domeniul juridic menționați la primul paragraf în conformitate cu art. 79.

Potrivit art. 79 din Regulament, Comisia stabilește lista celorlalte autorități și profesioniști din domeniul juridic, menționați la art. 3 alin. (2) și o publică, alături de orice modificări ulterioare, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (JOUE). Ea o pune la dispoziția publicului și prin orice alte mijloace adecvate, în special prin Rețeaua Judiciară Europeană în materie civilă și comercială.

Cu privire la calificarea termenului de „instanță judecătorească" la pct. 20 și 21 din Preambul sunt formulate următoarele precizări:

- termenul *„instanță judecătorească"* ar trebui, în consecință, să aibă un sens larg, pentru a include nu numai instanțe judecătorești în adevăratul sens al cuvântului, care exercită atribuții judiciare, ci și notari sau registre de publicitate imobiliară din unele state membre care, în anumite chestiuni de succesiuni, exercită atribuții judiciare asemenea instanțelor judecătorești, precum și notari și profesioniști din domeniul juridic, care, în anumite state membre, exercită atribuții judiciare într-un anumit caz de succesiune prin delegarea de competențe de către o instanță judecătorească. Toate instanțele judecătorești, astfel cum sunt definite în prezentul regulament, ar trebui să intre sub incidența normelor în materie de competență stabilite de prezentul regulament. În schimb, noțiunea de «instanță judecătorească» nu ar trebui să includă autoritățile extrajudiciare dintr-un stat membru, competente în materie de succesiuni în temeiul legislației naționale, cum ar fi notarii, care, în majoritatea statelor membre, cum este de obicei cazul, nu exercită atribuții judiciare". (pct. 20)
- În completare, la punctul 21 se precizează că regulamentul „ar trebui să permită tuturor notarilor care sunt competenți în materie de succesiuni în statele membre să exercite astfel de competențe. Dacă notarii dintr-un anumit stat membru intră sau nu sub incidența normelor în materie de competență stabilite în prezentul regulament ar trebui să depindă de intrarea sau nu a acestora sub incidența definiției noțiunii de «instanță judecătorească»".

Apreciem că legiuitorul european a recunoscut posibilitatea ca în unele state membre, aspectele referitoare la succesiuni ar putea fi de competența notarilor, cărora nu li se aplică normele privind competența în temeiul Regulamentului.

În acest caz, pot apare situații în care în diferite state membre sunt inițiate proceduri paralele referitoare la aceeași succesiune.

Cu privire la acest aspect, în punctul 36 din Preambul se precizează că „dat fiind faptul că în unele state membre chestiunile referitoare la succesiuni

ar putea fi de competența unor autorități nejudiciare, precum notarii, cărora nu li se aplică normele privind competența în temeiul prezentului regulament, nu se poate exclude eventualitatea ca în diferite state membre se fie inițiate, în paralel, o tranzacție extrajudiciară și proceduri în instanță referitoare la aceeași succesiune sau două tranzacții extrajudiciare privind aceeași succesiune. Într-o astfel de situație, în momentul în care iau cunoștință de desfășurarea unor proceduri paralele, părțile implicate ar trebui să convină cu privire la modul în care ar trebui să acționeze. Dacă acestea nu pot să ajungă la un acord, succesiunea ar trebui să fie de competența și ar trebui soluționată de instanțele judecătorești competente în temeiul prezentului regulament".

Regulile de competență ale regulamentului nu sunt aplicabile notarilor publici din România, deoarece aceștia nu exercită atribuții judiciare, procedura succesorală notarială desfășurându-se exclusiv în fața notarului public, nefiind sub controlul instanței. Competența internațională a notarului public român este fixată având ca reper ultimul domiciliu al defunctului. Astfel, dacă ultimul domiciliu al defunctului nu este în România (sau nu este cunoscut), competența aparține notarului public mai întâi sesizat, dacă în circumscripția sa există cel puțin un bun imobil (art. 102, alin. (4), din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale[1].

O 3.2. *Determinarea competenței în cazul hotărârilor pronunțate în materie civilă și comercială*[2]

3.2.1. Evoluția reglementării în materie

De la data de 10.01.2015, se aplică Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind

---

[1] D.A. Popescu, *Ghid de drept internațional privat în materia succesiunilor*, Ed. Magic Print, Onești, 2014, p. 30.

[2] Conform Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială. (JO L 351, 20.12.2012, pp. 1–32). Acest regulament abrogă Regulamentului CE nr. 44/2001 al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială publicat în Jurnalul Oficial L 012/16.01.2001, P0001-0023, în vigoare de la 1.03.2002. Chiar dacă a abrogat Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, acesta va continua să se aplice pentru următoarele categorii de hotărâri: – hotărâri pronunțate înainte de 10.01.2015 și – hotărâri pronunțate după 10.01.2015, dar în baza unei acțiuni depuse înainte de 10.01.2015.

competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Regulamentul *Bruxelles I Bis).*

Regulamentul se aplică de către toate statele membre (inclusiv de Danemarca)[1] și elimină procedura de exequatur numai pentru hotărârile pronunțate în baza unei acțiuni introduse după 10.01.2015.

A) Convenția de la Bruxelles din 1968[2] a permis crearea unui sistem obligatoriu de competențe, pe care toate jurisdicțiile aflate sub incidența Convenției se obligau să îl respecte și să renunțe la regulile lor interne de recunoaștere și executare a hotărârilor străine în favoarea unui mecanism simplificat de recunoaștere și de executare a hotărârilor judecătorești Pe baza încrederii reciproce dintre state, regulile de competență prevăzute de Convenție, comune jurisdicțiilor din toate statele contractante, erau interpretate și aplicate cu aceeași autoritate de fiecare dintre acestea.

B) Convenția de la Bruxelles a fost completată prin *Protocolul de la Luxemburg din 3 iunie 1971*[3] privind interpretarea acesteia de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene. Ambele instrumente au fost modificate în mod succesiv prin actele de a statelor care au devenit ulterior membre ale Uniunii Europene.

C) *La 16 septembrie 1988,* statele membre ale Comunităților Europene și statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb au încheiat *Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială de la Lugano*[4], care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1992.

Convenția de la Lugano conține, în linii mari, dispoziții similare cu cele ale Convenției de la Bruxelles, fiind adoptată în scopul extinderii cooperării în domeniu cu țările terțe.

Această convenție a extins aplicarea normelor Convenției de la Bruxelles la anumite state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb.

D) *Regulamentul CE Nr. 44/2001* al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială[5] a menținut procedura de exequatur, ca formă de cooperare judiciară internațională în materie.

---

[1] Acordul dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (Jurnalul Oficial L 79, 21.3.2013, p. 4).

[2] JO L 299, 31.12.1972, pp. 32-42.

[3] JO L 204, 2.08.1975.

[4] JO L 319, 25.11.1988.

[5] JO L 012 16.1.2001, p. 1. Abrogat prin Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.

Cunoscut sub denumirea „Regulamentul *Bruxelles I*", acest act normativ înlocuiește Convenția de la Bruxelles din 1968 în ceea ce privește teritoriile statelor membre ce intră sub incidența TFUE, între statele membre, cu excepția Danemarcei. Prin Decizia 2006/325/CE a Consiliului[1], Comunitatea a încheiat un acord cu Danemarca care asigură aplicarea în Danemarca a dispozițiilor Regulamentului (CE) nr. 44/2001.

Adoptarea regulamentului a fost necesară după adoptarea Tratatului de la Amsterdam, prin care aspectele din cadrul pilonului JAI referitoare la „Vize, azil, emigrare și alte politici cu privire la libera circulație a persoanelor" au fost comunitarizate.

În temeiul art. 65 TCE (actualmente art. 81 conform Tratatului de la Lisabona), a fost adoptat Regulamentul (CE) nr. 44/2001, care a înlocuit, în raportul dintre statele membre, Convenția de la Bruxelles (1968).

Convenția de la Bruxelles din 1968 continuă să se aplice teritoriilor statelor membre care intră în domeniul de aplicare teritorială a acestei convenții și care sunt excluse din prezentul regulament în temeiul art. 355 din TFUE.

Regulamentul Bruxelles I este primul pas făcut pentru uniformizarea aspectelor de drept internațional privat ale statelor membre.

Regulamentul a comunitarizat definiția de „domiciliu al persoanei morale" dar nu și cel al persoanei fizice, pentru acesta regulamentul făcând trimitere la dreptul național.

E) După adoptarea Regulamentului nr. 44/2001, care a înlocuit în raporturile dintre statele membre Convenția de la Bruxelles, pentru a extinde aplicarea prevederilor sale și în relația cu statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb, s-a încheiat *Convenția privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, la Lugano în data de 30 octombrie 2007 („Convenția de Lugano 2007").*

F) *Regulamentul (UE) nr. 1215/2012* („Regulamentul Bruxelles I bis"), a pus în aplicare principiul încrederii reciproce dintre state, necondiționat de existența vreunei hotărâri de încuviințare a executării.

Regulamentul actualizează „Regulamentul Bruxelles I". Obiectivul său este ca hotărârile în cauzele civile și comerciale să circule mai ușor și mai repede în cadrul UE, în conformitate cu principiul recunoașterii reciproce și cu liniile directoare cuprinse în Programul de la Stockholm.

---

[1] JO L 120, 5.5.2006, p. 22.

3.2.2. Dispoziții generale privind determinarea competenței (art. 4-7)

Regulamentul *1215/2012* se aplică în materie civilă și comercială, indiferent de natura instanței.

Dispozițiile relative la determinarea competenței sunt cuprinse în capitolul II al Regulamentului UE 1215/2012, denumit „Competența", structurat pe 10 secțiuni (art. 4-35), care reglementează aspecte privind:

- determinarea competenței generale;
- competențe speciale;
- competența în materie de asigurări;
- competența în materia contractelor încheiate cu consumatorii;
- competența în materia contractelor individuale de muncă;
- competența exclusivă;
- prorogarea de competență;
- litispendență și conexitate;
- măsurile provizorii.

Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.

Persoanele care nu au naționalitatea statului membru pe teritoriul căruia au domiciliul sunt supuse normelor de competență aplicabile cetățenilor statului în cauză.

Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în regulament.

Dacă pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, competența este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză.

Împotriva unui astfel de pârât, orice persoană, indiferent de naționalitate, domiciliată pe teritoriul unui stat membru, poate să invoce normele de competență în vigoare în statul în cauză.

Conform art. 4, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor respectivului stat membru.

Persoanele care nu au naționalitatea statului membru pe teritoriul căruia au domiciliul sunt supuse normelor de competență aplicabile cetățenilor statului membru respectiv.

Conform dispozițiilor art. 5, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7.

Conform art. 6, dacă pârâtul nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, competența instanțelor este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză, sub rezerva aplicării art. 18 alin. (1), art. 21 alin. (2) și art. 24 și 25.

Împotriva unui astfel de pârât, orice persoană, indiferent de naționalitate, care își are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, poate să invoce în acel stat membru normele de competență în vigoare acolo și, în special, normele pe care statele membre le comunică Comisei în temeiul art. 76 alin. (1) lit. (a), în aceeași manieră ca și cetățenii statului membru respectiv.

** Din punct de vedere material,* acest instrument constituie reglementarea cadru în materie, la nivelul dreptului Uniunii Europene.

Acesta nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă și nici răspunderii statului pentru actele sau omisiunile sale în exercitarea autorității publice (*acta jure imperii*).

De asemenea, nu se aplică în ceea ce privește[1]:

a) starea civilă și capacitatea persoanelor fizice, drepturile patrimoniale rezultate din regimurile matrimoniale sau din legăturile considerate prin legea aplicabilă acestora ca având efecte comparabile căsătoriei;

b) falimentele, procedurile privind lichidarea societăților insolvabile sau a altor persoane juridice, acordurile amiabile, concordatele sau procedurile similare;

c) securitatea socială;

d arbitrajul;

e) obligațiile de întreținere care decurg dintr-o relație de familie, de rudenie, de căsătorie sau de alianță;

f) testamentele și succesiunile, inclusiv obligațiile de întreținere rezultate ca urmare a unui deces.

** Din punct de vedere personal,* Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 este aplicabil, ca regulă, dacă pârâtul are domiciliul (sediul) pe teritoriul unui stat membru (art. 4-6).

Prin excepție, competența se determină potrivit Regulamentului (UE) nr. 1215/2012, chiar dacă pârâtul nu are domiciliul (sediul) pe teritoriul unui stat membru, în următoarele situații: în cazul competențelor exclusive

[1] Art. 1 din Regulament.

(art. 24), al prorogării voluntare de competență în favoarea instanțelor unui stat membru (art. 25), al cererilor formulate de către un consumator împotriva unui profesionist [art. 18 alin. (1)] sau de către un angajat împotriva angajatorului [art. 21 alin. (2)].

* *Din punct de vedere teritorial,* Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 se aplică statelor membre, cu excepția Danemarcei.

2.2.3. Competențe speciale (art. 7-9)

* *Domenii în care poate fi acționată o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru într-un alt stat membru* (conform art. 7). O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

1. (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul de executare a obligației în cauză;

(b) în sensul aplicării acestei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:

- în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;
- în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile;

(c) în cazul în care nu se aplică lit. (b), se aplică lit. (a);

2. în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă;

3. în cazul unei acțiuni civile în despăgubiri sau în restituire născută în temeiul săvârșirii unei infracțiuni, în fața instanței sesizate cu privire la acțiunea respectivă, în măsura în care, conform legislației interne, instanța în cauză este competentă să se pronunțe cu privire la o acțiune civilă;

4. în cazul unei acțiuni civile, bazate pe dreptul de proprietate, în recuperarea unui bun cultural, astfel cum este definit la art. 1 pct. 1 din Directiva 93/7/CEE, inițiată de către persoana care își revendică dreptul de a recupera acest bun, în fața instanțelor de la locul în care se află bunul cultural la momentul sesizării instanței;

5. în privința unei contestații rezultate din activitatea unei sucursale, a agenții sau a unei alte unități, în fața instanțelor de la locul unde se află sucursala, agenția sau unitatea în cauză;

6. în cazul unui litigiu îndreptat împotriva unui fondator, administrator de active sau beneficiar al unui trust constituit fie în temeiul statutului, fie în

scris sau printr-o convenție verbală, confirmată în scris, în fața instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia trustul în cauză își are sediul;

7. în privința unui litigiu referitor la plata unei remunerații pretinse pentru salvarea sau asistența de care a beneficiat o încărcătură sau o marfă, în fața instanței pe a cărei rază teritorială se află respectiva încărcătură sau marfă, care:

(a) a fost sechestrată în vederea obținerii unei astfel de plăți; sau

(b) ar fi putut fi sechestrată, însă o cauțiune sau o altă garanție a fost depusă, cu condiția ca această dispoziție să se aplice numai în cazul în care se pretinde că pârâtul are sau a avut un drept asupra încărcăturii sau mărfii în momentul operațiunii de salvare sau de asistență.

** Alte situații în care poate fi acționată o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru într-un alt stat membru* (conform art. 8).

O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui (stat membru mai poate fi acționată în justiție:

1. atunci când este unul dintre mai mulți pârâți, în fața instanței de la domiciliul oricăruia dintre aceștia, cu condiția ca între cereri să existe o legătură atât de strânsă încât să fie oportună examinarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor;

2. ca parte terță într-o cerere de chemare în garanție sau de intervenție sau în orice cerere care implică părți terțe, în fața instanței sesizate cu cererea principală, dacă aceasta nu a fost introdusă decât în scopul de a nu mai fi de competența instanței în cauză;

3. în cazul unei cereri reconvenționale rezultate în urma aceluiași contract sau element de fapt pe care s-a bazat cererea principală, în fața instanței sesizate cu cererea principală;

4. în materie contractuală, dacă acțiunea poate fi conexată unei acțiuni în materie de drepturi reale imobiliare îndreptate împotriva aceluiași pârât, în fața instanței din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul.

În cazul în care, în temeiul prezentului regulament, o instanță dintr-un stat membru este competentă în soluționarea unor acțiuni în răspundere pentru utilizarea sau exploatarea unei nave, instanța în cauză sau orice altă instanță care îi este substituită în acest scop prin legislația internă a statului membru în cauză are, de asemenea, competență cu privire la cererile referitoare la limitarea acestei răspunderi (art. 9).

3.2.4. Competența judiciară în materie de asigurări (art. 10-16)

** Dispoziții generale*

Un asigurător care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție (art. 11):

a) în fața instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia are domiciliul;

b) în alt stat membru, în cazul acțiunilor introduse de către deținătorul poliței de asigurare, de către asigurat sau de către un beneficiar, în fața instanțelor de la locul unde este domiciliat reclamantul; sau

c) dacă este coasigurător, în fața instanțelor dintr-un stat membru sesizate în legătură cu acțiunea introdusă împotriva asigurătorului principal.

Atunci când un asigurător nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, însă deține o sucursală, agenție sau altă unitate pe teritoriul unuia dintre statele membre, în cazul litigiilor rezultând din activitatea sucursalei, agenției sau unității, acesta este considerat ca având domiciliul pe teritoriul statului membru respectiv.

** Alte situații (art. 12-14)*

– În cazul asigurării de răspundere civilă sau al asigurării de bunuri imobiliare, asigurătorul mai poate fi acționat în justiție și în fața instanțelor de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă. Același lucru este aplicabil și în cazul în care bunurile mobile și imobile sunt acoperite de aceeași poliță de asigurare, ambele categorii fiind afectate în mod negativ de același eveniment neprevăzut.

– În cazul asigurării de răspundere civilă, asigurătorul poate, de asemenea, dacă legea instanței permite acest lucru, să fie introdus în cauză în fața instanței la care partea vătămată a introdus acțiunea împotriva asiguratului.

Dispozițiile anterioare se aplică în cazul acțiunii directe introduse de partea vătămată împotriva asigurătorului, în situația în care sunt permise asemenea acțiuni directe.

Dacă legea privind astfel de acțiuni directe prevede posibilitatea introducerii în cauză a deținătorului poliței de asigurare sau a asiguratului, aceeași instanță este competentă asupra acestora.

– Un asigurător poate intenta o acțiune numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat pârâtul, indiferent dacă acesta este deținătorul poliței de asigurare, asiguratul sau beneficiarul.

** Dispoziții derogatorii (art. 15)*

De la dispozițiile anterioare nu se poate deroga decât prin convenții:

1. ulterioare nașterii litigiului;

2. care permit deținătorului poliței, asiguratului sau unui beneficiar să sesizeze alte instanțe decât cele indicate în cadrul acestei secțiuni;

3. încheiate între un deținător de poliță și un asigurător, ambii având la data încheierii contractului domiciliul sau reședința obișnuită în același stat membru, și care au ca efect atribuirea competenței instanțelor din statul membru în cauză, chiar dacă fapta prejudiciabilă s-a produs peste hotare, cu condiția ca legislația statului membru în cauză să nu interzică astfel de convenții;

4. încheiate de deținătorul poliței care nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, cu excepția cazului în care asigurarea este obligatorie sau privește un imobil situat pe teritoriul unui stat membru; sau

5. care privesc un contract de asigurări, în măsura în care acesta acoperă unul sau mai multe dintre riscurile enumerate la art. 16.

** Riscurile* prevăzute la art. 15 pct. 5 sunt următoarele:

1. orice prejudicii produse:

a. navelor maritime, instalațiilor din zona de coastă sau din largul mării sau aeronavelor, rezultate în urma evenimentelor asociate utilizării lor în scopuri comerciale;

b. mărfurilor aflate în tranzit, altele decât bagajele pasagerilor, atunci când tranzitul este efectuat sau include transportul cu astfel de nave sau aeronave.

2. orice răspundere, alta decât cea pentru vătămările corporale produse călătorilor sau pentru prejudiciile aduse bagajelor acestora;

3. orice pierdere financiară legată de utilizarea sau exploatarea navelor, instalațiilor sau aeronavelor menționate la pct. 1 lit. (a), în special pierderile înregistrate în legătură cu mărfurile sau navlosirea;

4. toate „riscurile majore" definite în Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II).

3.2.5. Competența în materia contractelor încheiate de consumatori (art. 17-19)

În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său

profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile următoare, în cazul în care:

a) contractul are ca obiect vânzarea de bunuri mobile corporale în rate egale, fixe și eșalonate;

b) contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate sau orice altă formă de credit încheiat în scopul finanțării vânzării de bunuri mobile corporale; sau

c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.

Atunci când un consumator încheie un contract cu o parte care nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, însă deține o sucursală, agenție sau altă unitate pe teritoriul unuia dintre statele membre, se consideră, în cazul litigiilor rezultând din activitatea sucursalei, agenției sau unității, că partea în cauză are domiciliul pe teritoriul statului membru respectiv. (Dispozițiile anterioare nu se aplică în cazul contractelor de transport altele decât cele care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare).

Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie, indiferent de domiciliul celeilalte părți, înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul.

Acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul.

Dispozițiile anterioare nu aduc atingere dreptului de a introduce o cerere reconvențională la instanța sesizată cu cererea inițială, în conformitate cu prezenta secțiune.

3.2.6. Competența în materia contractelor individuale de muncă (art. 20-23)

** Reguli de stabilire a competenței speciale*

Dacă un angajat încheie un contract individual de muncă cu un angajator care nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru, însă are o sucursală, agenție sau altă unitate pe teritoriul unuia dintre statele membre, se

consideră, în cazul litigiilor rezultând din activitatea sucursalei, agenției sau unității, că angajatorul are domiciliul pe teritoriul statului respectiv.

Un angajator domiciliat pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție:

a) înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat; sau

b) în alt stat membru:

i) înaintea instanțelor de la locul în care sau din care angajatul își desfășoară în mod obișnuit activitatea sau înaintea instanțelor din ultimul loc în care acesta și-a desfășurat activitatea; sau

ii) dacă angajatul nu își desfășoară sau nu și-a desfășurat în mod obișnuit activitatea pe teritoriul aceleiași țări, înaintea instanțelor de la locul unde este sau a fost situată întreprinderea care l-a angajat pe acesta.

Acțiunea angajatorului nu poate fi introdusă decât înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia angajatul își are domiciliul.

Aceste dispoziții nu aduc atingere dreptului de a introduce o cerere reconvențională la instanța sesizată cu cererea inițială.

** Excepții*

De la dispozițiile prezentei secțiuni nu se poate deroga decât prin convenții:

1. ulterioare nașterii litigiului; sau

2. care permit angajatului să sesizeze alte instanțe decât cele indicate în cadrul prezentei secțiuni

3.2.7. Competența exclusivă (art. 24)

Următoarele instanțe dintr-un stat membru au *competență exclusivă*, indiferent de domiciliul părților:

1. în *materie de drepturi reale imobiliare sau de închiriere a unor imobile*, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul. Cu toate acestea, în materia închirierii unor imobile în vederea utilizării personale temporare pe o perioadă de cel mult șase luni consecutive, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia pârâtul este domiciliat au, de asemenea, competență, cu condiția ca locatarul să fie o persoană fizică și ca proprietarul și locatarul să aibă domiciliul pe teritoriul aceluiași stat membru;

2. în ceea ce privește *valabilitatea constituirii, nulitatea sau dizolvarea societăților sau a persoanelor juridice ori a asociațiilor de persoane fizice sau juridice* care au sediul pe teritoriul unui stat membru ori valabilitatea deci-

ziilor organelor acestora, instanțele din statul respectiv. Pentru determinarea sediului, instanța aplică normele sale de drept internațional privat;

3. în ceea ce privește *valabilitatea înregistrărilor în registrele publice*, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia se păstrează registrul;

4. în ceea ce privește *înregistrarea sau valabilitatea brevetelor, mărcilor, desenelor și modelelor industriale*, precum și a altor drepturi similare care necesită depunere sau înregistrare, indiferent dacă aspectul respectiv este invocat pe cale de acțiune sau de excepție, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia depunerea sau înregistrarea a fost solicitată, a avut loc sau, în temeiul unui instrument al Uniunii ori al unei convenții internaționale, se consideră că a avut loc. Fără a aduce atingere competenței pe care Oficiul European de Brevete o are în conformitate cu Convenția privind eliberarea brevetelor europene, semnată la München la 5 octombrie 1973, instanțele din fiecare stat membru au competență exclusivă în acțiunile privind înregistrarea sau valabilitatea unui brevet european acordat pentru respectivul stat membru;

5. în ceea ce privește *executarea hotărârilor*, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia a fost sau urmează să fie executată hotărârea.

3.2.8. Aspecte procedurale

A. Prorogarea de competență (art. 25-26)

Dacă prin convenția părților, indiferent de domiciliul acestora, competența de soluționare a litigiului care a survenit sau poate surveni în legătură cu un raport juridic determinat revine instanței sau instanțelor dintr-un stat membru, competența revine acelei instanțe sau instanțelor respective, cu excepția cazului în care convenția este nulă și neavenită în privința condițiilor de fond în temeiul legislației statului membru respectiv.

Această competență este exclusivă, cu excepția unei convenții contrare a părților. Convenția atributivă de competență se încheie:

a) în scris sau verbal cu confirmare scrisă;

b) într-o formă conformă cu obiceiurile statornicite între părți; sau

c) în comerțul internațional, într-o formă conformă cu uzanța cu care părțile sunt sau ar trebui să fie la curent și care, în cadrul acestui tip de comerț, este cunoscută pe larg și respectată cu regularitate de către părțile la contractele de tipul pe care îl implică domeniul comercial respectiv.

Orice comunicare sub formă electronică care permite consemnarea durabilă a convenției este considerată ca fiind „în scris".

Instanța sau instanțele dintr-un stat membru cărora printr-un act constitutiv al unui trust li s-a atribuit competență au competență exclusivă în orice acțiune introdusă împotriva unui fondator, trustee sau beneficiar al unui trust dacă în cauză sunt relațiile dintre acele persoane sau drepturile ori obligațiile acestora în cadrul trustului.

O convenție atributivă de competență care face parte dintr-un contract este considerată o convenție independentă de celelalte clauze ale contractului. Valabilitatea unei convenții atributive de competență nu poate fi contestată doar pe motivul că respectivul contract nu este valabil.

Cu excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale prezentului regulament, instanța din statul membru în fața căreia se înfățișează pârâtul este competentă. Această regulă nu se aplică în cazul în care înfățișarea are ca obiect contestarea competenței sau o altă instanță are competență exclusivă.

În cazul în care pârâtul este deținătorul poliței de asigurare, asiguratul, beneficiarul unui contract de asigurare sau partea vătămată, consumatorul sau angajatul, instanța, înainte de declararea competenței, se asigură că pârâtul este informat cu privire la dreptul său de a contesta competența instanței și cu privire la consecințele înfățișării sau ale neînfățișării sale.

B. Verificarea competenței și admisibilității (art. 27-28)

Dacă o instanță dintr-un stat membru este sesizată pe cale principală cu un litigiu în cazul căruia instanțele dintr-un alt stat membru au competență exclusivă, instanța sesizată se declară, din oficiu, necompetentă.

Dacă pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat membru este acționat în justiție înaintea unei instanțe dintr-un alt stat membru și nu se înfățișează în fața acesteia, instanța se declară din oficiu necompetentă, cu excepția cazului în care competența sa rezultă din dispozițiile prezentului regulament.

Instanța este obligată să suspende acțiunea până când se constată că pârâtul a putut primi actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent în timp util pentru pregătirea apărării sau că au fost întreprinse toate demersurile necesare în acest sens.

C. Litispendență și conexitate (art. 29-33)

În cazul în care cereri având același obiect și aceeași cauză sunt introduse între aceleași părți înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior suspendă din oficiu acțiunea până în momentul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate.

În aceste cazuri, la cererea unei instanțe sesizate cu litigiul, orice altă instanță sesizată informează fără întârziere prima instanță referitor la data la care a fost sesizată.

Dacă se stabilește competența primei instanțe sesizate, instanța sesizată ulterior își declină competența în favoarea acesteia.

În cazul în care acțiuni conexe sunt pendinte înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior poate suspenda judecata.

Dacă acțiunea înaintea primei instanțe sesizate este pendinte în primă instanță, orice altă instanță sesizată ulterior poate, de asemenea, la cererea uneia dintre părți, să își decline competența, dacă prima instanță sesizată are competență în acțiunile în cauză și dacă legislația sa permite conexarea acestor acțiuni.

Sunt considerate conexe acele acțiuni care sunt atât de strâns legate între ele încât este oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.

Dacă acțiunile intră în competența exclusivă a mai multor instanțe, orice instanță, alta decât cea care a fost sesizată inițial, își declină competența în favoarea acesteia din urmă.

Atunci când este sesizată o instanță dintr-un stat membru căreia o convenție îi conferă competență exclusivă, orice instanță dintr-un alt stat membru suspendă acțiunea până când instanța sesizată pe baza convenției stabilește că nu este competentă în temeiul convenției.

În cazul în care instanța desemnată în convenție și-a stabilit competența în conformitate cu convenția, orice instanță dintr-un alt stat membru își declină competența în favoarea acesteia.

Aceste dispoziții nu se aplică materiilor în care competența este exclusivă.

Se consideră că o instanță este sesizată:

a) la data la care actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent a fost depus în instanță, cu condiția ca reclamantul să fi întreprins măsurile necesare pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâtului; sau

b) în cazul în care actul trebuie notificat sau comunicat înainte de fi depus la instanță, la data primirii acestuia de către autoritatea responsabilă pentru notificare sau comunicare, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie depus la instanță. Autoritatea responsabilă de notificarea sau comunicarea menționată este prima autoritate care primește documentele în acest sens.

Instanța sau autoritatea responsabilă cu notificarea sau comunicarea notează data depunerii actului de sesizare a instanței sau a actului echivalent sau, respectiv, data primirii actelor care trebuie notificate sau comunicate.

În cazul în care competența se întemeiază pe art. 4 sau pe art. 7, 8 sau 9 și în cazul în care o acțiune este pendinte în fața unei instanțe dintr-un stat terț în momentul în care o instanță dintr-un stat membru este sesizată cu o acțiune cu același obiect, aceeași cauză și aceleași părți ca acțiunea din instanța din statul terț, instanța din statul membru poate suspenda acțiunea dacă:

a) se preconizează că instanța din statul terț va pronunța o hotărâre care va putea fi recunoscută și, dacă este cazul, executată în statul membru respectiv; și

b) instanța din statul membru constată că o suspendare este necesară pentru buna administrare a justiției.

Instanța din statul membru poate continua acțiunea în orice moment dacă:

a) acțiunea în fața instanței statului terț este suspendată sau întreruptă;

b) instanța din statul membru consideră că este puțin probabil ca acțiunea în fața instanței statului terț să se încheie într-un interval rezonabil; sau

c) continuarea acțiunii este necesară pentru buna administrare a justiției.

Instanța din statul membru încheie procedurile dacă acțiunea în fața instanței statului terț s-a încheiat și a dus la pronunțarea unei hotărâri care poate fi recunoscută și, dacă este cazul, executată în statul membru respectiv.

Instanța din statul membru aplică prezentul articol la cererea uneia dintre părți sau, dacă acest lucru este posibil în temeiul dreptului național, din oficiu.

D. Măsuri provizorii și de conservare (art. 35)

Măsurile provizorii și de conservare prevăzute de legislația unui stat membru pot fi solicitate instanțelor statului membru în cauză chiar dacă o instanță dintr-un alt stat membru are competența să judece cauza pe fond.

○ *3.3. Determinarea competenței în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești*

3.3.1. Evoluția reglementărilor și relația dintre acestea

** Reglementarea inițială – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii*

părinteşti[1] (*Bruxelles II Bis*), a introdus norme uniforme pentru determinarea normelor de competență jurisdicțională între statele membre și care facilitează libera circulație în Uniune a hotărârilor judecătorești, a actelor autentice și a acordurilor, stabilind dispoziții cu privire la recunoașterea și încuviințarea executării (exequatur) într-un alt stat membru.

Ca regulă generală, acest regulament înlocuiește convențiile existente referitoare la aceleași aspecte încheiate între două sau mai multe țări ale UE.

În ceea ce privește Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, regulamentul este aplicabil integral în cazul în care copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unei țări a UE[2].

Domeniul de aplicare al regulamentului este foarte asemănător cu cel al Convenției de la Haga din 19 octombrie 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor („Convenția de la Haga din 1996"). Ambele instrumente conțin norme privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor privind răspunderea părintească.

Principala diferență este că în Convenția de la Haga din 1996 sunt incluse, de asemenea, norme privind legislația aplicabilă.

Relația dintre cele două instrumente este precizată la art. 61 și 62 din regulament. Conform art. 61, în relațiile cu Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, dreptul aplicabil, recunoașterea, executarea și cooperarea în materia răspunderii părinteşti și a măsurilor de protecție a copiilor, prezentul regulament se aplică:

a) atunci când respectivul copil își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru;

b) în ceea ce privește recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțate de instanța judecătorească competentă dintr-un stat membru pe teritoriul unui alt stat membru, chiar dacă respectivul copil își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat nemembru care este parte contractantă la convenția menționată anterior.

Rezultă că Regulamentul prevalează asupra convenției în relațiile dintre statele membre, în materiile reglementate de acesta. În consecință, regulamentul prevalează în materie de competență judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești. Pe de altă parte, convenția se aplică în

---

[1] Publicat în Jurnalul Oficial L338/23.12.2003, A 0001-0029, în vigoare de la 1.08.2004. Modificat prin Regulamentul nr. 2116/2004 al Consiliului din 2.12.2004. De abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2001.

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content.

relațiile dintre statele membre în materie de legislație aplicabilă, întrucât acest subiect nu intră sub incidența regulamentului.

* *Reglementarea actuală – Regulamentul (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii*, abrogă Regulamentul (CE) nr. 2201/2003, cunoscut ca „Regulamentul Bruxelles IIa" începând cu data de 1 august 2022.

Regulamentul conține norme mai eficace de protecție a copiilor și a părinților acestora implicați în litigii transfrontaliere în materia răspunderii părintești, de exemplu în ceea ce privește încredințarea, dreptul de vizită și răpirea de copii. Obiectivul regulamentului este de a accelera procedurile ca urmare a necesității de a acționa rapid pentru a proteja interesul superior al copilului în multe dintre situațiile de acest tip.

În context transfrontalier, regulamentul prevede[1].

- norme armonizate privind competența în materie de divorț, separare de drept și anulare a căsătoriei;
- norme armonizate privind competența în litigiile în materia răspunderii părintești, precum încredințarea copilului, dreptul de vizită sau plasamentul unui copil într-o altă țară a UE;
- îmbunătățirea procedurii de returnare în cazurile de răpire de copii prin introducerea unor termene clare, astfel încât cauzele să poată fi soluționate rapid; prima și a doua instanță vor trebui să își pronunțe hotărârile în termen de șase săptămâni;
- promovarea medierii;
- acordarea posibilității copiilor de a fi ascultați în procedurile care îi privesc;
- eliminarea necesității unei proceduri intermediare („*exequatur*") pentru hotărârile în materia răspunderii părintești, astfel încât persoanele să poată economisi timp și să își poată reduce costurile;
- norme mai clare privind plasarea copiilor într-o altă țară a UE, inclusiv necesitatea consimțământului în toate situațiile, cu excepția cazurilor în care copilul urmează să fie plasat la un părinte;
- creșterea eficacității punerii în practică a hotărârilor, cu introducerea unor temeiuri posibile de suspendare sau de refuz al executării;
- simplificarea circulației hotărârilor, a actelor autentice și a anumitor acorduri în cadrul UE, prin norme privind recunoașterea și executarea în alte țări ale UE;

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/LSU/?uri=CELEX:32019R1111.

- o mai bună colaborare între autoritățile centrale ale diferitor țări ale UE și între instanțe, cu respectarea drepturilor părților și a confidențialității.

Regulamentul completează Convenția de la Haga din 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, care vizează hotărârile prin care se dispune înapoierea unui copil în țara sa de origine.

3.3.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului (UE) 2019/1111 și definiții

Dispozițiile relative la determinarea competenței sunt cuprinse în capitolul II, denumit „Competența", care este structurat pe 3 secțiuni (art. 3-20), în cadrul cărora sunt reglementate aspecte privind:

– Secțiunea 1 – competența în caz de divorț, separare de drept și anulare a căsătoriei;

– Secțiunea 2 – competența în cazul răspunderii părintești;

– Secțiunea 3 – aspecte procedurale privind determinarea competenței.

Conform art. 1 alin. (1), regulamentul se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind:

a) divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei;

b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești.

Materiile reglementate cuprind în special:

a) încredințarea și dreptul de vizită;

b) tutela, curatela și instituțiile similare;

c) desemnarea și atribuțiile oricărei persoane sau oricărui organism însărcinat să se ocupe de persoana sau bunurile unui copil, să îl reprezinte sau să îl asiste;

d) plasamentul unui copil într-un centru de plasament sau în îngrijire într-o familie substitutivă;

e) măsurile de protecție a copilului privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile unui copil.

Conform art. 1 alin. (4), dispozițiile regulamentului *nu se aplică*:

a) stabilirii sau contestării filiației;

b) hotărârii privind adopția și măsurilor premergătoare acesteia, precum și desfacerea și declararea nulității adopției;

c) numelui și prenumelui copilului;

d) emancipării;

e) obligației de întreținere;

f) actelor fiduciare și succesiunilor;

g) măsurilor luate ca urmare a faptelor penale săvârșite de copii.

Prin dispozițiile cuprinse în art. 2 sunt calificate noțiunile de: „instanță judecătorească", „judecător", „stat membru", „hotărâre judecătorească", „stat membru de origine", „stat membru de executare", „răspundere părintească", „titular al răspunderii părintești", „încredințare", „drept de vizită" etc.

3.3.3. Relația regulamentului cu alte instrumente juridice

A. Relația cu anumite convenții internaționale

În relațiile dintre statele membre, regulamentul prevalează asupra următoarelor convenții în măsura în care acestea privesc materiile reglementate de regulament:

a) Convenția de la Haga din 5 octombrie 1961 privind competența autorităților și legea aplicabilă în privința protecției minorilor;

b) Convenția de la Luxemburg din 8 septembrie 1967 privind recunoașterea hotărârilor privind valabilitatea căsătoriilor;

c) Convenția de la Haga din 1 iunie 1970 privind recunoașterea divorțurilor și separărilor de drept;

d) Convenția europeană din 20 mai 1980 asupra recunoașterii și executării hotărârilor în materie de încredințare a copiilor și de restabilire a încredințării copiilor.

B. Relația cu Convenția de la Haga din 1980

În cazul în care un copil a fost deplasat ilicit sau este reținut ilicit într-un alt stat membru decât statul membru în care își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale ilicite, continuă să se aplice dispozițiile Convenției de la Haga din 1980, astfel cum sunt completate de dispozițiile capitolelor III și VI din prezentul regulament. În cazul în care o hotărâre care dispune înapoierea unui copil în temeiul Convenției de la Haga din 1980, pronunțată într-un stat membru, trebuie să fie recunoscută și executată într-un alt stat membru în urma unei noi deplasări sau rețineri ilicite a copilului, se aplică capitolul IV.

C. Raportul cu Convenția de la Haga din 1996

În relațiile cu Convenția de la Haga din 1996, prezentul regulament se aplică:

- atunci când copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru;
- în ceea ce privește recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțate de o instanță dintr-un stat membru pe teritoriul unui alt stat

membru, chiar dacă respectivul copil își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat care este parte contractantă la convenția menționată anterior și în care prezentul regulament nu se aplică.

D. Tratatele încheiate cu Sfântul Scaun

Regulamentul se aplică fără a aduce atingere Tratatului internațional (concordat) încheiat între Sfântul Scaun și Portugalia, semnat la Vatican la 18 mai 2004.

3.3.4. Determinarea competenței în materie de divorț, separare de corp și anulare a căsătoriei[1]

A. Competența de fond (art. 3)

În materie matrimonială, sunt competente să hotărască în problemele privind divorțul, separarea de corp și anularea căsătoriei instanțele judecătorești din statul membru:

a) pe teritoriul căruia se află:

– reședința obișnuită a soților (sau)

– ultima reședință obișnuită a soților în condițiile în care unul dintre ei încă locuiește acolo (sau)

– reședința obișnuită a pârâtului (sau)

– în caz de cerere comună, reședința obișnuită a unuia dintre soți

– reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin un an imediat înaintea introducerii cererii (sau)

– reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin șase luni imediat înaintea introducerii cererii și în cazul în care acesta este fie resortisant al statului membru respectiv, fie, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, are „domiciliul" în acel loc;

b) de cetățenie a celor doi soți.

B. Competența privind cererea reconvențională

Instanța în fața căreia se desfășoară procedura este competentă, de asemenea, pentru soluționarea cererii reconvenționale, în măsura în care aceasta intră sub incidența domeniului de aplicare a prezentului regulament.

---

[1] Prevăzută în art. 3-6 din Regulament.

C. Competențe reziduale

În cazul în care nicio instanță dintr-un stat membru nu este competentă în temeiul art. 3, 4 sau 5, competența este stabilită, în fiecare stat membru, de dreptul respectivului stat.

Orice resortisant al unui stat membru care își are reședința obișnuită pe teritoriul unui alt stat membru poate să invoce, ca și cetățenii acelui stat, normele de competență aplicabile în acel stat împotriva unui pârât care nu își are reședința obișnuită într-un stat membru și nu are cetățenia acestuia.

3.3.5. Determinarea competenței în materie de răspundere părintească

A. Competența de fond (art. 7)

Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are *„reședința obișnuită"* în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată.

** Calificarea noțiunii de „reședință obișnuită"*

Noțiunea de „reședință obișnuită" nu beneficiază de o calificare legală în textul regulamentului.

CJUE a statuat[1] că *„noțiunea «reședință obișnuită» trebuie interpretată în sensul că respectiva reședință corespunde locului care exprimă o anumită integrare a copilului într-un mediu social și familial. În acest scop, atunci când în litigiu se află situația unui copil de vârstă mică ce locuiește de numai câteva zile cu mama sa într-un stat membru, altul decât cel în care are reședința obișnuită, în care a fost deplasat, trebuie mai ales să fie luate în considerare, pe de o parte, durata, regularitatea, condițiile și motivele sejurului pe teritoriul acestui stat membru și ale mutării mamei în statul respectiv și, pe de altă parte, dată fiind în special vârsta copilului, originile geografice și familiale ale mamei, precum și raporturile familiale și sociale pe care aceasta și copilul le au în același stat membru. Este de competența instanței naționale să determine reședința obișnuită a copilului, ținând cont de ansamblul împrejurărilor de fapt specifice fiecărui caz în parte. În ipoteza în care aplicarea criteriilor sus-menționate ar conduce, în cauza principală, la concluzia că reședința obișnuită a copilului nu poate fi stabilită, determinarea instanței competente ar trebui efectuată pe baza criteriului «prezenței copilului», în sensul art. 13 din regulament".*

Reședința obișnuită a copilului corespunde cu locul care reflectă un anumit grad de integrare a copilului într-un mediu familial și social, instanței

---

[1] CJUE, Cauza C-497/10, Hot din 22 decembrie 2010, Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) - Regatul Unit) - Barbara Mercredi/Richard Chaffe.

naționale revenindu-i misiunea de a stabili unde se află această reședință obișnuită a copilului, ținând cont de toate circumstanțele specifice speței[1].

Criteriul „reședinței obișnuite" reprezintă un criteriu utilizat constant în dreptul derivat al Uniunii Europene, fiind folosit și de alte regulamente europene, atât pentru stabilirea competenței internaționale [spre ex. art. 3, par. 1, lit. a), art. 8 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 (Bruxelles II bis)], cât și pentru determinarea legii aplicabile [art. 4-6, 8, 19 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 (Roma I)[2], art. 4, par. 2, art. 5, par. 1, lit. a), art. 10, par. 2, art. 12, par. 2, lit. b), art. 23 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 (Roma II)[3], art. 5, par. 1, lit. a) și b) din Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 (Roma III)].

Curtea de Justiție a fixat în mai multe rânduri reperele reședinței obișnuite, statuând că aceasta reprezintă „locul unde cel interesat a fixat, cu intenția de a-i conferi un caracter stabil, centrul permanent sau obișnuit al intereselor sale, fiind subînțeles că, în scopul determinării acestei reședințe, este important a se ține seama de toate elementele de fapt constitutive ale acesteia"[4]. Curtea a stabilit că, în scopul stabilirii reședinței obișnuite a unei persoane, va trebui să se țină seama de continuitatea ședерii înainte ca persoana în cauză să se fi mutat, durata și scopul absenței, natura ocupației în alt stat membru, precum și de intenția persoanei în cauză, astfel cum rezultă aceasta din ansamblul circumstanțelor[5].

---

[1] G. Lupșan, *Ghid de drept internațional privat în materia dreptului familiei*, Ministerul Justiției, Ed. Magic Print, Onești 2014, p. 10.

[2] Conform art. 19, *„în înțelesul prezentului regulament, reședința obișnuită a societăților și a altor organisme, constituite sau nu ca persoane juridice, este situată la sediul administrației lor centrale. Reședința obișnuită a unei persoane fizice acționând în exercitarea activității sale profesionale este locul unde această persoană își are sediul principal de activitate. În cazul în care contractul este încheiat în cadrul activității unei sucursale, a unei agenții sau a oricărei alte unități, sau în cazul în care, conform contractului, executarea acestuia incumbă unei astfel de sucursale, agenții sau unități, locul unde se află sucursala, agenția sau oricare altă unitate este considerat reședința obișnuită. În scopul determinării locului unde se află reședința obișnuită, momentul relevant îl constituie data încheierii contractului".*

[3] Conform art. 23, *„în înțelesul prezentului regulament, reședința obișnuită a societăților comerciale sau a altor organisme, constituite sau nu ca persoane juridice, se stabilește la sediul lor administrativ central. În cazul în care faptul cauzator de prejudicii sau prejudiciul însuși are loc în cadrul activității unei sucursale, agenții sau a oricărei alte unități, locul unde se află sucursala, agenția sau unitatea în cauză este considerat locul reședinței obișnuite. În sensul prezentului regulament, reședința obișnuită a unei persoane fizice pentru activitatea sa în timpul programului de lucru este locul principal unde aceasta își desfășoară activitatea profesională".*

[4] CJCE, Hotărârea din 17 februarie 1977, în cauza C-76/76, Di Paolo, CJCE 23 aprilie 1991, European Court Reports 1977-00315.

[5] *Ibidem.*

În dreptul european noțiunea de *„reședință obișnuită"* este preferată ca și criteriu de determinare a competenței jurisdicționale internaționale sau a legii materiale aplicabile unor raporturi juridice cu element străin, în raport de noțiunile de *„cetățenie"* sau *„domiciliu"*.

- *Diferențele dintre noțiunea de „reședință obișnuită" și noțiunea de „domiciliu"*

Spre deosebire de domiciliu, care are un caracter formal și declarativ, reședința obișnuită presupune de fiecare dată o evaluare a duratei și intensității șederii într-un anume loc, astfel încât, la o anumită dată, aceasta să releve centrul de interes al persoanei în cauză.

Diferența dintre „domiciliu" și „reședința obișnuită" rezultă din situațiile de fapt, concrete, prin care se caracterizează cele două noțiuni.

În timp ce domiciliul are caracter formal, „reședința obișnuită" reprezintă centrul de interes al persoanei fizice, locul în care trăiește și locuiește constant persoana în cauză.

Reședința obișnuită reprezintă un concept flexibil, ancorat în concret, care exprimă caracterul specific al individualității fiecărei persoane.

Accepțiunea comunitară de reședință obișnuită este utilizată în ceea ce privește aplicarea regulamentelor și normelor europene, fiind vorba despre un concept unitar la nivelul tuturor statelor membre, cu o semnificație identică, unică (interpretare autonomă a CJUE).

Atunci când reședința obișnuită a copilului nu poate fi stabilită și competența nu poate fi stabilită nici pe baza unui acord privind alegerea forului, ar trebui să fie competente instanțele din statul membru în care este prezent copilul. Această regulă privind prezența ar trebui să se aplice, de asemenea, copiilor refugiați, precum și copiilor care, ca urmare a tulburărilor majore din statele membre în care își au reședința obișnuită, sunt deplasați internațional.

În circumstanțe excepționale, s-ar putea ca o instanță din statul membru în care copilul își are reședința obișnuită să nu fie cea mai în măsură să examineze cauza. Cu titlu de excepție și în anumite condiții, fără a avea însă obligația de a proceda astfel, instanța care este competentă ar trebui să poată să își transfere competența, într-o cauză specifică, unei instanțe din alt stat membru, în cazul în care această instanță este mai bine plasată pentru a evalua interesul superior al copilului în cauza respectivă. Potrivit jurisprudenței Curții de Justiție, transferul de competență în materia răspunderii părintești, de către o instanță dintr-un stat membru, ar trebui să aibă loc numai către o instanță dintr-un alt stat membru cu care copilul în cauză are o „legătură specială". Prezentul regulament ar trebui să stabilească o listă

exhaustivă a elementelor decisive ale unei astfel de „legături speciale" pentru scopurile respective. Instanța care este competentă ar trebui să solicite transferul competenței către instanța din alt stat membru numai dacă hotărârea sa anterioară de a suspenda procedura și de a formula această cerere de transfer de competență a rămas definitivă, în cazul în care această hotărâre poate face obiectul unor căi de atac în temeiul dreptului național.

- *Diferențele dintre noțiunea de „reședință obișnuită" și noțiunea de „cetățenie"*

Dreptul european optează pentru noțiunea de „reședință obișnuită" în defavoarea noțiunii de „cetățenie". În cazul cetățeniei „valoarea ei de localizare este mult redusă atunci când defunctul este stabilit în alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o are.

În literatura de specialitate s-a exprimat ideea că „frecvența acestei din urmă ipoteze se opunea consacrării cetățeniei ca și criteriu de competență jurisdicțională, în caz contrar instanțele din statele membre neputându-se pronunța asupra succesiunii străinilor care și-ar avea reședința sau ar poseda bunuri pe teritoriul lor. A reține acest criteriu pentru a rezolva conflictele de legi în statele membre care au un sistem unitar în materie de succesiuni (Germania, Italia, Grecia, Spania etc.) ar fi posibil, dar această opțiune nu ar fi dus la identitate între statul forului și statul a cărei lege este aplicabilă. De asemenea, o asemenea opțiune ar fi dat naștere unei incoerențe în dreptul internațional privat, aflat încă în formare și atașat criteriului ultimei reședințe obișnuite"[1].

La nivel național, apartenența se raportează la statul suveran, astfel că cetățenia era apreciată ca fiind criteriul preferabil. „Uniunea Europeană a redefinit ideea de «apartenență», într-un perimetru alcătuit dintr-o sumă de state, între care funcționează o legătură specifică. A apărut, astfel, necesitatea de a identifica un alt criteriu, care să rezoneze cu flexibilitatea, cu mobilitatea (cu libertatea de circulație, în general), atuuri pe care viața privată internațională le valorifică din plin"[2].

B. Menținerea competenței fostei reședințe obișnuite a copilului

În cazul în care copilul se mută în mod legal dintr-un stat membru în altul și dobândește o nouă reședință obișnuită, instanțele judecătorești din statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului își păstrează competența, pe

[1] D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 65.

[2] C. Jugastru, *Despre reședința obișnuită în raporturile cu element străin. O anticameră de reflecție*, în Revista Universul Juridic nr. 8/2020.

o perioadă de trei luni de la mutare, pentru modificarea unei hotărâri privind dreptul de vizită pronunțată în acest stat membru înainte de mutarea copilului, în cazul în care titularul dreptului de vizită în temeiul hotărârii privind dreptul de vizită continuă să locuiască în mod obișnuit în statul membru al fostei reședințe obișnuite a copilului.

Dispozițiile anterioare nu se aplică în cazul în care titularul dreptului de vizită a acceptat competența instanțelor judecătorești din statul membru în care copilul are noua sa reședință obișnuită prin participarea la o procedură în fața acestor instanțe fără a le contesta competența.

C. Competența judecătorească în cazuri de răpire a copilului

În caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, instanțele din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau a reținerii sale ilicite rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru și:

a) orice persoană, instituție sau alt organism căreia/căruia i-a fost încredințat copilul consimte la deplasarea sau reținerea acestuia, sau

b) copilul a locuit în acest alt stat membru o perioadă de cel puțin un an după ce persoana, instituția sau orice alt organism căreia/căruia i s-a încredințat copilul a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul, dacă copilul s-a integrat în noul său mediu și dacă a fost îndeplinită cel puțin una dintre următoarele condiții:

i) în termen de un an de când cel căruia i s-a încredințat copilul a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul, nu s-a depus nicio cerere de înapoiere la autoritățile competente ale statului membru în care copilul a fost deplasat sau reținut;

ii) a fost retrasă o cerere de înapoiere înaintată de cel căruia i s-a încredințat copilul și nu s-a depus nicio nouă cerere în termenul stabilit la punctul (i);

iii) o cauză soluționată de o instanță judecătorească din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau reținerii sale ilicite a fost închisă;

iv) nu a fost sesizată nicio instanță în statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau a reținerii sale ilicite;

v) o hotărâre de încredințare care nu implică înapoierea copilului a fost pronunțată de instanța judecătorească din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale ilicite.

Atunci când reședința obișnuită a copilului nu poate fi stabilită și competența nu poate fi stabilită, instanțele judecătorești din statul membru în care este prezent copilul sunt competente.

Aceste dispoziții se aplică, de asemenea, copiilor refugiați, precum și copiilor care, ca urmare a tulburărilor majore din țările lor, sunt deplasați internațional.

Conform dispozițiilor art. 22 care se referă la „Înapoierea copilului în temeiul Convenției de la Haga din 1980", „în cazul în care o persoană, instituție sau orice alt organism care consideră că a avut loc o încălcare a drepturilor privind încredințarea solicită, fie direct, fie cu asistența unei autorități centrale, instanței dintr-un stat membru să pronunțe o hotărâre pe baza Convenției de la Haga din 1980 prin care să dispună înapoierea copilului cu vârsta mai mică de 16 ani care a fost deplasat sau reținut ilicit într-un alt stat membru decât statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau de reținerea sa ilicită, se aplică art. 23-29 și capitolul VI din regulament, acestea completând Convenția de la Haga din 1980".

3.3.6. Aspecte procedurale privind determinarea competenței[1]

A. Sesizarea unei instanțe judecătorești

O instanță judecătorească se consideră sesizată:

a) la data depunerii la instanță a actului de sesizare a instanței sau a unui act echivalent, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâtului; sau

b) în cazul în care actul trebuie notificat sau comunicat înainte de fi depus la instanță, la data primirii acestuia de către autoritatea responsabilă pentru notificare sau comunicare, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie depus la instanță; sau

c) dacă procedura este inițiată de instanță din oficiu, la data adoptării de către instanță a deciziei de a iniția procedura sau, în cazul în care o astfel de decizie nu este necesară, la data înregistrării cauzei de către instanță.

B. Verificarea competenței

Instanța judecătorească dintr-un stat membru sesizată cu o cauză pentru care nu este competentă în temeiul prezentului regulament și pentru care, în

[1] Prevăzute în art. 17-21 din Regulament.

temeiul prezentului regulament, este competentă o instanță dintr-un alt stat membru, se declară, din oficiu, necompetentă.

C. Verificarea admisibilității

Atunci când pârâtul, care își are reședința obișnuită într-un alt stat decât statul membru în care s-a introdus acțiunea, nu se prezintă, instanța judecătorească competentă este obligată să suspende procedura atâta timp cât nu se stabilește că acest pârât a fost pus în situația de a primi actul de sesizare a instanței sau un act echivalent în timp util pentru a-și asigura apărarea sau că s-au luat toate măsurile necesare în acest scop.

Articolul 19 din Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 se aplică în locul alin. (1) din prezentul articol în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a trebuit transmis dintr-un stat membru în altul în conformitate cu regulamentul menționat anterior.

În cazul în care Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 nu se aplică, art. 15 din Convenția de la Haga din 15 noiembrie 1965 privind notificarea și comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială se aplică în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a trebuit să fie transmis în străinătate în temeiul respectivei convenții.

D. Litispendență și acțiuni conexe

În cazul în care se introduc cereri de divorț, de separare de corp sau de anulare a căsătoriei între aceleași părți în fața unor instanțe judecătorești din state membre diferite, instanța sesizată în al doilea rând suspendă din oficiu procedura până când se stabilește competența primei instanțe sesizate.

În cazul în care acțiuni referitoare la răspunderea părintească privind un copil, având același obiect și aceeași cauză, se introduc în fața instanțelor judecătorești din state membre diferite, instanța sesizată în al doilea rând suspendă din oficiu procedura până când se stabilește competența primei instanțe sesizate.

În cazul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate, instanța sesizată în al doilea rând își declină competența în favoarea acesteia.

În acest caz, partea care a introdus acțiunea la instanța sesizată în al doilea rând poate intenta respectiva acțiune la prima instanță sesizată.

O 3.4. *Competență jurisdicțională în materia obligațiilor de întreținere*

3.4.1. Evoluția reglementărilor în material obligațiilor de întreținere

Conform dispozițiilor *art. 2612 C. civ.*, legea aplicabilă obligației de întreținere se determină potrivit reglementărilor dreptului comunitar[1].

Analizând dreptul Uniunii Europene constatăm că în cadrul acestui sistem de drept au fost adoptate următoarele reglementări relative la acordarea pensiei de întreținere:

A) *Decizia Consiliului 2009/941/CE din 30.11.2009* din 30 noiembrie 2009 prin care a fost aprobat în numele Uniunii Europene[2] (fără Regatul Unit al Marii Britanii, Irlandei și Danemarcei) – *Protocolul de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere*[3]*;*

Protocolul stabilește legea aplicabilă obligației de întreținere, fără să conțină vreo referire la legea aplicabilă relației din care rezultă obligația de întreținere. Această prevedere se coroborează și cu art. 22 din Regulamentul 4/2009.

Aplicarea protocolului în cadrul Uniunii presupune aplicarea în statele membre de norme unitare și armonizate în domeniu. Normele armonizate privind legislația aplicabilă sunt o condiție prealabilă pentru a elimina exequaturul pentru hotărârile referitoare la obligații de întreținere. Ca urmare, hotărârile emise în statele membre în care se aplică protocolul vor circula liber în alte state membre, fără nicio formă de control cu privire la fondul acestora în statul membru în care se solicită executarea.

B) *Regulamentul 4/2009 al Consiliului din 18.12.2009 privind competența, legea aplicabilă recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere*, (aplicabil din 18.06.2011, cu condiția ca Protocolul să fie aplicabil în Uniunea Europeană);

---

[1] Pentru detalii privind reglementarea obligației de întreținere în dreptul intern a se vedea A.-G. Gavrilescu: *Aspecte teoretice și de practică judiciară privind obligația de întreținere dintre părinți și copil în reglementarea Codului familiei și a noului Cod civil* Analele Universității „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 3/2010, pp. 109-138.

[2] Uniunea Europeană a devenit membră a Conferinței de Drept internațional privat de la Haga la 3 aprilie 2003 și a ratificat Protocolul pe 8 aprilie 2010.

[3] Protocolul a înlocuit Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere și Convenția de la Haga din 24 octombrie 1956 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere pentru copii.

Regulamentul instituie un regim de cooperare între autoritățile din statele membre în vederea recuperării transfrontalieră a pensiei de întreținere datorată de debitori din statele membre.

Regulamentul elimină obligația obținerii exequatur-ului pentru statele membre care au obligații în baza Protocolului de la Haga din 2007 (art. 17).

C. *Decizia Consiliului 2011/432/UE din 9 iunie 2011 privind aprobarea, în numele Uniunii Europene, a Convenției de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei*[1].

Obiectul convenției, enunțat în art. 1 ale acesteia, este de a asigura eficacitatea obținerii pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei, în special prin:

a) instituirea unui sistem global de cooperare între autoritățile statelor contractante;

b) oferirea posibilității de a formula cereri de obținere a unor hotărâri în materie de întreținere;

c) asigurarea recunoașterii și executării hotărârilor în materie de întreținere; și

d) impunerea unor măsuri eficiente pentru executarea rapidă a hotărârilor în materie de întreținere.

3.4.2. Temei juridic. Structura și obiectul Regulamentului nr. 4/2009

Normele speciale privind competența în materia obligațiilor de întreținere sunt stabilite prin dispozițiile *Regulamentului nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere*[2], care are ca obiectiv eliminarea procedurii de exequatur pentru creanțele de întreținere.

Prin adoptarea acestui regulament s-a urmărit eficientizarea mijloacelor de care dispun creditorii pentru apărarea drepturilor lor, astfel ca un creditor al unei obligații de întreținere să poată obține cu ușurință într-un stat membru o hotărâre care să fie în mod automat executorie în alt stat membru, fără vreo altă formalitate (considerentul 9).

---

[1] Jurnalul Oficial L 192, 22/07/2011 pp. 0039-0050.

[2] Conform Regulamentului (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere, publicat în Jurnalul Oficial L 007, 10/01/2009 pp. 0001-0079. Regulamentul nr. 4/2009 se aplică în toate statele membre din data de 18.06.2012.

Acesta se aplică numai în cazul acțiunilor judiciare introduse, tranzacțiilor judiciare aprobate sau încheiate și actelor autentice întocmite ulterior acestei date [art. 75 alin. (1)].

Regulamentul se aplică obligațiilor de întreținere care decurg din relații:

- de familie;
- de rudenie;
- de căsătorie sau alianță.

Aplicarea regulamentului nu afectează aplicarea convențiilor și acordurilor bilaterale și multilaterale în cadrul cărora unul sau mai multe state membre se constituie ca părți semnatare la data adoptării regulamentului fără a aduce atingere obligațiilor ce revin statelor membre în temeiul tratatelor

- În acest sens, în cuprinsul Regulamentului se face de mai multe ori distincție între statele membre care au obligații și statele membre care nu au obligații în temeiul *Protocolului de la Haga din 2007*, în ceea ce privește recunoașterea și executarea hotărârilor.

- De asemenea, Regulamentul face trimitere la *Convenția de la Lugano din 2007* privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială[1].

- În cuprinsul Regulamentului sunt și trimiteri la *Convenția de la Haga din 2007* privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei[2]. Convenția de la Haga din 2007 se aplică de către statele membre UE în relația cu state terțe.

Dispozițiile regulamentului sunt structurate astfel:

– capitolul I – definiții și domeniul de aplicare;
– capitolul II – norme privind competența;
– capitolul III – legea aplicabilă;
– capitolul IV – norme privind recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor;
– capitolul V – accesul la justiție;
– capitolul VI – tranzacții judiciare;
– capitolul VII – cooperarea între autoritățile centrale.

Reglementările privind stabilirea competenței jurisdicționale în materia obligației de întreținere cu element străin sunt cuprinse în capitolul II al regulamentului (art. 3-14).

---

[1] JO, L 147, 10.06.2009, p. 5.
[2] JO L 192, 22.07.2011, p. 51.

3.4.3. Reguli privind determinarea competenței

A. Regula generală de determinare a competenței (art. 3)

Are competența de a hotărî în materie de obligații de întreținere în statele membre:

a) instanța judecătorească de la locul reședinței obișnuite a pârâtului; sau

b) instanța judecătorească de la locul reședinței obișnuite a creditorului;

c) instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind starea persoanei în cazul în care cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni, cu excepția cazurilor în care respectiva competență se întemeiază exclusiv pe cetățenia uneia dintre părți;

d) instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind răspunderea părintească atunci când cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni, cu excepția cazurilor în care respectiva competență se întemeiază numai pe cetățenia uneia dintre părți.

În comparație cu reglementarea anterioară a competenței în această materie, prevăzută de Regulamentul 44/2001, criteriul de determinare a competenței nu mai este domiciliul, ci reședința obișnuită a părții. Acest concept este utilizat și în alte instrumente, ca de exemplu în Regulamentul nr. 2201/2003[1].

Noțiunea de reședință obișnuită nu este definită în Regulament, însă CJUE a interpretat noțiunea de reședință obișnuită a copilului în contextul Regulamentului nr. 2201/2003, în materia competenței privind acțiunile în răspundere părintească[2]. În acest sens, instanța de judecată poate utiliza criteriile stabilite de Curte pentru determinarea reședinței obișnuite a copilului și pentru a-și stabili competența în conformitate cu art. 3 din Regulamentul nr. 4/2009.

Pentru a determina reședința obișnuită a uneia dintre părți, instanța poate să administreze probe în baza normele procesuale civile interne. În absența unor norme europene speciale de armonizare, se pot aplica, dacă este cazul, dispozițiile art. 131 alin. (2) C. pr. civ., conform cărora „în mod excepțional, în cazul în care, pentru stabilirea competenței sunt necesare

[1] Abrogat prin dispozițiile Regulamentului (UE) 2019/1111.

[2] CJUE, hotărârea din cauza C-523/07, A, EU:C:2009:225.

lămuriri ori probe suplimentare, judecătorul va pune această chestiune în discuția părților și va acorda un singur termen în acest scop"[1].

B. Posibilitatea de alegere a unei instanțe (art. 4)

Părțile pot conveni că următoarea instanță sau următoarele instanțe ale unui stat membru are/au competența să soluționeze litigiile născute sau care se pot naște între ele în materie de obligații de întreținere:

a) o instanță sau instanțele dintr-un stat membru în care una dintre părți își are reședința obișnuită;

b) o instanță sau instanțele dintr-un stat membru a cărui cetățenie o deține una dintre părți;

c) în ceea ce privește obligațiile de întreținere între soți sau foști soți:

– instanța care are competența să soluționeze litigiile acestora în materie matrimonială, sau

– o instanță sau instanțele statului membru în care s-a aflat ultima reședință obișnuită comună a soților pe parcursul a cel puțin un an.

Competența atribuită prin acord este exclusivă, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel.

Un acord referitor la alegerea instanței se încheie în scris. Orice comunicare sub formă electronică care permite consemnarea durabilă a acordului este considerată ca reprezentând o formă scrisă.

Dispozițiile privind posibilitatea de alegere nu se aplică în cazul unui litigiu cu privire la o obligație de întreținere privind un copil mai mic de optsprezece ani.

C. Competență întemeiată pe înfățișarea pârâtului (art. 5)

Cu excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale regulamentului, instanța din statul membru în fața căreia se înfățișează pârâtul este competentă. Această dispoziție nu se aplică dacă înfățișarea are drept scop contestarea competenței.

Conform jurisprudenței UE, în cazul în care pârâtul se înfățișează și nu invocă excepția de necompetență în fața unei instanțe care nu întrunește criteriile de competență stabilite de Regulamentul nr. 4/2009, această instanță trebuie să se declare competentă[2].

---

[1] Manual INM 2014-2015 – formare inițială, *Stabilirea competenței instanței, în dosarele de dreptul familiei, cu privire la obligația de întreținere*, p. 4.

[2] Hotărârea CPP Vienna Insurance Group, C-111/09, EU:C:2010:290.

Înfățișarea pârâtului se raportează și la procedurile scrise, prin reprezentant, și nu presupune prezența fizică. Art. 5 se aplică pentru toate obligațiile de întreținere, inclusiv pentru copii, deoarece acestea nu mai sunt excluse, ca în cazul alegerii de competență.

D. Competență subsidiară „Forum necessitatis" (art. 6-7)

În cazul în care nicio instanță dintr-un stat membru nu este competentă în conformitate cu regulile anterioare (art. 3, 4, 5) și nicio instanță dintr-un stat parte la Convenția de la Lugano care nu este stat membru nu este competentă, în temeiul dispozițiilor respectivei convenții, sunt competente instanțele statului membru al cetățeniei comune a părților (art. 6).

Din analiza art. 6 rezultă că instanța sesizată trebuie să verifice din oficiu dacă o altă instanță nu este competentă în temeiul art. 3, 4 sau 5.

În cazul în care nicio instanță dintr-un stat membru nu este competentă în temeiul reglementărilor anterioare, instanțele dintr-un stat membru pot, în cazuri excepționale, fi învestite cu cauza respectivă în situația în care procedura nu se poate iniția sau desfășura în mod rezonabil sau este imposibil să se desfășoare într-un stat terț cu care litigiul are o legătură strânsă. Litigiul trebuie să prezinte o legătură suficientă cu statul membru al instanței sesizate.

F, Limitări procedurale (art. 8)

Atunci când o hotărâre judecătorească este pronunțată într-un stat membru sau într-un stat contractant la Convenția de la Haga din 2007 în care creditorul își are reședința obișnuită, acțiunea de modificare a hotărârii sau de pronunțare a unei noi hotărâri nu poate fi introdusă în instanță de către debitor în niciun alt stat membru atât timp cât creditorul își păstrează reședința obișnuită în statul în care a fost pronunțată hotărârea.

Art. 8 alin. (2) prevede o serie de *excepții*. Astfel, aceste dispoziții nu se aplică:

a) atunci când părțile au convenit cu privire la competența instanțelor judecătorești din celălalt stat membru;

b) atunci când creditorul recunoaște competența instanțelor judecătorești din celălalt stat membru;

c) atunci când autoritatea competentă din statul contractant de origine la Convenția de la Haga din 2007 nu poate sau refuză să își exercite competența pentru a modifica respectiva hotărâre sau pentru a pronunța o nouă hotărâre; sau

d) atunci când hotărârea pronunțată în statul de origine contractant la Convenția de la Haga din 2007 nu poate fi recunoscută sau executarea nu

poate fi încuviințată în statul membru în care se intenționează introducerea unei acțiuni în instanță pentru obținerea unei noi hotărâri sau a unei modificări a hotărârii în cauză.

3.4.4. Aspecte procedurale privind stabilirea competenței

A. Sesizarea unei instanțe judecătorești

Conform art. 9 din regulament, se consideră că o instanță este sesizată:

a) la data la care actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent a fost depus la instanță, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâtului; sau

b) în cazul în care actul trebuie notificat sau comunicat înainte de fi depus la instanță, la data primirii acestuia de către autoritatea responsabilă pentru notificare sau comunicare, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie depus la instanță.

B. Verificarea competenței

Atunci când instanța judecătorească dintr-un stat membru este sesizată într-o cauză cu privire la care nu este competentă în temeiul prezentului regulament, aceasta își declină, din oficiu, competența (conform dispozițiilor art. 10).

Pentru declararea necompetenței instanței, procedura este cea prevăzută de dreptul intern, în aplicarea principiului autonomiei procedurale.

În baza 1070 C. pr. civ., instanța, constatând că nu îndeplinește criteriile de competență stabilite de Regulament, va pune în discuția părților excepția de necompetență generală a instanțelor române, o va admite și va respinge cererea ca nefiind de competența instanțelor române. Excepția de necompetență internațională a instanței române poate fi invocată oricând, chiar și în căile de atac [art. 1070 alin. (2) C. pr. civ.].

C. Verificarea admisibilității (art. 11)

Atunci când pârâtul, care își are reședința obișnuită într-un alt stat decât statul membru în care s-a intentat acțiunea, nu se prezintă în fața instanței, instanța judecătorească competentă suspendă procedura atât timp cât nu se stabilește că acest pârât a putut primi actul de sesizare a instanței sau un act echivalent în timp util pentru pregătirea apărării sau că au fost întreprinse toate demersurile necesare în acest scop.

În cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a trebuit transmis dintr-un stat membru în altul în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1393/2007, se aplică art. 19 al regulamentului menționat.

În cazul în care dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1393/2007 nu se aplică, art. 15 din Convenția de la Haga din 15 noiembrie 1965 privind notificarea sau comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială se aplică în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a trebuit să fie transmis în străinătate în temeiul respectivei convenții.

D. Litispendența (art. 12)

În cazul în care cereri având același obiect și aceeași cauză, între aceleași părți, sunt introduse înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior suspendă din oficiu acțiunea până în momentul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate.

În cazul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate, oricare instanță în afara celei sesizate inițial își declină competența în favoarea acesteia.

Dacă instanța română va constata că instanța din celălalt stat membru a fost prima sesizată, va suspenda acțiunea până se va stabili competența acelei instanțe, în temeiul art. 12 alin. (1) din Regulamentul nr. 4/2009.

Dacă instanța română va constata că este prima sesizată, măsura pe care o va lua va fi aceea a verificării propriei competențe și a declarării competenței sale internaționale (dacă este întrunit în fața sa vreunul dintre criteriile de competență. Dacă va constata că nu este întrunit niciun criteriu de competența internațională în fața instanțelor române, instanța se va declara necompetentă și va respinge cererea ca nefiind de competența instanțelor române.

E. Conexitate (art. 13)

În cazul în care cereri conexe sunt pendinte înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior poate suspenda judecata.

În cazul în care aceste acțiuni sunt pendinte în prima instanță, orice instanță sesizată ulterior poate, de asemenea, la cererea uneia dintre părți, să-și decline competența, cu condiția ca respectivele cauze să fie de competența primei instanțe sesizate și ca legea după care se conduce aceasta să permită conexarea acțiunilor.

Sunt considerate conexe acele acțiuni care sunt atât de strâns legate între ele încât este oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru

a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.

F. Măsuri provizorii și asigurătorii (art. 14)

Măsurile provizorii sau asigurătorii prevăzute de legea unui stat membru pot fi solicitate instanțelor statului în cauză chiar în cazul în care, în temeiul prezentului regulament, instanțele dintr-un alt stat membru sunt competente să judece cauza pe fond.

Rezultă că măsurile provizorii și asigurătorii pot fi dispuse și de altă instanță decât cea care judecă fondul, cu precizarea că instanța care dispune măsurile provizorii să aibă o legătură cu litigiul: pe teritoriul său să se afle bunurile/conturile asupra cărora urmează să se instituie măsura asigurătorie solicitată.

○ 3.5. *Competența jurisdicțională în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor*

3.5.1. Temei juridic. Domeniul de aplicare

* Pentru simplificarea procedurilor în materie succesorală, în cadrul Uniunii Europene a fost adoptat *Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012*[1] *privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui „certificat european de moștenitor".*

Normele juridice cuprinse în acest regulament au menirea de a asigura securitatea juridică pentru persoanele care doresc să își planifice succesiunea din timp.

*A. * Aplicarea materială a regulamentului*

- Conform dispozițiilor art. 1, regulamentul se aplică *succesiunilor privind patrimoniile persoanelor decedate.*
- Regulamentul *nu se aplică în materie fiscală, vamală sau administrativă.*

[1] Publicat în JO-L 201, 27.7.2012, pp. 107-134. Regulamentul se va aplica de la 17 august 2015 (cu excepția art. 77 și 78, care se aplica de la 16 ianuarie 2014, precum și a art. 79, 80 și 81, care se aplică de la 5 iulie 2012).

În Considerentul 10 al Regulamentului se arată că *„legislația națională ar trebui să stabilească, de exemplu, modul de calcul și de plată a impozitelor și a celorlalte datorii care țin prin natura lor de dreptul public, fie că este vorba de impozite datorate de decedat la data decesului sau de orice fel de taxe legate de succesiune de achitat din patrimoniul succesoral sau de către beneficiari. Tot legislația națională ar trebui să stabilească dacă transferul de bunuri din patrimoniul succesoral către beneficiari în temeiul prezentului regulament sau înscrierea într-un registru a unui bun din patrimoniul succesoral se face cu condiția achitării unor taxe"*[1].

În concluzie, impozitul aferent transmisiunii succesorale, inclusiv modul de calcul al acestuia, impozitele aferente bunurilor care compun masa succesorală, taxele și onorariile notariale, taxele de timbru aferente acțiunilor judecătorești, taxele de cadastru etc. vor fi determinate în concordanță cu legislația română, indiferent de legea aplicabilă moștenirii[2].

- *Sunt excluse* din domeniul de aplicare al prezentului regulament:

a) statutul persoanelor fizice, precum și relațiile de familie și relațiile care, în conformitate cu legea care le este aplicabilă, sunt considerate ca având efecte comparabile[3];

b) capacitatea juridică a persoanelor fizice[4];

---

[1] La 15.12.2011, Comisia Europeană a emis o „Recomandare privind evitarea dublei impuneri în cazul succesiunilor", având ca scop „soluționarea situațiilor de dublă impunere, astfel încât nivelul global al impozitului aplicat unei moșteniri date să nu fie mai mare decât nivelul aplicabil dacă numai statul membru cu cel mai ridicat nivel de impozitare dintre statele membre vizate ar fi avut jurisdicție fiscală asupra tuturor elementelor moștenirii" [Comisia Europeană, Bruxelles, 15.12.2011, C(2011) 8819 final].

[2] D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 10.

[3] Determinarea acestor legături de familie constituie o chestiune prealabilă, supusă, în planul dreptului internațional privat, normelor de conflict aparținând forului (*lex fori*). De exemplu, încheierea căsătoriei este cârmuită de art. 2.586 C. civ. (în privința condițiilor de fond) și de art. 2.587 C. civ. (în privința condițiilor de formă), nulitatea căsătoriei de art. 2.588 C. civ, efectele căsătoriei de art. 2589 și urm. C. civ, filiația de art. 2.603-2.606 C. civ., adopția de art. 2.607-2.610 C. civ.

[4] - Potrivit art. 2572 alin. (1) C. civ., „starea civilă și capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite de legea sa națională, dacă prin dispoziții speciale nu se prevede altfel" - Conform art. 2568, C.civ. „legea națională a persoanei fizice este legea statului a cărui cetățenie o posedă, iar dacă posedă mai multe cetățenii, legea «cetățeniei efective», adică «legea aceluia dintre state a cărui cetățenie o are și de care este cel mai strâns legată, în special prin reședința sa obișnuită». Legea reședinței obișnuite se va aplica și în privința apatrizilor și a refugiaților".

c) chestiunile referitoare la dispariția, absența sau moartea prezumată a unei persoane fizice[1];

d) chestiunile legate de aspectele patrimoniale ale regimurilor matrimoniale și de aspectele patrimoniale ale relațiilor care sunt considerate, în conformitate cu legea care le este aplicabilă, ca având efecte comparabile cu cele ale căsătoriei[2];

e) obligațiile de întreținere, altele decât cele pentru cauză de moarte[3];

f) condițiile de formă ale dispozițiilor privind aspecte patrimoniale pentru cauză de moarte întocmite în formă verbală[4];

g) drepturile de proprietate și bunurile constituite sau transferate altfel decât prin succesiune, de exemplu prin liberalități, prin proprietatea comună

---

[1] Codul civil stabilește în art. 2.573 C. civ. stabilește că „începutul și încetarea personalității sunt determinate de legea națională a fiecărei persoane". De asemenea, potrivit art. 2.574 C. civ., declararea judecătorească a morții, stabilirea datei decesului, inclusiv a datei prezumate a morții, precum și prezumția că cel dispărut este în viață, vor fi guvernate de legea națională a persoanei dispărute – determinată potrivit art. 2.568 C. civ. – sau, în cazul în care această lege nu poate fi identificată, se va aplica legea română.

[2] Astfel, potrivit art. 2.590 C. civ, legea aplicabilă regimului matrimonial este legea aleasă de soți, aceștia putând alege între: a) legea statului pe teritoriul căruia unul dintre ei își are reședința obișnuită la data alegerii; b) legea statului a cărui cetățenie o are oricare dintre ei la data alegerii sau c) legea statului unde își stabilesc prima reședință obișnuită comună după celebrarea căsătoriei. În lipsă de alegere, regimul matrimonial este cârmuit de legea care, potrivit art. 2.589 alin. (1) C. civ., este aplicabilă efectelor generale ale căsătoriei, adică legea reședinței obișnuite comune a soților sau, în lipsă, legea cetățeniei lor comune sau, în lipsă, legea statului pe al cărui teritoriu a fost celebrată căsătoria. Această lege (care guvernează efectele generale ale căsătoriei) se va aplica și în privința regimului primar, de la care soții nu pot deroga, indiferent de regimul matrimonial ales [art. 2.589 alin. (2) C. civ.]. Potrivit art. 2.589 alin. (3) C. civ., drepturile soților asupra locuinței familiei, inclusiv regimul juridic al actelor asupra acestei locuințe, sunt supuse legii locului unde aceasta este situată (*lex rei sitae*).

[3] Obligațiile de întreținere sunt reglementate distinct prin Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere.

[4] Exprimarea orală a ultimei voințe a defunctului va fi guvernată de legea care cârmuiește forma, respectiv de oricare dintre legile alternative indicate de art. 2.635 C. civ. potrivit căruia, „întocmirea, modificarea sau revocarea testamentului sunt considerate valabile dacă actul respectă condițiile de formă aplicabile, fie la data când a fost întocmit, modificat sau revocat, fie la data decesului testatorului, conform oricăreia dintre legile următoare: a) legea națională a testatorului; b) legea reședinței obișnuite a acestuia; c) legea locului unde actul a fost întocmit, modificat sau revocat; d) legea situației imobilului ce formează obiectul testamentului; e) legea instanței sau a organului care îndeplinește procedura de transmitere a bunurilor moștenite".

căreia i se aplică dreptul partenerului supraviețuitor, prin planurile de pensii, prin contractele de asigurare și acordurile similare[1];

h) chestiunile reglementate de dreptul societăților comerciale și al altor organisme, constituite ca persoane juridice sau nu, cum ar fi clauzele incluse în actele constitutive și în statutele societăților comerciale și al altor organisme, constituite ca persoane juridice sau nu, care stabilesc ce anume se va întâmpla cu acțiunile în cazul decesului membrilor acestora[2];

i) dizolvarea, expirarea duratei și fuzionarea societăților comerciale și a altor organisme, constituite ca persoane juridice sau nu[3];

j) constituirea, administrarea și dizolvarea trusturilor[4];

k) natura drepturilor reale[5]; și

l) orice înscriere într-un registru a unor drepturi asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru[6].

Dispozițiile regulamentului se referă la aspecte privind:

- determinarea legii materiale aplicabile;
- condițiile de fond și de formă a dispozițiilor pentru cauză de moarte;

---

[1] Donațiile între vii sunt supuse dispozițiilor Regulamentului Roma I privind obligațiile contractuale. Conform art. 3 din regulament, părțile contractului de donație pot conveni în mod liber asupra legii aplicabile acestuia, în virtutea principiului autonomiei de voință în materie contractuală. În lipsă de alegere a legii aplicabile contractului de donație, acesta va fi guvernat de legea reședinței obișnuite a donatorului (în cazul donațiilor mobiliare) –, adică „de legea țării în care își are reședința obișnuită partea contractantă care efectuează prestația caracteristică" (art. 4, par. 2), respectiv de legea statului pe al cărui teritoriu este situat bunul imobil [în cazul donațiilor imobiliare, art. 4 par. 1 lit. c)].

[2] Regimul juridic al acestora este supus, în principiu, legii care cârmuiește statutul organic al acestor entități (*lex societatis*).

[3] Aspecte reglementate de legea statutului organic al acesteia (*lex societatis*).

[4] Potrivit art. 6 al Convenției de la Haga privind legea aplicabilă trusturilor și recunoașterii acestora, din 1 iulie 1985, constituirea trustului este guvernată de legea aleasă de constituant. În lipsă de alegere, se va aplica legea statului cu care trustul prezintă cele mai strânse legături, în special ținând seama de locul de administrare desemnat de constituant (*settlor*), de locul situării bunurilor aduse în trust, de reședința sau de locul de stabilire a trustee-ului, respectiv de obiectivele și locurile unde acestea urmează a fi îndeplinite (art. 7).

[5] Aspectele legate de modurile de dobândire a drepturilor reale asupra imobilelor, conținutul acestor drepturi, îngrădirile și limitările, inclusiv modul lor de exercițiu, dar și, mai ales, condițiile cerute pentru constituirea, transmiterea și stingerea lor, rămân supuse legii *Lex rei sitae*.

[6] Regulile de organizare a registrelor de publicitate, inclusiv regimul și efectele înscrierilor, sunt reglementate de legislația internă aparținând fiecărui stat vizat, fiind, excluse din sfera regulamentului.

- soluționarea conflictelor de legi;
- determinarea competenței și a procedurii aplicabile dezbaterii succesorale;
- forța juridică a actelor încheiate în străinătate;
- regimul juridic al certificatului european de moștenitor.

La data de 24 iunie 2016 au fost adoptate de Consiliu două Regulamente UE privind regimurile matrimoniale și parteneriatele înregistrate[1].

- Regulamentul (UE) 2016/1103 al Consiliului de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile și al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale, care vizează jurisdicția și legea aplicabilă, precum și recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind cuplurile internaționale din UE în materie de regimuri matrimoniale;- indică instanța competentă să se pronunțe cu privire la cererile în materia regimurilor matrimoniale.

- Regulamentul (UE) 2016/1104 al Consiliului în domeniul competenței, al legii aplicabile și al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești în materia efectelor patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate[2].

Cele două Regulamente europene se aplică numai în statele membre care au ales să facă parte din procedura de cooperare consolidată[3], care impune aplicarea în bloc a celor două Regulamente.

*B * Aplicarea în timp*

Aplicarea în timp este stabilită prin dispozițiile art. 83.

- Potrivit art. 83 par. 1, al regulamentului, acesta se aplică în privința succesiunilor deschise începând cu data de 17 august 2015 (inclusiv).

---

[1] Publicate în JOUE L.183/1 din 8 iulie 2016. Intrate în vigoare începând cu data de 29 ianuarie 2019. Cele două Regulamente europene se aplică numai în statele membre care au ales să facă parte din procedura de cooperare consolidată, care impune aplicarea în bloc a celor două Regulamente. România nu face parte momentan dintre statele membre care aplică cele două Regulamentele europene.

[2] Pentru detalii privind Propunerile celor două Regulamente a se vedea G. Lupșan, *Ghid de drept internațional privat în materia dreptului familiei*. Desfacerea căsătoriei - Autoritatea părintească – Obligația de întreținere – Ordinul civil de protecție – Regimul matrimonial, Ed. Magic Print, Onești, 2014, pp. 16-18.

[3] Polonia, Polonia, Ungaria, Slovacia și România nu participă la procedură. În România, interdicțiile categorice reglementate de art. 277 C. civ. (dispoziții de ordine publică) nu se conciliază cu participarea României la procedura cooperării consolidate în acest domeniu.

- Totuși, atunci când alegerea s-a făcut anterior acestei date, dar succesiunea s-a deschis ulterior (sau în data de 17 august 2015), regulamentul validează alegerea făcută anterior datei începerii aplicării sale. Astfel, potrivit art. 83 par. 2, dacă „defunctul a ales legea aplicabilă succesiunii sale înainte de 17 august 2015, această alegere este valabilă dacă îndeplinește condițiile prevăzute în capitolul III sau dacă este valabilă în aplicarea normelor de drept internațional privat care erau în vigoare, la data efectuării alegerii, în statul în care defunctul își avea reședința obișnuită sau în oricare dintre statele a căror cetățenie o avea".

Moștenirile persoanelor decedate până la data de 17.08.2015 sunt guvernate de normele conflictuale în materie prevăzute de art. 2.633-2.636 din Codul civil român, iar competența de soluționare a acestora este stabilită potrivit Legii nr. 36/1995 și potrivit Codului de procedură civilă.

C Aplicarea în spațiu*

Regulamentul se va aplica în toate statele membre, cu excepția Danemarcei (conform art. 1 și 2 din Protocolul nr. 22 privind poziția Danemarcei, anexă la TUE și TFUE, Regatului Unit și Irlandei (conform art. 1 și 2 din Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexă la TUE și TFUE.

3.5.2. Delimitări conceptuale

În art. 3 sunt prezentate o serie de calificări legale ale noțiunilor utilizate de regulament, respectiv:

a) „succesiune" înseamnă succesiunea privind patrimoniul unei persoane decedate și acoperă orice formă de transfer de bunuri, drepturi și obligații pentru cauză de moarte, fie că este vorba de un act voluntar de transfer, sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte, fie de un transfer sub forma succesiunii ab intestat;

b) „pact asupra unei succesiuni viitoare" înseamnă un acord, inclusiv un acord rezultat din testamente reciproce, care creează, modifică sau încetează, cu sau fără contraprestație, drepturi asupra patrimoniului sau patrimoniilor viitoare ale uneia sau mai multor persoane care sunt părți la acord;

c) „testament conjunctiv" înseamnă un testament întocmit de două sau mai multe persoane într-un singur act;

d) „dispoziție pentru cauză de moarte" înseamnă un testament, un testament conjunctiv sau un pact asupra unei succesiuni viitoare;

e) „stat membru de origine" înseamnă statul membru în care a fost pronunțată hotărârea, a fost aprobată sau încheiată tranzacția judiciară ori a fost întocmit actul autentic sau a fost emis certificatul european de moștenitor, după caz;

f) „stat membru de executare" înseamnă statul membru în care se solicită încuviințarea executării sau executarea hotărârii, a tranzacției judiciare sau a actului autentic;

g) „hotărâre" înseamnă orice hotărâre în materie de succesiuni pronunțată de o instanță judecătorească dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, inclusiv o hotărâre privind stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată;

h) „tranzacție judiciară" înseamnă o tranzacție în materie de succesiuni aprobată de o instanță judecătorească sau încheiată în fața unei instanțe judecătorești în cursul unei proceduri;

i) „act autentic" înseamnă un document în materie de succesiuni întocmit sau înregistrat în mod formal ca act autentic într-un stat membru și a cărui autenticitate: (i) se referă la semnătura și conținutul actului autentic; și (ii) a fost întocmit de către o autoritate publică sau orice autoritate abilitată în acest sens de către statul membru de origine.

3.5.3. Norme de determinare a competenței instanței

Normele juridice de determinare a competenței sunt cuprinse în capitolul II al regulamentului (art. 4-19).

- *Competența generală (art. 4)*

Instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său.

Regulamentul nu oferă o definiție a conceptului de reședință obișnuită, stabilirea sensului noțiunii de reședință obișnuită rămânând apanajul instanțelor naționale.

Criteriul reședinței obișnuite este menționat și în alte regulamente europene, fie pentru determinarea competenței internaționale, fie pentru stabilirea legii aplicabile. Acest criteriu a fost instituit ca o noțiune autonomă în dreptul Uniunii Europene, interpretată unitar de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, care a definit reședința obișnuită ca fiind locul unde cel interesat a

fixat, cu intenția de a-i conferi un caracter stabil, centrul permanent sau obișnuit al intereselor sale[1].

Regula consacrată de art. 4 vizează situația în care ultima reședință obișnuită a defunctului se găsește pe teritoriul unui stat membru, caz în care autoritățile acelui stat membru se vor bucura de competență, care se întinde în privința ansamblului bunurilor care compun patrimoniul succesoral, indiferent de natura acestora[2].

- Acordul de alegere a forului (art. 5)

În cazul în care legea aleasă legal de către defunct pentru a se aplica succesiunii sale este legea unui stat membru, părțile vizate pot conveni ca o instanță sau instanțele judecătorești din statul membru respectiv să aibă competență exclusivă de a se pronunța cu privire la orice chestiune referitoare la succesiune.

Un astfel de acord de alegere a forului este redactat în scris, datat și semnat de părțile interesate. Orice comunicare sub formă electronică care permite consemnarea durabilă a acordului este considerată echivalentă formei scrise.

Existența acordului conferă competență internațională exclusivă instanței statului membru a cărui lege a fost aleasă.

Precizări cu privire la acordul de alegere a legii forului:

– alegerea forului este posibilă doar în ipoteza în care defunctul a ales legea aplicabilă succesiunii, în condițiile și limitele stabilite de regulament;

– acordul de alegere a forului va putea fi încheiat ulterior deschiderii succesiunii;

– acordul se încheie între părțile vizate, adică între beneficiarii moștenirii;

– scopul este acela de a asigura unitatea între competență și legea aplicabilă;

– alegerea va putea privi doar jurisdicția unui stat membru.

– Declinarea competenței în cazul în care s-a optat pentru o lege (art. 6)

În cazul în care legea aleasă de defunct pentru a se aplica succesiunii sale este legea unui stat membru, instanța judecătorească sesizată în temeiul art. 4 sau al art. 10:

---

[1] CJCE, Hotărârea din 17 februarie 1977, în cauza C-76/76, Di Paolo disponibilă la https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61976CJ0076 consultat la data de 06.08.2017.

[2] D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 29.

a) poate, la solicitarea unei părți la proceduri, să își decline competența în cazul în care consideră că instanțele judecătorești din statul membru pentru a cărui lege s-a optat sunt mai în măsură să hotărască cu privire la succesiune, având în vedere circumstanțele de natură practică ale succesiunii, precum reședința obișnuită a părților și locul unde sunt situate bunurile; (sau)

b) își declină competența în cazul în care părțile la proceduri au convenit, în conformitate cu art. 5, să confere competență unei instanțe sau instanțelor judecătorești din statul membru pentru a cărui lege s-a optat.

– *Competența în cazul în care s-a optat pentru o lege (art. 7)*

Instanțele judecătorești din statul membru pentru a cărui lege a optat defunctul în temeiul art. 22 sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în cazul în care:

a) o instanță judecătorească sesizată anterior și-a declinat competența cu privire la aceeași cauză în temeiul art. 6;

b) părțile la proceduri au convenit, în conformitate cu art. 5, să confere competență unei instanțe sau instanțelor judecătorești din statul membru respectiv; (sau)

c) părțile la proceduri au recunoscut în mod expres competența instanței judecătorești sesizate.

– *Încheierea procedurilor din oficiu în cazul în care s-a optat pentru o lege (art. 8)*

O instanță judecătorească care s-a sesizat din oficiu într-o cauză succesorală încheie procedurile în cazul în care părțile la proceduri au convenit să soluționeze succesiunea pe cale amiabilă printr-o tranzacție extrajudiciară în statul membru pentru a cărui lege a optat defunctul.

– *Competența întemeiată pe înfățișare (art. 9)*

În cazul în care, în cursul procedurilor în fața instanței judecătorești a unui stat membru care își exercită competența în temeiul opțiunii defunctului, reiese că nu toate părțile la respectivele proceduri au fost și părți la acordul de alegere a forului, instanța continuă să își exercite competența dacă părțile la proceduri care nu au fost părți la acordul de alegere a forului se înfățișează fără a contesta competența instanței.

În cazul în care părțile la proceduri care nu au fost părți la acordul de alegere a forului contestă competența instanței judecătorești, aceasta își declină competența.

În această situație, competența de a hotărî cu privire la succesiune revine instanțelor judecătorești competente în temeiul art. 4 sau al art. 10.

– Competența subsidiară (art. 10)

În cazul în care reședința obișnuită a defunctului în momentul decesului nu este situată într-un stat membru, instanțele unui stat membru în care sunt situate bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral sunt totuși competente să se pronunțe asupra succesiunii în ansamblu său, în măsura în care:

a) defunctul avea cetățenia acelui stat membru la data decesului; sau, dacă această condiție nu este îndeplinită

b) defunctul își avea anterior reședința obișnuită în statul membru respectiv, cu condiția ca, în momentul sesizării instanței, să nu fi trecut mai mult de cinci ani de la schimbarea reședinței obișnuite

În cazul în care nicio instanță judecătorească a vreunui stat membru nu este competentă în temeiul dispozițiilor anterioare, instanțele statului membru în care se situează bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral sunt totuși competente să se pronunțe asupra respectivelor bunuri.

Competența subsidiară se manifestă prin raportare la alte competențe prevăzute de regulament, inclusiv competența generală prevăzută de art. 4. Competențele subsidiare intră în joc când competența generală nu poate fi exercitată în niciun stat membru, ultima reședință obișnuită a defunctului fiind situată într-un stat non-membru.

– Forum necessitatis (art. 11)

În cazul în care nicio instanță judecătorească a vreunui stat membru nu este competentă în temeiul altor dispoziții ale prezentului regulament, instanțele judecătorești ale unui stat membru se pot pronunța, în cazuri excepționale, asupra succesiunii în situația în care procedurile nu pot fi în mod rezonabil inițiate sau nu se pot desfășura în mod rezonabil sau ar fi imposibile într-un stat terț cu care cauza are o legătură strânsă.

Cauza trebuie să aibă o legătură suficientă cu statul membru al instanței judecătorești sesizate.

Prin această reglementare s-a urmărit evitarea conflictelor negative de competență și denegarea de dreptate.

3.5.4. Aspecte procedurale privind determinarea competenței

- Sesizarea unei instanțe judecătorești

Conform dispozițiilor art. 14, se consideră că o instanță judecătorească este sesizată:

a) la data la care actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent a fost depus la instanță, cu condiția ca reclamantul să nu fi omis ulterior să ia

măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâtului;

b) în cazul în care actul trebuie notificat înainte de fi depus la instanță, la data primirii acestuia de către autoritatea responsabilă pentru notificare sau comunicare, cu condiția ca reclamantul să nu fi omis ulterior să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie depus la instanță; sau

c) dacă procedurile sunt inițiate de instanța judecătorească din oficiu, la data adoptării deciziei de inițiere a procedurilor de către instanță sau, în cazul în care o astfel de decizie nu este necesară, la data înregistrării dosarului de către instanță.

Instanța sesizată verifică competența și admisibilitatea acțiunii.

Atunci când o instanță judecătorească dintr-un stat membru este sesizată într-o cauză succesorală cu privire la care nu este competentă în temeiul regulamentului, aceasta își declină, din oficiu, competența.

- Litispendență și conexitate

În cazul în care sunt introduse acțiuni având același obiect și aceleași părți în instanțe judecătorești din state membre diferite, instanța sesizată ulterior își suspendă din oficiu judecata până în momentul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate.

Dacă se constată că prima instanță judecătorească sesizată este competentă, instanța sesizată ulterior își declină competența în favoarea acesteia.

În cazul în care acțiuni conexe sunt pe rolul unor instanțe judecătorești aflate în state membre diferite, oricare dintre acestea, cu excepția primei instanțe sesizate, poate suspenda judecata.

În cazul în care respectivele acțiuni sunt pe rol înaintea primei instanțe, orice instanță, cu excepția primei instanțe sesizate, poate, de asemenea, la cererea uneia dintre părți, să-și decline competența, cu condiția ca acțiunile să fie de competența primei instanțe sesizate și ca legea acesteia să permită conexarea acțiunilor.

Instanțelor judecătorești dintr-un stat membru le pot fi solicitate măsuri provizorii, inclusiv măsuri asigurătorii, prevăzute în legislația statului în cauză, chiar dacă, în temeiul prezentului regulament, judecarea cauzei pe fond ține de competența instanțelor dintr-un alt stat membru.

O 3.6. Competența jurisdicțională privind procedurile de insolvență

3.6.1. Evoluția reglementării

* Inițial, în vederea funcționării eficiente și efective a procedurilor de insolvență, Consiliul Uniunii Europene a adoptat *Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000, privind procedurile de insolvență*[1] – act juridic comunitar imperativ și direct aplicabil în statele membre ale Uniunii.

* Noile norme în materie de insolvență au fost introduse prin dispozițiile *Regulamentului nr. 848 din 20 mai 2015 privind procedurile de insolvență*[2]. Actuala reglementare oferă un cadru legal unitar al cărui scop general declarat este să asigure o mai bună funcționare a pieței interne.

Regulamentul prevede norme valabile pe întregul teritoriu al UE[3] pentru stabilirea:

- instanței care are competența să deschidă o procedură de insolvență;
- legislației naționale aplicabile;
- recunoașterii hotărârii instanței atunci când o societate comercială, un comerciant sau o persoană fizică intră în insolvență.

3.6.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului 848/2015

Conform dispozițiilor cuprinse în art. 1, regulamentul se aplică procedurilor colective publice[4], inclusiv procedurilor provizorii, care se întemeiază

---

[1] JO L 160, 30.6.2000, pp. 1-18.

[2] JO L 141, 5.6.2015, pp. 19-72. Acesta reformează și înlocuiește Regulamentul (CE) nr. 1346/2000. Modificat prin: Regulamentul (UE) 2017/353 a înlocuit anexa A (lista procedurilor de insolvență) și anexa B (lista practicienilor în insolvență) la Regulamentul (UE) 2015/848 cu noi liste, ținând cont de informațiile furnizate de Polonia; Regulamentul (UE) 2018/946 înlocuiește anexele A și B în urma notificărilor de modificare primite din partea Belgiei, a Bulgariei, a Croației, a Letoniei și a Portugaliei.

[3] Acordul nu se aplică în cazul Danemarcei.

[4] În art. 2 pct. 1, sunt definite „procedurile colective", care înseamnă procedurile care cuprind toți creditorii debitorului sau o parte semnificativă a acestora, cu condiția ca, în acest din urmă caz, procedurile să nu afecteze creanțele creditorilor care nu sunt implicați în respectivele proceduri; Procedurile de insolvență sunt enumerate în anexa A) a regulamentului.

pe legislația privind insolvența și în cadrul cărora, în scopul salvării, al ajustării datoriilor, al reorganizării sau al lichidării:

a) activele unui debitor sunt indisponibilizate integral sau parțial și este desemnat un practician în insolvență;

b) activele și activitatea unui debitor fac obiectul controlului sau supravegherii de către o instanță; sau

c) o suspendare temporară a unei proceduri de executare individuale este acordată de o instanță sau prin efectul legii, pentru a permite desfășurarea de negocieri între debitor și creditorii acestuia, cu condiția ca procedura în cazul căreia se dispune suspendarea: să prevadă măsuri adecvate de protecție a masei credale și, dacă nu se ajunge la un acord, să preceadă uneia dintre procedurile menționate la lit. (a) sau (b).

În cazul în care procedurile menționate pot fi deschise în situația în care insolvența este doar presupusă, obiectivul procedurilor este de a evita insolvența debitorului sau încetarea activității sale comerciale.

Prezentul regulament nu se aplică procedurilor referitoare la:

a) întreprinderile de asigurare;

b) instituțiile de credit;

c) firmele de investiții și alte firme, instituții și întreprinderi, în măsura în care acestea fac obiectul Directivei 2001/24/CE; sau

d) organismele de plasament colectiv.

3.6.3. Competența jurisdicțională

Competența principală – Conform dispozițiilor art. 3 alin. (1), competența de a deschide procedura de insolvență revine instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia se află centrul intereselor principale ale debitorului. Centrul intereselor principale este locul în care debitorul își administrează în mod obișnuit interesele și care este verificabil de către terți.

– În cazul unei societăți sau persoane juridice, centrul intereselor principale este prezumat a fi, până la proba contrarie, locul unde se află sediul social. Această prezumție se aplică doar dacă sediul social nu s-a mutat într-un alt stat membru în cele trei luni anterioare solicitării de deschidere a procedurii de insolvență.

– În cazul unei persoane fizice care exercită o activitate independentă sau o activitate profesională, centrul intereselor principale se presupune a fi locul principal de desfășurare a activității, în absența unor probe care ar dovedi contrariul. Această prezumție se aplică doar dacă locul principal de

desfășurare a activității nu s-a mutat într-un alt stat membru în cele trei luni anterioare solicitării de deschidere a procedurii de insolvență.

- În cazul oricărei alte persoane fizice, centrul intereselor principale se presupune a fi locul în care persoana fizică își are reședința obișnuită, în absența unor probe care ar dovedi contrariul. Această prezumție se aplică doar dacă reședința obișnuită nu s-a mutat într-un alt stat membru în cele șase luni anterioare solicitării de deschidere a procedurii de insolvență.

Competența subsidiară – Conform art. 3 alin. (2), atunci când centrul intereselor principale ale unui debitor este situat pe teritoriul unui stat membru, instanțele unui alt stat membru sunt competente să deschidă o procedură de insolvență împotriva acestui debitor numai dacă acesta are un sediu pe teritoriul acestui din urmă stat membru. Efectele acestei proceduri se limitează la bunurile debitorului situate pe teritoriul celui de-al doilea stat membru.

În cazul în care a fost deschisă o procedură de insolvență în conformitate cu alin. (1), orice procedură de insolvență deschisă ulterior în conformitate cu alin. (2) este o procedură secundară de insolvență.

Conform dispozițiilor art. 6, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia a fost deschisă o procedură de insolvență în conformitate cu art. 3 sunt competente pentru orice acțiune care decurge în mod direct din procedura de insolvență și care este strâns legată de aceasta, precum acțiunile revocatorii.

Prin dispozițiile art. 6 este calificată noțiunea de *„instanță"*, care înseamnă:

- organismul judiciar al unui stat membru[1];
- la toate celelalte articole, organismul judiciar sau orice altă autoritate competentă dintr-un stat membru abilitată să deschisă o procedură de insolvență, să confirme o astfel de deschidere sau să ia hotărâri pe parcursul acestei proceduri;

Rezultă că, în materie de competență, procedurile se desfășoară în instanțele din țara UE în care se află centrul intereselor principale ale debitorului. Conform dispozițiilor regulamentului, acesta înseamnă:

- locul sediului social, în cazul unei societăți sau al unei persoane juridice;
- locul principal de desfășurare a activității, în cazul unei persoane fizice care exercită o activitate independentă sau o activitate profesională;
- locul reședinței obișnuite, în cazul oricărei alte persoane fizice.

[1] Menționate la: art. 1 alin. (1) lit. (b) și (c), art. 4 alin. (2), art. 5 și 6, art. 21 alin. (3), art. 24 alin. (2) lit. (j), art. 36 și 39 și art. 61-77.

Aceste prezumții nu se aplică dacă locul s-a modificat în decursul unei anumite perioade, anterioare începerii procedurilor de insolvență.

Dacă debitorul are locul de derulare a operațiunilor într-o altă țară a UE decât cea în care se află centrul intereselor principale ale debitorului, acea țară din UE poate să deschidă, de asemenea, proceduri de insolvență împotriva debitorului. Cu toate acestea, aceste „proceduri secundare" se limitează la activele deținute în țara respectivă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul III

Legea aplicabilă în procesele cu element de extraneitate

1. Regula generală a aplicării legii forului
2. Excepții de la aplicarea legii forului

1. Regula generală a aplicării legii forului

Cu privire la judecarea unui raport juridic cu element de extraneitate avem în vedere determinarea legii aplicabile sub două aspecte:

a) Aspectele de fond cu privire la determinarea legii materiale aplicabile sunt cârmuite de norma conflictuală a forului, care va determina ce lege se aplică în mod direct raportului juridic în cauză, ca *„lex causae"*. Conform normelor conflictuale ale forului, *„lex causae"* poate fi – fie o lege materială a forului, fie o lege străină, cu care raportul juridic are legătură prin elementul de extraneitate.

b) Aspectele de procedură sunt reglementate de legea forului – în ceea ce privește legea procesuală, competența instanței, administrarea probelor, drepturile și obligațiile părților în cadrul procesului, efectele hotărârilor judecătorești cu element străin.

„Lex fori" are vocație, în principiu, de a guverna aspectele procedurale ale procesului *(„litis ordinatoria")*, în timp ce aspectele de fond *(„litis decisoria")* sunt supuse legii materiale indicate de norma conflictuală a forului[1].

Conform dispozițiilor art. 1088 în procesul civil internațional instanța aplică legea procesuală română, sub rezerva unor dispoziții exprese contrare[2].

În completare, art. 1.089 dispune că, calificarea unei probleme ca fiind de drept procesual sau de drept substanțial se face conform legii române, sub rezerva instituțiilor juridice fără corespondent în dreptul român.

Prin aceste dispoziții legale se consacră competența legii forului în materie de procedură. Această competență legislativă a legii forului în materie

---

[1] C. Jugastru, *Legea aplicabilă în procesul civil internațional. Condiția străinului*, suport curs pdf, p. 2.

[2] Textul preia într-o formă modificată dispozițiile anterioare cuprinse în art. 159 din Legea nr. 105/1992 conform cărora, în procesele privind raporturile de drept internațional privat instanțele române aplică legea procedurală română, dacă nu s-a dispus altfel în mod expres. Legea română stabilește și dacă o anumită problemă este de drept procedural sau de drept material.

de procedură este prevăzută și în legislațiile altor state, precum și în unele convenții internaționale.

Fundamentarea aplicării legii forului are la bază următoarele considerațiuni[1]:

– instanțele judecătorești trebuie să apere în activitatea lor valorile pe care statul din care fac parte le consideră esențiale;

– procedura de judecată este o activitate exercitată de instanțele judecătorești în numele statului, care stabilește normele juridice aplicabile;

– normele de procedură trebuie să răspundă interesului general așa cum este conceput de stat;

– actele de procedură se localizează pe teritoriul statului căruia aparține instanța de judecată;

– fundamente de utilitate publică, în sensul evitării dificultăților legate de aplicarea dreptului procesual străin;

– formele de procedură depind de legile statului în numele căruia își desfășoară activitatea instanța judecătorească.

În literatura de specialitate s-a ridicat problema dacă există excepții de la principiul aplicării legii forului în materie de procedură, soluțiile fiind diferite.

Alături de alți autori[2] apreciem că pentru o bună înțelegere a acestei probleme trebuie avute în vedere noțiunile de aplicare a legii străine și luare în considerare a legii străine, precum și conflictele de legi în spațiu și în timp și spațiu.

2. Excepții de la aplicarea legii forului

2.1. Calitatea procesuală

Calitatea procesuală și calificarea pretenției sunt reglementate prin dispozițiile art. 1090 C. pr. civ., conform cărora, *calitatea procesuală a părților, obiectul și cauza acțiunii în procesul civil internațional se stabilesc conform legii care guvernează fondul raportului juridic dedus judecății. („lex causae").*

Calitatea procesuală („legitimatio ad causam") este o condiție de bază ce trebuie îndeplinită pentru ca o persoană să poată fi parte în proces[3].

Deosebirea dintre capacitatea procesuală și calitatea procesuală constă în faptul că, în timp ce capacitatea procesuală se determină în general sau pentru

---

[1] S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 60.

[2] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 523.

[3] Cu privire la calitatea procesuală – O. Căpățână, B. Ștefănescu, *Tratat de drept al comerțului internațional*, Ed. Actami, București, 1985, vol. I, p. 183.

o anumită categorie de persoane, conform normelor dreptului comun, calitatea procesuală privește posibilitatea unei persoane de a lua parte la un proces în calitate de reclamant sau pârât și se determină prin îndeplinirea unor condiții particulare, părțile având obligația să-și legitimeze dreptul lor de a sta în instanță[1].

Lipsa calității procesuale se invocă pe calea excepției procesuale de fond[2], fiind sancționată cu respingerea acțiunii.

Transmiterea calității procesuale constă în trecerea calității procesuale de la persoana care o deține către altă persoană care dobândește legitimarea activă sau pasivă de a continua procesul[3].

Legea care cârmuiește transmiterea calității procesuale este tot legea care reglementează fondul raportului juridic litigios (*„lex causae"*).

Transmiterea calității procesuale poate fi legală când rezultă din lege (ca de exemplu succesiunea) și convențională când are loc în urma unei înțelegeri dintre una din părți și nu terț (ca de exemplu: cesiunea de creanță, preluarea datoriei, vânzarea sau donația bunului litigios).

○ 2.2. *Calificarea pretenției*

În baza dispozițiilor art. 1.090 C. pr. civ., calitatea procesuală a părților, *obiectul și cauza acțiunii în procesul civil internațional se stabilesc conform legii care guvernează fondul raportului juridic dedus judecății.* (*„lex causae"*).

a) Obiectul acțiunii reprezintă o condiție de bază în cadrul procesului civil, alături de calitatea procesuală și cauza acțiunii.

Prin obiectul acțiunii se înțelege pretenția concretă a reclamantului (presupunând și dreptul subiectiv cu privire la obiectul respectiv).

Obiectul acțiunii trebuie să fie licit, posibil și determinat.

b) Cauza acțiunii („causae petendi") constă în temeiul juridic al acesteia, reprezentând un element de fond al acțiunii civile.

Obiectul și cauza reprezintă elementele obiective ale acțiunii, iar părțile reprezintă elementele subiective ale acesteia.

Cauza acțiunii *(„causae petendi")* nu se confundă cu cauza raportului juridic sau a obligației puse în discuție *(„causae debendi")*[4].

---

[1] S. Zilberstein, *op. cit.*, pp. 72-73.

[2] V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil*, T.U.B., București, 1986, pp. 254-259.

[3] S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 74.

[4] I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 534.

2.3. Legea aplicabilă capacității procesuale

Potrivit art. 1.083 C. pr. civ., *capacitatea procesuală a fiecăreia dintre părțile în proces este cârmuită de legea sa națională. („lex personalis")*

Capacitatea procesuală a persoanei fizice și a persoanei juridice este cârmuită de *„lex personalis"*.

Capacitatea procesuală a apatridului este guvernată de legea română.

Această reglementare vine în completarea dispozițiilor art. 2.572 C. civ. privind statutul personal al persoanei fizice. Ambele texte folosesc termenul general de capacitate, fără să conțină reglementări distincte cu privire la capacitatea de folosință și la capacitatea de exercițiu.

Capacitatea procesuală de folosință *(„legitimatio ad processum")* reprezintă aplicarea în plan procesual a capacității de folosință din dreptul civil și constă în aptitudinea unei persoane de a fi parte în proces de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații pe plan procesual.

Capacitatea procesuală de exercițiu *(„jus standi")* reprezintă aptitudinea unei persoane, care are folosința unui drept, de a angaja și conduce personal procesul pentru valorificarea în justiție a dreptului litigios (capacitatea de a sta în judecată)[1]. Capacitatea procesuală de exercițiu este consecința directă a capacității de folosință. În practică se constată situații în care o persoană are capacitate de folosință, dar nu are capacitate de exercițiu.

Persoanele care nu au exercițiul drepturilor lor nu pot sta în judecată decât dacă sunt reprezentate, asistate ori autorizate în chipul arătat în legile sau statutele care rânduiesc capacitatea sau organizarea lor.

Spre deosebire de capacitatea procesuală, aptitudinea unei persoane fizice sau juridice de a formula apărări și de a pune concluzii în instanță *(„jus postulandi")* este supusă legii forului, deoarece interesează modul de funcționare a jurisdicției statului respectiv[2].

2.4. Drepturile procesuale ale străinului

Condiția juridică a străinului se deosebește de conflictele de legi în domeniul stării și capacității persoanelor.

---

[1] S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 65.

[2] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 531.

Normele care interesează condiția juridică a străinului sunt norme materiale, în timp ce un conflict de legi se soluționează prin norme conflictuale.

Drepturile și obligațiile străinului sunt stabilite de legea statului unde se află și nu de legea lui personală.

Condiția juridică a străinului se referă la capacitatea de folosință, iar conflictul de legi la capacitatea de exercițiu. Condiția juridică a străinului nu se confundă cu capacitatea de folosință.

Legătura dintre condiția juridică a străinului și conflictul de legi constă în faptul că se poate pune problema conflictului de legi numai în măsura în care se recunoaște străinului un anumit drept.

a) Condiția străinului ca parte în proces

Condiția juridică a străinului ca parte în procesul civil internațional este reglementată prin dispozițiile art. 1.084 C. pr. civ.

Conform acestor dispoziții, persoanele fizice și persoanele juridice străine au, în condițiile legii, în fața instanțelor române, aceleași drepturi și obligații procesuale ca și cetățenii români, respectiv persoanele juridice române.

Cetățenii străini beneficiază în fața instanțelor române, în procesele civile internaționale, de scutiri și reduceri de taxe și alte cheltuieli de procedură, precum și de asistență judiciară gratuită, în aceeași măsură și în aceleași condiții ca și cetățenii români, sub condiția reciprocității cu statul de cetățenie sau de domiciliu al solicitantului.

Dispozițiile aplicabile străinului se aplică în mod corespunzător apatrizilor, fără a fi cerută condiția reciprocității.

b) Scutirea de cauțiunea judiciară (art. 1.085)

Sub condiția reciprocității, reclamantul, cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină, nu poate fi ținut să depună cauțiune sau obligat la vreo altă garanție pentru motivul că este străin sau nu are domiciliul ori sediul în România.

c) Curatorul special (art. 1086)

În situațiile în care reprezentarea ori asistarea străinului lipsit de capacitate sau cu capacitate de exercițiu restrânsă nu a fost asigurată conform legii sale naționale, iar din această cauză judecata procesului întârzie, instanța îi va putea numi în mod provizoriu un curator special.

O 2.5. Regimul probelor

Codul de procedură civilă conține reglementări detaliate privind regimul probelor, având în vedere faptul că probele reprezintă o instituție centrală în procesul civil internațional[1].

A. Legea care reglementează mijloacele de probă[2]

Conform dispozițiilor art. 1.091 alin. 1, mijloacele de probă pentru dovedirea unui act juridic și forța probantă a înscrisului constatator sunt cele prevăzute de legea convenită de părți, când legea locului încheierii actului juridic le acordă această libertate. În lipsa acestei libertăți sau când părțile n-au uzat de ea, se aplică legea locului încheierii actului juridic.

Cu privire la actele de stare civilă și puterea doveditoare a acestora, în art. 1.091 alin. (4) C. pr. civ. se dispune că dovada stării civile și puterea doveditoare a actelor de stare civilă sunt reglementate *de legea locului unde s-a întocmit înscrisul invocat.*

B. Aplicarea legii române. Invocarea ordinii publice în dreptul internațional privat.

Dispozițiile art. 1.091 alin. (3) C. pr. civ. constituie norme de odine publică, în dreptul internațional privat, înlăturând de la aplicare legea arătată în alin. (1) și (2).

Conform acestor dispoziții va fi aplicată legea română (cu privire la mijloacele de probă pentru dovedirea unui act juridic și puterea doveditoare a înscrisului, precum și cu privire la proba faptelor), dacă aceasta admite și alte mijloace de probă decât cele prevăzute de legile arătate la alin. (1) și (2). Legea română este aplicabilă și în cazul în care ea îngăduie proba cu martori și cu prezumții ale instanței, chiar dacă aceste mijloace de probă nu sunt admisibile potrivit legii străine declarate aplicabile.

---

[1] Prin Legea nr. 175 din 9 mai 2003, România a aderat la Convenția privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 1 martie 1970. Legea menționează în art. 3 rezervele de neaplicare a dispozițiilor art. 16, 17, 18 din convenție. Ministerul justiției este autoritatea centrală competentă în România, desemnată pentru primirea și transmiterea comisiilor rogatorii. Conform dispozițiilor art. 2 lit. c) din lege, România declară că acceptă comisii rogatorii care au ca obiect o procedură cunoscută în statele de *„common law"* sub denumirea *„depretrial discovery of documents"*, în măsura în care prin această expresie se înțelege asigurarea de probe (*„ancheta in futurum"*).

[2] Regimul probelor în procesul civil internațional este reglementat prin dispozițiile art. 1.076 C. pr. civ., care preia reglementările anterioare, cuprinse în art. 161 din Legea nr. 105/1992.

Dispoziția cuprinsă în alin. (5) reprezintă o normă conflictuală unilaterală indicând faptul că administrarea probelor se face potrivit legii române.

C. Actele oficiale publice

Aspectele privind supralegalizarea actelor oficiale sunt reglementate prin dispozițiile art. 1.093 C. pr. civ.[1].

Actele publice întocmite sau legalizate de o autoritate străină sau de un agent public străin pot fi produse în fața instanțelor române numai dacă sunt supralegalizate, pe cale administrativă ierarhică în statul de origine și apoi de misiunea diplomatică sau oficiul consular român, pentru certificarea autenticității semnăturilor și sigiliului aplicate pe acestea.

Supralegalizarea pe cale administrativă este supusă procedurii stabilite de statul de origine al actului, urmată de supralegalizarea efectuată fie de către misiunea diplomatică română sau oficiul consular român din acest stat, fie de către misiunea diplomatică sau oficiul consular în România ale statului de origine și, în continuare, în oricare dintre cele două situații, de către Ministerul Afacerilor Externe.

Scutirea de supralegalizare este permisă în temeiul legii, al unui tratat internațional la care România este parte sau pe bază de reciprocitate.

Supralegalizarea actelor întocmite sau legalizate de instanțele române se face, din partea autorităților române, de către Ministerul Justiției și Ministerul Afacerilor Externe, în această ordine.

D. Formalitățile de publicitate

Conform art. 1.092 C. pr. civ., formalitățile de înregistrare și publicitate, efectele lor și autoritățile abilitate să instrumenteze sunt cele prevăzute de *dreptul țării unde operațiunea a avut loc. În materie imobiliară se aplică legea locului unde este situat imobilul.*

[1] Care preia reglementările anterioare din art. 162 Legea nr. 105/1992.

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul IV

Efectele hotărârilor pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene

1. Noțiuni introductive
2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești străine conform regulilor generale cuprinse în Codul de procedură civilă
3. Eficacitatea unor hotărâri judecătorești pronunțate în state membre ale Uniunii Europene în anumite domenii
4. Regimul juridic al titlului executoriu european pentru creanțele necontestate
5. Tranzacțiile judiciare și puterea doveditoare a hotărârilor judecătorești străine

1. Noțiuni introductive

1.1. Temei juridic

Principalele efecte pe care le produce o hotărâre judecătorească sunt: puterea doveditoare a actului autentic; autoritatea de lucru judecat; forța executorie[1].

O hotărâre judecătorească pronunțată de o instanță străină nu poate avea aceeași eficacitate în țara forului în aceleași condiții ca și o hotărâre pronunțată de o instanță proprie. O hotărâre străină nu poate avea de plin drept autoritate de lucru judecat și forță executorie datorită suveranității naționale a statului pe teritoriul căruia se invocă hotărârea respectivă.

În cazul în care o hotărâre judecătorească nu este executată de bunăvoie de cel vizat, se procedează la investirea hotărârii judecătorești cu formulă executorie și la executarea silită a acesteia. Dacă s-ar admite ideea ă hotărârile străine au forță executorie de plin drept, ar însemna că în țara forului s-ar aplica forța de constrângere a statului străin în vederea realizării justiției, ceea ce contravin principiilor dreptului internațional public. Rezultă că forța executorie a unei hotărâri judecătorești are caracter teritorial, fiind aplicată

[1] I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981, p. 513; I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 539.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

doar pe teritoriul statului unde își desfășoară activitatea instanța judecătorească care a pronunțat-o.

Cu toate acestea, o hotărâre judecătorească străină poate dobândi forță executorie ca și o hotărâre proprie a statului unde se solicită executarea, dacă se obține exequatur-ul.

În materia efectelor hotărârilor judecătorești străine își găsesc aplicabilitate, pe lângă principiile fundamentale ale dreptului procesual civil[1] și anumite principii de drept constituțional și de drept internațional public, cum ar fi[2]:

– principiul colaborării dintre state;
– principiul suveranității naționale;
– principiul egalității drepturilor statelor;
– principiul inviolabilității persoanei;
– principiul aplicării regimului național străinilor.

În virtutea acestor principii, statele înscriu în sistemele de drept naționale anumite norme juridice prin care hotărârile judecătorești străine pot produce efecte juridice și în alte țări decât țara unde au fost pronunțate. De regulă, o hotărâre judecătorească străină produce efecte în altă țară dacă sunt îndeplinite cerințele stabilite de legea statului unde se invocă acele efecte[3].

Dispozițiile cu caracter general privind desfășurarea proceselor de drept internațional privat în România sunt cuprinse în titlul II al cărții a VII-a din Codul de procedură civilă intitulat „Legea aplicabilă în procesul civil internațional" (art. 1.083-1.093). De asemenea, Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială cuprinde reglementări privind procedura desfășurării proceselor de drept internațional privat.

În cadrul Uniunii Europene au fost adoptate reglementări privind uniformizarea procedurilor aplicabile în materia proceselor de drept internațional privat:

– Regulamentul (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului din 29.5.2000 privind notificarea actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială[4];

---

[1] Aceste principii sunt în principiu următoarele: principiul legalității, al independenței judecătorilor, al egalității părților în fața instanței, al dreptului la apărare, al publicității și oralității dezbaterilor, al contradictorialității etc.

[2] S. Zilberstein, *op. cit.*, pp. 96-98.

[3] Recunoașterea hotărârilor judecătorești străine este reglementată fie prin norme juridice specifice ale forului, fie prin convenții sau acorduri internaționale multi/bilaterale. De exemplu, prin Legea nr. 216 din 22 mai 2003, România a aderat la Convenția europeană asupra recunoașterii și executării hotărârilor în materie de încredințare a copiilor și de restabilire a încredințării copiilor, adoptată la Luxemburg la 20 mai 1980.

[4] JO L 160, 30.6.2000, pp. 37-52.

– Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în materia obținerii probelor în materie civilă și comercială[1];

– Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29.5.2000 referitor la procedurile de insolvență[2];

– Directiva 2003/8/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 privind facilitarea accesului la justiție în cauzele transfrontaliere, prin stabilirea unor norme minime în ceea ce privește acordarea asistenței juridice gratuite în asemenea cauze[3];

– Decizia Consiliului din 28.5.2001 privind organizarea unei rețele europene în materie civilă și comercială[4];

– Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești[5];

– Regulamentul (CE) nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere[6];

– Regulamentul nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială[7];

– Regulamentul nr. 848/2015 privind procedurile de insolvență[8].

O 1.2. Calificarea unor noțiuni

a) Calificarea noțiunii de „hotărâre străină"

Noțiunea de *„hotărâre străină"* este calificată prin dispozițiile art. 1.094 C. pr. civ.[9], conform cărora, termenul de hotărâri străine se referă la actele de jurisdicție contencioasă sau necontencioasă ale instanțelor judecătorești, cele

[1] JO L 174, 27.6.2001, pp. 1-24.
[2] JO L 160, 30.6.2000, pp. 1-18.
[3] JO L 26, 31.1.2003, pp. 41-47.
[4] JO L 174, 27.6.2001, p. 25.
[5] JO L 338, 23.12.2003, pp. 1-29.
[6] JO L 7, 10.1.2009, p. 1.
[7] JO L 351, 20.12.2012, pp. 1-32.
[8] JO L 141, 5.6.2015, pp. 19-72.
[9] Dispozițiile anterioare cuprinse în art. 165 din Legea nr. 105/1992 calificau termenul de hotărâri străine ca fiind actele de jurisdicție ale instanțelor judecătorești, notariatelor sau oricăror autorități competente dintr-un stat.

notariale sau ale oricăror *autorități competente dintr-un stat nemembru al Uniunii Europene.*

Din analiza textului de lege rezultă următoarele concluzii:

- sunt avute în vedere nu numai hotărârile judecătorești și arbitrale, ci și actele notariale sau actele altor autorități din alt stat, condiția comună ce trebuie îndeplinită fiind caracterul jurisdicțional al acestor acte[1];
- autoritățile competente emitente aparțin unui stat nemembru al Uniunii Europene[2];

b) Calificarea noțiunii de „hotărâre" în regulamente ale Uniunii Europene

Regulamentele Uniunii Europene aplicabile în domeniu conțin și ele calificări legale ale noțiunii de „hotărâre", cu precizarea că acestea nu sunt apreciate ca fiind hotărâri străine, având în vedere caracterul direct aplicabil al dreptului comunitar european în ordinea juridică națională a statelor membre.

În sensul dispozițiilor cuprinse în regulamentele Uniunii Europene, „hotărâre" înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată[3].

– Conform art. 4 alin. (1) pct. 1 din Regulamentul nr. 805/2004 privind crearea unui Titlu Executoriu European pentru creanțele necontestate, „hotărâre judecătorească" înseamnă orice hotărâre pronunțată de o instanță judecătorească dintr-un stat membru, oricare ar fi denumirea care i se dă, precum „decizie", „sentință", „ordonanță" sau „hotărâre de executare", precum și stabilirea de către grefier a sumei reprezentând cheltuielile de judecată.

2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești străine conform regulilor generale cuprinse în Codul de procedură civilă

Eficacitatea hotărârilor judecătorești constă în efectele pe care le produce în statul în care sunt invocate.

---

[1] În acest sens – dec. civ. nr. 3773/97 – CSJ, s. civ.

[2] Precizarea cu privire la faptul că autoritățile emitente aparțin unui stat nemembru al UE se impunea pentru a marca distincția dintre hotărârile pronunțate de statele membre, care beneficiază de un regim juridic special, stabilit prin regulamente comunitare, fiind apreciate ca acte juridice cu caracter intern.

[3] Astfel de calificări legale ale noțiunii de hotărâre sunt cuprinse în: Regulamentul (CE) nr. 805 din 21 aprilie 2004, Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 etc.

Codul de procedură civilă distinge două categorii de efecte produse de hotărârile străine și anume, recunoașterea și executarea acestora.

Recunoașterea înseamnă că hotărârile judecătorești străine beneficiază de autoritate de lucru judecat, iar ca efect al încuviințării executării, dobândesc forță executorie.

○ 2.1. *Recunoașterea hotărârilor*

2.1.1. Noțiunea de recunoaștere

Dreptul internațional privat român reglementează recunoașterea hotărârilor judecătorești străine independent de existența vreunei convenții internaționale încheiată cu statul în care a fost pronunțată hotărârea respectivă[1].

Codul de procedură civilă distinge două feluri de recunoaștere:

a) recunoașterea de plin drept;

b) recunoașterea prin hotărâre judecătorească.

2.1.2. Recunoașterea de drept

Conform dispozițiile art. 1.095, hotărârile străine sunt recunoscute de plin drept în România, dacă se referă la statutul personal al cetățenilor statului unde au fost pronunțate sau dacă, fiind pronunțate într-un stat terț, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți ori, în lipsă de recunoaștere, au fost pronunțate în baza legii determinate ca aplicabilă conform dreptului internațional privat român, nu sunt contrarii ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare[2].

---

[1] Recunoașterea hotărârilor judecătorești străine este o problemă ce ține de dreptul internațional privat, fiind deci reglementată prin norme juridice ce fac parte din sistemul de drept național al fiecărui stat. Totuși, pentru simplificarea procedurilor de recunoaștere și pentru crearea unei legislații cu caracter uniform, pot fi adoptate și convenții internaționale în diferite domenii. Din această categorie, menționăm: Convenția dintre România și Regatul Belgiei privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind divorțul, ratificată prin Decretul nr. 53/1982; Convenția dintre România și Regatul Belgiei privind recunoașterea și executarea hotărârilor în materia obligației de întreținere, ratificată prin Decretul nr. 316/1980; Convenția din 17 noiembrie 1997 semnată la București între România și Spania privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, ratificată de România prin Legea nr. 3/1999.

[2] Conform reglementării anterioare cuprinse în art. 166 din Legea nr. 105/1992, hotărârile străine sunt recunoscute de plin drept în România, dacă se referă la statutul civil

Din analiza textului de lege rezultă următoarele concluzii:

– recunoașterea de drept a hotărârilor judecătorești străine este limitată doar la situația în care acestea se referă la statutul personal al cetățenilor statului unde au fost pronunțate;

– recunoașterea de plin drept vizează și hotărârile privind statutul personal, pronunțate într-un stat terț, dacă au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți;

– recunoașterea de plin drept vizează și hotărârile privind statutul personal, pronunțate într-un stat terț, care, în lipsă de recunoaștere, au fost pronunțate în baza legii determinate ca aplicabilă conform dreptului internațional privat român, nu sunt contrarii ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare.

2.1.3. Recunoașterea judecătorească

Recunoașterea judecătorească este reglementată prin dispozițiile art. 1.096-1.102 C. pr. civ.[1], care se referă la următoarele aspecte:

– condițiile recunoașterii (art. 1.096);
– motivele de refuz al recunoașterii (art. 1.097);
– neexaminarea în fond (art. 1.098);
– instanța competentă (art. 1.099);
– documentele necesare (art. 1.100);
– întreruperea prescripției (art. 1.101);
– citarea părților (art. 1.102).

A. Condițiile recunoașterii

Hotărârile referitoare la alte procese decât cele prevăzute la art. 1.095 pot fi recunoscute în România, spre a beneficia de puterea lucrului judecat, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

---

al cetățenilor statului unde au fost pronunțate sau dacă, fiind pronunțate într-un stat terț, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți. Analizând comparativ cele două texte constatăm că dispozițiile actuale sunt mai cuprinzătoare, incluzând ca situație suplimentară cazul în care, în lipsă de recunoaștere, hotărârile au fost pronunțate în baza legii determinate ca aplicabilă conform dreptului internațional privat român, nu sunt contrarii ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare.

[1] În reglementarea anterioară recunoașterea judecătorească era reglementată prin dispozițiile art. 167-171 din Legea nr. 105/1992. Textul actual preia cu mici modificări reglementările anterioare.

a) hotărârea este definitivă potrivit legii statului unde a fost pronunțată;

b) instanța care a pronunțat-o a avut, potrivit legii statului de sediu, competența să judece procesul fără însă a fi întemeiată exclusiv pe prezența pârâtului ori a unor bunuri ale sale fără legătură directă cu litigiul în statul de sediu al respectivei jurisdicții;

c) există reciprocitate în ceea ce privește efectele hotărârilor străine între România și statul instanței care a pronunțat hotărârea.

Dacă hotărârea a fost pronunțată în lipsa părții care a pierdut procesul, ea trebuie să constate, de asemenea, că părții în cauză i-a fost înmânată în timp util atât citația pentru termenul de dezbateri în fond, cât și actul de sesizare a instanței și că i s-a dat posibilitatea de a se apăra și de a exercita calea de atac împotriva hotărârii.

Caracterul nedefinitiv al hotărârii străine, decurgând din omisiunea citării persoanei care nu a participat la proces în fața instanței străine, poate fi invocat numai de către acea persoană.

B. Refuzarea recunoașterii

În art. 1.096 C. pr. civ.[1] sunt prevăzute cazurile în care recunoașterea hotărârii străine *poate fi refuzată*, acestea fiind următoarele:

a) hotărârea este manifest contrară ordinii publice de drept internațional privat român; această incompatibilitate se apreciază ținându-se seama, în special, de intensitatea legăturii cauzei cu ordinea juridică română și de gravitatea efectului astfel produs;

b) hotărârea pronunțată într-o materie în care persoanele nu dispun liber de drepturile lor a fost obținută cu scopul exclusiv de a sustrage cauza incidenței legii aplicabile conform dreptului internațional privat român;

c) procesul a fost soluționat între aceleași părți printr-o hotărâre, chiar nedefinitivă, a instanțelor române sau se află în curs de judecare în fața acestora la data sesizării instanței străine;

d) este inconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior ei în străinătate și susceptibilă de a fi recunoscută în România;

e) instanțele române aveau competența exclusivă pentru judecarea cauzei;

---

[1] În reglementarea anterioară aceste situații erau prevăzute în art. 168 din Legea nr. 105/1992. Analizând comparativ textele cuprinse în cele două acte normative, constatăm că noua reglementare este mai cuprinzătoare, incluzând situații noi, nereglementate anterior. Reglementarea anterioară se limita doar la 3 situații și anume: încălcarea ordinii publice de drept internațional privat; frauda comisă în procedura urmată în străinătate; autoritatea de lucru judecat.

f) a fost încălcat dreptul la apărare;

g) hotărârea poate face obiectul unei căi de atac în statul în care a fost pronunțată.

Recunoașterea nu poate fi refuzată pentru singurul motiv că instanța care a pronunțat hotărârea străină a aplicat o altă lege decât cea care ar fi fost determinată de dreptul internațional privat român, afară numai dacă procesul privește starea civilă și capacitatea unui cetățean român, iar soluția adoptată diferă de cea la care s-ar fi ajuns potrivit legii române.

C. Întinderea competenței instanței române privind recunoașterea – Neexaminarea pe fond – art. 1098 C. pr. civ.

Sub rezerva verificării condițiilor prevăzute la art. 1.096-1.097 C. pr. civ., instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii străine și nici la modificarea ei.

D. Procedura recunoașterii

a) Competența

Cu privire la procedura recunoașterii unei hotărâri străine, Codul de procedură civilă distinge două modalități procedurale[1]:

- calea principală;
- calea incidentală.

Cererea de recunoaștere se rezolvă pe cale principală de tribunalul în circumscripția căruia își are domiciliul sau, după caz, sediul cel care a refuzat recunoașterea hotărârii străine. În cazul imposibilității de determinare a tribunalului, competența aparține Tribunalului București.

Cererea de recunoaștere poate fi, de asemenea, rezolvată pe cale incidentală de către instanța sesizată cu un proces având un alt obiect, în cadrul căruia se ridică excepția puterii lucrului judecat sau o chestiune prealabilă întemeiată pe hotărârea străină.

a) Documentele atașate la cerere

Cererea de recunoaștere a hotărârii străine se întocmește potrivit cerințelor prevăzute de prezentul cod și va fi însoțită de următoarele acte:

a) copia hotărârii străine;

b) dovada caracterului definitiv al acesteia;

c) copia dovezii de înmânare a citației și a actului de sesizare, comunicate părții care a fost lipsă în instanța străină, sau orice alt act oficial care să ateste

[1] Art. 1.099 C. pr. civ.

că citația și actul de sesizare au fost cunoscute, în timp util, de către partea împotriva căreia s-a pronunțat hotărârea;

d) orice alt act de natură să probeze, în completare, că hotărârea străină îndeplinește celelalte condiții prevăzute de lege.

Actele anterior prevăzute vor fi însoțite de traduceri autorizate și vor fi supralegalizate. Supralegalizarea nu se cere în cazul în care părțile sunt de acord cu depunerea de copii certificate pentru conformitate.

În cazul neprezentării unora dintre documentele prevăzute, instanța poate fixa un termen pentru a fi prezentate ori poate accepta documente echivalente sau, dacă se consideră suficient edificată, să dispenseze partea de producerea lor.

b) Întreruperea prescripției

Cererea de recunoaștere a hotărârii străine întrerupe prescripția dreptului de a obține executarea silită[1].

d) Citarea părților

Conform art. 1.087 C. pr. civ., cererea de recunoaștere a hotărârii străine se soluționează pe cale principală prin hotărâre, iar pe cale incidentă prin încheiere interlocutorie, în ambele cazuri după citarea părților.

Cererea poate fi soluționată fără citarea părților, dacă din hotărârea străină rezultă că pârâtul a fost de acord cu admiterea acțiunii.

○ 2.2. *Executarea hotărârilor judecătorești străine*

2.2.1. Noțiunea exequatur-ului

Exequatur-ul este procedura judiciară în cadrul căreia, în urma controlului exercitat asupra hotărârii judecătorești străine de instanțele statului pe teritoriul căruia se cere executarea, hotărârea judecătorească străină este declarată executorie[2].

Executarea hotărârilor judecătorești străine este reglementată prin dispozițiile art. 1.103-1.110 C. pr. civ.

Executarea silită este supusă legii locului unde se realizează.

Hotărârile străine care nu sunt aduse la îndeplinire de bunăvoie de către cei obligați a le executa pot fi puse în executare pe teritoriul României, pe baza

---

[1] Art. 1.101 C. pr. civ.

[2] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 542.

încuviințării date, la cererea persoanei interesate, de către tribunalul în circumscripția căruia urmează să se efectueze executarea.

Hotărârile străine prin care s-au luat măsuri asigurătorii și cele date cu executare provizorie nu pot fi puse în executare pe teritoriul României.

Pe teritoriul României o hotărâre judecătorească străină nu poate produce nici un efect dacă nu a fost recunoscută sau dacă nu s-a obținut exequatur-ul acelei hotărâri.

Prin intermediul instituției recunoașterii, hotărârea judecătorească străină beneficiază de puterea lucrului judecat.

Prin intermediul exequatur-ului hotărârea străină dobândește atât forța executorie, cât și autoritate de lucru judecat.

Dacă hotărârea străină a cărei executare se solicită a fost în prealabil recunoscută (de drept sau pe cale judiciară), exequatur-ul produce doar efectul forței executorii, deoarece efectul privind autoritatea de lucru judecat s-a produs prin recunoaștere.

2.2.2. *Condițiile obținerii exequatur-ului*

Condițiile cerute pentru obținerea exequatur-ului unei hotărâri străine sunt stabilite de legea forului unde se solicită executarea hotărârii respective.

Executarea hotărârii străine se încuviințează cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 1.096, precum și a celei ca hotărârea să fie executorie potrivit legii statului de sediu al instanței care a pronunțat-o.

Dispozițiile privind recunoașterea hotărârilor străine sunt aplicabile în mod corespunzător și cererii de încuviințare a executării.

Cererea de încuviințare a executării va fi însoțită și de dovada caracterului executoriu al hotărârii străine, eliberată de instanța care a pronunțat-o.

În sinteză, condițiile obținerii exequatur-ului sunt următoarele:

a) hotărârea este definitivă, conform legii statului în care a fost pronunțată;

b) hotărârea a fost pronunțată de o instanță considerată competentă conform legii statului în care a fost pronunțată;

c) există reciprocitate de executare între cele două state;

d) hotărârea este executorie, conform legii statului în care a fost pronunțată;

e) nu există niciun motiv de refuzare a recunoașterii;

f) există reciprocitate cu privire la hotărâri care stabilesc obligații decurgând dintr-o lege fiscală străină.

2.2.3. *Procedura exequatur-ului*

a) *Soluționarea cererii*[1]

Cererea de încuviințare a executării se soluționează prin hotărâre, după citarea părților.

În cazul în care hotărârea străină conține soluții asupra mai multor capete de cerere, care sunt disociabile, încuviințarea poate fi acordată separat.

Executarea hotărârii străine stabilind o obligație alimentară prin vărsăminte periodice se încuviințează pentru vărsămintele scadente și cele subsecvente.

Prin hotărârea de încuviințare a executării hotărârii străine de condamnare la plata unei sume în monedă străină se va dispune conversia în monedă națională la cursul de schimb al zilei când hotărârea a devenit executorie în statul unde a fost pronunțată. Până la data conversiei, dobânda produsă de suma stabilită în hotărârea străină este guvernată de legea instanței care a pronunțat-o.

b) Emiterea titlului executoriu[2]

Pe baza hotărârii definitive de încuviințare a executării se emite titlul executoriu, în condițiile legii române, menționându-se în titlu și hotărârea de încuviințare.

c) Forța probantă a hotărârii străine[3]

Hotărârea străină pronunțată de instanța competentă beneficiază în România de forță probantă în privința constatărilor pe care le cuprinde, dacă satisface exigențele necesare autenticității sale conform legii statului de sediu al instanței.

Constatările făcute de instanța străină nu beneficiază de forța probantă dacă ele sunt manifest incompatibile cu ordinea publică de drept internațional privat român.

Proba contra faptelor constatate de instanța străină poate fi făcută prin orice mijloace.

---

[1] Conform art. 1.106 C. pr. civ.
[2] Conform art. 1.107 C. pr. civ.
[3] Conform art. 1.108 C. pr. civ.

d) Hotărârile stabilind obligații fiscale prevăzute de legi străine[1]

Hotărârea străină care stabilește o obligație decurgând dintr-o lege fiscală străină necesită și condiția reciprocității pentru a fi recunoscută și executată în România.

3. Eficacitatea unor hotărâri judecătorești pronunțate în state membre ale Uniunii Europene în anumite domenii

O *3.1. Eficacitatea hotărârilor în materie civilă și comercială*

Recunoașterea și executarea hotărârilor pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene în materie civilă și comercială sunt reglementate prin dispozițiile capitolului III din *Regulamentul 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.*

3.1.1. Calificarea juridică a unor termeni

În art. 2 din regulament sunt definite o serie de noțiuni, respectiv:

a) „hotărâre" înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, inclusiv un decret, un ordin, o ordonanță sau un mandat de executare, precum și o decizie privind stabilirea de către un grefier al instanței a cheltuielilor de judecată. În sensul capitolului III, „hotărâre" include măsurile provizorii și de conservare dispuse de o instanță care, în temeiul prezentului regulament, este competentă să judece cauza pe fond. Noțiunea nu include măsurile provizorii, inclusiv de conservare, dispuse de o astfel de instanță fără citarea pârâtului, cu excepția cazului în care hotărârea care cuprinde măsura este notificată sau comunicată pârâtului înaintea executării;

b) „tranzacție judiciară" înseamnă o tranzacție care a fost aprobată de o instanță a unui stat membru sau a fost încheiată în fața unei instanțe a unui stat membru în cursul unei proceduri;

c) „act autentic" înseamnă un act care a fost întocmit sau înregistrat în mod oficial ca act autentic în statul membru de origine și a cărui autenticitate:

a. se referă la semnătura și conținutul actului autentic; și

[1] Conform art. 1.109 C. pr. civ.

b. a fost stabilită de către o autoritate publică sau orice altă autoritate abilitată să facă acest lucru.

d) „stat membru de origine" înseamnă statul membru în care a fost pronunțată hotărârea, a fost aprobată ori încheiată tranzacția judiciară sau a fost întocmit sau înregistrat în mod oficial actul autentic, după caz;

e) „stat membru solicitat" înseamnă statul membru în care se invocă recunoașterea hotărârii sau în care se solicită executarea hotărârii, a tranzacției judiciare sau a actului autentic;

f) „instanța de origine" înseamnă instanța care a pronunțat hotărârea a cărei recunoaștere se invocă sau a cărei executare se solicită.

Noțiunea de „instanță" include următoarele autorități, în măsura în care au competență judiciară în materiile ce intră sub incidența regulamentului:

– în Ungaria, în procedurile sumare privind ordinele de plată (fizetési meghagyásos eljárás), notarul (közjegyző);

– în Suedia, în procedurile sumare privind ordinele de plată (betalningsföreläggande) și asistența (handräckning), autoritatea de executare silită (kronofogdemyndigheten).

3.1.2. Dispoziții privind recunoașterea

Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesară vreo procedură specială.

Orice parte interesată poate, în conformitate cu procedura prevăzută, solicita constatarea absenței motivelor pentru refuzul recunoașterii.

Dacă refuzul recunoașterii este invocat pe cale incidentală în fața unei instanțe dintr-un stat membru, instanța respectivă este competentă să se pronunțe asupra chestiunii respective.

O parte care dorește să invoce într-un stat membru o hotărâre pronunțată în alt stat membru prezintă:

a) o copie a hotărârii care să întrunească condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale; și

b) un certificat legal.

Instanța sau autoritatea în fața căreia este invocată hotărârea pronunțată într-un alt stat membru poate, dacă este necesar, să solicite părții care o invocă să furnizeze o traducere sau o transcriere a conținutului certificatului menționat. Instanța sau autoritatea poate solicita părții furnizarea unei traduceri a hotărârii în locul traducerii conținutului certificatului dacă nu poate să continue procedura în lipsa traducerii respective.

Instanța sau o altă autoritate în fața căreia este invocată o hotărâre pronunțată într-un alt stat membru poate să suspende acțiunea, în totalitate sau parțial, dacă:

a) hotărârea este contestată în statul membru de origine; sau

b) a fost transmisă o cerere pentru adoptarea unei decizii de constatare a absenței motivelor de refuz al recunoașterii, astfel cum este menționată la art. 45, sau pentru adoptarea unei decizii de refuz al recunoașterii în temeiul unuia dintre motivele respective.

La cererea oricărei părți interesate, se refuză recunoașterea unei hotărâri:

a) dacă recunoașterea este vădit contrară ordinii publice *(ordre public)* a statului membru solicitat;

b) în cazul în care hotărârea a fost pronunțată în lipsă, dacă actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat pârâtului în timp util și într-o manieră care să îi permită acestuia să își pregătească apărarea, cu excepția cazului în care pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă;

c) dacă hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată între aceleași părți în statul membru solicitat;

d) dacă hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț între aceleași părți într-o acțiune având același obiect și aceeași cauză, cu condiția ca hotărârea pronunțată anterior să întrunească condițiile necesare pentru a fi recunoscută în statul membru solicitat; sau

e) dacă hotărârea contravine unor norme imperative prevăzute de regulament.

3.1.3. Dispoziții privind executarea

O hotărâre pronunțată într-un stat membru care este executorie în statul membru respectiv este executorie în celelalte state membre fără a fi necesară o hotărâre de încuviințare a executării.

O hotărâre executorie presupune de drept competența de a lua orice măsuri de conservare care sunt prevăzute de legislația statului membru solicitat.

Procedura de executare a hotărârilor pronunțate într-un alt stat membru este reglementată de legislația statului membru solicitat. O hotărâre pronunțată într-un stat membru care este executorie în statul membru solicitat

este executată în aceleași condiții ca o hotărâre pronunțată în statul membru solicitat.

Motivele de refuz sau de suspendare a executării în temeiul legislației statului membru solicitat se aplică în măsura în care acestea nu sunt incompatibile cu motivele prevăzute de regulament.

Partea care solicită executarea unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru nu are obligația de a avea o adresă poștală în statul membru solicitat. Partea respectivă nu are nici obligația de a avea un reprezentant autorizat în statul membru solicitat, cu excepția cazului în care un astfel de reprezentant este obligatoriu, indiferent de cetățenia sau domiciliul părților.

În scopul executării într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate în alt stat membru, reclamantul furnizează autorității competente de executare:

a) o copie a hotărârii, care întrunește condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia; și

b) certificatul care atestă că hotărârea este executorie și care conține un rezumat al hotărârii, precum și, dacă este cazul, informații relevante cu privire la cheltuielile de judecată recuperabile și la calcularea dobânzii.

În scopul executării într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate în alt stat membru care impune o măsură provizorie și de conservare, reclamantul furnizează autorității competente de executare:

a) o copie a hotărârii, care întrunește condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia;

b) certificatul eliberat în conformitate cu art. 53, care conține o descriere a măsurii și care atestă că: instanța este competentă să judece cauza pe fond; hotărârea este executorie în statul membru de origine;

c) dovada notificării sau comunicării hotărârii, în cazul în care măsura a fost dispusă fără ca pârâtul să fie citat.

Dacă este necesar, autoritatea de executare competentă poate să solicite reclamantului să furnizeze o traducere sau o transcriere a conținutului certificatului.

Autoritatea de executare competentă poate impune solicitantului să furnizeze o traducere a hotărârii numai dacă nu poate continua procedura în lipsa traducerii respective.

În cazul în care se solicită executarea unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru, certificatul se notifică sau se comunică persoanei împotriva căreia se solicită executarea înainte de prima măsură de executare. Certificatul este însoțit de hotărâre, dacă aceasta nu a fost deja notificată sau comunicată persoanei respective.

În cazul în care persoana împotriva căreia se solicită executarea are domiciliul în alt stat membru decât statul membru de origine, persoana

respectivă poate solicita o traducere a hotărârii pentru a contesta executarea, dacă hotărârea nu este scrisă sau nu este însoțită de o traducere în una dintre următoarele limbi: o limbă pe care persoana respectivă o înțelege sau în limba oficială sau una dintre limbile oficiale ale locului de notificare sau comunicare.

Refuzul executării

Executarea unei hotărâri se refuză, la cererea persoanei împotriva căreia se solicită executarea, în cazul în care se constată existența unuia dintre motivele privind refuzul recunoașterii.

Cererea de refuz al executării se depune la instanța pe care statul membru în cauză a comunicat-o Comisiei, ca fiind instanța la care se depune cererea.

Procedura de refuz a executării, în măsura în care nu este reglementată de regulament, se determină conform legislației statului membru solicitat.

Solicitantul furnizează instanței o copie a hotărârii și, dacă este cazul, o traducere sau o transcriere a acesteia.

Instanța poate să se dispenseze de prezentarea documentelor menționate în cazul în care le deține deja sau în cazul în care nu consideră rezonabilă furnizarea acestora de către solicitant. În cel de al doilea caz, instanța poate solicita celeilalte părți să furnizeze respectivele documente.

Partea care solicită refuzul executării hotărârii pronunțate într-un alt stat membru nu are obligația de a avea o adresă poștală în statul membru solicitat. Partea respectivă nu are nici obligația de a avea un reprezentant autorizat în statul membru solicitat, cu excepția cazului în care numirea unui astfel de reprezentant este obligatorie, indiferent de cetățenia sau domiciliul părților.

Instanța se pronunță fără întârziere în privința cererii de refuz al executării.

Oricare dintre părți poate introduce o cale de atac împotriva deciziei privind cererea de refuz al executării.

Calea de atac se introduce la instanța pe care statul membru în cauză a comunicat-o Comisiei, ca fiind instanța la care se introduce o astfel de cale de atac.

Decizia pronunțată cu privire la calea de atac poate fi contestată printr-o cale de atac ulterioară doar în cazul în care instanțele înaintea cărora ar putea fi introdusă respectiva cale de atac ulterioară au fost comunicate Comisiei de către statul membru respectiv.

Instanța căreia i se transmite o cerere de refuz al executării sau instanța în fața căreia este introdusă o cale de atac poate să suspende acțiunea, dacă împotriva hotărârii a fost introdusă o cale de atac ordinară în statul membru de origine sau dacă termenul pentru introducerea acesteia nu a expirat încă.

În acest ultim caz, instanța poate specifica termenul în care poate fi introdusă o astfel de cale de atac.

3.2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești

Dispozițiile privind recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii sunt cuprinse în capitolul IV al Regulamentului 2019/1111.

3.2.1. Recunoașterea hotărârilor judecătorești

Hotărârile pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură specială.

În cazul în care recunoașterea unei hotărâri se invocă pe cale incidentală în fața unei instanțe dintr-un stat membru, aceasta poate pronunța o hotărâre în acest sens.

O parte care dorește să invoce într-un stat membru o hotărâre pronunțată în alt stat membru prezintă următoarele documente:

- o copie a hotărârii, care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale; și
- certificatul corespunzător eliberat în temeiul art. 36.

Instanța dintr-un stat membru de origine[1] eliberează, la cererea unei părți, un certificat privind:

a) o hotărâre în materie matrimonială, folosind formularul care figurează în anexa II;

b) o hotărâre în materia răspunderii părintești, folosind formularul care figurează în anexa III;

c) o hotărâre prin care se dispune înapoierea copilului astfel cum se menționează la art. 2 alin. (1) lit. (a) și, după caz, orice măsuri provizorii, inclusiv măsuri asigurătorii, dispuse în conformitate cu art. 27 alin. (5) care însoțesc hotărârea, folosind formularul care figurează în anexa IV.

Certificatul se completează și se eliberează în limba hotărârii. Certificatul poate fi eliberat și într-o altă limbă oficială a instituțiilor Uniunii Europene care a fost solicitată de parte. Acest lucru nu creează nicio obligație pentru

[1] Comunicată Comisiei în temeiul art. 103 din regulament.

instanța care eliberează certificatul de a furniza o traducere sau o transliterare a conținutului traductibil din câmpurile de text liber.

3.2.1. Executarea hotărârilor judecătorești

Hotărârile pronunțate într-un stat membru în materia răspunderii părintești care sunt executorii în acel stat membru sunt executorii și în celelalte state membre fără să fie necesară încuviințarea executării.

În scopul executării într-un alt stat membru a unei hotărâri de acordare a dreptului de vizită, instanța de origine poate declara hotărârea executorie cu titlu provizoriu, fără a aduce atingere unei eventuale căi de atac.

În scopul executării într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate în alt stat membru, partea care solicită executarea furnizează autorității competente în materie de executare:

- o copie a hotărârii, care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale; și
- certificatul corespunzător eliberat în temeiul art. 36.

3.2.2. Refuzul recunoașterii și al executării

A. Motive de refuz al recunoașterii hotărârilor în materie matrimonială

Recunoașterea unei hotărâri pronunțate în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei se refuză:

a) în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru în care se invocă recunoașterea;

b) în cazul în care actul de inițiere a procedurii sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util pârâtului care nu s-a prezentat, astfel încât acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că pârâtul a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc;

c) în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-o procedură între aceleași părți în statul membru în care se invocă recunoașterea; sau

d) în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț într-o procedură între aceleași părți, cu condiția ca această primă hotărâre să îndeplinească condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru în care se invocă recunoașterea.

A. Motive de refuz al recunoașterii și executării hotărârilor în materia autorității părintești

Recunoașterea unei hotărâri pronunțate în materia răspunderii părintești se refuză:

a) în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice din statul membru în care se invocă aceasta, luând în considerare interesul superior al copilului;

b) în cazul în care actul de inițiere a procedurii sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util persoanei care nu s-a prezentat, astfel încât aceasta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că respectiva persoană a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc;

c) la solicitarea oricărei persoane care susține că hotărârea se opune exercitării răspunderii sale părintești, în cazul în care hotărârea a fost pronunțată fără ca această persoană să fi avut posibilitatea de a fi ascultată;

d) în cazul și în măsura în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată ulterior în materia răspunderii părintești în statul membru în care se invocă recunoașterea;

e) în cazul și în măsura în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată ulterior în materia răspunderii părintești într-un alt stat membru sau în statul terț în care copilul își are reședința obișnuită, cu condiția ca hotărârea ulterioară să îndeplinească condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru în care se invocă recunoașterea; sau

f) în cazul în care nu a fost respectată procedura prevăzută la art. 82.

De asemenea, recunoașterea unei hotărâri în materia răspunderii părintești poate fi refuzată în cazul în care hotărârea a fost pronunțată fără să i se fi oferit copilului care este capabil de a-și forma o opinie proprie posibilitatea de a-și exprima opinia în conformitate cu art. 21, cu excepția cazului în care:

a) procedura privea numai bunurile copilului, cu condiția ca oferirea unei astfel de posibilități să nu fi fost obligatorie ținând seama de obiectul procedurii; sau

b) existau motive serioase în acest sens, având în vedere, în special, urgența cauzei.

3.3.3. Recunoașterea și executarea anumitor hotărâri privilegiate

Conform art. 42, sunt considerate hotărâri privilegiate:

a) hotărârile prin care se acordă un drept de vizită și

b) hotărârile care implică înapoierea copilului.

Pentru recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțată în alt stat membru, partea interesată prezintă următoarele documente:

- o copie a hotărârii, care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale; și
- certificatul corespunzător eliberat în temeiul art. 47.

Hotărârea este executorie și în celelalte state membre fără să fie necesară încuviințarea executării.

Certificatul eliberat la cererea părții se referă la dreptul de vizită sau la soluționarea pe fond a încredințării copilului.

Recunoașterea și executarea unei hotărâri privilegiate se refuză în cazul și în măsura în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre ulterioară în materia răspunderii părintești referitoare la același copil și care a fost pronunțată:

- în statul membru în care se invocă recunoașterea; sau
- într-un alt stat membru sau în statul terț în care copilul își are reședința obișnuită, cu condiția ca hotărârea ulterioară să îndeplinească condițiile necesare pentru recunoașterea sa în statul membru în care se invocă recunoașterea.

O 3.3. *Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia obligației de întreținere*

Reglementările privind recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor în materia obligației de întreținere sunt cuprinse în capitolul IV din *Regulamentul 4/2009 al Consiliului din 18.12.2009 privind competența, legea aplicabilă recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere;*

Cele trei reglementări ale Uniunii Europene – formează un ansamblu legislativ care protejează creditorii și facilitează obținerea pensiei de întreținere la nivel comunitar.

1. *Decizia Consiliului 2009/941/CE din 30.11.2009* din 30 noiembrie 2009 prin care a fost aprobat în numele Uniunii Europene – *Protocolul de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere;*

2. *Regulamentul 4/2009 al Consiliului din 18.12.2009 privind competența, legea aplicabilă recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere;*

3. *Decizia Consiliului 2011/432/UE din 9 iunie 2011* privind aprobarea, în numele Uniunii Europene, a Convenției de la Haga din 23 noiembrie 2007

privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei.

Scopul principal al armonizării normelor privind legislația aplicabilă este de a permite creditorilor să acționeze în deplină cunoștință a situației, fără a fi afectați de diversele sisteme naționale[1]. Protocolul încearcă să stabilească un echilibru între drepturile creditorului și cele ale debitorului obligației de întreținere.

3.3.1. Domeniul de aplicare

Conform art. 16 din regulament, aceste dispoziții reglementează recunoașterea, forța executorie și executarea tuturor hotărârilor care intră sub incidența regulamentului:

a) Secțiunea 1 se aplică hotărârilor pronunțate într-un stat membru *care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007.*

b) Secțiunea 2 se aplică hotărârilor pronunțate într-un stat membru *care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007.*

3.3.2. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007[2]

A. Eliminarea procedurii de exequatur

O hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 este recunoscută într-un alt stat membru fără a fi necesar să se recurgă la nicio procedură și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale.

O hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 și care este executorie în statul membru respectiv, este executorie în alt stat membru fără a fi necesară încuviințarea executării.

---

[1] Se estimează că în Uniunea Europeană există 16 milioane de cupluri internaționale și 1 milion de divorțuri în fiecare an. Noile reglementări sunt gândite pentru a facilita recuperarea obligațiilor de întreținere, astfel încât părintele absent să nu-și mai poată eluda obligațiile. (Departamentul Afacerilor Europene - http://www.dae.gov.ro/articol.php?id=2106).

[2] Dispoziții cuprinse în cap. IV - secțiunea I, art. 17-22 din regulament. În art. 18 sunt cuprinse dispoziții relative la măsurile asigurătorii, iar în art. 19 dispoziții privind dreptul de a formula o cale de atac.

B. Documentele necesare pentru executare

Conform dispozițiilor art. 20, pentru executarea unei hotărâri judecătorești într-un alt stat membru, reclamantul furnizează autorităților competente însărcinate cu executarea:

a) o copie a respectivei hotărâri care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale;

b) extrasul hotărârii pronunțate de instanța de origine prin intermediul formularului prezentat ca model în anexa I a regulamentului;

c) după caz, un document în care se stabilește situația restanțelor și în care se indică data la care a fost efectuat calculul;

d) atunci când este necesar, transcrierea sau traducerea conținutului formularului menționat la pct. (b), în limba oficială a statului membru în cauză sau, atunci când statul membru respectiv are mai multe limbi oficiale, într-una dintre limbile oficiale ale procedurii judiciare corespunzătoare locului în care este formulată cererea, conform legii statului membru respectiv, sau într-o altă limbă pe care statul membru în cauză declară că o acceptă. Fiecare stat membru poate să indice limba sau limbile oficiale ale instituțiilor Uniunii Europene, altele decât propria limbă sau propriile limbi, în care acceptă să se completeze formularul.

Autoritățile competente ale statului membru de executare nu pot impune părții care solicită executarea să furnizeze o traducere a hotărârii judecătorești. Cu toate acestea, se poate solicita o traducere în cazul în care executarea hotărârii judecătorești este contestată.

Orice traducere trebuie să fie realizată de către o persoană autorizată în acest scop într-unul dintre statele membre.

C. Refuzul sau suspendarea executării[1]

Autoritatea competentă a statului membru de executare refuză, integral sau parțial, la cererea debitorului, executarea hotărârii instanței judecătorești de origine dacă s-a prescris dreptul de obținere a executării hotărârii judecătorești a instanței judecătorești de origine, în condițiile legii statului membru de origine sau a statului membru de executare, luând în considerare termenul de prescripție cel mai lung.

De asemenea, autoritatea competentă a statului membru de executare poate suspenda, integral sau parțial, la cererea debitorului, executarea hotărârii instanței judecătorești de origine dacă aceasta este ireconciliabilă cu

[1] Prevăzut în art. 21-22 din regulament.

o hotărâre pronunțată în statul membru de executare sau cu o hotărâre judecătorească pronunțată într-un alt stat membru sau într-un stat terț, care întrunește condițiile necesare pentru recunoașterea sa în statul membru de executare.

O hotărâre judecătorească care are drept efect modificarea unei hotărâri anterioare privind obligațiile de întreținere în temeiul unor circumstanțe modificate nu se consideră o decizie ireconciliabilă în sensul paragrafului al doilea.

Autoritatea competentă a statului membru de executare poate suspenda, integral sau parțial, la cererea debitorului, executarea hotărârii instanței judecătorești de origine dacă instanța judecătorească competentă a statului membru de origine a fost învestită cu soluționarea unei căi de atac privind hotărârea instanței judecătorești de origine.

De asemenea, autoritatea competentă a statului membru de executare suspendă, la cererea debitorului, executarea hotărârii instanței judecătorești de origine în cazul în care forța executorie a acesteia este suspendată în statul membru de origine.

Recunoașterea și executarea unei hotărâri judecătorești cu privire la întreținere nu presupune sub nicio formă recunoașterea relației de familie, rudenie, căsătorie sau alianță care stă la baza obligației de întreținere care a condus la pronunțarea hotărârii judecătorești.

3.3.3. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007[1]

A. Recunoașterea

O hotărâre pronunțată într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 este recunoscută în alte state membre fără a fi necesar să se recurgă la o procedură specială.

În cazul unei contestații, orice parte interesată care invocă pe cale principală recunoașterea unei hotărâri poate solicita, în conformitate cu procedurile prevăzute în regulament, ca hotărârea să fie recunoscută.

Dacă recunoașterea este invocată pe cale incidentală înaintea unei instanțe a unui stat membru, aceasta din urmă este competentă în materie.

---

[1] Dispoziții cuprinse în cap. IV – secțiunea II, art. 23-38 din regulament.

B. Motive de refuz de recunoaștere

O hotărâre nu este recunoscută dacă:

a) recunoașterea este vădit contrară ordinii publice a statului membru în care se solicită recunoașterea. Criteriul ordinii publice nu poate fi aplicat normelor în materie de competență;

b) dacă actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent nu a fost comunicat sau notificat pârâtului care nu s-a înfățișat în timp util și într-o manieră în care să se fi putut apăra, dacă pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă;

c) este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată între aceleași părți în statul membru în care s-a solicitat recunoașterea;

d) este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț între aceleași părți într-un litigiu având același obiect și aceeași cauză, atunci când hotărârea pronunțată anterior întrunește condițiile necesare pentru recunoașterea în statul membru în care se solicită recunoașterea.

C. Forța executorie

O hotărâre pronunțată într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, executorie în statul membru respectiv, este pusă în executare în alt stat membru atunci când, la cererea oricăreia dintre părțile interesate, a fost încuviințată executarea în statul respectiv.

D. Competența teritorială[1]

Cererea de încuviințare a executării se prezintă instanței judecătorești sau autorității competente din statul membru de executare, notificată Comisiei de către statul membru respectiv.

Competența teritorială este determinată de reședința obișnuită a părții împotriva căreia se solicită executarea sau de locul de executare.

E. Forță executorie parțială

Dacă o hotărâre statuează asupra mai multor capete de cerere și hotărârea de încuviințare a executării nu poate fi pronunțată în cazul tuturor acestora, instanța sau autoritatea competentă se pronunță în cazul uneia sau mai multora dintre aceste capete de cerere.

---

[1] În art. 28-38 sunt reglementate aspecte procedurale privind: comunicarea hotărârii; căile de atac; amânarea pronunțării; măsurile provizorii; taxe și impozite.

Reclamantul poate solicita ca hotărârea de încuviințare a executării să se limiteze la anumite părți din hotărâre.

O *3.4. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia insolvenței*

A. Principii

În art. 19 al Regulamentului nr. 848/2015 este consacrat principiul recunoașterii procedurilor de insolvență în toate statele membre ale Uniunii Europene.

Orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță a unui stat membru competentă în temeiul art. 3 este recunoscută în toate celelalte state membre din momentul în care își produce efectele în statul de deschidere.

Această regulă se aplică și în cazul în care, având în vedere capacitatea unui debitor, nu poate fi deschisă o procedură de insolvență împotriva unui debitor în alte state membre.

Hotărârea de deschidere a procedurii de insolvență produce, fără îndeplinirea vreunei formalități suplimentare, în orice alt stat membru efectele pe care i le atribuie legea statului de deschidere, cu excepția cazului unei dispoziții contrare în prezentul regulament și atât timp cât nu este deschisă în celălalt stat membru nicio altă procedură subsidiară.

Efectele procedurii subsidiare nu pot fi contestate în alte state membre. Orice limitare a drepturilor creditorilor, în special o suspendare a plății sau remiterea de datorie, poate fi opusă în ceea ce privește bunurile aflate pe teritoriul unui alt stat membru numai dacă respectivii creditori și-au exprimat acordul.

B. Excepții

Conform art. 33 din Regulamentul nr. 848/2015, orice stat membru poate refuza să recunoască procedurile de insolvență deschise într-un alt stat membru sau să execute o hotărâre pronunțată în astfel de proceduri, dacă recunoașterea sau executarea ar fi în mod vădit contrară ordinii publice din statul respectiv, în special principiilor sau drepturilor fundamentale și libertăților individuale garantate de Constituție.

C. Registrele de insolvență

Pentru a se asigura mai bine că instanțele și creditorii primesc informații relevante și pentru a se preîntâmpina deschiderea de proceduri paralele,

țările UE trebuie să publice informații relevante privind cazurile transfrontaliere de insolvență într-un *registru public, accesibil online.*

Prin intermediul actelor de punere în aplicare, Comisia instituie un sistem descentralizat de interconectare a registrelor de insolvență. Sistemul respectiv se compune din registrele de insolvență și portalul european e-justiție, care servește ca punct central de acces public electronic la informațiile din sistem. Sistemul oferă un serviciu de căutare în toate limbile oficiale ale instituțiilor Uniunii în scopul de a face publice informațiile obligatorii, precum și orice alte documente sau informații incluse în registrele de insolvență pe care statele membre decid să le facă publice prin intermediul portalului european e-justiție.

4. Regimul juridic aplicabil titlului executoriu european pentru creanțele necontestate

Regimul juridic aplicabil titlului executoriu european pentru creanțele necontestate sete stabilit prin dispozițiile Regulamentului (CE) 805/2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate.

○ *4.1. Contextul adoptării regulamentului*

– Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 a creat cadrul normativ al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești între statele membre, în spațiul comunitar. În urma adoptării acestei convenții, În cadrul Uniunii Europene s-a inițiat instituirea unui sistem de principii și reguli, în scopul aplicării uniforme a unor norme procedurale.

– Regulamentul nr. 44/2001 al Consiliului („Bruxelles I") a simplificat condițiile recunoașterii și punerii în executare a hotărârilor în spațiul comunitar european.

– În cursul întrunirii de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, Consiliul European a aprobat principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești, ca piatră de temelie pentru crearea unui adevărat spațiu judiciar.

– La 21 ianuarie 2005 a intrat în vigoare Regulamentul CE nr. 805/2004 al Parlamentului Europei și al Consiliului din 21.04.2004.

Regulamentul nu impune statelor membre adaptarea legislației naționale la normele de procedură prevăzute de acesta – existând, deci, un drept de opțiune al părții interesate (de regulă, creditorul) – dar, în ipoteza în care

aceste norme sunt respectate, atunci procedura de executare devine mai rapidă și, nu în ultimul rând, mai eficientă, întrucât se elimină exequator-ul.

Această nouă procedură oferă mai multe avantaje decât procedura exequator-ului simplificat, reglementată de Regulamentul Consiliului nr. 44/2001 din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea deciziilor în materie civilă și comercială.

○ *4.2. Obiectul și domeniul de aplicare a regulamentului*

Regulamentul are ca obiect crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate în vederea asigurării, prin stabilirii unor standarde minime, a liberei circulații a hotărârilor judecătorești, tranzacții judiciare și actelor autentice în toate statele membre, fără a fi necesar să se recurgă la o procedură intermediară în statul membru de executare înainte de recunoaștere și executare.

Domeniul de aplicare a regulamentului este precizat prin dispozițiile art. 2, conform cărora, dispozițiile regulamentului se aplică în materie civilă și comercială și oricare ar fi natura instanței de judecată. Acesta nu reglementează, în special, chestiunile de domeniul fiscal, vamal sau administrativ, nici răspunderea statului pentru acte sau omisiuni comise în exercitarea autorității publice *(„acta jure imperii")*.

Regulamentul nu se aplică în ceea ce privește:

a) starea și capacitatea persoanelor fizice, regimurile matrimoniale, testamentele și succesiunile;

b) falimentele, procedurile de dizolvare a societăților comerciale sau a altor persoane juridice insolvente, concordatele și alte proceduri similare;

c) securitatea socială;

d) arbitrajul.

○ *4.3. Condițiile creanței necontestate*

În art. 3 sunt prezentate „Titlurile executorii care pot fi certificate ca titlu executoriu european" Dispozițiile regulamentului se aplică hotărârilor judecătorești, tranzacțiilor judiciare și actelor autentice privind creanțe necontestate.

O creanță se consideră necontestată în următoarele situații:

a) în cazul în care debitorul a recunoscut-o în mod expres acceptând-o sau recurgând la o tranzacție care a fost aprobată de o instanță judecătorească

sau încheiată în fața unei instanțe judecătorești în cursul unei proceduri judiciare;

b) în cazul în care debitorul nu i s-a opus niciodată, în conformitate cu normele de procedură ale statului membru de origine, în cursul procedurii judiciare;

c) în cazul în care debitorul nu s-a prezentat sau nu a fost reprezentat în cadrul unei ședințe de judecată privind această creanță după ce a contestat-o inițial în cursul procedurii judiciare, cu condiția ca atitudinea sa să fie asimilabilă unei recunoașteri tacite a creanței sau a faptelor invocate de creditor în temeiul legislației statului membru de origine;

d) în cazul în care debitorul a recunoscut-o în mod expres într-un act autentic.

De asemenea, regulamentul se aplică hotărârilor pronunțate ca urmare a acțiunilor introduse împotriva hotărârilor judecătorești, tranzacțiilor judiciare sau actelor autentice certificate ca fiind titluri executorii europene.

Conform pct. 5 din Preambul, noțiunea de creanță necontestată ar trebui să „cuprindă toate situațiile în care debitorul nu a contestat ulterior felul și cuantumul unei creanțe bănești și în care creditorul nu a obținut o hotărâre judecătorească sau un titlu executoriu împotriva debitorului, care să necesite acordul expres al debitorului, precum o tranzacție sau un act autentic".

Analizând dispozițiile prevăzute în art. 3 al regulamentului, constatăm următoarele:

a) preocuparea de respectare a dreptului la apărare a debitorului, acesta trebuind a fi încunoștințat cu suficient timp înainte de acțiunea promovată de creditor, pentru a se putea apăra.

b) Un titlu executoriu european se poate realiza doar asupra unei creanțe bănești. De aceea, în cuprinsul titlului trebuie să fie menționată suma în cifre și moneda; de asemenea, rata dobânzii trebuie să fie menționată cu exactitate, astfel încât să fie posibilă înscrierea în formularul prevăzut în Anexele I-III.

c) Creanța bănească trebuie să rămână scadentă sau data scadenței trebuie să fie menționată în titlul executoriu. Aceste premise nu există în cazul unei creanțe bănești a cărei executare este condiționată de o contraprestație; în acest caz o certificare ca titlu executoriu european nu este posibilă.

d) Interpretând condițiile legale ale creanței necontestate, distingem două situații distincte[1]:

---

[1] Manual Cooperarea judiciară în materie civilă și comercială, p.117. Proiect Phare Ro 2005/ib/jh 03 de Înfrățire între România și Austria „Consolidarea cadrului instituțional și legislativ în domeniul cooperării judiciare internaționale"
http://www.just.ro/Portals/0/CooperareJudiciara/Doc%201_Manual%20Civil.pdf.

1. Situația în care debitorul a recunoscut în mod expres creanța; Din această categorie fac parte actele autentice, hotărârile parțiale și tranzacțiile judiciare [conform art. 3 alin. (1) lit. d) și lit. a)]. Din categoria actelor autentice menționăm, în primul rând, actele cu titlu executoriu emise de notari.

În ceea ce privește tranzacția, la lit. a) se face referire atât la o tranzacție „încuviințată de către instanță", cât și despre una „încheiată în fața instanței, în timpul unui proces". Este suficient deci ca părțile să se prezinte în fața instanței la momentul încuviințării tranzacției, ce va fi consemnată de către instanță în cuprinsul unui proces-verbal.

2. Situația în care a fost de rea-credință. Din această categorie fac parte:

* creanțe niciodată contestate [art. 3 alin. (1) lit. b)]; Existența unei contestări asupra creanței producătoare de efecte, se stabilește conform normelor procedurale stabilite de *„lex fori"*[1].

* creanțe ulterior necontestate [art. 3 alin. (1) lit. c)]. Atitudinea debitorului trebuie calificată ca o recunoaștere tacită a creanței sau a stării de fapt susținută de creditor. Atitudinea debitorului este interpretată în funcție de *„lex fori"*, și trebuie calificată și ca o recunoaștere (există proceduri judiciare conform cărora însăși creanța poate fi recunoscută, în timp ce în alte proceduri judiciare, recunoașterea se poate referi doar la starea de fapt susținută).

e) Prin art. 3 alin. (2) sunt incluse în domeniul de aplicare al și hotărâri pronunțate ca urmare a atacării unor hotărâri învestite cu titlu executoriu, deși în acest caz nu mai este vorba despre hotărâri privitoare la creanțe ulterior necontestate.

○ *4.4. Procedura de certificare a titlului executoriu european*

4.4.1. Condițiile de certificare ale titlului executoriu european

Conform dispozițiilor art. 6 alin. (1). din regulament, o hotărâre judecătorească privind o creanță necontestată pronunțată într-un stat membru este certificată ca titlu executoriu european, la cererea adresată în orice moment instanței de origine, în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

---

[1] Astfel va trebui clarificat, conform motivării din COM (2003) 341 def 3, dacă „o contestare a creanței este valabilă doar atunci când este conformă normelor procedurale din Statul Membru de origine (cu concluzia logică, că o creanță poate fi considerată necontestată atunci când o încercarea de contestare nu corespunde acestor norme)".

a) hotărârea este executorie în statul membru de origine;

b) hotărârea nu este incompatibilă cu dispozițiile în materie de competență;

c) procedura judiciară din statul membru de origine a îndeplinit cerințele prevăzute în cazul unei creanțe necontestate;

d) hotărârea a fost pronunțată în statul membru în care debitorul își are domiciliul:

– în cazul în care este vorba de o creanță necontestată în sensul dispozițiilor regulamentului; și

– în cazul în care aceasta se raportează la un contract încheiat de o persoană, consumatorul, pentru o utilizare care se poate considera ca fiind străină de activitatea sa profesională; și

– în cazul în care debitorul este consumatorul.

4.4.2. Etapele procedurale ale certificării

A. Depunerea cererii de certificare

Cererea de solicitare a certificării trebuie introdusă la instanța de origine, în sensul art. 4 pct. 6. Instanța sau autoritatea ce trebuie să decidă asupra cererii este stabilită conform dreptului intern al statului membru de origine[1].

Cererea având ca obiect certificarea unei hotărâri privind o creanță necontestată, ca titlu executoriu european poate fi introdusă „în orice moment", deci nu doar atunci când există deja o hotărâre privind o asemenea creanță. În primul rând trebuie avută în vedere ipoteza introducerii cererii de certificare simultan cu introducerea cererii de chemare în judecată. Certificarea ca titlu executoriu european poate fi comunicată creditorului împreună cu hotărârea.

B. Certificarea imposibilității de executare, respectiv a restrângerii posibilității de executare [art. 6 alin. (2)]

În cazul în care hotărârea judecătorească certificată ca titlu executoriu european a încetat să fie executorie sau în cazul în care s-a suspendat sau limitat caracterul său executoriu, se eliberează un certificat care precizează suspendarea sau limitarea forței executorii, pe bază de cerere adresată în orice moment instanței de origine.

---

[1] Propunerea inițială a Comisiei (COM (2002) 159, JOCE din 27.8.2002 C 203/86) a fost în sensul ca instanța de origine să fie competentă și pentru pronunțarea hotărârii, ceea ce a dat naștere unor critici justificate.

Debitorul poate, conform alin. (2) – printr-o cerere introdusă în orice moment la instanța de origine – să solicite să îi fie emisă o contra-certificare/certificatul care precizează că hotărârea nu mai este executorie sau că i-a fost limitat caracterul executoriu

Caracterul executoriu încetează, în special, atunci când o hotărâre certificată ca titlu executoriu european este desființată în statul membru de origine. În statul membru de executare, debitorul poate utiliza certificatul susmenționat împotriva executării solicitate de către creditor.

Ca motive pentru restrângerea caracterului executoriu, în cuprinsul formularului prevăzut la Anexa IV, pct. 5 sunt enumerate exemplificativ cazurile când o hotărâre certificată ca titlu executoriu european este suspendată, restrânsă la măsuri asiguratorii sau condiționată de constituirea unei garanții care nu s-a rambursat încă.

C. Certificatul de înlocuire, ca titlu executoriu european [art. 6 alin. (2)]

Dacă în urma atacării unei hotărâri certificate ca titlu executoriu european, în Statul Membru de origine a fost pronunțată o nouă hotărâre învestită cu titlu executoriu, creditorului i se poate elibera oricând la cerere, un certificat de înlocuire (ca titlu executoriu european).

Acest certificat de înlocuire substituie certificarea inițială ca titlu executoriu european), care astfel rămâne fără obiect.

D. Eliberarea certificatului de titlu executoriu european (art. 9)

Certificatul de titlu executoriu european se eliberează utilizând formularului tip prevăzut în anexa I.

Certificatul de titlu executoriu european se completează în limba hotărârii judecătorești.

E. Rectificarea sau retragerea certificatului de titlu executoriu european

Dispozițiile privind rectificarea sau retragerea titlului executoriu european sunt cuprinse în art. 10 din regulament. Conform acestor dispoziții, pe bază de cerere adresată instanței judecătorești de origine, certificatul de titlu executoriu european este:

a) rectificat, în cazul în care, ca urmare a unei erori materiale, există o neconcordanță între hotărâre și certificat;

b) retras, în cazul în care este evident că certificatul a fost eliberat în mod neîntemeiat, având în vedere cerințele prevăzute de regulament.

Legislația statului membru de origine se aplică rectificării și retragerii certificatului de titlu executoriu european.

Eliberarea unui certificat de titlu executoriu european nu poate fi supusă nici unei căi de atac.

F. Certificatul de titlu executoriu european parțial (art. 8)

În cazul în care numai anumite părți din hotărâre sunt conforme cu cerințele regulamentului, se eliberează un certificat de titlu executoriu european parțial pentru aceste părți.

G. Efectele certificatului de titlu executoriu european (art. 11)

Certificatul de titlu executoriu european nu produce efecte decât în limitele forței executorii a hotărârii.

H. Cheltuielile de judecată (art. 7)

În cazul în care o hotărâre judecătorească cuprinde o hotărâre executorie privind cheltuielile de judecată, inclusiv dobânzile, aceasta se certifică, de asemenea, ca titlu executoriu european în ceea ce privește cheltuielile cu excepția cazului în care, în cursul procedurii în justiție, debitorul s-a opus în mod special obligației sale de a-și asuma cheltuielile respective, în conformitate cu legislația statului membru de origine.

Certificarea unei hotărâri ca titlu executoriu european include și dispoziția din cuprinsul acesteia referitoare la costurile (inclusiv dobânzile) legate de aceste proceduri[1].

○ 4.5. *Punerea în executare a titlului*

4.5.1. Eliminarea procedurii de exequatur

În art. 5 este prevăzută eliminarea procedurii de exequatur[2]. O hotărâre judecătorească care a fost certificată ca titlu executoriu european în statul

---

[1] Există o excepție, conform Art. 7 al Regulamentului TEE doar atunci când debitorul a contestat în mod expres, după *lex fori,* obligația de plată a cheltuielilor; în acest caz, doar hotărârea de fond poate fi certificată ca TEE. Aceasta trebuie însă să cadă sub incidența domeniului concret de aplicare al Regulamentului și să privească ea însăși o pretenție pecuniară. Dispozițiile privind plata cheltuielilor în materiile exceptate [art. 2 alin. (2) al Regulamentului TEE] nu sunt executorii.

[2] Textul reprezintă o derogare de la prevederile Cap. XII, Secțiunea IV - Efectele hotărârilor străine – din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, publicată în M. Of. nr. 245 din 1 octombrie 1992. De altfel, în vederea aplicării Regulamentului (CE) nr. 805/2004, prin Legea nr. 191/2007 pentru aprobarea O.U.G. nr. 119/2006 privind unele măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente comunitare de la data aderării României la Uniunea Europeană, publicată în M. Of. nr. 425 din 26 iunie 2007, au fost stabilite anumite reguli procedurale.

membru de origine este recunoscută și executată în celelalte state membre, fără a fi necesară încuviințarea executării și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale.

4.5.2. Procedura de executare

Procedura de executare este reglementată prin dispozițiile art. 20-23 din regulament. Aceste reglementări se referă la următoarele aspecte:

- legea aplicabilă procedurilor de executare (art. 20);
- cazurile de refuz al executării (art. 21);
- acordurile cu țările terțe (art. 22);
- suspendarea sau limitarea executării (art. 23).

A. Legea aplicabilă

Procedurile de executare sunt reglementate de legislația statului membru de executare.

O hotărâre judecătorească certificată ca titlu executoriu european se execută în aceleași condiții ca și o hotărâre pronunțată în statul membru de executare.

Creditorul se obligă să furnizeze autorităților însărcinate cu executarea din statul membru de executare:

a) o copie a hotărârii, care întrunește condițiile necesare pentru a-i stabili autenticitatea;

b) o copie a certificatului de titlu executoriu european, care întrunește condițiile necesare pentru a-i stabili autenticitatea și

c) după caz, o transcriere a certificatului de titlu executoriu european sau o traducere a acestuia în limba oficială a statului membru de executare sau, în cazul în care respectivul stat membru are mai multe limbi oficiale, în limba oficială sau într-una din limbile oficiale ale procedurii judiciare a locului în care se solicită executarea, în conformitate cu legislația acestui stat membru, sau într-o altă limbă pe care statul membru de executare va declara că o poate accepta. Fiecare stat membru poate indica limba (limbile) oficială (oficiale) a (le) instituțiilor Uniunii Europene, altele decât a (le) sa (sale), în care acesta acceptă ca certificatul să fie completat. Traducerea este certificată pentru conformitate de o persoană autorizată în acest sens în unul din statele membre.

Nicio cauțiune, nicio garanție, oricare ar fi denumirea, nu poate fi impusă, din cauza calității de resortisant al unui stat terț sau din lipsa domiciliului sau reședinței în statul membru de executare, părții care solicită executarea

într-un stat membru a unei hotărâri certificate ca titlu executoriu european în alt stat membru.

B. Refuzul executării

La cererea debitorului, executarea este refuzată de către instanța competentă din statul membru de executare în cazul în care hotărârea certificată ca executoriu european este incompatibilă cu o hotărâre pronunțată anterior în orice stat membru sau într-o țară terță atunci când:

a) hotărârea anterioară s-a pronunțat între aceleași părți într-un litigiu având aceeași cauză și

b) hotărârea anterioară s-a pronunțat în statul membru de executare sau a întrunit condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru de executare și

c) ireconciabilitatea hotărârilor nu a fost și nu ar fi putut fi invocată în cursul procedurii judiciare în statul membru de origine.

Hotărârea judecătorească sau certificarea sa ca titlu executoriu european nu poate face, în nici un caz, obiectul unei revizuiri pe fond în statul membru de executare.

C. Acordurile cu țările terțe

Reglementările cuprinse în regulament nu aduc atingere acordurilor prin care statele membre s-au angajat, înaintea intrării în vigoare a Regulamentului (CE) nr. 44/2001, în temeiul dispozițiilor Convenției de la Bruxelles privind competența și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, să nu recunoască o hotărâre pronunțată, în special într-un alt stat contractant parte la convenția respectivă, împotriva unui pârât care își are domiciliul sau reședința obișnuită într-o țară terță atunci când, într-un caz prevăzut de această convenție, hotărârea nu s-a putut întemeia decât pe o competență menționată în aceeași convenție.

D. Suspendarea sau limitarea executării

În cazul în care debitorul:

– a intentat o acțiune împotriva unei hotărâri judecătorești certificate ca titlu executoriu european, inclusiv o cerere de revizuire, sau

– a solicitat rectificarea sau retragerea unui certificat de titlu executoriu european, instanța judecătorească sau autoritatea competentă din statul membru de executare poate, la cererea debitorului:

a) să limiteze procedura de executare la măsuri asiguratorii; sau

b) să condiționeze executarea de constituirea unei garanții pe care aceasta o stabilește; sau

c) în cazuri excepționale, să suspende procedura de executare.

5. Tranzacțiile judiciare și puterea doveditoare a hotărârilor judecătorești străine

5.1. Dispoziții generale cuprinse în Codul de procedură civilă

A. Tranzacțiile judiciare

Conform dispozițiilor art. 1.095 C. pr. civ., tranzacțiile judiciare încheiate în străinătate produc în România efectele ce decurg din legea care le-a fost aplicată, în condițiile art. 1.088 alin. (1) și art. 1.089-1.093.

Rezultă că tranzacțiile judiciare cu element de extraneitate au același regim juridic ca hotărârile străine în privința efectelor forței executorii și al puterii doveditoare.

Tranzacția judiciară presupune că părțile sting litigiul existent între ele prin concesii reciproce, solicitând instanței sesizate cu judecarea cauzei să pronunțe o hotărâre de expedient, al cărei dispozitiv îl constituie învoiala părților[1].

B. Puterea doveditoare a hotărârilor străine

Hotărârea străină, dată de o instanță competentă, are forță probantă în fața instanțelor române cu privire la situațiile de fapt pe care le constată. Hotărârea străină ca și hotărârea națională, este apreciată ca având valoarea unui înscris autentic[2] cu efectele probatorii recunoscute de lege unui astfel de înscris – cu privire la situațiile de fapt pe care le constată.

Potrivit regulii *„locus regit actum"* hotărârea străină va avea puterea doveditoare pe care i-o conferă legea sub imperiul căreia a fost pronunțată.

În cazul constatărilor personale făcute de judecătorul străin și consemnate în cuprinsul hotărârii, acestea au forță probantă până la înscrierea în fals și stabilirea falsului în statul de origine.

În cazul constatărilor rezultate din materialul probator administrat în străinătate, acestea fac dovada până la infirmarea lor prin alte mijloace de probă. Cu privire la aceste constatări, instanța română dispune de același drept de apreciere ca și în privința probelor obișnuite de care părțile litigante s-au servit direct în fața ei[3].

---

[1] Cu privire la reglementarea tranzacțiilor judiciare în procesul civil român – a se vedea dispozițiile art. 271-273 C. proc. civ., art. 1.704 și urm. C. civ.; V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil*, vol. I, *op. cit.*, pp. 307-309.

[2] S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 118.

[3] S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil, executarea silită*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1996, pp. 120-121, S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 118.

O 5.2. *Dispoziții speciale cuprinse în instrumente juridice ale Uniunii Europene*

5.2.1. Regulamentul 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

Actele autentice care sunt executorii în statul membru de origine sunt executate în celelalte state membre fără a fi necesară o hotărâre de încuviințare a executării. Executarea actului autentic poate fi refuzată numai dacă este vădit contrară ordinii publice (*ordre public*) a statului membru solicitat.

Actul autentic prezentat trebuie să îndeplinească condițiile necesare pentru autentificare în statul membru de origine.

Tranzacțiile judiciare care sunt executorii în statul membru de origine sunt executate în celelalte state membre în aceleași condiții ca și actele autentice.

Autoritatea competentă sau instanța din statul membru de origine eliberează, la cererea oricăreia dintre părțile interesate, utilizând formularul prevăzut în anexa II, certificatul care conține un rezumat al obligației executorii înscrise în actul autentic sau al acordului dintre părți cuprins în tranzacția judiciară.

5.2.2. Regulamentul nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere

Conform dispozițiilor art. 48 din regulament, tranzacțiile judiciare și actele autentice care sunt executorii în statul membru de origine sunt recunoscute și au aceeași forță executorie ca hotărâri judecătorești într-un alt stat membru.

5.2.3. Regulamentul (CE) 805/2004 din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate

a) Tranzacțiile judiciare (art. 24)

O tranzacție judiciară privind o creanță aprobată de către o instanță judecătorească sau încheiată în fața unei instanțe în cursul unei proceduri

judiciare și executorii în statul membru în care a fost aprobată sau încheiată, este, pe bază de cerere adresată instanței prin care a fost aprobată sau în fața căreia a fost încheiată, certificată ca titlu executoriu european.

O tranzacție judiciară certificată ca titlu executoriu european în statul membru de origine se execută în celelalte state membre fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibilă opoziția la forța sa executorie.

b) Actele autentice (art. 24)

Un act autentic privind o creanță, executoriu într-un stat membru, este, pe bază de cerere adresată autorității desemnate de statul membru de origine, certificat ca titlu executoriu european.

Un act autentic certificat ca titlu executoriu european în statul membru de origine se execută în celelalte state membre fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibilă opoziția la forța sa executorie.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul V

Cooperarea judiciară în materie civilă și comercială în cadrul Uniunii Europene

1. Rețeaua Judiciară europeană în materie civilă și comercială
2. Cooperarea între instanțele țărilor Uniunii Europene în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială
3. Transmiterea între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare
4. Aspecte reglementate în Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială
5. Cadrul juridic european privind asigurarea accesului la justiție în litigiile transfrontalieră în materie civilă și comercială

1. Rețeaua Judiciară europeană în materie civilă și comercială

A. Creare

Rețeaua Judiciară Europeană în materie civilă și comercială a fost creată prin Decizia nr. 2001/470/CE al Consiliul din 28 mai 2011[1] și modificată prin Decizia nr. 568/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009[2], dacă dreptul străin privește un stat membru al Uniunii Europene;

Principalele sarcini ale RJE în materie civilă sunt:

- facilitarea cooperării judiciare în cazurile transfrontaliere, de exemplu, furnizarea de asistență la notificarea documentelor sau la obținerea probelor;
- informarea cetățenilor UE cu privire la accesul transfrontalier la justiție, în principal prin fișe informative și ghiduri ale cetățenilor privind legi specifice ale UE publicate pe portalul e-justiție al UE;
- evaluarea și schimbul de experiență cu privire la aplicarea dreptului UE pentru a identifica deficiențele și a explora modalitățile de consolidare a dreptului UE.

B. Alcătuire[3]

Rețeaua este compusă din:

a) punctele de contact desemnate de statele membre;

---

[1] JO L 174, 27.6.2001, pp. 25-31.
[2] JO L 168/35 din 30 iunie 2009.
[3] Prevăzută în art. 2 al deciziei.

b) instanțele și autoritățile centrale prevăzute în actele comunitare, instrumentele de drept internațional la care statele membre sunt parte sau normele de drept intern în domeniul cooperării judiciare în materie civilă și comercială;

c) magistrații de legătură cărora li se aplică Acțiunea comună 96/277/JAI din 22 aprilie 1996 privind un cadru pentru schimbul de magistrați de legătură pentru ameliorarea cooperării judiciare dintre statele membre ale Uniunii Europene, care au responsabilități în domeniul cooperării în materie civilă și comercială;

d) orice altă autoritate juridică sau administrativă corespunzătoare care are responsabilități legate de cooperarea judiciară în materie civilă și comercială a cărei calitate de membru al Rețelei este considerată utilă de către statul membru de care aparține.

Fiecare stat membru desemnează un punct de contact. Fiecare stat membru poate, cu toate acestea, să desemneze un număr limitat de alte puncte de contact dacă consideră că acest lucru este necesar în funcție de existența unor sisteme juridice diferite, a repartizării interne a competențelor, a sarcinilor care urmează să fie încredințate punctelor de contact sau pentru a asocia direct organele judiciare care se confruntă des cu litigii transfrontaliere cu activitățile punctelor de contact.

Dacă un stat membru desemnează mai multe puncte de contact, acesta asigură funcționarea unui mecanism de coordonare corespunzător între ele.

C. Misiunea și activitățile rețelei[1]

Rețelei îi revine misiunea de a:

a) facilita cooperarea judiciară dintre statele membre în materie civilă și comercială, inclusiv conceperea, instituirea treptată și actualizarea unui sistem de informații pentru membrii rețelei;

b) concepe, institui treptat și actualiza un sistem de informații accesibil publicului.

Fără a aduce atingere altor acte comunitare sau instrumente internaționale referitoare la cooperarea judiciară în materie civilă și comercială, rețeaua își dezvoltă activitățile în special în următoarele scopuri:

a) funcționarea corectă a procedurilor cu impact transfrontalier și facilitarea cererilor de cooperare judiciară dintre statele membre, în special acolo unde nu este aplicabil nici un act comunitar sau instrument internațional;

[1] Prevăzute în art. 3 al deciziei.

b) aplicarea efectivă și practică a actelor comunitare sau a convențiilor în vigoare dintre două sau mai multe state membre;

c) crearea și menținerea unui sistem de informații pentru public privind cooperarea în materie civilă și comercială în Uniunea Europeană, actele comunitare și instrumentele internaționale relevante și dreptul intern al statelor membre, în special în ceea ce privește accesul la justiție.

D. Fișele de informații[1]

Fișele de informații sunt dedicate cu prioritate problemelor legate de accesul la justiție în statele membre și includ mai ales informații cu privire la modalitățile de sesizare a instanțelor și de obținere a asistenței judiciare, fără a aduce atingere altor inițiative comunitare de care rețeaua ține seama pe deplin.

Fișele de informații sunt practice și concise. Ele sunt scrise într-un limbaj ușor de înțeles și conțin informații practice destinate publicului. Fișele de informații sunt realizate treptat cu privire la cel puțin unul din următoarele subiecte:

a) principiile sistemului juridic și organizarea judiciară a statelor membre;

b) modalitățile de sesizare a instanțelor, mai ales în ceea ce privește cererile de mică importanță, și procedurile judiciare ulterioare, inclusiv căile și procedurile de atac;

c) condițiile și modalitățile de acces la asistența judiciară, inclusiv descrierea sarcinilor organizațiilor neguvernamentale care acționează în acest domeniu, ținându-se seama de munca deja efectuată în cadrul dialogului cu cetățenii;

d) normele interne care reglementează semnificația și notificarea documentelor;

e) normele și procedurile de executare a hotărârilor judecătorești ale altui stat membru;

f) posibilitățile și procedurile de obținere a măsurilor de conservare, în special sechestrul bunurilor unei persoane în vederea executării;

g) posibilitățile de soluționare a litigiilor prin mijloace alternative și indicarea centrelor de informare și asistență naționale ale Rețelei europene de soluționare extrajudiciară a litigiilor consumatorului;

h) organizarea și funcționarea profesiunilor juridice.

---

[1] Reglementate prin dispozițiile art. 15 al deciziei.

Fișele de informații includ, dacă este cazul, elemente privind jurisprudența pertinentă a statelor membre.

Fișele de informații pot furniza informații mai detaliate pentru specialiști.

E. Forța juridică a informațiilor

Informațiile cuprinse în răspuns nu au caracter obligatoriu pentru judecător sau pentru punctul de contact [art. 5 alin. (2) lit. c)] din Decizia nr. 2001/470/CE). În cazul în care, într-un termen rezonabil, nu se poate stabili conținutul legii străine, judecătorul, în baza art. 2.562 alin. (3) din C.civ., aplică legea română ca „lex causae"[1].

2. Cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială

Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 privind cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială[2] a fost adoptat cu scopul de a îmbunătăți și de a simplifica cooperarea judiciară între țările UE și de a accelera obținerea de probe în procedurile judiciare în materie civilă și comercială.

A. Domeniul de aplicare

Regulamentul se aplică în materie civilă și comercială, atunci când instanța dintr-o țară a UE solicită:

- instanței dintr-o altă țară a UE obținerea de probe;
- permisiunea de a colecta ea însăși probe într-o altă țară a UE.

Cererea trebuie să se refere la obținerea de probe menite să fie utilizate într-o procedură judiciară angajată sau luată în considerare.

B. Comunicarea directă între instanțe

Țările UE trebuie să întocmească o listă a instanțelor judecătorești competente pentru obținerea de probe și trebuie să indice competența lor teritorială sau specială (cum ar fi o instanță specială care ar putea avea competențe de confiscare a activelor infracționale).

Lista indică, de asemenea, competența teritorială și, dacă este cazul, competența specială a acestor instanțe.

---

[1] G. Lupșan, *op. cit.*, p. 29.

[2] JO L 174, 27.6.2001, pp. 1-24.

Cererile se transmit direct de către instanța înaintea căreia procedura este angajată sau urmează a fi angajată („instanța solicitantă") instanței din țara UE care trebuie să colecteze probele („instanța solicitată").

Fiecare țară UE trebuie să desemneze o autoritate centrală responsabilă pentru:

– furnizarea de informații instanțelor;

– rezolvarea eventualelor probleme legate de transmiterea cererilor;

– redirecționarea, în cazuri excepționale, a cererilor către instanța competentă.

Cererile, precum și comunicările prevăzute în regulament sunt transmise prin mijloacele cele mai rapide pe care statul membru solicitat le-a indicat ca putând fi acceptate. Transmiterea se poate efectua prin orice mijloc corespunzător, cu condiția ca documentul primit să reflecte cu acuratețe conținutul documentului expediat și ca toate mențiunile să fie lizibile.

C. Forma și conținutul cererii

Cererea trebuie depusă utilizând formularul specificat în prezentul regulament. Acest formular trebuie să conțină anumite detalii, cum ar fi:

– numele și adresa părților în proces;

– natura și obiectul cazului;

– o descriere a obținerii de probe care urmează să fie efectuate.

Cererile trebuie să fie redactate în limba oficială a țării UE, a instanței solicitate sau în orice altă limbă pe care țara respectivă o indică că o poate accepta.

D. Executare

Executarea cererii se desfășoară în conformitate cu legislația țării UE solicitate. Cererea trebuie executată, cel târziu, în termen de 90 de zile de la primirea acesteia.

Executarea unei cereri nu poate fi refuzată decât în următoarele cazuri:

– cererea nu se încadrează în domeniul de aplicare al prezentului regulament (de exemplu, este vorba despre o procedură penală și nu una civilă sau comercială);

– executarea cererii nu intră în atribuțiile puterii judiciare;

– cererea nu este completă;

– persoana care face obiectul unei cereri de audiere invocă o scutire de la a depune mărturie sau o interdicție de a depune mărturie;

– o parte nu a plătit depozitul sau avansul aferent cheltuielilor de consultare a unui expert.

În caz de refuz de executare a unei cereri, instanța solicitată informează instanța solicitantă cu privire la aceasta în termen de 60 de zile de la primirea cererii.

În cazul în care acest lucru este prevăzut în legislația statului instanței solicitante, reprezentanții instanței din țara respectivă au dreptul să fie prezenți atunci când instanța solicitată întreprinde acțiunea solicitată. Părțile și reprezentanții acestora (dacă există) pot fi, de asemenea, prezenți.

Regulamentul nu exclude două sau mai multe state membre UE de la a încheia sau menține acorduri pentru accelerarea sau simplificarea executării unei cereri.

3. Transmiterea între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare

Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 are ca obiectiv *simplificarea și accelerarea transmiterii între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare*, în scopul comunicării sau notificării și, prin urmare, a creșterii eficacității și rapidității procedurilor judiciare.

A. Evoluția reglementării

– La 26 mai 1997 Consiliul a redactat o convenție privind notificarea sau comunicarea în statele membre ale Uniunii Europene a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială și a recomandat adoptarea acesteia de către statele membre în conformitate cu normele constituționale ale acestora. Această convenție nu a intrat în vigoare.

– La 29 mai 2000, Consiliul a adoptat Regulamentul (CE) nr. 1348/2000 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială[1]. Conținutul respectivului regulament are la bază, în mod substanțial, textul convenției.

– La 1 octombrie 2004, Comisia a adoptat un raport privind aplicarea Regulamentului (CE) nr. 1348/2000, care a constatat că regulamentul a condus la îmbunătățirea și accelerarea transmiterii și a notificării sau a comunicării actelor între statele membre, însă, cu toate acestea, aplicarea unor dispoziții nu este pe deplin satisfăcătoare.

– La data de 13/11/2007 – a fost adoptat Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie

[1] JO L 160, 30.6.2000, p. 37.

2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială (notificarea sau comunicarea actelor) și abrogarea Regulamentului (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului.

B. Domeniul de aplicare (art. 1)

Regulamentul se aplică în materie civilă sau comercială în cazul în care un act judiciar sau extrajudiciar trebuie să fie transmis dintr-un stat membru în altul pentru a fi notificat sau comunicat. Acesta nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă, nici în ceea ce privește răspunderea statului privind acte sau omisiuni în cadrul exercitării autorității publice (*acta iure imperii*).

Regulamentul nu se aplică în cazul în care nu este cunoscută adresa persoanei căreia se notifică sau comunică actul.

Fiecare stat membru desemnează funcționarii publici, autoritățile sau alte persoane, denumite în continuare „agenții de transmitere", care au competența să transmită actele judiciare sau extrajudiciare ce urmează să fie notificate sau comunicate într-un alt stat membru, precum și o autoritate centrală.

C. Procedura transmiterii actelor judiciare și extrajudiciare prin intermediul agențiilor desemnate de state (art. 4-11)

– Actele judiciare sunt transmise direct și în termenul cel mai scurt între agențiile desemnate.

– Transmiterea actelor, a cererilor, a confirmărilor, a confirmărilor de primire, a certificatelor și a oricăror alte documente între agențiile de transmitere și cele de primire se poate face prin orice mijloace corespunzătoare, cu condiția ca actul primit să aibă un conținut conform și fidel cu cel al actului înaintat și ca toate informațiile conținute de acesta să poată fi citite cu ușurință.

– Actul care urmează să fie trimis este însoțit de o cerere redactată folosind formularul tip prevăzut în anexa I. Formularul se completează în limba oficială a statului membru de destinație sau, în cazul în care există mai multe limbi oficiale în statul membru în cauză, în limba oficială sau una dintre limbile oficiale ale locului unde urmează să se facă notificarea sau comunicarea, sau într-o altă limbă pe care statul membru respectiv a indicat că o acceptă. Fiecare stat membru indică limba sau limbile oficiale ale instituțiilor Uniunii Europene, altele decât cea proprie, în care acceptă să fie completat formularul.

– La primirea actului, agenția de primire expediază agenției de transmitere o confirmare de primire, în cel mai scurt termen și, în orice caz, în termen de șapte zile de la primire, prin cel mai rapid mijloc de transmitere.

– Agenția de primire notifică sau comunică ori dispune notificarea sau comunicarea actului, fie în conformitate cu legislația statului membru de destinație, fie în modalitatea specială solicitată de agenția de transmitere, dacă o astfel de modalitate nu este incompatibilă cu legislația statului membru în cauză.

D. Transmiterea actelor judiciare și extrajudiciare prin alte mijloace (art. 12-15)

– Fiecare stat membru este liber să transmită acte judiciare, în situații excepționale, pe cale consulară sau diplomatică, în scopul notificării sau al comunicării, către agențiile pe care un alt stat membru le-a desemnat.

– Fiecare stat membru este liber să efectueze notificarea sau comunicarea actelor direct prin intermediul serviciilor de curierat persoanelor având reședința într-un alt stat membru, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau echivalentul acesteia.

– Orice persoană care are un interes într-o cauză poate efectua notificarea sau comunicarea actelor judiciare direct prin intermediul funcționarilor judiciari, al autorităților sau al altor persoane competente din statul membru de primire, în cazul în care o astfel de transmitere directă este permisă în conformitate cu legislația acelui stat membru.

– Actele extrajudiciare pot fi transmise în vederea notificării sau a comunicării în alt stat membru în conformitate cu dispozițiile regulamentului.

4. Aspecte reglementate în Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială[1]

4.1. Obiectul și domeniul de aplicare a legii

Conform dispozițiilor art. 1, asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială se referă la ansamblul procedurilor de cooperare între

[1] Republicată în temeiul art. II din Legea nr. 61/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială, publicată în M. Of. nr. 229 din 3 aprilie 2015, dându-se textelor o nouă numerotare.

autoritățile judiciare române și străine în vederea soluționării unui litigiu, pe tot parcursul desfășurării acestuia.

Autoritățile judiciare române abilitate cu aplicarea acestor proceduri sunt Ministerul Justiției și instanțele judecătorești.

Dispozițiile Legii nr. 189/2003 reglementează condițiile în care se efectuează:

a) comunicarea de acte judiciare și extrajudiciare în și din străinătate;

b) obținerea de probe prin comisii rogatorii internaționale;

c) transmiterea/obținerea de informații asupra dreptului străin.

Cu privire la domeniul de aplicare a legii, în art. 2 se arată că dispozițiile acestei legi nu aduc atingere prevederilor convențiilor bilaterale sau multilaterale la care România este parte, completând situațiile nereglementate de acestea.

Pentru statele cu care România nu are legături convenționale, asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială poate fi acordată în baza curtoaziei internaționale, sub rezerva reciprocității; dovada acestuia se solicită Ministerului Justiției, care o va stabili prin consultare cu Ministerul Afacerilor Externe.

○ 4.2. *Comunicare de acte judiciare și extrajudiciare în și din străinătate*

A. Calificarea legală a unor noțiuni

Prin dispozițiile art. 3 sunt definite unele noțiuni juridice utilizate în cuprinsul legii.

Astfel, *comunicarea de acte judiciare și extrajudiciare în și din străinătate* este definită ca fiind formalitatea care are drept scop aducerea acestora la cunoștința destinatarilor: părți, martori sau participanți într-un proces civil ori comercial în statul solicitant.

Actele judiciare sunt cele care se emit pe parcursul soluționării unui proces civil sau comercial: cereri de chemare în judecată, citații, hotărâri, cereri privind căi de atac și alte asemenea comunicări.

Actele extrajudiciare sunt cele care nu emană de la instanțele judecătorești, însă pot fi folosite în cadrul unui proces civil sau comercial.

B. Comunicarea de acte în străinătate

Autoritățile competente române vor da curs cererilor autorităților străine, primite prin intermediul Ministerului Justiției, de a comunica acte de stare civilă române, precum și copii certificate de pe hotărârile pronunțate în

materie civilă, dacă aceste documente se referă la cetățeni ai statului solicitant.

** Rolul Ministerului Justiției*

Rolul Ministerului Justiției în cadrul acestei proceduri este stabilit prin dispozițiile art. 5 din lege.

Ministerul Justiției este autoritatea centrală prin intermediul căreia autoritățile judiciare române efectuează comunicarea de acte în străinătate.

La primirea actelor de la autoritatea judiciară română, după controlul de regularitate internațională, Ministerul Justiției le va putea trimite, după caz, în funcție de existența și prevederile unei convenții internaționale:

a) prin poștă, direct destinatarului actului;

b) autorității centrale competente din statul solicitat; sau

c) misiunii diplomatice sau consulare a României din statul solicitat, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe.

Aceste dispoziții nu împiedică comunicarea de acte direct între instanțele române, la nivelul curților de apel, și cele străine de nivel similar, în temeiul unor convenții bilaterale sau în conformitate cu legislația comunitară, după ce România va deveni stat membru al Uniunii Europene.

** Conținutul și forma cererii*

Cererea de asistență judiciară internațională referitoare la comunicarea de acte va cuprinde:

a) denumirea autorității judiciare de la care emană actul ce urmează a fi transmis;

b) numele și calitatea părților;

c) natura actului de transmis;

d) adresa destinatarului;

e) indicarea tuturor documentelor anexă la actul ce se transmite;

f) indicarea termenului fixat de autoritatea judiciară.

Cererea va fi însoțită de actul care urmează a fi comunicat, în dublu exemplar.

La cerere se va anexa și formularul de dovadă a comunicării, care va cuprinde următoarele mențiuni:

a) denumirea autorității judiciare solicitante;

b) actele transmise în vederea comunicării;

c) numele și domiciliul destinatarului;

d) denumirea autorității judiciare solicitate;

e) numele și calitatea persoanei care a primit actele (destinatar, soț, rudă – pentru persoanele fizice, sau funcția – pentru persoanele juridice);

f) semnătura destinatarului (cu aplicarea ștampilei, pt. persoanele juridice);

g) data comunicării actelor;

h) motivele necomunicării (refuzul destinatarului, adresa schimbată etc.);

i) semnătura agentului de procedură și ștampila autorității judiciare solicitate.

Cererea și documentele anexă sunt scutite de orice supralegalizare sau altă formalitate analogă.

** Traducerea cererii și a documentelor anexă*

Dacă prin convenții internaționale nu se prevede altfel, cererea și documentele anexă vor fi traduse în limba statului solicitat, astfel:

a) cererea de asistență judiciară internațională – prin grija Ministerului Justiției;

b) documentele anexă – prin grija autorităților judiciare române și pe cheltuiala părților interesate, în afară de cazurile în care părțile sunt scutite de plata cheltuielilor judiciare;

c) formularul de dovadă a comunicării va avea titlul și mențiunile tipărite în limbile franceză, engleză și germană, prin grija Ministerului Justiției.

** Dovada comunicării*

Dovada comunicării de acte în străinătate se face astfel:

a) la comunicarea prin poștă, direct destinatarului actului – cu dovada de primire a scrisorii recomandate ce conține citația și documentele anexă;

b) la comunicarea prin intermediul autorității centrale competente a statului solicitat ori al misiunii diplomatice sau consulare a României din statul solicitat – cu formularul completat conform dispozițiilor anterior prezentate.

În cazul în care destinatarul refuză primirea actelor sau nu locuiește la adresa indicată de reclamant, autoritatea judiciară română va proceda conform normelor relevante din dreptul comun. Citarea prin publicitate se face cu cel puțin 40 de zile înaintea termenului de judecată; în cazuri urgente, acest termen poate fi redus la 20 de zile.

C. Comunicarea de acte din străinătate

** Rolul Ministerului Justiției*

Ministerul Justiției este autoritatea centrală desemnată să primească cererile pentru comunicări de acte judiciare sau extrajudiciare formulate de autorități competente și destinate unor persoane fizice sau juridice române.

Ministerul Justiției va trimite cererea și documentele anexă judecătoriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul destinatarul.

În funcție de calea pe care au fost primite cererile – direct de la autorități judiciare străine ori prin intermediul misiunilor diplomatice sau consulare,

actul probator al îndeplinirii comunicării va fi transmis de Ministerul Justiției pe aceeași cale.

Aceste dispoziții nu împiedică comunicarea de acte direct între instanțele străine și române la nivelul curților de apel, în temeiul unor convenții bilaterale sau în conformitate cu legislația comunitară, după ce România va deveni stat membru al Uniunii Europene.

** Rolul judecătoriei*

Judecătoria română solicitată va efectua comunicarea actelor conform normelor de procedură din dreptul intern român, dacă prin prezenta lege nu se prevede altfel.

Dovada comunicării se va face prin completarea formularului trimis de autoritatea judiciară solicitantă sau, în lipsa acestuia, prin completarea formularului de cerere.

** Aspecte de procedură*

Cererea de comunicare de acte poate fi refuzată de către autoritățile judiciare române numai în cazul în care se apreciază că executarea acesteia ar aduce atingere suveranității sau siguranței naționale.

În caz de refuz, autoritatea judiciară solicitantă va fi informată fără întârziere, în scris, cu prezentarea motivelor refuzului.

Documentele ce se cer a fi comunicate unei persoane fizice sau juridice române sunt însoțite de o traducere în limba română.

În cazul în care documentele nu sunt traduse, destinatarul poate refuza primirea acestora, cerând ca traducerea să fie efectuată pe cheltuiala autorității judiciare solicitante.

Îndeplinirea procedurii de comunicare de acte din străinătate nu va da loc la rambursarea cheltuielilor efectuate în acest scop, în condiții de reciprocitate.

În cazul în care autoritățile judiciare străine au cerut comunicarea într-o formă specială, care nu contravine legislației române, se va putea cere rambursarea cheltuielilor ocazionate de procedura respectivă.

O 4.3. *Comisiile rogatorii internaționale*

A. Noțiune și obiect

Comisia rogatorie internațională în materie civilă sau comercială este actul prin care o autoritate judiciară dintr-un stat mandatează o autoritate judiciară din alt stat să îndeplinească, în locul și în numele său, un act judiciar într-un caz determinat.

Misiunile diplomatice sau consulare pot efectua comisii rogatorii conform cerințelor statului unde acestea urmează a fi realizate.

Comisia rogatorie poate fi cerută pentru a permite părților să obțină mijloace de probă care sunt destinate unei proceduri în curs sau viitoare.

Comisia rogatorie permite: audieri de martori sau alte persoane implicate, obținerea de documente, efectuarea de expertize, realizarea unei anchete sau procurarea unor alte acte sau informații necesare pentru soluționarea unui caz determinat.

B. Procedura solicitării de comisii rogatorii în străinătate

** Rolul instanței judecătorești*

La cererea părților sau din oficiu, autoritățile judiciare române pot să solicite efectuarea unei comisii rogatorii în străinătate.

Autoritățile judiciare române trimit cererea de comisie rogatorie Ministerului Justiției.

** Rolul Ministerului Justiției*

Ministerul Justiției este autoritatea centrală competentă să transmită în străinătate cererile de comisii rogatorii.

După primirea cererii de comisie rogatorie, Ministerul Justiției efectuează controlul de regularitate internațională și transmite cererea de comisie rogatorie direct autorității centrale competente din statul unde urmează a se efectua sau, în caz de urgență, misiunii diplomatice sau consulare a României din statul respectiv, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, dacă legislația acestui stat o permite.

Nu se poate face o dublă transmitere în același timp. Alegerea modalității de transmitere a cererii de comisie rogatorie revine magistratului care o dispune. În lipsa oricărei precizări, Ministerul Justiției va trimite cererea autorității centrale din statul solicitat, pentru învestirea autorității competente din acel stat.

Misiunile diplomatice sau consulare ale României în străinătate pot fi solicitate să efectueze comisii rogatorii pentru persoane ce au cetățenia română; aceste persoane pot fi asistate, la cerere, de un apărător.

Dispozițiile anterior prezentate nu împiedică solicitarea de comisii rogatorii de către instanțele române, la nivelul curților de apel direct de la instanțele de nivel similar din străinătate, în temeiul unor convenții bilaterale sau în conformitate cu legislația comunitară, după ce România va deveni stat membru al Uniunii Europene.

** Condițiile cererii și răspunsului*

Cererea de comisie rogatorie conține următoarele mențiuni:

a) autoritatea solicitantă;

b) autoritatea solicitată;
c) identitatea și adresa părților;
d) obiectul cauzei, cu un scurt rezumat al faptelor;
e) obiectul comisiei rogatorii;
f) numele și adresa persoanelor ce urmează a fi audiate prin comisie rogatorie;
g) întrebările care urmează a fi puse sau faptele în legătură cu care vor fi puse întrebări;
h) documentele de examinat;
i) precizarea împrejurării dacă depoziția se ia sub jurământ sau numai prin afirmații;
j) alte solicitări speciale.

Nu este necesară nici o supralegalizare sau altă formalitate analogă.

Cererea de comisie rogatorie este redactată în limba română de către autoritatea judiciară solicitantă.

Traducerea oficială a cererii în limba autorității statului solicitat se asigură de către Ministerul Justiției, nefiind necesară atunci când comisia rogatorie se efectuează de misiunile diplomatice sau consulare ale României.

Traducerea răspunsului la cererea de comisie rogatorie se efectuează de către Ministerul Justiției.

Cu ocazia transmiterii cererii de comisie rogatorie în străinătate, se va solicita comunicarea datei și a locului stabilite pentru efectuarea acesteia.

Cu acordul autorității judiciare solicitate și cu avizul Ministerului Justiției, judecătorii români pot asista la efectuarea comisiilor rogatorii.

** Valoarea comisiei rogatorii*

Odată îndeplinită, comisia rogatorie este primită de Ministerul Justiției, care o va transmite autorității judiciare române solicitante.

Comisia rogatorie devine probă la dosarul cauzei pentru care a fost solicitată, având aceeași valoare ca și când actul judiciar respectiv ar fi fost îndeplinit de către autoritatea judiciară română competentă.

C. Procedura efectuării comisiilor rogatorii primite din străinătate

** Rolul Ministerului Justiției*

Ministerul Justiției este autoritatea centrală competentă să primească cererile de comisii rogatorii prezentate de autoritățile judiciare din străinătate.

Ministerul Justiției transmite cererile de comisii rogatorii judecătoriei în a cărei rază teritorială urmează a se efectua actul judiciar solicitat.

Documentele prin care se constată îndeplinirea comisiei rogatorii se transmit Ministerului Justiției, care le va transmite, pe aceeași cale, autorității solicitante.

Aceste prevederi nu împiedică primirea de comisii rogatorii din străinătate, transmise direct de instanțele străine către instanțele române, la nivelul curților de apel, în temeiul unor acorduri bilaterale sau în conformitate cu legislația comunitară.

** Rolul instanței judecătorești*

Autoritatea judiciară solicitată execută comisia rogatorie conform regulilor de procedură din legea română; totuși, se va lua în considerare, la cererea autorității judiciare solicitante, folosirea unei proceduri speciale, cu condiția ca aceasta să nu contravină legislației române.

Dacă comisia rogatorie este transmisă unei autorități judiciare necompetente, aceasta o trimite, din oficiu, autorității competente, notificând Ministerului Justiției această împrejurare.

Instanța română va informa autoritatea judiciară solicitantă asupra datei și locului efectuării comisiei rogatorii, putând permite, la cerere, participarea magistraților străini.

** Rolul misiunilor diplomatice sau consulare*

Misiunile diplomatice sau consulare de pe teritoriul României pot efectua comisii rogatorii solicitate de autoritățile statului pe care îl reprezintă numai pentru cetățenii lor și numai cu autorizarea prealabilă a Ministerului Afacerilor Externe, care va solicita și avizul Ministerului Justiției din România.

Când un agent diplomatic sau funcționar consular este autorizat să treacă la executarea unei comisii rogatorii, acesta va proceda conform regulilor de procedură ale autorității competente din statul solicitant, cu condiția ca acestea să nu fie interzise de legislația română.

Cetățenii străini care vor fi audiați la misiunile diplomatice sau consulare vor putea fi asistați de un apărător, la cererea părții interesate.

** Soluționarea cererii*

Comisia rogatorie poate fi refuzată în cazul în care:

a) executarea acesteia nu intră în sfera de competență a puterii judecătorești;

b) executarea acesteia este de natură să aducă atingere suveranității sau siguranței naționale.

Comisia rogatorie nu va putea fi executată atunci când persoana care urmează a fi audiată nu poate depune mărturie datorită unor interdicții existente în legislația română sau când documentele ce urmează a fi transmise sau expertizate nu pot fi circulate.

În cazul în care comisia rogatorie nu poate fi executată, în tot sau în parte, autoritatea solicitantă va fi informată neîntârziat, prezentându-i-se și motivele neexecutării.

O 4.4. Informații asupra dreptului străin

A. Rolul Ministerului Justiției

Ministerul Justiției este autoritatea centrală care transmite ministerelor de justiție din alte state, la cererea acestora, informații privind dreptul intern în materie civilă și comercială, precum și în domeniul procedurii civile și comerciale și al organizării judiciare, pentru cazuri judiciare determinate. Totodată Ministerul Justiției este autoritatea centrală care solicită ministerelor de justiție din alte state informații la cererea instanțelor judecătorești române, pentru cazuri judiciare determinate.

B. Cererea de informații asupra dreptului străin

Cererea de informații asupra dreptului străin emană numai de la o autoritate judiciară și cuprinde:

a) denumirea autorității judiciare de la care emană;

b) natura și stadiul procesului;

c) problemele cu privire la care se cer informații din dreptul unui alt stat, făcându-se o scurtă expunere a contextului în care acestea sunt necesare.

La cerere vor putea fi anexate și unele documente de natură a clarifica înțelesul cererii.

Când cererea nu este formulată de o autoritate judiciară, ci de părțile în litigiu, ea va fi însoțită de o încheiere de admitere a acesteia.

Cererea de informații juridice, precum și răspunsul primit din partea statului solicitat vor fi traduse de instanță sau de părți, după caz.

C. Cererea de informații asupra dreptului român

Atunci când primește din străinătate o cerere de informații asupra dreptului român, Ministerul Justiției formulează răspunsul sau o transmite unui alt organ competent să ofere răspunsurile adecvate.

Răspunsul, formulat în mod obiectiv și imparțial, va putea fi însoțit de documente complementare, cum ar fi extrase din texte de lege sau din lucrări de doctrină.

Ministerul Justiției va putea refuza să dea curs cererii de informații asupra dreptului român atunci când apreciază că interesele statului român sunt afectate de litigiul care a ocazionat formularea cererii sau că răspunsul ar fi de natură să aducă atingere suveranității ori securității sale.

Răspunsul la o cerere de informații asupra dreptului român se va transmite cât mai curând posibil, ținându-se seama de termenul menționat de autoritatea străină solicitantă.

În cazul în care elaborarea răspunsului necesită un timp mai îndelungat, Ministerul Justiției va informa autoritatea solicitantă.

○ *4.5. Dispoziții privind asistența judiciară dintre România și statele membre ale Uniunii Europene*

*Conform art. 32, în aplicarea Regulamentului (CE) nr. 1.393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, procedura de comunicare a actelor judiciare și extrajudiciare se efectuează după cum urmează:

a) instanțele române comunică actele judiciare și extrajudiciare direct către autoritățile primitoare sau, după caz, destinatarilor din statele membre ale Uniunii Europene, cu transmiterea unei copii a cererii de comunicare sau, după caz, a unei adrese de informare Ministerului Justiției, pentru evidență;

b) notarii, executorii judecătorești și alte autorități, în competența cărora intră comunicarea de acte în străinătate, efectuează transmiterea cererilor prin intermediul judecătoriilor în a căror circumscripție își au sediul profesional, dispozițiile lit. a) fiind aplicabile în mod corespunzător;

c) autoritatea română primitoare a cererii de comunicare de acte judiciare și extrajudiciare din statele membre ale Uniunii Europene este judecătoria în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul destinatarul.

La restituirea actelor, judecătoria informează Ministerul Justiției sau transmite o copie a formularelor întocmite, pentru evidență.

* *Conform art. 33,* în aplicarea Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1.206/2001 din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială, cererile de obținere a probelor prin comisie rogatorie internațională se efectuează după cum urmează:

a) instanțele române transmit cererile direct către instanțele solicitate competente din statele membre ale Uniunii Europene, iar o copie a cererii de obținere de probe se transmite Ministerului Justiției, pentru evidență;

b) de către judecătoria în a cărei circumscripție urmează a se obține proba solicitată din statele membre ale Uniunii Europene. La restituirea actelor, judecătoria trimite o copie Ministerului Justiției, pentru evidență.

Cererea de obținere de probe și actele judiciare anexate acesteia sunt traduse în limba statului solicitat sau în limba pe care statul a declarat că o acceptă, de către instanța rogantă.

5. Cadrul juridic european privind asigurarea accesului la justiție în materie civilă și comercială

A. Domeniu de aplicare

Directiva 2003/8/CE conține dispoziții privind stabilirea unor norme minime comune referitoare la asistența judiciară în materie civilă și comercială[1].

Scopul directivei este de a îmbunătăți accesul la justiție în litigiile transfrontaliere de drept civil, inclusiv:

- domeniul afacerilor;
- ocuparea forței de muncă;
- protecția consumatorilor.

B. Procedura de acordare

Directiva le acordă dreptul la asistență judiciară persoanelor care nu își pot permite reprezentare juridică în materie civilă sau comercială, în litigiile transfrontalieră.

Asistența judiciară se acordă la cerere[2]. Cererile de asistență judiciară pot fi depuse:

- la autoritatea competentă a statului membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită (autoritatea expeditoare); sau
- la autoritatea competentă a statului membru al instanței sau a statului membru în care hotărârea trebuie executată (autoritatea primitoare.

Toți cetățenii Uniunii, indiferent unde își au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru, trebuie să fie eligibili pentru acordarea asistenței judiciare în litigiile transfrontaliere, în cazul în care îndeplinesc condițiile prevăzute de prezenta directivă. Acest lucru este valabil și pentru resortisanții unor țări terțe care își au reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru și care locuiesc în mod legal pe teritoriul unui stat membru.

Statele membre acordă asistență judiciară fără discriminare cetățenilor Uniunii și cetățenilor țărilor terțe care locuiesc în mod legal într-un stat membru.

---

[1] JO L 26, 31.1.2003, pp. 41-47.

[2] Formularele tip pentru cererile de asistență juridică au fost stabilite prin: Decizia 2004/844/CE a Comisiei privind formularul tip pentru cererile de asistență judiciară; Decizia 2005/630/CE privind formularul-tip pentru transmiterea cererilor de asistență judiciară între țările UE.

Orice persoană implicată într-un litigiu în materie civilă sau comercială reglementată de directivă trebuie să aibă posibilitatea să își valorifice drepturile în instanță, chiar dacă situația financiară personală o împiedică să poată suporta cheltuielile de judecată. Asistența judiciară se consideră a fi corespunzătoare atunci când aceasta îi permite beneficiarului să aibă acces efectiv la justiție în condițiile prevăzute de prezenta directivă.

C. Conținutul asistenței judiciare

Asistența judiciară poate include:

– consiliere juridică;

– asistență judiciară și reprezentare în justiție;

– exonerare de la plata taxelor judiciare;

– exonerare de la plata anumitor cheltuieli aferente litigiilor transfrontaliere (de exemplu, cheltuieli de interpretare, de traducere, de deplasare).

Situația economică a unei persoane este evaluată de autoritatea competentă a statului membru al instanței, ținând cont de diferiți factori obiectivi, precum veniturile, capitalul deținut sau situația familială, inclusiv o evaluare a resurselor persoanelor care depind financiar de solicitant. Statele membre pot stabili praguri peste care se prezumă că solicitantul asistenței judiciare poate suporta, în tot sau în parte, cheltuielile de judecată.

Asistența judiciară continuă să fie acordată beneficiarilor, în tot sau în parte, pentru a acoperi cheltuielile efectuate pentru a obține executarea hotărârii în statul membru al instanței.

În plus, directiva introduce norme privind prelucrarea cererilor.

Autoritățile naționale trebuie:

– să se asigure că solicitanții înțeleg cum sunt prelucrate cererile;

– să explice motivele respingerii unei cereri;

– să le permită solicitanților să atace respingerea.

Pentru a accelera cererile, țările UE trebuie să pună la dispoziția Comisiei Europene o listă cuprinzând:

– autoritățile care pot să expedieze sau să primească cereri;

– limbile în care acestea acceptă cereri.

Asistența judiciară se extinde și asupra procedurilor extrajudiciare, în condițiile definite de directivă, atunci când legislația impune recurgerea la astfel de proceduri sau o instanță trimite părțile la o astfel de procedură.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul VI

Arbitrajul de drept internațional privat

1. Noțiuni generale
2. Procesul arbitral internațional
3. Efectele sentințelor arbitrale străine
4. Reglementarea medierii în Uniunea Europeană

1. Noțiuni generale

○ *1.1. Noțiune*[1]

Arbitrajul reprezintă o modalitate de soluționare a unui litigiu de o anumită persoană – arbitru – investită cu misiunea de a judeca cauza pe baza acordului părților, excluzându-se competența instanțelor judecătorești, soluția pronunțată fiind obligatorie pentru părți.

Temeiul juridic al arbitrajului îl poate constitui fie convenția părților litigante, fie un acord internațional.

– Arbitrajul *este facultativ* de urmat în cazul în care temeiul juridic al acestuia îl constituie convenția părților.

– Arbitrajul *este obligatoriu* în cazul în care litigiul ia naștere între resortisanți din state între care a fost semnat un acord internațional în temeiul căruia anumite litigii sunt supuse arbitrajului.

Cu privire la natura juridică a arbitrajului, în literatura de specialitate s-a constatat controversa între teza jurisdicțională și teza contractuală.

Alături de alți autori[2], apreciem că arbitrajul are o dublă natură contractuală și jurisdicțională, caracterul jurisdicțional fiind predominant.

○ *1.2. Felurile arbitrajului*

A) *Arbitrajul de drept intern*;

Arbitrajul este de drept intern dacă rezultă dintr-un raport juridic fără element de extraneitate.

---

[1] A se vedea: I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 550; O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, pp. 167 și urm; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Ed. Lumina Lex, București, 2001; I. Băcanu, *Noua reglementare a arbitrajului în Codul de procedură civilă*, în Dreptul nr. 1/1994, pp. 13 și urm.

[2] O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, p. 170.

Instituția arbitrajului fără element de extraneitate este reglementată în dreptul român prin dispozițiile cuprinse în art. 541-621 din Cartea a IV-a a Codului de procedură civilă (intitulată Despre arbitraj).

B) *Arbitraj de drept internațional privat*;

Arbitrajul internațional este reglementat prin dispozițiile art. 1.111-1.133 C. pr. civ.

Alte surse interne ale arbitrajului internațional privat sunt:

- Legea nr. 335 din 3 decembrie 2007 – a camerelor de comerț din România,[1]

- Regulamentul și Normele de procedură ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional București (C.A.B.).

Dintre convențiile internaționale aplicabile în materie menționăm:

- Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional (Geneva – 1961) – la care România este parte din 1963;

- Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine (New York – 1958) la care România este parte din 1961.

C) *Arbitraj de drept internațional public*;

Acest tip de arbitraj face parte din modalitățile de soluționare pe cale pașnică a diferendelor internaționale, având caracter politico-jurisdicțional. Prin intermediul arbitrajului internațional se urmărește soluționarea diferendelor dintre state. Procedura arbitrală internațională este reglementată în prezent prin Convențiile din 1889 și 1907 de la Haga, prin care s-a înființat și Curtea Permanentă de Arbitraj care funcționează la Haga, fiind constituită din următoarele organe: Consiliul Permanent Administrativ, Biroul Internațional și Curtea de Arbitraj propriu-zisă. Sentința arbitrală este obligatorie.

D) *Arbitraj comercial internațional*;

Arbitrajul comercial internațional are temeiul juridic în convenția părților interesate, concretizată într-un compromis sau o clauză compomisorie[2].

Arbitrajul comercial internațional se deosebește de arbitrajul de drept internațional public.

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 836/6 dec. 2007. De abrogare a Decretului-lege nr. 139/1990 privind camerele de comerț și industrie (M. Of. 65 din 12 mai 1990).

[2] V. Roș, *Legea aplicabilă convenției arbitrale în arbitrajele comerciale internaționale*, în Revista de drept comercial nr. 2/2000, pp. 72 și urm.

În dreptul internațional public, arbitrajul internațional constă în rezolvarea unui diferend între state, de către o personală sau o comisie numită de părți și a cărei hotărâre, conform înțelegerii prealabile dintre părți, este obligatorie[1].

În cazul arbitrajului comercial internațional părțile litigante sunt subiecte de drept civil, în timp ce în cazul arbitrajului internațional, părțile implicate sunt statele.

Arbitrajul internațional face parte din categoria mijloacelor de soluționare pașnică a diferendelor internaționale, cu caracter jurisdicțional.

Arbitrajul comercial internațional se clasifică în funcție de mai multe criterii:

a) – în funcție de competența materială distingem:

– arbitraj cu competență generală;

– arbitraj cu competență specială.

b) – în funcție de structura organizatorică distingem:

– arbitraj ad hoc (ocazional) – organizat numai la inițiativa părților;

– arbitraj instituționalizat cu caracter permanent – organizat în cadrul unor instituții profesionale[2].

c) – în funcție de competențele arbitrilor distingem:

– arbitraj de drept (*de iure*) – care este arbitrajul de drept comun (arbitrii hotărăsc pe baza normelor de drept incidente speței);

– arbitraj de echitate (*ex aequo et bono)* care se realizează după principiile moralei și echității.

În evoluția organizării arbitrajului comercial internațional se constată o tendință de autonomie față de instanțele judecătorești care constă în faptul că[3]:

– încheierea convenției arbitrale exclude competența instanțelor judecătorești;

– se recunoaște arbitrajului comercial internațional dreptul de a decide asupra propriei sale competențe în caz de contestație.

Caracterul național sau străin al arbitrajului se determină după locul desfășurării activității arbitrajului cu caracter permanent, instituționalizat[4].

---

[1] D. Popescu, A. Năstase, *op. cit.*, p. 296.

[2] Conform art. 13 din Decretul-lege nr. 139/1990 privind Camerele de Comerț și Industrie din România, pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României funcționează Curtea de Arbitraj Comercial Internațional.

[3] S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 128.

[4] Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de la București este un arbitraj național. Conform art. 1 din Regulamentul de organizare și funcționare, reprezintă un organism permanent de arbitraj neguvernamental, fără personalitate juridică, independent în exercitarea atribuțiilor jurisdicționale ce îi revin potrivit competenței sale.

Legea aplicabilă litigiului arbitral presupune determinarea legii procesuale și legii aplicabile fondului litigiului:

– Legea procesuală va fi:

a) Conform Convenției de New York – legea stabilită prin convenția părților, iar în absența acesteia, legea țării unde s-a desfășurat arbitrajul;

b) Conform Convenției de la Geneva – legea instituției permanente în cazul arbitrajului instituționalizat sau legea stabilită de părți în cazul arbitrajului ad-hoc.

– Legea aplicabilă fondului litigiului va fi în principiu legea stabilită de părți. Convenția de la Geneva stabilește că, în lipsa unei legi alese de părți, arbitrii vor aplica legea indicată prin norma conflictuală pe care ei o consideră aplicabilă în speță.

2. Procesul arbitral internațional

○ *2.1. Calificarea și domeniul de aplicare*

Conform art. 1.111 alin. (1) C. pr. civ., un litigiu arbitral care se desfășoară în România este socotit internațional dacă s-a născut dintr-un raport de drept privat cu element de extraneitate.

Domeniul de aplicare a dispozițiilor privind procesul arbitral internațional este stabilit prin dispozițiile art. 1.111 alin. (2)-(3) C. pr. civ., conform cărora, aceste reglementări se aplică oricărui arbitraj internațional dacă sediul instanței arbitrale se află în România și cel puțin una dintre părți nu avea la data încheierii convenției arbitrale domiciliul sau reședința obișnuită, respectiv sediul în România, dacă părțile nu au exclus prin convenția arbitrală sau ulterior încheierii acesteia, dar numai prin înscris, aplicarea acestora.

Sediul instanței arbitrale se stabilește de părțile în cauză sau de instituția de arbitraj desemnată de acestea, iar în lipsă, de către arbitri.

○ *2.2. Obiectul arbitrajului – Arbitrabilitatea*

În art. 1.112 C. pr. civ. sunt prezentate cauzele ce pot forma obiectul arbitrajului. Astfel, orice cauză de natură patrimonială poate face obiectul arbitrajului dacă ea privește drepturi asupra cărora părțile pot dispune liber, iar legea statului de sediu al instanței arbitrale nu rezervă competența exclusivă instanțelor judecătorești.

Dacă una dintre părțile convenției arbitrale este un stat, o întreprindere de stat sau o organizație controlată de stat, această parte nu poate invoca pro-

priul său drept pentru a contesta arbitrabilitatea unui litigiu sau capacitatea sa de a fi parte în procesul arbitral.

○ 2.3. *Convenția arbitrală*

Părțile pot recurge la procedura arbitrajului în două moduri:

A) *Convenția de arbitraj* (compromisul) reprezintă înțelegerea dintre părți, cu privire la un litigiu existent, prin care acestea supun litigiul soluționării pe calea arbitrajului, excluzând competența instanțelor judecătorești.

Codul de procedură civilă reglementează convenția arbitrală prin dispozițiile art. 1.113 C. pr. civ., care stabilesc:

* legea aplicabilă condițiilor de formă [art. 1.113 alin. (1)]; Conform acestor dispoziții, convenția arbitrală se încheie valabil în formă scrisă, prin înscris, telegramă, telex, telecopiator, poștă electronică sau orice alt mijloc de comunicare permițând a-i stabili proba printr-un text.

* legea aplicabilă condițiilor de fond [art. 1.113 alin. (2)]; Cu privire la cerințele de fond, convenția arbitrală este valabilă dacă îndeplinește condițiile impuse de una dintre legile următoare:

a) legea stabilită de părți;

b) legea care guvernează obiectul litigiului;

c) legea aplicabilă contractului ce conține clauza compromisorie;

d) legea română.

* limitarea contestării convenției arbitrale [art. 1.113 alin. (3)]. Validitatea convenției arbitrale nu poate fi contestată pe motivul nevalabilității contractului principal sau pentru că ar viza un litigiu care nu există încă.

B) *Clauza compromisorie de arbitraj* reprezintă acea dispoziție cuprinsă într-un contract, prin care părțile convin ca eventualele litigii izvorâte din acel contract să fie soluționate pe calea arbitrajului.

Contractul principal și clauza compromisorie sau compromisul sunt independente, având o existență de sine stătătoare, autonomă, situație din care rezultă următoarele consecințe:

– nulitatea contractului principal nu atrage în mod automat și nulitatea cauzei compromisorii;

– legea aplicabilă contractului principal poate fi diferită de legea aplicabilă convenției de arbitraj;

– invocarea ordinii publice de drept internațional privat împotriva unor clauze ale contractului principal nu efectuează convenția de arbitraj.

Totuşi, autonomia convenţiei de arbitraj nu trebuie exagerată, părţile având posibilitatea, pe baza autonomiei de voinţă, de a supune aceleiaşi legi atât contractul principal, cât şi convenţia de arbitraj.

Cu privire la legea aplicabilă convenţiei sau clauzei de arbitraj, distingem următoarele situaţii[1]:

– se aplică *„lex voluntatis"* – părţile putând să aleagă legea aplicabilă;

– în lipsa lui *„lex voluntatis"* se aplică *„lex contractus"* (legea contractului principal);

– dacă nu se poate determina *„lex contractus"*, se aplică legea sediului organului arbitral.

Convenţiile internaţionale pot conţine prevederi diferite cu privire la criteriile de determinare a legii aplicabile convenţiei de arbitraj.

Condiţiile de formă ale convenţiei de arbitraj sunt supuse legii locului unde aceasta a fost încheiată.

Dacă convenţia de arbitraj s-a perfectat în ţara noastră, aceasta trebuie să îmbrace forma scrisă.

Convenţia de arbitraj şi clauza compromisorie produc două efecte importante referitor la competenţa de soluţionare a cauzei:

– înlătură competenţa de drept comun în judecarea litigiilor la care se referă;

– părţile îşi asumă obligaţia de a se supune hotărârii arbitrale pronunţate în cauză.

O 2.4. *Tribunalul arbitral*

Reglementările aplicabile tribunalului arbitral sunt reglementate prin dispoziţiile art. 1.114 C. pr. civ.

Astfel, numirea, revocarea şi înlocuirea arbitrilor se realizează conform convenţiei arbitrale sau celor stabilite de părţi ulterior încheierii acesteia, iar în lipsă, partea interesată poate solicita tribunalului de la sediul arbitrajului să facă acest lucru, dispoziţiile cărţii a IV-a aplicându-se prin analogie.

Arbitrul poate fi recuzat:

a) când nu are calificarea stabilită de părţi;

b) când există o cauză de recuzare dintre cele prevăzute de regulile de procedură arbitrală adoptate de părţi sau, în lipsă, de arbitri;

---

[1] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 555. În opinia lui O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, p. 172 – în lipsă de *lex voluntatis*, un loc prioritar îl poate avea legea locului unde a fost pronunţată sentinţa.

c) când împrejurările induc o îndoială legitimă cu privire la independența și imparțialitatea sa.

O parte nu poate recuza un arbitru pe care l-a desemnat sau la a cărui numire a contribuit decât pentru o cauză de care a luat cunoștință după această numire. Tribunalul arbitral și cealaltă parte trebuie înștiințate fără întârziere despre motivul de recuzare.

Dacă părțile nu au stabilit procedura de recuzare, tribunalul de la sediul arbitrajului se pronunță asupra recuzării prin hotărâre definitivă.

2.5. *Aspecte procedurale*

A. Competența tribunalului arbitral[1]

Tribunalul arbitral decide asupra propriei competențe.

Tribunalul arbitral statuează asupra propriei competențe fără a lua în considerare o cerere având același obiect, deja pendinte între aceleași părți în fața unui tribunal statal sau arbitral, afară numai dacă motive temeinice impun suspendarea procedurii.

Excepția de necompetență trebuie ridicată prealabil oricărei apărări pe fond.

B. Dreptul aplicabil[2]

Tribunalul arbitral aplică litigiului *legea stabilită de părți*, iar dacă părțile nu au desemnat dreptul aplicabil, *legea pe care o consideră adecvată*, în toate situațiile ținând seama de uzanțe și reguli profesionale. Tribunalul arbitral poate statua *în echitate numai cu autorizarea expresă a părților.*

În principal, fondul litigiului va fi cârmuit de legea aleasă de părți.

În subsidiar, dacă părțile nu au desemnat această lege, tribunalul arbitral o va stabili, însă ținând seama de uzanțe și reguli profesionale.

De asemenea, tribunalul arbitral poate statua și în echitate, dar cu autorizarea expresă a părților, Așadar, părțile pot stabili dacă este vorba de arbitraj *„de jure"* sau *„aequo et bono".*

C. Procedura arbitrală[3]

Părțile pot stabili procedura arbitrală direct sau prin referire la regulamentul unei instituții de arbitraj ori o pot supune unei legi procedurale la alegerea lor.

---

[1] Prevăzută în art. 1.119 C. pr. civ.

[2] Prevăzut prin dispozițiile art. 1.120 C. pr. civ.

[3] Prevăzută în art. 1.115 C. pr. civ.

Dacă părțile nu au procedat în acest sens, tribunalul arbitral stabilește procedura pe calea uneia dintre modalitățile prevăzute anterior.

Oricare ar fi procedura arbitrală stabilită, tribunalul arbitral trebuie să garanteze egalitatea părților și dreptul lor de a fi ascultate în procedură contradictorie.

În arbitrajul internațional, durata termenelor stabilite în cartea a IV-a se dublează.

D. Limba în care se desfășoară procedura[1]

Dezbaterea litigiului în fața tribunalului arbitral se face în limba stabilită prin convenția arbitrală sau, dacă nu s-a prevăzut nimic în această privință ori nu a intervenit o înțelegere ulterioară, în limba contractului din care s-a născut litigiul ori într-o limbă de circulație internațională stabilită de tribunalul arbitral.

Dacă o parte nu cunoaște limba în care se desfășoară dezbaterea, la cererea și pe cheltuiala ei, tribunalul arbitral îi asigură serviciile unui traducător.

Părțile pot să participe la dezbateri cu traducătorul lor.

E. Măsurile provizorii și conservatorii

Conform art. 1.117 C. pr. civ., tribunalul arbitral poate dispune măsuri provizorii sau conservatorii la cererea uneia dintre părți, dacă nu e stipulat contrariul în convenția arbitrală.

Dacă partea vizată nu se supune voluntar măsurilor dispuse, tribunalul arbitral poate cere concursul tribunalului competent, care aplică propria lege.

Dispunerea de măsuri provizorii sau conservatorii poate fi subordonată de arbitru sau judecător dării unei cauțiuni adecvate.

F. Administrarea probelor[2]

Administrarea probelor se face de către tribunalul arbitral.

Dacă pentru administrarea probelor este necesar concursul instanțelor judecătorești, tribunalul arbitral sau părțile, de acord cu tribunalul arbitral, pot solicita concursul tribunalului de la sediul arbitrajului, care aplică legea proprie.

---

[1] Prevăzută în art. 1.116 C. pr. civ.

[2] Prevăzută în art. 1.118 C. pr. civ.

G. Hotărârea arbitrală[1]

Hotărârea arbitrală este dată cu procedura convenită de părți. În lipsa unor asemenea prevederi în convenția arbitrală, hotărârea se pronunță cu votul majorității arbitrilor, iar în caz de paritate a voturilor prevalează soluția care se raliază votului supraarbitrului.

Hotărârea arbitrală este scrisă, motivată, datată și semnată de toți arbitrii.

Hotărârea arbitrală este executorie și obligatorie de la comunicarea sa părților și poate fi atacată numai cu acțiune în anulare pentru motivele și în regimul stabilit în cartea a IV-a, care se aplică în mod corespunzător.

Tribunalul arbitral poate pronunța hotărâri parțiale, în lipsă de stipulație contrară în convenția arbitrală.

H. Cheltuielile arbitrale

Conform art. 1.122 C. pr. civ., în afară de cazul în care părțile convin altfel, onorariile arbitrilor și cheltuielile de deplasare ale acestora se suportă de partea care i-a numit; în cazul arbitrului unic sau al supraarbitrului, aceste cheltuieli se suportă de părți în cote egale.

I. Regulile de aplicare subsidiară[2]

Orice aspecte privind constituirea tribunalului arbitral, procedura, hotărârea arbitrală, completarea, comunicarea și efectele acesteia, nereglementate de părți prin convenția arbitrală și neîncredințate de acestea rezolvării de către tribunalul arbitral, vor fi soluționate prin aplicarea în mod corespunzător a dispozițiilor cărții a IV-a.

3. Efectele sentințelor arbitrale străine

3.1. Calificarea

Conform art. 1.124 C. pr. civ., sunt hotărâri arbitrale străine orice sentințe arbitrale de arbitraj intern sau internațional pronunțate într-un stat străin și care nu sunt considerate hotărâri naționale în România.

Sentința arbitrală se determină prin analizarea următoarelor elemente[3]:

a) temeiul sentinței arbitrale – trebuie să-l reprezinte convenția scrisă a părților de a supune litigiul soluționării pe calea arbitrajului[1];

---

[1] Prevăzută în art. 1.121 C. pr. civ.

[2] Prevăzută în art. 1.123 C. pr. civ.

[3] I.P. Filipescu, A. Filipescu, *op. cit.*, p. 557.

b) organul arbitral care a pronunțat sentința poate fi un arbitraj ad hoc sau instituționalizat;

c) obiectul sentinței arbitrale îl poate constitui obligațiile contractuale sau necontractuale dintre părți care sunt susceptibile de a fi soluționate pe cale arbitrală. Decretul nr. 186/1961 prin care România a aderat la Convenția de la New York prevede că țara noastră va aplica convenția numai la diferendele rezultate din raporturile de drept contractual sau necontractual, care sunt considerate comerciale de către legislația noastră națională.

Prin Convenția de la Geneva se limitează obiectul sentinței arbitrale numai la diferendele care se pot naște din operații de comerț internațional.

d) Părțile la care se referă sentința arbitrală trebuie să fie persoane fizice sau juridice, chiar dacă nu sunt cetățeni ai statelor contractante.

Convenția de la Geneva dispune că părțile trebuie să aibă reședința lor obișnuită sau sediul în state contractante diferite.

Potrivit Convenției de la New York părțile litigiului arbitral pot fi persoane fizice sau persoane juridice, chiar dacă nu aparțin statelor contractante.

Totuși, se apreciază că se exclude de la executare o sentință arbitrală dată între părți care nu au o legătură statornică prin sediu sau reședință cu un stat parte la ambele Convenții.

Caracterul național sau străin al unei sentințe arbitrale se determină după mai multe criterii, criteriul principal constituindu-l localizarea în străinătate a pronunțării hotărârii arbitrale[2].

Un alt criteriu important îl constituie procedura arbitrală aplicată[3].

În cazul în care pârâtul recunoaște o parte din pretențiile reclamantului, tribunalul arbitral poate pronunța, la cererea reclamantului, o hotărâre parțială, în măsura recunoașterii.

Sentința arbitrală este definitivă și obligatorie având efectele unei hotărâri judecătorești definitive.

La cererea părții câștigătoare sentința arbitrală se investește cu formulă executorie.

O 3.2. *Eficacitatea*

Sentințele arbitrale se execută în principiu, de bunăvoie. În caz contrar, sentința arbitrală investită cu formulă executorie constituie un titlu exe-

---

[1] Convenția de la New York, art. 2; Convenția de la Geneva, art. 1.

[2] I.P. Filipescu, A. Filipescu - *în opera citată* - deosebesc două criterii: un criteriu obiectiv (localizarea sentinței arbitrale) și un criteriul subiectiv (aprecierea sentinței arbitrale ca neavând caracter național), p. 558.

[3] O. Ungureanu, C. Jugastru, *op. cit.*, p. 173.

cutoriu și se execută silit fie în țara unde a avut loc pronunțarea, fie pe teritoriul altui stat.

Conform art. 1.124 C. pr. civ., orice hotărâre arbitrală dintre cele prevăzute la art. 1.123 este recunoscută și poate fi executată în România dacă diferendul formând obiectul acesteia poate fi soluționat pe cale arbitrală în România și dacă hotărârea nu conține dispoziții contrare ordinii publice de drept internațional privat român.

○ *3.3. Aspecte procedurale*

A. Determinarea instanței competente

Aspectele privind determinarea instanței competente sunt reglementate prin dispozițiile art. 1.126 C. pr. civ., conform cărora, solicitarea de recunoaștere și executare a hotărârii arbitrale străine se prezintă printr-o cerere adresată tribunalului în circumscripția căruia se află domiciliul sau, după caz, sediul celui căruia i se opune respectiva hotărâre arbitrală.

În caz de imposibilitate de stabilire a tribunalului, competența aparține Tribunalului București.

B. *Cererea și documentele atașate*

Reglementările privind cererea și documentele necesare sunt cuprinse în art. 1.127-1.128 C. pr. civ.

Partea care se prevalează de o hotărâre arbitrală străină poate solicita numai recunoașterea acesteia pentru a invoca puterea de lucru judecat sau, când nu este adusă la îndeplinire în mod voluntar, învestirea ei cu formulă executorie pentru punerea în executare silită pe teritoriul României.

Recunoașterea unei hotărâri arbitrale străine poate fi cerută și pe cale incidentală.

Cererea trebuie însoțită de hotărârea arbitrală și convenția de arbitraj, în original sau în copie, care sunt supuse supralegalizării.

Dacă documentele respective nu sunt redactate în limba română, solicitantul trebuie să prezinte și traducerea acestora în limba română, certificată de conformitate.

Potrivit Convenției de la New York, în vederea obținerii recunoașterii și executării sentințelor arbitrale, partea interesantă trebuie să producă odată cu cererea:

a) originalul sentinței autentificate sau o copie a acestui original întrunind condițiile pentru autenticitatea sa;

b) originalul convenției scrise a părților de a supune arbitrajului diferendele privind un raport de drept determinant, contractual sau necontractual, referitor la o problemă susceptibilă de a fi reglementată pe calea arbitrajului, sau o copie a convenției întrunind condițiile cerute pentru autenticitatea sa.

Potrivit Convenției de la New York, procedura de exequatur este supusă legislației statului unde are loc executarea silită, cu precizarea că vor fi excluse procedurile de executare mai complicate și cheltuielile mai mari decât cele aplicate sentințelor arbitrale interne.

C. Judecata[1]

Cererea de recunoaștere sau de executare a hotărârii arbitrale străine se soluționează prin hotărâre dată cu citarea părților și care poate fi atacată numai cu apel. Cererea poate fi soluționată fără citarea părților dacă din hotărâre rezultă că pârâtul a fost de acord cu admiterea acțiunii.

Hotărârile arbitrale străine pronunțate de un tribunal arbitral competent beneficiază în România de forță probantă cu privire la situațiile de fapt pe care le constată.

Tribunalul nu poate examina hotărârea arbitrală pe fondul diferendului.

Tribunalul poate suspenda judecarea recunoașterii și executării hotărârii arbitrale străine dacă anularea ori suspendarea acesteia este solicitată autorității competente din statul unde a fost pronunțată sau din statul după legea căruia a fost pronunțată. În acest caz, tribunalul poate, la cererea părții care solicită recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine, să dispună depunerea unei cauțiuni de către cealaltă parte.

○ *3.4. Motivele de refuz al recunoașterii sau executării*

Conform dispozițiilor art. 1.129 C. pr. civ., recunoașterea sau executarea hotărârii arbitrale străine este respinsă de tribunal dacă partea contra căreia hotărârea este invocată probează existența uneia dintre următoarele împrejurări:

a) părțile nu aveau capacitatea de a încheia convenția arbitrală conform legii aplicabile fiecăreia, stabilită potrivit legii statului unde hotărârea a fost pronunțată;

b) convenția arbitrală nu era valabilă potrivit legii căreia părțile au supus-o sau, în lipsă de stabilire a acesteia, conform legii statului în care hotărârea arbitrală a fost pronunțată;

---

[1] Prevăzută în art. 1.129-1.133 C. pr. civ.

c) partea contra căreia hotărârea este invocată n-a fost cuvenit informată cu privire la desemnarea arbitrilor sau cu privire la procedura arbitrală ori a fost în imposibilitate de a-și valorifica propria apărare în procesul arbitral;

d) constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală n-a fost conformă convenției părților ori, în lipsa unui acord al acestora, legii locului unde a avut loc arbitrajul;

e) hotărârea privește un diferend neprevăzut în convenția arbitrală sau în afara limitelor fixate de aceasta ori cuprinde dispoziții care excedează termenilor convenției arbitrale. Totuși, dacă dispozițiile din hotărâre care privesc aspecte supuse arbitrajului pot fi separate de cele privind chestiuni nesupuse arbitrajului, cele dintâi pot fi recunoscute și declarate executorii;

f) hotărârea arbitrală n-a devenit încă obligatorie pentru părți sau a fost anulată ori suspendată de o autoritate competentă din statul în care sau după legea căruia a fost pronunțată.

4. Reglementarea medierii în Uniunea Europeană

Cu privire la mediere, în cadrul Uniunii Europene a fost adoptată *Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială*[1].

A) Domeniu de aplicare

Obiectivul directivei este de a facilita accesul la soluționarea alternativă a litigiilor și de a promova soluționarea pe cale amiabilă a acestora prin încurajarea utilizării medierii și asigurarea unei relații echilibrate între mediere și procedurile judiciare[2].

Dispozițiile directivei se aplică, în cazul litigiilor transfrontaliere, în materie civilă și comercială, exceptând acele drepturi și obligații de care părțile nu pot dispune în conformitate cu legislația aplicabilă corespunzătoare. Directiva nu se aplică, în special, chestiunilor fiscale, vamale sau administrative și nici răspunderii statului pentru actele sau omisiunile sale în exercitarea autorității publice *(„acta iure imperii")*.

---

[1] JO L 136/3, 24.5.2008.

[2] Dispozițiile Directivei se adresează statelor membre ale Uniunii Europene, cu excepția Danemarcei.

În sensul dispozițiilor directivei[1], un litigiu transfrontalier este acela în care cel puțin una dintre părți își are domiciliul sau reședința obișnuită într-un alt stat membru decât cel al oricărei alte părți la data la care:

a) părțile decid să recurgă la mediere după apariția litigiului;

b) medierea este impusă de instanță;

c) există o obligație de a recurge la mediere care reiese din dreptul național; sau

d) o invitație este adresată părților pentru a recurge la mediere.

Prin dispozițiile art. 11 este stabilită procedura revizuirii directivei. Conform acestor dispoziții, nu mai târziu de 21 mai 2016, Comisia prezintă Parlamentului European, Consiliului și Comitetului Economic și Social European un raport privind aplicarea prezentei directive. Acest raport analizează evoluția medierii în Uniunea Europeană și impactul prezentei directive în statele membre. Dacă este necesar, raportul este însoțit de propuneri în vederea adaptării directivei.

B. *Definiții*

În cuprinsul art. 3 al directivei sunt calificate noțiunile de „mediere" și „mediator". În acest sens, „mediere" înseamnă un proces structurat, indiferent cum este denumit sau cum se face referire la acesta, în care două sau mai multe părți într-un litigiu încearcă, din proprie inițiativă, să ajungă la un acord privind soluționarea litigiului dintre ele, cu asistența unui mediator.

Acest proces poate fi inițiat de către părți, recomandat sau impus de instanță sau prevăzut de dreptul unui stat membru. Aceasta include medierea efectuată de un judecător care nu este implicat în nicio procedură judiciară conexă litigiului în cauză.

Medierea exclude demersurile instanței sau ale judecătorului sesizat de a soluționa litigiul pe parcursul procedurilor judiciare privind litigiul în cauză;

„Mediator" înseamnă orice terț chemat să conducă procesul de mediere într-o manieră eficace, imparțială și competentă, indiferent de denumirea sau de profesia terțului în statul membru respectiv și de modul în care terțul a fost numit sau i s-a solicitat să efectueze medierea.

C) Caracterul executoriu al acordurilor rezultate în urma medierii

Statele membre asigură părților, sau uneia dintre părți cu consimțământul expres al celorlalte, posibilitatea de a solicita dobândirea caracterului executoriu al conținutului acordului scris rezultat în urma medierii.

[1] Art. 2 al directivei.

Conținutul unui astfel de acord dobândește forță executorie, cu excepția cazului în care fie conținutul acordului este contrar dreptului statului membru în care este făcută solicitarea, fie dreptul acelui stat membru nu prevede posibilitatea conferirii acestuia un caracter executoriu.

Conținutul acordului poate dobândi caracter executoriu printr-o hotărâre, decizie sau act autentic emise de o instanță sau de o altă autoritate competentă în conformitate cu dreptul statului membru în care a fost făcută solicitarea.

Statele membre comunică Comisiei denumirile instanțelor judecătorești sau ale altor autorități competente să primească astfel de cereri.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul VII

Proceduri judiciare aplicabile în cadrul Consiliului Europei

1. Cadrul juridic privind informarea asupra dreptului străin
2. Proceduri aplicabile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Cadrul juridic privind informarea asupra dreptului străin

Convenția europeană în domeniul informației asupra dreptului străin a fost semnată în cadrul Consiliul Europei la data de 7 iunie 1968, la Londra. Ulterior, convenția a fost completată cu Protocolul adițional la convenție, semnat la Strasbourg la 15 martie 1978[1].

Scopul adoptării convenției constă în stabilirea, între statele semnatare, a unui sistem de asistență reciprocă internațională în vederea facilitării obținerii de către autoritățile judiciare a informațiilor asupra dreptului străin.

○ *1.1. Domeniul de aplicare a convenției*

Conform dispozițiilor art. 1, privind sfera de aplicare, părțile contractante se angajează să-și transmită informații privind dreptul lor în *domeniul procedurii civile și comerciale și al organizării judiciare.*

Totuși, două sau mai multe părți contractante vor putea, în ceea ce le privește, să extindă sfera de aplicare a convenției și în alte domenii decât cele menționate anterior. Textul unei astfel de înțelegeri va fi comunicat secretarului general al Consiliului Europei.

În baza acestei mențiuni, la data de 15 martie 1978 a fost adoptat Protocolul adițional la convenție, care *extinde domeniul de aplicare și la aspectele de drept penal și procedură penală.* Astfel, părțile contractante se angajează să-și transmită, conform dispozițiilor convenției, informații cu privire la dreptul lor material și procedural, la organizarea lor judiciară în

[1] România a aderat la Convenția europeană în domeniul informației asupra dreptului străin și Protocolul adițional prin Hotărârea nr. 153/1991 publicată în M. Of. nr. 62 bis din 26 martie 1991.

domeniul penal, inclusiv al procuraturii, precum și cu privire la dreptul referitor la executarea măsurilor penale. Acest angajament se aplică oricărei proceduri vizând infracțiuni a căror urmărire intră, în momentul cererii informațiilor, în competența autorităților judiciare ale părții solicitante[1].

1.2. *Autoritățile competente implicate în derularea procedurii*

Prin dispozițiile convenției sunt stabilite *organele naționale de legătură, autoritățile abilitate să formuleze cererea de informații și autoritățile împuternicite să răspundă.*

A. Organe naționale de legătură

Conform dispozițiilor art. 2 din Convenție, pentru aplicarea acesteia, fiecare parte contractantă va crea sau va desemna un organ unic (numit *organ primitor*), care va avea următoarele sarcini:

a) de a primi cererile de informații prevăzute de par. 1 al art. 1, care provin din partea unei alte părți contractante;

b) de a da curs acestor cereri, conform art. 6.

Acest organ poate fi un compartiment ministerial sau un alt organ de stat.

Fiecare parte contractantă va putea crea sau desemna unul sau mai multe organe (denumite *organe transmițătoare)*, însărcinate cu primirea cererilor de informații din partea autorităților sale judiciare și cu transmiterea lor către organul primitor, străin, competent. Organul primitor va putea fi desemnat și ca organ transmițător.

Fiecare parte contractantă va comunica secretarului general al Consiliului Europei denumirea și adresa organului său primitor și, dacă este cazul, pe cele ale organului/organelor sale transmițătoare.

B. Autoritățile abilitate să formuleze cererea de informații

Conform dispozițiilor art. 3 din Convenție, cererea de informații va trebui să emane întotdeauna de la o autoritate judiciară, chiar dacă nu a fost formulată de aceasta. Cererea va putea fi făcută numai atunci când un proces a fost deja pornit.

Orice parte contractantă va putea, dacă nu și-a creat sau desemnat organele transmițătoare, să indice, prin declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, acele organe ale sale pe care le consideră drept autoritate judiciară, în sensul paragrafului precedent.

---

[1] Conform dispozițiilor art. 1 din Protocolul adițional.

Două sau mai multe părți contractante vor putea conveni, în ceea ce le privește, să extindă aplicarea prezentei convenții la cereri provenind de la alte autorități decât cele judiciare. Textul unui astfel de acord va fi comunicat secretarului general al Consiliului Europei.

Conform acestor mențiuni, prin dispozițiile art. 2 din Protocol a fost extinsă sfera autorităților de la care provine cererea. Astfel, cererea de informații în probleme din domeniul la care se referă art. 1 din Protocol (respectiv – domeniul penal și procesual penal) poate:

a) să emane, dacă nu este formulată de către un tribunal, de la orice autoritate judiciară competentă în materie de urmărire penală sau executarea sentințelor definitive și având autoritate de lucru judecat;

b) să fie formulată în cazul în care procesul a fost efectiv pornit, ci și atunci când se preconizează pornirea acestuia.

De asemenea, în domeniile reglementate de Protocol, părțile contractante convin că cererea de informații poate:

a) să emane nu numai de la autoritatea judiciară, ci și de la orice autoritate sau persoană care acționează în cadrul sistemului oficial de asistență judiciară sau de consultații în domeniul juridic, în interesul unor persoane dezavantajate din punct de vedere economic; și

b) să fie formulată nu numai atunci când procesul a fost efectiv pornit, ci și atunci când se preconizează pornirea procesului.

B. Autoritățile împuternicite să răspundă

Autoritățile împuternicite să răspundă sunt menționate în art. 6 din Convenție. Conform acestor dispoziții, organul primitor sesizat cu o cerere de informații va putea fie să formuleze el însuși răspunsul, fie să transmită cererea unui alt organ de stat sau oficial, care va formula răspunsul.

Organul primitor va putea, în cazuri justificate sau din motive de organizare administrativă, să transmită cererea către un organ privat sau către un jurist calificat, care va formula răspunsul.

În cazul în care aplicarea prevederilor paragrafului precedent este de natură să implice cheltuieli, organul primitor, înainte de a efectua transmiterea vizată de acel paragraf, va indica autorității de la care emană cererea, organismul privat sau juriștii cărora li se va transmite cererea; în acest caz, organul primitor va face, în măsura posibilităților o informare cu privire la costul probabil și va cere consimțământul autorității care a adresat cererea.

Organul primitor căruia i-a fost adresată o cerere de informații are obligația de a răspunde, cu excepția cazului în care interesele sale sunt afec-

tate de litigiul care a ocazionat formularea cererii sau atunci când consideră că răspunsul ar fi de natură să aducă atingere suveranității sau securității sale[1].

1.3. Conținutul cererii și răspunsului

Cererea de informații va fi adresată direct organului primitor al statului solicitat de către un organ transmițător sau, în lipsa unui asemenea organ, de către autoritatea judiciară de la care emană.

A. Conținutul cererii de informații[2]

În cererea de informații se vor indica autoritatea judiciară de la care emană, precum și natura procesului. În cerere se vor preciza, cât mai exact posibil, punctele la care se cere informația referitoare la dreptul statului căruia i se adresează cererea și, în cazul în care ar exista mai multe sisteme juridice în statul solicitat, sistemul în legătură cu care se cer informațiile.

La cerere se va adăuga o expunere a datelor necesare atât pentru o înțelegere corectă, cât și pentru formularea unui răspuns exact și precis; se vor putea anexa copii de pe documente, în cazul în care acestea ar putea fi necesare pentru clarificarea înțelesului cererii.

Cererea va putea să includă întrebări și din a domenii conexe punctelor principale ale cererii.

Când cererea nu este formulată de către o autoritate judiciară, ea va fi însoțită de o decizie din partea autorității judiciare care a aprobat-o.

B. Conținutul răspunsului

Conform art. 7, răspunsul va trebui să aibă drept scop informarea autorității de la care emană cererea, în mod obiectiv și imparțial, asupra dreptului solicitat. Răspunsul va cuprinde, după caz, texte de legi, regulamente și decizii judiciare. El va fi însoțit, în măsura considerată necesară pentru o bună informare a solicitantului, de documente complementare, precum extrase din lucrări de doctrină și lucrări pregătitoare. El va putea fi însoțit, eventual, de comentarii explicative.

Informațiile cuprinse în răspuns nu obligă autoritatea judiciară de la care emană cererea.

---

[1] Conform art. 11 din Convenție.

[2] Conform art. 4 din Convenție.

Răspunsul la o cerere de informații trebuie dat cât mai repede posibil. Totuși, dacă elaborarea răspunsului necesită un timp mai lung, organul primitor va informa despre aceasta autoritatea străină care a făcut cererea, precizând totodată, dacă este cu putință, data la care va fi comunicat răspunsul.

Organul primitor, precum și organul sau persoana însărcinată de acesta să furnizeze răspunsul, vor putea cere autorității de la care emană cererea informațiile complementare pe care le consideră necesare pentru elaborarea răspunsului.

2. Proceduri aplicabile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului[1]

În cadrul Consiliului Europei au fost adoptate numeroase reglementări relative la protecția drepturilor omului, cea mai importantă (sub aspectul mecanismului de garantare a drepturilor reglementate) fiind Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (adoptată la Roma în 1950).

Convenția europeană a drepturilor omului tinde să creeze un drept european integrat al drepturilor omului, fiind completată cu o serie de instrumente juridice care precizează aspectele de ordin procedural în fața Curții, respectiv:

d) Protocoalele adiționale[2];

e) Regulamentul Curții Europene a Drepturilor Omului[3];

f) Instrucțiunile practice[4];

g) Acord european privind persoanele participante la proceduri în fața curții europene a drepturilor omului[5].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reprezintă o jurisdicție supranațională – independentă, care funcționează în cadrul Consiliului Europei, fiind

---

[1] Conținutul prezentei secțiuni face parte din lucrarea *„Protecția juridică a drepturilor omului"*, publicată în 2016, Ed. Universul Juridic (Autori: N. Purdă, N. Diaconu).

[2] Convenția este completată de 16 protocoale adiționale.

[3] Modificat începând cu 1 ianuarie 2014.

[4] Instrucțiuni practice privind cererile de măsuri provizorii – emise de Președintele Curții la 5 martie 2003 – în temeiul art. 32 al Regulamentului; Instrucțiuni practice cu privire la cererile individuale introduse în temeiul art. 34 al Convenției); Instrucțiuni practice cu privire la observațiile scrise – emise de Președintele Curții la 1 noiembrie 2003, în temeiul art. 32 al Regulamentului.

[5] Ratificat de România prin Legea nr. 33 din 25 februarie 1999.

înființată prin dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor omului din 1950.

A. Competența Curții (stabilită prin dispozițiile art. 32-34, 47-49 din Convenție)

Competența Curții acoperă toate problemele privind interpretarea și aplicarea convenției și a protocoalelor sale[1]. În caz de contestare a competenței sale, Curtea hotărăște.

Orice înaltă parte contractantă poate sesiza Curtea asupra oricărei pretinse încălcări a prevederilor convenției și ale protocoalelor sale de către o altă înaltă parte contractantă.

Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute de convenție sau de protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nicio măsură exercițiul eficace al acestui drept.

Curtea poate, la cererea Comitetului Miniștrilor, să dea avize consultative asupra problemelor juridice privind interpretarea convenției și a protocoalelor sale.

C) Condițiile de admisibilitate ale cererii (stabilite prin dispozițiile art. 35 din Convenție)

– Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute, *și într-un termen de 6 luni, începând cu data deciziei interne definitive*[2].

– Curtea nu reține nicio cerere individuală, dacă:

– ea este anonimă; sau

– ea este mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte sau deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și dacă ea nu conține fapte noi.

– Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în aplicarea art. 34, atunci când ea consideră cererea incompatibilă cu

[1] Convenția europeană a drepturilor omului cuprinde reglementări privind drepturile civile și politice.

[2] Prin Protocolul 15 s-a redus termenul de introducere de la 6 luni la 4 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii în fața instanțelor naționale.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dispozițiile convenției sau ale protocoalelor sale, în mod vădit nefondată sau abuzivă.

– Curtea respinge orice cerere pe care o consideră inadmisibilă. Ea poate proceda astfel în orice stadiu al procedurii.

– Reclamantul trebuie să fi suferit un dezavantaj major (condiție introdusă prin dispozițiile Protocolului 14), exceptând faptul când se impune o examinare a fondului cauzei.

D) Procedura în fața Curții (stabilită prin dispozițiile art. 36-41 din Convenție).

În orice cauză aflată în fața unei Camere sau a Marii Camere, o înaltă parte contractantă, al cărei cetățean este reclamantul, are dreptul de a prezenta observații scrise și de a lua parte la audieri.

În interesul bunei administrări a justiției, președintele Curții poate invita orice înaltă parte contractantă care nu este parte în cauză sau orice persoană interesată, alta decât reclamantul, să prezinte observații scrise sau să ia parte la audiere.

Pentru o mai bună îndeplinire a scopurilor Convenției, persoanele care participă la proceduri în fața Curții beneficiază de anumite imunități și facilități stabilite prin Acordul european privind persoanele participante la proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, adoptat la Strasbourg, la 05.03.1996.

Persoanele cărora li se aplică dispozițiile Acordului sunt:

a) toate persoanele participante la procedurile instituite în fața Curții, fie în calitate de părți, fie ca reprezentanți sau consilieri ai acestora;

b) martorii și experții chemați de către Curte, precum și alte persoane invitate de Președintele Curții să participe la procedura respectivă.

Conform dispozițiilor art. 2 din Acord, persoanele participante la proceduri vor beneficia de imunitate de jurisdicție cu privire la declarațiile lor, orale sau scrise, făcute în fața Curții, precum și cu privire la documente sau alte probe prezentate de ele Curții. Această imunitate nu se aplică în cazul comunicării în afara Curții a declarațiilor făcute, a documentelor sau probelor prezentate Curții.

În cazul persoanelor aflate în detenție, exercitarea acestui drept implică, în special, următoarele[1]:

a) corespondența acestora trebuie să fie transmisă și să le fie remisă fără întârzieri prea mari și fără să fie alterată;

[1] Conform dispozițiilor art. 3 din Acord.

b) acestor persoane nu li se va putea aplica nici un fel de măsuri disciplinare ca urmare a comunicărilor transmise Curții pe căi corespunzătoare;

c) aceste persoane au dreptul, în legătură cu o cerere adresată Curții sau cu orice procedură ce rezultă din aceasta, să corespondeze cu un consilier admis să pledeze în fața tribunalelor țării în care aceste persoane sunt deținute și să discute cu acesta fără a fi ascultați de altcineva.

Persoanele cărora li se aplică dispozițiile Acordului vor putea circula și călători liber pentru a asista la procedura în fața Curții și de a se reîntoarce. Părțile contractante nu vor impune alte restricții asupra deplasărilor și călătoriilor acestora în afara celor care sunt prevăzute de lege ca fiind necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al siguranței publice, al menținerii ordinii publice, pentru prevenirea infracțiunilor, pentru protecția sănătății sau moralei, precum și pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Imunitatea poate fi ridicată de către Curte din oficiu sau la cererea oricărei Părți contractante sau persoane interesate.

În orice stadiu al procedurii, Curtea poate hotărî scoaterea de pe rol a unei cereri atunci când circumstanțele permit să se tragă concluzia că:

– solicitantul nu dorește să o mai mențină; sau

– litigiul a fost rezolvat; sau

– pentru orice alt motiv, constatat de Curte, continuarea examinării cererii nu se mai justifică.

Totuși, Curtea continuă examinarea cererii dacă respectarea drepturilor omului garantate prin convenție și prin protocoalele sale o cere.

Curtea poate hotărî repunerea pe rol a unei cereri atunci când ea consideră că împrejurările o justifică.

În cazul în care Curtea declară o cerere admisibilă, ea

– procedează la examinarea cauzei în condiții de contradictorialitate, împreună cu reprezentanții părților si, dacă este cazul, la o anchetă, pentru a cărei desfășurare eficientă statele interesate vor furniza toate facilitățile necesare;

– se pune la dispoziția celor interesați, în scopul de a se ajunge la rezolvarea cauzei pe cale amiabilă, pe baza respectării drepturilor omului, astfel cum acestea sunt recunoscute în convenție și protocoalele sale.

În cazul rezolvării pe cale amiabilă, Curtea scoate cauza de pe rol printr-o decizie care se limitează la o scurtă expunere a faptelor și a soluției adoptate.

Audierea este publică, în afara cazului în care Curtea nu decide altfel, motivat de circumstanțe excepționale.

Documentele depuse la grefă sunt accesibile publicului, în afara cazului în care președintele Curții nu decide altfel.

Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.

Cheltuielile de funcționare a Curții sunt în sarcina Consiliului Europei.

E) Forța juridică a hotărârilor Curții (conform dispozițiilor art. 42-50 din Convenție)

Hotărârea Marii Camere este definitivă. Hotărârea unei Camere devine definitivă:

– atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; sau

– la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau

– atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată.

Hotărârea definitivă se publică. Hotărârile, precum și deciziile care declară cererile admisibile sau inadmisibile sunt motivate.

Dacă hotărârea nu exprimă în totalitate sau în parte opinia unanimă a judecătorilor, oricare judecător are dreptul să adauge acesteia expunerea opiniei sale separate.

Într-un termen de 3 luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să ceară retrimiterea cauzei în fața Marii Camere.

Un colegiu de cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea în cazul care cauza ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea sau la aplicarea convenției sau a protocoalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general.

În cazul în care colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre.

Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor care supraveghează executarea ei.

F) Căile de atac

Regulamentul Curții prevede trei căi de atac sub forma cererilor de: interpretare, revizuire și rectificare a erorilor[1].

[1] A. Ciucă, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. Fundației „Axis", Iași, 2004, p. 159.

– *Cererea de interpretare* poate fi formulată de oricare dintre părți în termen de un an de la data pronunțării și trebuie să conțină toate elementele din hotărâre care sunt supuse interpretării. Cererea se soluționează prin pronunțarea unei hotărâri referitoare la interpretare.

– *Cererea de revizuire* este deschisă cazurilor în care se descoperă un fapt, necunoscut la data pronunțării hotărârii, care prin natura sa ar fi putut influența rezultatul cauzei. Termenul de exercitare a acestei căi de atac este de 6 luni și curge de la data când partea care îl invocă a luat la cunoștință faptul respectiv. Cererea se soluționează printr-o hotărâre.

– *Cererea de rectificare a erorilor* poate fi formulată pentru toate greșelile de scriere, de calcul etc. care se pot strecura în conținutul unei decizii sau hotărâri. Aceste cereri pot fi introduse în termen de o lună de la data pronunțării deciziei sau hotărârii respective.

G) Reglementări naționale privind participarea României la procedurile desfășurate în fața Curții Europene a Drepturilor Omului

* La data de 30 august 1999[1], a fost adoptată *Ordonanța Guvernului României nr. 94 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă.*

Potrivit prevederilor Ordonanței, reprezentarea intereselor statului român la Consiliul Europei în procedurile jurisdicționale pe cale amiabilă, procedurile de aviz consultativ și celelalte proceduri fața Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și în procedurile executionale în fața Comitetului Miniștrilor, se face potrivit Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Protocoalelor adiționale la aceasta.

Prerogativele de Agent Guvernamental în procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei se exercită în numele Guvernului României de Ministerul Afacerilor Externe.

* În cadrul Ministerului Afacerilor Externe funcționează instituția *Agentului Guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului*[2].

Întocmirea actelor și apărărilor necesare, înfăptuirea oricăror acte procesuale, luarea măsurilor necesare pe plan intern și orice alte acte sau

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 424 din 31 august 1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 87/2001, publicată în M. Of. nr. 145 din 23 martie 2001, modificată și completată prin O.U.G. nr. 64/2003, publicată M. Of. nr. 464 din 29 iunie 2003.

[2] Modul de organizare și funcționare a acestei instituții este stabilit prin H.G. nr. 868/2003, publicată M. Of. nr. 556 din 1 august 2003.

activități legate de reprezentarea intereselor statului român la Curte și la Comitetul Miniștrilor sunt de competența Agentului guvernamental.

Sesizarea Curții de către România cu o cauză interstatală se face de către Agentul guvernamental, pe baza deciziei luate în acest sens de Guvern.

Intervenția voluntară într-o cauză aflată pe rolul Curții, în care reclamantul este un cetățean român iar pârâtul un alt stat decât România, parte la Convenție, se face de către Agentul guvernamental, cu aprobarea Ministrului Afacerilor Externe.

Desemnarea judecătorului ad-hoc, în cazurile prevăzute de Convenție, se face de către Ministerul Afacerilor Externe, la propunerea Agentului guvernamental.

Autoritățile publice, instituțiile publice, regiile autonome, societățile comerciale cu capital majoritar public, precum și persoanele și structurile învestite cu misiunea de serviciu public, sunt obligate să trimită Agentului guvernamental, la cererea și la termenul stabilit de acesta, toate actele, datele și informațiile necesare reprezentării interesului statului român la Curte și la Comitetul Miniștrilor.

Instanțele judecătorești, Curtea Constituțională, Curtea de Conturi, celelalte jurisdicții, Ministerul Public, organele de cercetare penală, notarii publici, executorii judecătorești și celelalte persoane sau structuri cu misiune de serviciu public, legate de înfăptuirea sau administrarea justiției ori a celorlalte activități jurisdicționale sau de executarea hotărârilor judecătorești ori a celorlalte acte jurisdicționale au obligația să trimită, Agentului guvernamental, la cererea și la termenul stabilit de acesta toate actele, datele și informațiile necesare reprezentării intereselor statului român la Curte și la Comitetul Miniștrilor, precum și actele privind procedurile aflate în curs de desfășurare în fața acestora, indiferent de stadiul în care se află, cu respectarea calității procedurilor interne în curs.

Nu pot fi comunicate Agentului guvernamental acte, date sau informații care sunt protejate de dreptul la respectarea vieții private. De asemenea, Agentul guvernamental nu are dreptul să intervină în înfăptuirea sau administrarea justiției.

Rezolvarea pe cale amiabilă a unei cauze întemeiate pe o cerere individuală împotriva statului român se face prin Convenția de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei. Această Convenție se încheie între Guvernul României, reprezentat de Agentul guvernamental, și reclamant sau reprezentatul acestuia. Convenția de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei de către Agentul Guvernamental se realizează cu aprobarea Ministrului Afacerilor Externe.

Căile de atac împotriva hotărârilor Curții se exercită de către Agentul Guvernamental, cu aprobarea Ministrului Afacerilor Externe.

Hotărârea Curții, sub aspectul sumei constituind reparația echitabilă și a celorlalte cheltuieli, precum și convenția de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei, semnată de părți, constituie titlu executoriu.

Deciziile și hotărârile Curții, pronunțate în cauzele în care statul român are calitatea de pârât, se publică în Monitorul Oficial al României, în termen de 3 luni de la data soluționării definitive a cauzei.

Statul român are drept de regres împotriva persoanelor care, prin activitatea lor, cu vinovăție, au determinat obligarea sa la plata sumelor stabilite prin hotărârea Curții sau prin convenția de rezolvare pe cale amiabilă.

Agentul guvernamental îl informează pe ministrul afacerilor externe cu privire la modificările legislative care se impun în urma evoluției jurisprudenței Curții.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie selectivă

- Tratate, cursuri, monografii-

- Avram M., Bobei R., *Drept internațional privat – Culegere de spețe,* Ed. C.H. Beck, București, 2004;
- Aniței N.C., *Lecții de drept internațional privat,* Ed. Lumen, Iași, 2015;
- Beleiu G., *Drept civil,* Ed. Universul Juridic, București, 2003;
- Beșteliu R., *Organizații internaționale interguvernamentale,* Ed. All Beck, București, 2000;
- Batiffol H., *Les intérêts de Droit* international *privé* – Privatrecht und Rechtsverghidung, 1977;
- Batiffol H., Lagarde P., *Droit international prive,* Paris, 1979;
- Căpățână O., *Efectele hotărârilor judecătorești străine în România,* Ed. Academiei, București, 1971;
- Ciobanu V.M., Zilberstein S., *Tratat de executare silită,* Ed. Lumina Lex, București, 2001;
- Ciutacu F., *Drept internațional privat,* Ed. Themis Cart, București, 2005;
- Chelaru I., Gheorghiu G., *Drept internațional privat,* Ed. C.H. Beck, București, 2007;
- Crăciunescu M.C., *Regimuri matrimoniale,* Ed. All Beck, București, 2000;
- Dariescu C.N., *Relațiile patrimoniale dintre soți în dreptul internațional privat,* ed. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
- Dariescu C.N., *Convenția matrimonială în dreptul internațional privat român,* Ed. Lumen, Iași, 2007;
- Dariescu C., *Fundamentele dreptului internațional privat,* ed. 5, Ed. Universul Juridic, București, 2018,
- Dariescu C., *Relațiile personale dintre soți în dreptul internațional privat,* Ed. CH. Beck, București, 2009;
- Deak F., *Moștenirea legală,* Ed. Actami, București, 1996;
- Diaconu N., *Drept internațional privat,* Ed. Universitară, București, 2013;
- Filipescu A.I., Filipescu I., *Tratat de drept internațional privat* – ediție revăzută și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
- Filipescu A.I., Filipescu I., *Tratat de drept internațional privat,* Ed. Universul Juridic, București, 2007;
- Filipescu I., Sitaru D.A., *Dreptul internațional privat – Spețe și soluții din practica judiciară și arbitrală pentru comerțul exterior,* București, 1986;

- Fuerea A., *Drept internațional privat*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007;

- Gavrilescu A.-G., *Aspecte teoretice și de practică judiciară privind obligația de întreținere dintre părinți și copil în reglementarea Codului familiei și a noului Cod civil*, Analele Universității „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 3/2010;

- Jugastru C., *Despre reședința obișnuită în raporturile cu element străin. O anticameră de reflecție*, în Revista Universul Juridic nr. 8/2020.

- Lupașcu D., *Drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2008;

- Lupașcu D., Ungureanu D., *Drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2012;

- Lupșan G., *Ghid de drept internațional privat în materia dreptului familiei*, Ministerul Justiției, Magic Print, Onești, 2014;

- Loussouarn Y., Bourel P., *Droit international privé*, Dalloz, Paris, 1999;

- Macovei I., *Tratat de drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2017;

- Mayer P., *Droit international privé*, 4e ed. Ed. Montchrestien, Paris, 1991;

- Dumitru M., *Globalizarea, dreptul și relațiile internaționale*, publicat în volumul de studii juridice *Drept și relații internaționale – curs postuniversitar*, Ed. VIS Print, București, 2002;

- Moldovan A.T., *Expulzarea, extrădarea și readmisia în dreptul internațional*, București, Ed. All Beck, București, 2004;

- Mihăilă M., *Elemente de drept internațional public și privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2002;

- Popescu D.A., *Ghid de drept internațional privat în materia succesiunilor*, Ed. Magic Print, Onești, 2014;

- Popescu T., *Drept internațional privat*, Ed. Romfel, București, 1994;

- Plastara G., *Manual de drept internațional public cuprinzând și o expunere a conflictelor de legi (Drept internațional privat)*, Ed. C.H. Beck, București, 2005;

- Prescure T., Savu C.N., *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București, 2005;

- Predescu B.M.C., *Fundamentele normelor conflictuale*, Ed. Lumina Lex, București, 2001;

- Popa V.V., *Drept privat roman*, Ed. All Beck, București, 2004;

- Sitaru D.A., *Drept internațional privat. Tratat*, Ed. Lumina Lex, București, 2001;

- Sitaru D.A., *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială – Normele conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat,* Ed. C.H. Beck, București, 2013;
- Stănescu Ș.-A., *Drept internațional privat,* Ed. Hamangiu, 2008;
- Stănescu Ș.-A., *Procesul civil internațional,* Ed. Hamangiu, 2017;
- Vlad C., *Spre o nouă ordine internațională sub zodia globalizării,* în *Revista română de drept umanitar,* nr. 1(44)/2003.
- Ungureanu O., Jugastru C., *Manual de drept internațional privat,* Ed. Hamangiu, București, 2008;
- Ungureanu E., *Drept internațional privat,* Partea I, Ed. Cugetarea, Iași, 2000;
- Ungureanu E., *Drept internațional privat,* Partea a II-a, Ed. Cugetarea, Iași, 2000;
- Zilberstein S., Ciobanu V., *Drept procesual civil, executarea silită,* vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1996;
- Zilberstein S., *Procesul civil internațional,* Ed. Lumina Lex, București, 2001;
- Zlătescu V.D., *Geografia juridică contemporană,* Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Legislație relevantă

1. Codul de procedură civilă[1]
Extras

CARTEA a VII-a
Procesul civil internațional

Domeniul de aplicare
Art. 1.064

Dispozițiile prezentei cărți se aplică proceselor de drept privat cu elemente de extraneitate în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel.

TITLUL I
Competența internațională a instanțelor române

CAPITOLUL I
DISPOZIȚII GENERALE

Competența întemeiată pe domiciliul sau sediul pârâtului
Art. 1.065

(1) Sub rezerva situațiilor în care legea dispune altfel, instanțele române sunt competente dacă pârâtul are domiciliul, iar în lipsa domiciliului, reședința obișnuită, respectiv sediul principal, iar în lipsa sediului principal, un sediu secundar sau fondul de comerț pe teritoriul României la data introducerii cererii.

(2) Când există mai mulți pârâți, instanțele române sunt competente dacă unul dintre aceștia se află în situația prevăzută la alin. (1), în afară de cazul când cererea a fost făcută numai cu scopul de a-l sustrage pe un pârât de la jurisdicția domiciliului ori reședinței obișnuite sau, după caz, a sediului principal ori secundar situat în străinătate.

(3) Instanțele române sunt de asemenea competente pentru a judeca orice cerere privind activitatea la sediul secundar al unei persoane juridice

[1] Text republicat în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

neavând sediul principal în România, când acest sediu secundar este situat în România la data introducerii cererii.

Prorogarea voluntară de competență în favoarea instanței române
Art. 1.066

(1) Când, în materii având ca obiect drepturi de care ele dispun liber conform legii române, părțile au convenit valabil competența instanțelor române de a judeca litigii actuale sau eventuale privind asemenea drepturi, instanțele române sunt singurele competente.

(2) Cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel, instanța română în fața căreia pârâtul este chemat rămâne competentă de a judeca cererea, dacă pârâtul se prezintă în fața instanței și formulează apărări în fond, fără a invoca excepția de necompetență, cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului în fața primei instanțe.

(3) În situațiile prevăzute la alin. (1) și (2), instanța română sesizată poate respinge cererea, când din ansamblul circumstanțelor rezultă că litigiul nu prezintă nicio legătură semnificativă cu România.

Alegerea forului
Art. 1.067

(1) În materie patrimonială, părțile pot conveni asupra instanței competente să judece un litigiu actual sau eventual izvorând dintr-un raport cu elemente de extraneitate. Convenția poate fi încheiată prin înscris, telegramă, telex, telecopiator sau orice alt mijloc de comunicare ce permite a-i stabili proba printr-un text. În lipsă de stipulație contrară, competența forului ales este exclusivă.

(2) Alegerea instanței este fără efect dacă ea conduce la lipsirea în mod abuziv a uneia dintre părți de protecția pe care i-o asigură o instanță prevăzută de legea română. De asemenea, alegerea este fără efect când instanța aleasă este străină, iar litigiul este de competența exclusivă a instanțelor române, precum și când instanța aleasă este română, iar litigiul este de competența exclusivă a unei instanțe străine.

(3) Instanța aleasă nu se poate declara necompetentă dacă:

a) una dintre părți are domiciliul/reședința obișnuită, respectiv un sediu secundar în circumscripția acestei instanțe;

b) dreptul aplicabil litigiului conform dreptului internațional privat român este legea română.

Excepția de arbitraj
Art. 1.068

Dacă părțile au încheiat o convenție de arbitraj vizând un litigiu arbitrabil conform legii române, instanța română sesizată își va declina competența, cu excepția situațiilor în care:

a) pârâtul nu a invocat excepția de arbitraj până la primul termen la care a fost legal citat;

b) instanța constată că respectiva convenție de arbitraj este caducă sau inoperantă;

c) tribunalul arbitral nu poate fi constituit sau arbitrul unic nu poate fi desemnat din motive vădit imputabile pârâtului.

For de necesitate
Art. 1.069

(1) Instanța română de la locul cu care cauza prezintă o legătură suficientă devine competentă să soluționeze cauza, deși legea nu prevede competența instanțelor române, dacă se dovedește că nu este posibilă introducerea unei cereri în străinătate sau că nu se poate pretinde în mod rezonabil ca ea să fie introdusă în străinătate.

(2) În situațiile prevăzute la alin. (1), dacă cererea este formulată de un cetățean român sau apatrid domiciliat în România ori de o persoană juridică de naționalitate română, competența instanței române este obligatorie.

Verificarea competenței internaționale
Art. 1.070

(1) Instanța sesizată verifică din oficiu competența sa internațională, procedând conform regulilor interne privind competența, iar dacă stabilește că nu este competentă nici ea, nici o altă instanță română, respinge cererea ca nefiind de competența jurisdicției române, sub rezerva aplicării prevederilor art. 1.069. Hotărârea instanței este supusă recursului la instanța ierarhic superioară.

(2) Necompetența internațională a instanței române poate fi invocată în orice stare a procesului, chiar și direct în căile de atac. Dispozițiile art. 1.066 rămân aplicabile.

Competența internă
Art. 1.071

(1) Când instanțele române sunt competente potrivit dispozițiilor cărții de față, competența se determină conform regulilor din prezentul cod și, după caz, a celor prevăzute în legi speciale.

(2) Dacă, în aplicarea prevederilor alin. (1), nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București, respectiv la Tribunalul București.

Chestiuni preliminare
Art. 1.072

Instanța română sesizată judecă pe cale incidentală chestiunile care nu intră în competența sa, dar a căror soluționare este necesară pentru a decide asupra cererii principale.

Cereri incidentale
Art. 1.073

Instanța competentă să judece cererea originară este, de asemenea, competentă să judece:

a) cererile de intervenție, cu excepția cazurilor când asemenea cereri ar fi fost formulate numai pentru a-l sustrage pe intervenient de la jurisdicția normal competentă;

b) cererea reconvențională.

Măsuri provizorii, conservatorii și de executare
Art. 1.074

În situații de urgență, instanța română este, de asemenea, competentă să dispună măsuri provizorii, conservatorii și de executare privind persoane sau bunuri aflate în România la data introducerii cererii, chiar dacă, potrivit dispozițiilor cărții de față, ea nu ar fi competentă să judece fondul.

Litispendența internațională
Art. 1.075

(1) Când o cerere este pendinte în fața unei instanțe străine și este previzibil că hotărârea străină va fi susceptibilă de recunoaștere sau de executare în România, instanța română sesizată ulterior cu o cerere între aceleași părți, având același obiect și aceeași cauză, poate suspenda judecata până la pronunțarea hotărârii de către jurisdicția străină. Instanța română va respinge cererea când hotărârea străină pronunțată este susceptibilă de a fi recunoscută conform dispozițiilor prezentei cărți.

(2) În cazul suspendării prevăzut la alin. (1), dacă jurisdicția străină se declară necompetentă sau dacă hotărârea străină pronunțată nu este susceptibilă de a fi recunoscută în România, instanța română repune procesul pe rol la cererea părții interesate.

(3) Faptul că o cauză este sau nu pendinte în fața jurisdicției străine se determină conform legii statului în care are loc procesul.

Conexitatea internațională
Art. 1.076

Când instanța română este sesizată cu judecarea unei cereri, ea este competentă să judece și cererea care este legată de cea dintâi printr-un raport atât de strâns, încât există interesul pentru cercetarea și judecarea acestora în același timp, cu scopul de a evita soluții care nu ar putea fi conciliate dacă cererile ar fi judecate separat.

Termene
Art. 1.077

Când o persoană aflată în străinătate trebuie să respecte un termen procedural în fața autorităților judiciare sau administrative române, este suficient ca cererea sa să parvină în ultima zi a termenului la o reprezentanță diplomatică sau consulară română.

CAPITOLUL II
DISPOZIȚII SPECIALE DE COMPETENȚĂ INTERNAȚIONALĂ A INSTANȚELOR ROMÂNE

Competența personală exclusivă
Art. 1.078

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate din sfera statutului personal referitoare la:

1. acte de stare civilă întocmite în România privind persoane domiciliate în România și care sunt cetățeni români sau apatrizi;

Jurisprudență

2. încuviințarea adopției, dacă cel ce urmează a fi adoptat domiciliază în România și este cetățean român sau apatrid;

3. tutela și curatela pentru protecția unei persoane cu domiciliul în România, care este cetățean român sau apatrid;

4. punerea sub interdicție judecătorească a unei persoane cu domiciliul în România;

5. desfacerea, nulitatea sau anularea căsătoriei, precum și alte litigii între soți, cu excepția celor referitoare la imobile situate în străinătate, dacă la data introducerii cererii ambii soți domiciliază în România și unul dintre ei este cetățean român sau apatrid.

Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale
Art. 1.079

Instanțele române sunt exclusiv competente să judece litigii cu elemente de extraneitate referitoare la:

1. imobile situate pe teritoriul României;

2. bunuri lăsate în România de defunctul cu ultimul domiciliu în România;

3. contracte încheiate cu consumatori având domiciliul sau reședința obișnuită în România, pentru prestații de consum curent destinate uzului personal sau familial al consumatorului și fără legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia, dacă:

a) furnizorul a primit comanda în România;

b) încheierea contractului a fost precedată în România de o ofertă sau o publicitate și consumatorul a îndeplinit actele necesare încheierii contractului.

Competența preferențială a instanțelor române
Art. 1.080

(1) Instanțele judecătorești române sunt competente să judece și litigiile în care:

1. reclamantul din cererea privind obligația de întreținere are domiciliul în România;

2. locul unde a luat naștere sau trebuia executată, fie și numai în parte, o obligație contractuală se află în România;

3. locul unde a intervenit un fapt juridic din care decurg obligații extracontractuale sau se produc efectele acestuia se află în România;

4. stația feroviară sau rutieră ori portul sau aeroportul de îmbarcare/încărcare sau debarcare/descărcare a pasagerilor sau mărfii transportate se află în România;

5. bunul asigurat sau locul producerii evenimentului asigurat se află în România;

6. ultimul domiciliu al defunctului se află în România, rezervată fiind competența exclusivă pentru imobilele lăsate de acesta în străinătate.

(2) Instanțele judecătorești române sunt, de asemenea, competente să judece:

1. procese referitoare la ocrotirea minorului sau persoanei puse sub interdicție judecătorească, cetățean român cu domiciliul în străinătate;

2. cererile de divorț, dacă la data introducerii cererii reclamantul domiciliază pe teritoriul României de cel puțin un an;

3. declararea judecătorească a morții unui cetățean român, chiar dacă acesta se află în străinătate la data când a intervenit dispariția. Până la luarea

unor măsuri provizorii de către instanța română rămân valabile măsurile provizorii dispuse de instanța străină;

4. procese între persoane cu domiciliul în străinătate, referitoare la acte sau fapte de stare civilă înregistrate în România, dacă cel puțin una dintre părți este cetățean român;

5. procese referitoare la ocrotirea în străinătate a proprietății intelectuale a unei persoane domiciliate în România, cetățean român sau apatrid, rezervată fiind o convenție de alegere a forului;

6. procese între străini, dacă aceștia au convenit expres astfel, iar raporturile juridice privesc drepturi de care ei pot dispune, în legătură cu bunuri sau interese ale persoanelor din România;

7. procese referitoare la abordajul navelor sau coliziunea aeronavelor, precum și cele referitoare la asistența sau la salvarea unor persoane sau unor bunuri în marea liberă ori într-un spațiu nesupus suveranității vreunui stat, dacă:

a) nava sau aeronava arborează pavilionul român sau, după caz, este înmatriculată în România;

b) locul de destinație sau primul port ori aeroport unde nava sau aeronava a ajuns se găsește pe teritoriul României;

c) nava sau aeronava a fost sechestrată în România;

d) pârâtul are domiciliul sau reședința obișnuită în România;

8. procese privind răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de produse originare din România, indiferent de cetățenia victimei, de locul survenirii accidentului sau locul producerii prejudiciului.

Convenții inoperante
Art. 1.081

Pentru situațiile prevăzute la art. 1.078 și 1.079, convenția de alegere a forului, altul decât instanța română, este inoperantă.

TITLUL II
LEGEA APLICABILĂ ÎN PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL

CAPITOLUL I
CAPACITATEA ȘI DREPTURILE PĂRȚILOR ÎN PROCES

Capacitatea procesuală
Art. 1.082

(1) Capacitatea procesuală a fiecăreia dintre părțile în proces este guvernată de legea sa națională.

(2) Capacitatea procesuală a apatridului este guvernată de legea română.

Condiția străinului
Art. 1.083

(1) Persoanele fizice și persoanele juridice străine au, în condițiile legii, în fața instanțelor române, aceleași drepturi și obligații procesuale ca și cetățenii români, respectiv persoanele juridice române.

(2) Cetățenii străini beneficiază în fața instanțelor române, în procesele civile internaționale, de scutiri și reduceri de taxe și alte cheltuieli de procedură, precum și de asistență judiciară gratuită, în aceeași măsură și în aceleași condiții ca și cetățenii români, sub condiția reciprocității cu statul de cetățenie sau de domiciliu al solicitantului.

Scutirea de cauțiunea judiciară
Art. 1.084

Sub condiția reciprocității, reclamantul, cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină, nu poate fi ținut să depună cauțiune sau obligat la vreo altă garanție pentru motivul că este străin sau nu are domiciliul ori sediul în România.

Curator special
Art. 1.085

În situațiile în care reprezentarea ori asistarea străinului lipsit de capacitate sau cu capacitate de exercițiu restrânsă nu a fost asigurată conform legii sale naționale, iar din această cauză judecata procesului întârzie, instanța îi va putea numi în mod provizoriu un curator special.

Reguli aplicabile apatrizilor
Art. 1.086

Prevederile art. 1.082-1.085 se aplică în mod corespunzător apatrizilor, fără a fi cerută condiția reciprocității.

CAPITOLUL II
LEGEA APLICABILĂ ÎN MATERIE PROCEDURALĂ

Legea forului
Art. 1.087

În procesul civil internațional instanța aplică legea procesuală română, sub rezerva unor dispoziții exprese contrare.

Calificare
Art. 1.088

Calificarea unei probleme ca fiind de drept procesual sau de drept substanțial se face conform legii române, sub rezerva instituțiilor juridice fără corespondent în dreptul român.

Calitatea procesuală și calificarea pretenției
Art. 1.089

Calitatea procesuală a părților, obiectul și cauza acțiunii în procesul civil internațional se stabilesc conform legii care guvernează fondul raportului juridic dedus judecății.

Probele
Art. 1.090

(1) Mijloacele de probă pentru dovedirea unui act juridic și forța probantă a înscrisului constatator sunt cele prevăzute de legea convenită de părți, când legea locului încheierii actului juridic le acordă această libertate. În lipsa acestei libertăți sau când părțile n-au uzat de ea, se aplică legea locului încheierii actului juridic.

(2) Probațiunea faptelor este supusă legii locului unde ele s-au produs ori au fost săvârșite.

(3) Cu toate acestea, legea română este aplicabilă, dacă ea admite și alte mijloace de probă decât cele prevăzute de legile stabilite conform prevederilor alin. (1) și (2). Legea română se aplică și în cazul în care ea acceptă proba cu martori și cu prezumții ale judecătorului, chiar și în situațiile în care aceste mijloace de probă n-ar fi admisibile conform legii străine declarate aplicabile.

(4) Proba stării civile și puterea doveditoare a actelor de stare civilă sunt guvernate de legea locului unde a fost întocmit înscrisul invocat.

(5) Administrarea probelor în procesul civil internațional este guvernată de legea română.

Formalități de publicitate
Art. 1.091

(1) Formalitățile de înregistrare și publicitate, efectele lor și autoritățile abilitate să instrumenteze sunt cele prevăzute de dreptul țării unde operațiunea a avut loc.

(2) În materie imobiliară se aplică legea locului unde este situat imobilul.

Acte oficiale publice
Art. 1.092

(1) Actele publice întocmite sau legalizate de o autoritate străină sau de un agent public străin pot fi produse în fața instanțelor române numai dacă sunt supralegalizate, pe cale administrativă ierarhică în statul de origine și apoi de misiunea diplomatică sau oficiul consular român, pentru certificarea autenticității semnăturilor și sigiliului aplicate pe acestea. (2) Supralegalizarea pe cale administrativă este supusă procedurii stabilite de statul de origine al actului, urmată de supralegalizarea efectuată, fie de către misiunea diplomatică română sau oficiul consular român din acest stat, fie de către misiunea diplomatică sau oficiul consular în România ale statului de origine și, în continuare, în oricare dintre cele două situații, de către Ministerul Afacerilor Externe.

(3) Scutirea de supralegalizare este permisă în temeiul legii, al unui tratat internațional la care România este parte sau pe bază de reciprocitate.

(4) Supralegalizarea actelor întocmite sau legalizate de instanțele române se face, din partea autorităților române, de către Ministerul Justiției și Ministerul Afacerilor Externe, în această ordine.

TITLUL III
EFICACITATEA HOTĂRÂRILOR STRĂINE

Noțiune
Art. 1.093

În sensul prezentului titlu, termenul de hotărâri străine se referă la actele de jurisdicție contencioasă sau necontencioasă ale instanțelor judecătorești, cele notariale sau ale oricăror autorități competente dintr-un stat nemembru al Uniunii Europene.

CAPITOLUL I
RECUNOAȘTEREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE

Recunoașterea de plin drept
Art. 1.094

Hotărârile străine sunt recunoscute de plin drept în România, dacă se referă la statutul personal al cetățenilor statului unde au fost pronunțate sau dacă, fiind pronunțate într-un stat terț, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți ori, în lipsă de recunoaștere, au fost pronunțate în baza legii determinate ca aplicabilă conform dreptului internațional privat

român, nu sunt contrarii ordinii publice de drept internațional privat român și a fost respectat dreptul la apărare.

Condițiile recunoașterii
Art. 1.095

(1) Hotărârile referitoare la alte procese decât cele prevăzute la art. 1.094 pot fi recunoscute în România, spre a beneficia de autoritatea lucrului judecat, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) hotărârea este definitivă potrivit legii statului unde a fost pronunțată;

b) instanța care a pronunțat-o a avut, potrivit legii statului de sediu, competența să judece procesul fără însă a fi întemeiată exclusiv pe prezența pârâtului ori a unor bunuri ale sale fără legătură directă cu litigiul în statul de sediu al respectivei jurisdicții;

c) există reciprocitate în ceea ce privește efectele hotărârilor străine între România și statul instanței care a pronunțat hotărârea.

(2) Dacă hotărârea a fost pronunțată în lipsa părții care a pierdut procesul, ea trebuie să constate, de asemenea, că părții în cauză i-a fost înmânată în timp util atât citația pentru termenul de dezbateri în fond, cât și actul de sesizare a instanței și că i s-a dat posibilitatea de a se apăra și de a exercita calea de atac împotriva hotărârii.

(3) Caracterul nedefinitiv al hotărârii străine, decurgând din omisiunea citării persoanei care nu a participat la proces în fața instanței străine, poate fi invocat numai de către acea persoană.

Motivele de refuz al recunoașterii
Art. 1.096

(1) Recunoașterea hotărârii străine poate fi refuzată pentru oricare dintre următoarele cazuri:

a) hotărârea este manifest contrară ordinii publice de drept internațional privat român; această incompatibilitate se apreciază ținându-se seama, în special, de intensitatea legăturii cauzei cu ordinea juridică română și de gravitatea efectului astfel produs;

b) hotărârea pronunțată într-o materie în care persoanele nu dispun liber de drepturile lor a fost obținută cu scopul exclusiv de a sustrage cauza incidenței legii aplicabile conform dreptului internațional privat român;

c) procesul a fost soluționat între aceleași părți printr-o hotărâre, chiar nedefinitivă, a instanțelor române sau se află în curs de judecare în fața acestora la data sesizării instanței străine;

d) este inconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior ei în străinătate și susceptibilă de a fi recunoscută în România;

e) instanțele române aveau competența exclusivă pentru judecarea cauzei;

f) a fost încălcat dreptul la apărare;

g) hotărârea poate face obiectul unei căi de atac în statul în care a fost pronunțată.

(2) Recunoașterea nu poate fi refuzată pentru singurul motiv că instanța care a pronunțat hotărârea străină a aplicat o altă lege decât cea care ar fi fost determinată de dreptul internațional privat român, afară numai dacă procesul privește starea civilă și capacitatea unui cetățean român, iar soluția adoptată diferă de cea la care s-ar fi ajuns potrivit legii române.

Neexaminarea pe fond
Art. 1.097

Cu excepția verificării condițiilor prevăzute la art. 1.095 și 1.096, instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii străine și nici la modificarea ei.

Instanța competentă
Art. 1.098

(1) Cererea de recunoaștere se rezolvă pe cale principală de tribunalul în circumscripția căruia își are domiciliul sau, după caz, sediul cel care a refuzat recunoașterea hotărârii străine.

(2) În cazul imposibilității de determinare a tribunalului potrivit alin. (1), competența aparține Tribunalului București.

(3) Cererea de recunoaștere poate fi, de asemenea, rezolvată pe cale incidentală de către instanța sesizată cu un proces având un alt obiect, în cadrul căruia se ridică excepția autorității lucrului judecat sau o chestiune prealabilă întemeiată pe hotărârea străină.

Documente atașate la cerere
Art. 1.099

(1) Cererea de recunoaștere a hotărârii străine se întocmește potrivit cerințelor prevăzute de prezentul cod și va fi însoțită de următoarele acte:

a) copia hotărârii străine;

b) dovada caracterului definitiv al acesteia;

c) copia dovezii de înmânare a citației și a actului de sesizare, comunicate părții care a fost lipsă în instanța străină sau orice alt act oficial care să ateste că citația și actul de sesizare au fost cunoscute, în timp util, de către partea împotriva căreia s-a pronunțat hotărârea;

d) orice alt act de natură să probeze, în completare, că hotărârea străină îndeplinește celelalte condiții prevăzute la art. 1.095.

(2) Actele prevăzute la alin. (1) vor fi însoțite de traduceri autorizate și vor fi supralegalizate, cu respectarea dispozițiilor art. 1.092. Supralegalizarea nu se cere în cazul în care părțile sunt de acord cu depunerea de copii certificate pentru conformitate.

(3) În cazul neprezentării unora dintre documentele prevăzute la alin. (1), instanța poate fixa un termen pentru a fi prezentate ori poate accepta documente echivalente sau, dacă se consideră suficient edificată, să dispenseze partea de producerea lor.

Întreruperea prescripției
Art. 1.100

Cererea de recunoaștere a hotărârii străine întrerupe prescripția dreptului de a obține executarea silită.

Citarea părților
Art. 1.101

(1) Cererea de recunoaștere a hotărârii străine se soluționează pe cale principală prin hotărâre, iar pe cale incidentă prin încheiere interlocutorie, în ambele cazuri după citarea părților.

(2) Cererea poate fi soluționată fără citarea părților, dacă din hotărârea străină rezultă că pârâtul a fost de acord cu admiterea acțiunii.

CAPITOLUL II
EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE

Instanța competentă
Art. 1.102

(1) Hotărârile străine care nu sunt aduse la îndeplinire de bunăvoie de către cei obligați a le executa pot fi puse în executare pe teritoriul României, pe baza încuviințării date, la cererea persoanei interesate, de către tribunalul în circumscripția căruia urmează să se efectueze executarea.

(2) Hotărârile străine prin care s-au luat măsuri asigurătorii și cele date cu executare provizorie nu pot fi puse în executare pe teritoriul României.

Condițiile încuviințării executării
Art. 1.103

(1) Executarea hotărârii străine se încuviințează cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 1.095, precum și a celei ca hotărârea să fie executorie potrivit legii statului de sediu al instanței care a pronunțat-o.

(2) Dispozițiile art. 1.096 și 1.097 sunt aplicabile în mod corespunzător și cererii de încuviințare a executării.

Dovada caracterului executoriu
Art. 1.104

Cererea de încuviințare a executării, întocmită în condițiile prevăzute la art. 1.099, va fi însoțită și de dovada caracterului executoriu al hotărârii străine, eliberată de instanța care a pronunțat-o.

Soluționarea cererii
Art. 1.105

(1) Cererea de încuviințare a executării se soluționează prin hotărâre, după citarea părților.

(2) În cazul în care hotărârea străină conține soluții asupra mai multor capete de cerere, care sunt disociabile, încuviințarea poate fi acordată separat.

(3) Executarea hotărârii străine stabilind o obligație alimentară prin vărsăminte periodice se încuviințează pentru vărsămintele scadente și cele subsecvente.

(4) Prin hotărârea de încuviințare a executării hotărârii străine de condamnare la plata unei sume în monedă străină se va dispune conversia în monedă națională la cursul de schimb al zilei când hotărârea a devenit executorie în statul unde a fost pronunțată. Până la data conversiei, dobânda produsă de suma stabilită în hotărârea străină este guvernată de legea instanței care a pronunțat-o.

Emiterea titlului executoriu
Art. 1.106

Pe baza hotărârii definitive de încuviințare a executării se emite titlul executoriu, în condițiile legii române, menționându-se în titlu și hotărârea de încuviințare.

Forța probantă a hotărârii străine
Art. 1.107

(1) Hotărârea străină pronunțată de instanța competentă beneficiază în România de forță probantă în privința constatărilor pe care le cuprinde, dacă

satisface exigențele necesare autenticității sale conform legii statului de sediu al instanței.

(2) Constatările făcute de instanța străină nu beneficiază de forța probantă prevăzută la alin. (1) dacă ele sunt manifest incompatibile cu ordinea publică de drept internațional privat român.

(3) Proba contra faptelor constatate de instanța străină poate fi făcută prin orice mijloace.

Hotărâri stabilind obligații fiscale prevăzute de legi străine
Art. 1.108

Hotărârea străină care stabilește o obligație decurgând dintr-o lege fiscală străină necesită și condiția reciprocității pentru a fi recunoscută și executată în România.

Tranzacții judiciare
Art. 1.109

Tranzacțiile judiciare încheiate în străinătate produc în România efectele ce decurg din legea care le-a fost aplicată, în condițiile art. 1.102 alin. (1) și art. 1.103-1.107.

TITLUL IV
ARBITRAJUL INTERNAȚIONAL ȘI EFECTELE HOTĂRÂRILOR ARBITRALE STRĂINE

CAPITOLUL I
PROCESUL ARBITRAL INTERNAȚIONAL

Calificare și domeniu de aplicare
Art. 1.110

(1) În sensul prezentului titlu, un litigiu arbitral care se desfășoară în România este socotit internațional dacă s-a născut dintr-un raport de drept privat cu element de extraneitate.

(2) Dispozițiile prezentului capitol se aplică oricărui arbitraj internațional dacă sediul instanței arbitrale se află în România și cel puțin una dintre părți nu avea la data încheierii convenției arbitrale domiciliul sau reședința obișnuită, respectiv sediul în România, dacă părțile nu au exclus prin convenția arbitrală sau ulterior încheierii acesteia, dar numai prin înscris, aplicarea acestora.

(3) Sediul instanței arbitrale se stabilește de părțile în cauză sau de instituția de arbitraj desemnată de acestea, iar în lipsă, de către arbitri.

Arbitrabilitatea litigiului
Art. 1.111

(1) Orice cauză de natură patrimonială poate face obiectul arbitrajului dacă ea privește drepturi asupra cărora părțile pot dispune liber, iar legea statului de sediu al instanței arbitrale nu rezervă competența exclusivă instanțelor judecătorești.

(2) Dacă una dintre părțile convenției arbitrale este un stat, o întreprindere de stat sau o organizație controlată de stat, această parte nu poate invoca propriul său drept pentru a contesta arbitrabilitatea unui litigiu sau capacitatea sa de a fi parte în procesul arbitral.

Convenția arbitrală
Art. 1.112

(1) Convenția arbitrală se încheie valabil în formă scrisă, prin înscris, telegramă, telex, telecopiator, poștă electronică sau orice alt mijloc de comunicare permițând a-i stabili proba printr-un text.

(2) Cu privire la cerințele de fond, convenția arbitrală este valabilă dacă îndeplinește condițiile impuse de una dintre legile următoare:

a) legea stabilită de părți;

b) legea care guvernează obiectul litigiului;

c) legea aplicabilă contractului ce conține clauza compromisorie;

d) legea română.

(3) Validitatea convenției arbitrale nu poate fi contestată pe motivul nevalabilității contractului principal sau pentru că ar viza un litigiu care nu există încă.

Tribunalul arbitral
Art. 1.113

(1) Numirea, revocarea și înlocuirea arbitrilor se realizează conform convenției arbitrale sau celor stabilite de părți ulterior încheierii acesteia, iar în lipsă, partea interesată poate solicita tribunalului de la sediul arbitrajului să facă acest lucru, dispozițiile cărții a IV-a aplicându-se prin analogie.

(2) Arbitrul poate fi recuzat:

a) când nu are calificarea stabilită de părți;

b) când există o cauză de recuzare dintre cele prevăzute de regulile de procedură arbitrală adoptate de părți sau, în lipsă, de arbitri;

c) când împrejurările induc o îndoială legitimă cu privire la independența și imparțialitatea sa.

(3) O parte nu poate recuza un arbitru pe care l-a desemnat sau la a cărui numire a contribuit decât pentru o cauză de care a luat cunoștință după

această numire. Tribunalul arbitral și cealaltă parte trebuie înștiințate fără întârziere despre motivul de recuzare.

(4) Dacă părțile nu au stabilit procedura de recuzare, tribunalul de la sediul arbitrajului se pronunță asupra recuzării prin hotărâre definitivă.

Procedura arbitrală

Art. 1.114

(1) Părțile pot stabili procedura arbitrală direct sau prin referire la regulamentul unei instituții de arbitraj ori o pot supune unei legi procedurale la alegerea lor.

(2) Dacă părțile nu au procedat conform celor prevăzute la alin. (1), tribunalul arbitral stabilește procedura pe calea uneia dintre modalitățile prevăzute la alin. (1).

(3) Oricare ar fi procedura arbitrală stabilită, tribunalul arbitral trebuie să garanteze egalitatea părților și dreptul lor de a fi ascultate în procedură contradictorie.

(4) În arbitrajul internațional, durata termenelor stabilite în cartea a IV-a se dublează.

Limba în care se desfășoară procedura

Art. 1.115

(1) Dezbaterea litigiului în fața tribunalului arbitral se face în limba stabilită prin convenția arbitrală sau, dacă nu s-a prevăzut nimic în această privință ori nu a intervenit o înțelegere ulterioară, în limba contractului din care s-a născut litigiul ori într-o limbă de circulație internațională stabilită de tribunalul arbitral.

(2) Dacă o parte nu cunoaște limba în care se desfășoară dezbaterea, la cererea și pe cheltuiala ei, tribunalul arbitral îi asigură serviciile unui traducător.

(3) Părțile pot să participe la dezbateri cu traducătorul lor.

Măsuri provizorii și conservatorii

Art. 1.116

(1) Tribunalul arbitral poate dispune măsuri provizorii sau conservatorii la cererea uneia dintre părți, dacă nu este stipulat contrariul în convenția arbitrală.

(2) Dacă partea vizată nu se supune voluntar măsurilor dispuse, tribunalul arbitral poate cere concursul tribunalului competent, care aplică propria lege. Dispunerea de măsuri provizorii sau conservatorii poate fi subordonată de arbitru sau judecător dării unei cauțiuni adecvate.

Administrarea probelor
Art. 1.117

(1) Administrarea probelor se face de către tribunalul arbitral.

(2) Dacă pentru administrarea probelor este necesar concursul instanțelor judecătorești, tribunalul arbitral sau părțile, de acord cu tribunalul arbitral, pot solicita concursul tribunalului de la sediul arbitrajului, care aplică legea proprie.

Competența tribunalului arbitral
Art. 1.118

(1) Tribunalul arbitral decide asupra propriei competențe.

(2) Tribunalul arbitral statuează asupra propriei competențe fără a lua în considerare o cerere având același obiect, deja pendinte între aceleași părți în fața unui tribunal statal sau arbitral, afară numai dacă motive temeinice impun suspendarea procedurii.

(3) Excepția de necompetență trebuie ridicată prealabil oricărei apărări pe fond.

Drept aplicabil
Art. 1.119

(1) Tribunalul arbitral aplică litigiului legea stabilită de părți, iar dacă părțile nu au desemnat dreptul aplicabil, legea pe care o consideră adecvată, în toate situațiile ținând seama de uzanțe și reguli profesionale.

(2) Tribunalul arbitral poate statua în echitate numai cu autorizarea expresă a părților.

Hotărârea arbitrală
Art. 1.120

(1) Hotărârea arbitrală este dată cu procedura convenită de părți. În lipsa unor asemenea prevederi în convenția arbitrală, hotărârea se pronunță cu votul majorității arbitrilor, iar în caz de paritate a voturilor prevalează soluția care se raliază votului supraarbitrului.

(2) Hotărârea arbitrală este scrisă, motivată, datată și semnată de toți arbitrii.

(3) Hotărârea arbitrală este executorie și obligatorie de la comunicarea sa părților și poate fi atacată numai cu acțiune în anulare pentru motivele și în regimul stabilite în cartea a IV-a, care se aplică în mod corespunzător.

(4) Tribunalul arbitral poate pronunța hotărâri parțiale, în lipsă de stipulație contrară în convenția arbitrală.

Cheltuieli arbitrale
Art. 1.121
În afară de cazul în care părțile convin altfel, onorariile arbitrilor și cheltuielile de deplasare ale acestora se suportă de partea care i-a numit; în cazul arbitrului unic sau al supraarbitrului, aceste cheltuieli se suportă de părți în cote egale.

Reguli de aplicare subsidiară
Art. 1.122
Orice aspecte privind constituirea tribunalului arbitral, procedura, hotărârea arbitrală, completarea, comunicarea și efectele acesteia, nereglementate de părți prin convenția arbitrală și neîncredințate de acestea rezolvării de către tribunalul arbitral, vor fi soluționate prin aplicarea în mod corespunzător a dispozițiilor cărții a IV-a.

CAPITOLUL II
EFECTELE HOTĂRÂRILOR ARBITRALE STRĂINE

Calificare
Art. 1.123
Sunt hotărâri arbitrale străine orice sentințe arbitrale de arbitraj intern sau internațional pronunțate într-un stat străin și care nu sunt considerate hotărâri naționale în România.

Eficacitate
Art. 1124
Orice hotărâre arbitrală dintre cele prevăzute la art. 1.123 este recunoscută și poate fi executată în România dacă diferendul formând obiectul acesteia poate fi soluționat pe cale arbitrală în România și dacă hotărârea nu conține dispoziții contrare ordinii publice de drept internațional privat român.

Instanța competentă
Art. 1125
(1) Solicitarea de recunoaștere și executare a hotărârii arbitrale străine se prezintă printr-o cerere adresată tribunalului în circumscripția căruia se află domiciliul sau, după caz, sediul celui căruia i se opune respectiva hotărâre arbitrală.
(2) În caz de imposibilitate de stabilire a tribunalului prevăzut la alin. (1), competența aparține Tribunalului București.

Cererea
Art. 1126

(1) Cel care se prevalează de o hotărâre arbitrală străină poate solicita numai recunoașterea acesteia pentru a invoca autoritatea de lucru judecat sau, când nu este adusă la îndeplinire în mod voluntar, încuviințarea executării silite pe teritoriul României.

(2) Recunoașterea unei hotărâri arbitrale străine poate fi cerută și pe cale incidentală.

(3) Dispozițiile art. 1.100 se aplică în mod corespunzător.

Documente atașate la cerere
Art. 1127

(1) Cererea trebuie însoțită de hotărârea arbitrală și convenția de arbitraj, în original sau în copie, care sunt supuse supralegalizării în condițiile prevăzute la art. 1.092.

(2) Dacă documentele prevăzute la alin. (1) nu sunt redactate în limba română, solicitantul trebuie să prezinte și traducerea acestora în limba română, certificată de conformitate.

Motivele de refuz al recunoașterii sau executării
Art. 1128

Recunoașterea sau executarea hotărârii arbitrale străine este respinsă de tribunal dacă partea contra căreia hotărârea este invocată probează existența uneia dintre următoarele împrejurări:

a) părțile nu aveau capacitatea de a încheia convenția arbitrală conform legii aplicabile fiecăreia, stabilită potrivit legii statului unde hotărârea a fost pronunțată;

b) convenția arbitrală nu era valabilă potrivit legii căreia părțile au supus-o sau, în lipsă de stabilire a acesteia, conform legii statului în care hotărârea arbitrală a fost pronunțată;

c) partea contra căreia hotărârea este invocată n-a fost cuvenit informată cu privire la desemnarea arbitrilor sau cu privire la procedura arbitrală ori a fost în imposibilitate de a-și valorifica propria apărare în procesul arbitral;

d) constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală n-a fost conformă convenției părților ori, în lipsa unui acord al acestora, legii locului unde a avut loc arbitrajul;

e) hotărârea privește un diferend neprevăzut în convenția arbitrală sau în afara limitelor fixate de aceasta ori cuprinde dispoziții care excedează

termenilor convenției arbitrale. Totuși, dacă dispozițiile din hotărâre care privesc aspecte supuse arbitrajului pot fi separate de cele privind chestiuni nesupuse arbitrajului, cele dintâi pot fi recunoscute și declarate executorii;

f) hotărârea arbitrală n-a devenit încă obligatorie pentru părți sau a fost anulată ori suspendată de o autoritate competentă din statul în care sau după legea căruia a fost pronunțată.

Suspendarea judecății
Art. 1129

(1) Tribunalul poate suspenda judecarea recunoașterii și executării hotărârii arbitrale străine dacă anularea ori suspendarea acesteia este solicitată autorității competente din statul unde a fost pronunțată sau din statul după legea căruia a fost pronunțată.

(2) În situația prevăzută la alin. (1) tribunalul poate, la cererea părții care solicită recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine, să dispună depunerea unei cauțiuni de către cealaltă parte.

Judecata
Art. 1130

(1) Cererea de recunoaștere sau de executare a hotărârii arbitrale străine se soluționează prin hotărâre dată cu citarea părților și care poate fi atacată numai cu apel.

(2) Cererea poate fi soluționată fără citarea părților dacă din hotărâre rezultă că pârâtul a fost de acord cu admiterea acțiunii.

Forța probantă
Art. 1131

Hotărârile arbitrale străine pronunțate de un tribunal arbitral competent beneficiază în România de forță probantă cu privire la situațiile de fapt pe care le constată.

Examinarea fondului cauzei
Art. 1132

Tribunalul nu poate examina hotărârea arbitrală pe fondul diferendului.

2. Legislație europeană comentată în cuprinsul lucrării

- Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 privind cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială;

- Directiva 2003/8/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii;

- Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui Titlu Executoriu European pentru creanțele necontestate;

- Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială;

- Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II);

- Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I);

- Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială;

- Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere;

- Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor;

- Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială;

- Regulamentul (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii.

Cuprins

REFLECȚII ASUPRA UNEI MONOGRAFII DE REFERINȚĂ ÎN DOMENIUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT 5

ÎNDEMN LA LECTURĂ DIN PARTEA AUTORILOR 9

CAPITOLUL I
ROLUL ȘI IMPORTANȚA DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ 15
1. Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat 15
1.1. Impactul globalizării asupra dreptului internațional privat 15
1.2. Evoluția codificării dreptului internațional privat în România 18
2. Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat 23
2.1. Preocupările contemporane de unificare a dreptului internațional privat 23
2.1.1. Rolul Conferinței de la Haga privind codificarea dreptului internațional privat 23
2.1.2. Rolul Consiliului Europei privind codificarea dreptului internațional privat 26
2.1.3. Preocupările ONU privind adoptarea unor reglementări de drept internațional privat 27
2.2. Simplificarea dreptului internațional privat în cadrul Uniunii Europene 27
2.2.1. Dispozițiile Tratatului de la Lisabona privind cooperarea judiciară în materie civilă 30
2.2.2. Dreptul derivat al Uniunii Europene privind cooperarea judiciară în materie civilă 31
3. Forța juridică a reglementărilor internaționale 35
3.1. Modalitățile de aplicare a normelor dreptului internațional public în ordinea juridică națională 35
3.1.1. Rolul dreptului internațional public în societatea contemporană 35

BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

3.1.2. Dispozițiile constituționale privind dreptul internațional 36
3.1.3..Modalitățile de receptare a dreptului internațional public în ordinea juridică internă din România 37
3.2. Modalitatea de aplicare a reglementărilor Uniunii Europene în ordinea juridică națională 41
3.2.1. Principiul aplicabilității directe 42
3.2.2. Primordialitatea dreptului Uniunii Europene 44
4. Procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice 46

CAPITOLUL II
COMPETENȚA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT ROMÂN REGULI SPECIALE CONFORM DREPTULUI UNIUNII EUROPENE 49
1. Aspecte generale privind conflictele jurisdicționale 49
2. Determinarea competenței jurisdicționale prin dispozițiile Codului de procedură civilă 52
2.1. Dispozițiile generale de determinare a instanței competente 52
2.1.1. Criterii de determinare a competenței jurisdicționale 52
2.1.2. Reglementări privind competența internă a instanței române 55
2.2. Dispoziții speciale de competență internațională a instanțelor române 56
2.2.1. Competența exclusivă a instanțelor române 56
2.2.2. Competența preferențială a instanțelor române (art. 1.081) 57
2.3. Imunitatea de jurisdicție 58
3. Determinarea competenței prin dreptul derivat ale Uniunii Europene în anumite domenii 59
3.1. Calificarea noțiunii de „instanță judecătorească" 59
3.2. Determinarea competenței în cazul hotărârilor pronunțate în materie civilă și comercială 64
3.2.1. Evoluția reglementării în materie 64
3.2.2. Dispoziții generale privind determinarea competenței (art. 4-7) 67
2.2.3.Competențe speciale (art. 7-9) 69
3.2.4. Competența judiciară în materie de asigurări (art. 10-16) 71
3.2.6. Competența în materia contractelor individuale de muncă (art. 20-23) 73

3.2.7. Competența exclusivă (art. 24) 74
3.2.8. Aspecte procedurale 75
3.3. Determinarea competenței în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești 78
3.3.1. Evoluția reglementărilor și relația dintre acestea 78
3.3.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului (UE) 2019/1111 și definiții 81
3.3.3. Relația regulamentului cu alte instrumente juridice 82
3.3.4. Determinarea competenței în materie de divorț, separare de corp și anulare a căsătoriei 83
3.3.5. Determinarea competenței în materie de răspundere părintească 84
3.3.6. Aspecte procedurale privind determinarea competenței 89
3.4. Competență jurisdicțională în materia obligațiilor de întreținere 91
3.4.1. Evoluția reglementărilor în material obligațiilor de întreținere 91
3.4.2. Temei juridic. Structura și obiectul Regulamentului nr. 4/2009 92
3.4.3. Reguli privind determinarea competenței 94
3.4.4. Aspecte procedurale privind stabilirea competenței 97
3.5. Competența jurisdicțională în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor 99
3.5.1. Temei juridic. Domeniul de aplicare 99
3.5.2. Delimitări conceptuale 104
3.5.3. Norme de determinare a competenței instanței 105
3.5.4. Aspecte procedurale privind determinarea competenței 108
3.6. Competența jurisdicțională privind procedurile de insolvență 110
3.6.1. Evoluția reglementării 110
3.6.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului 848/2015 110
3.6.3. Competența jurisdicțională 111

CAPITOLUL III
LEGEA APLICABILĂ ÎN PROCESELE CU ELEMENT DE EXTRANEITATE 115
1. Regula generală a aplicării legii forului 115
2. Excepții de la aplicarea legii forului 116
2.1. Calitatea procesuală 116

2.2. Calificarea pretenției 117
2.3. Legea aplicabilă capacității procesuale 118
2.4. Drepturile procesuale ale străinului 118
2.5. Regimul probelor 120

CAPITOLUL IV
EFECTELE HOTĂRÂRILOR PRONUNȚATE ÎN STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE 123
1. Noțiuni introductive 123
1.1. Temei juridic 123
1.2. Calificarea unor noțiuni 125
2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești străine conform regulilor generale cuprinse în Codul de procedură civilă 126
2.1. Recunoașterea hotărârilor 127
2.1.1. Noțiunea de recunoaștere 127
2.1.2. Recunoașterea de drept 127
2.1.3. Recunoașterea judecătorească 128
2.2. Executarea hotărârilor judecătorești străine 131
2.2.1. Noțiunea exequatur-ului 131
2.2.2. Condițiile obținerii exequatur-ului 132
2.2.3. Procedura exequatur-ului 133
3. Eficacitatea unor hotărâri judecătorești pronunțate în state membre ale Uniunii Europene în anumite domenii 134
3.1. Eficacitatea hotărârilor în materie civilă și comercială 134
3.1.1. Calificarea juridică a unor termeni 134
3.1.2. Dispoziții privind recunoașterea 135
3.1.3. Dispoziții privind executarea 136
3.2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești 139
3.2.1. Recunoașterea hotărârilor judecătorești 139
3.2.1. Executarea hotărârilor judecătorești 140
3.2.2. Refuzul recunoașterii și al executării 140
3.3.3. Recunoașterea și executarea anumitor hotărâri privilegiate 141
3.3. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia obligației de întreținere 142
3.3.1. Domeniul de aplicare 143
3.3.2. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 143

3.3.3. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 145
3.4. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia insolvenței 147
4. Regimul juridic aplicabil titlului executoriu european pentru creanțele necontestate 148
4.1. Contextul adoptării regulamentului 148
4.2. Obiectul și domeniul de aplicare a regulamentului 149
4.3. Condițiile creanței necontestate 149
4.4. Procedura de certificare a titlului executoriu european 151
4.4.1. Condițiile de certificare ale titlului executoriu european 151
4.4.2. Etapele procedurale ale certificării 152
4.5. Punerea în executare a titlului 154
4.5.1. Eliminarea procedurii de exequatur 154
4.5.2. Procedura de executare 155
5. Tranzacțiile judiciare și puterea doveditoare a hotărârilor judecătorești străine 157
5.1. Dispoziții generale cuprinse în Codul de procedură civilă 157
5.2. Dispoziții speciale cuprinse în instrumente juridice ale Uniunii Europene 158
5.2.1. Regulamentul 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială 158
5.2.2. Regulamentul nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere 158
5.2.3. Regulamentul (CE) 805/2004 din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate 158

CAPITOLUL V
COOPERAREA JUDICIARĂ ÎN MATERIE CIVILĂ ȘI COMERCIALĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE 161
1. Rețeaua Judiciară europeană în materie civilă și comercială 161
2. Cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială 164

3. Transmiterea între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare 166
4. Aspecte reglementate în Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială 168
4.1. Obiectul și domeniul de aplicare a legii 168
4.2. Comunicare de acte judiciare și extrajudiciare în și din străinătate 169
4.3. Comisiile rogatorii internaționale 172
4.4. Informații asupra dreptului străin 176
4.5. Dispoziții privind asistența judiciară dintre România și statele membre ale Uniunii Europene 177
5. Cadrul juridic european privind asigurarea accesului la justiție în materie civilă și comercială 178

CAPITOLUL VI
ARBITRAJUL DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT 181
1. Noțiuni generale 181
1.1. Noțiune 181
1.2. Felurile arbitrajului 181
2. Procesul arbitral internațional 184
2.1. Calificarea și domeniul de aplicare 184
2.2. Obiectul arbitrajului – Arbitrabilitatea 184
2.3. Convenția arbitrală 185
2.4. Tribunalul arbitral 186
2.5. Aspecte procedurale 187
3. Efectele sentințelor arbitrale străine 189
3.1. Calificarea 189
3.2. Eficacitatea 190
3.3. Aspecte procedurale 191
3.4. Motivele de refuz al recunoașterii sau executării 192
4. Reglementarea medierii în Uniunea Europeană 193

CAPITOLUL VII
PROCEDURI JUDICIARE APLICABILE ÎN CADRUL CONSILIULUI EUROPEI 197
1. Cadrul juridic privind informarea asupra dreptului străin 197
1.1. Domeniul de aplicare a convenției 197
1.2. Autoritățile competente implicate în derularea procedurii 198
1.3. Conținutul cererii și răspunsului 200

2. Proceduri aplicabile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului.....201

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....209

LEGISLAȚIE RELEVANTĂ
1. CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ (EXTRAS).....213
2. LEGISLAȚIE EUROPEANĂ COMENTATĂ ÎN CUPRINSUL LUCRĂRII.....234

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)
021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Demersul realizat de cei doi autori, puși în slujba zeiței THEMIS cu lucrări valoroase în dreptul intern și internațional (ambii cu doctorat în dreptul internațional public), – Nicoleta Diaconu și Dumitru Adrian Crăciunescu – ne oferă o perspectivă adecvată și pertinentă asupra procesului civil internațional. Lucrarea este structurată în două părți esențiale, prima cu caracter precumpănitor doctrinar, iar secunda cu caracter normativ. O atare abordare devine utilă datorită marii diversități de reglementări existente, mai ales, la nivel european, dar și internațional.

Lucrarea își dovedește marea sa utilitate și prin investigarea obiectivelor de reglementare a procesului civil internațional, cum sunt cele referitoare la: schimbul internațional de valori spirituale și materiale; unificarea normelor (conflictuale sau materiale) aplicabile într-un areal geografic determinat; recunoașterea drepturilor dobândite în străinătate de către persoanele fizice și/sau juridice, subiecte de raporturi juridice de drept civil cu element străin, precum și extinderea efectelor juridice ale hotărârilor judecătorești civile și sentințelor arbitrale în alte state decât cele în care au fost pronunțate.

Prof. univ. dr., dr. H.C. Ioan Leș

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY

ISBN: 978-606-39-0750-0